

શ્રી દેવગુરુભક્તિયુક્ત વીરશાસનપ્રભાવક પાંચ શ્રીયુત શેઠજી શ્રી

વિશેષ વિનતી કે—પરમ પ્રભાવક સતાષ્ટ શ્રીયુત “ શ્રી ભ્રાતૃચંદ્રસૂરીશ્વરજી ” સાહેબના સદુપદેશથી પૂર્વાચાર્ય પ્રણીત ‘ષટ્દ્રવ્ય સ્વભાવ નય વિચારાદિ પ્રકરણ સંગ્રહ’ નામનો અતિ ઉપયોગી બોધદાયી ગ્રંથ કે જે કદિ છપાયેલ નથી તે છપાઈ બંધાઈ સંશોધન પૂર્વક તૈયાર થયો છે તેનું કદ સુરદીપિકાદિ પ્રકરણ સંગ્રહ કરતાં સવાયુ છે છતાં તેનું લવાજમ ફક્ત રૂ. ૧-૦-૦ છે. (પોષ્ટેજ અલગ.) આશા છે કે આપ આ ગ્રંથ માટે આશ્રયદાતાઓનાં મુબારક નામ ધર્મવ્યાપારની વૃદ્ધિ હિતાર્થ બની શકે તો આપ પત્રમાં લખી અત્રે મોકલવા કૃપા કરી અપૂર્વ લાભ પ્રાપ્ત કરશોજી. ઈજ્જ અરજ તસ્દી માફ.

અમદાવાદ
શામલાની પોલ.

સદા અભ્યુદય ઇચ્છનાર, શ્રી મં. લ. અને
શ્રી. જૈનહઠીસિંઘ સરસ્વતી સન્ના.

સર્વ હક સ્વાધિન રાખ્યા છે.

धीमन्तः प्रचीनार्थादिविरचित.

सुरदीपिकादि प्रकरण संग्रहः

समस्त औषध वंधुजने अवश्य उपयोगी जाणी

व्यापति संग्रह करायी

श्री जैब लुटीसिंह सरस्वती सत्ता तरफची

भावक मंगलदास लखुभाइए.

अमदावाद कस्बे मिनिंग मेस नामक मुद्रास्त्रयां घा. मणीलाल उगरचंदे मुद्रित कर्तया.

संवत् १९१९

कीमत रु. १-०-०

સમર્પણપત્રિકા.

શ્રીમન્નાગપુરીય વૃહત્તપગઢાધિરાજ યુગપ્રવરાચાર્ય જંગમતીર્થરાજતુલ્ય સદ્ગુણ
શ્રોયુત્ પરમપૂજ્ય સદ્ગુરુ જહારક શ્રી દ્રાતૃચંદ્રસૂરીશ્વર સાહેવ !

આપ શ્રીમાન્ સેવક જનમનવાંછિતપૂરક કલ્પવૃક્ષ સદૃશ છો, સત્યપ્રવચનોપદેષ્ટા ધોનાથી ભવિગીવો-
દ્ધારક (ભવિજનનારક) પ્રવહણ રૂપ છો, પ્રાચીન જૈનજૈલી મુજવ વિધિપરંપરા પદ્ધતિ ધારક શુદ્ધ ક્રિયાલુ-
પ્તાનવંત છો, જ્ઞાંતરસના સમુદ્ર, મુરુપગુણાકર, વચનાતિશયનંન, ચારિત્રપાત્રચૂડામણિ, કૃમતાંધકારનભોમણિ
છો, અને હુનિજનમનમાનસહંસ હોઈ અગ્રવિદાર યુક્ત ભારતભૂમંડલમાં વિચરી સ્વંપરતું સદા કલ્યાણ કર્યા
કરો છો. ઇત્યાદિ પ્રાતઃસ્મરણીય સદ્ગુણોથી લોભાઈ આકર્ષાયલા મનોભાવસહ, આપ પરમોપકારી ગુરુરાજના
સદ્ગુણોનું સદૈવ સ્મરણ રહેવા હિતાર્થે આ “ સુરક્ષીપિકાદિપ્રકરણસંગ્રહ ” નામક પરમ લાભદાયિ પુસ્તક
સમર્પણ કરી અત્યાનંદ પામુંતું તે આપ સેવકશ્રેયકારી સ્વીકારી લઈ આમરી કરશોજી !

❧ उपकार. ❧

परमपूज्य प्रातःस्मरणीय परमगुणान्वित स्वच्छ मति गति रति (ज्ञान्य) यश-
वंत गणपति श्रीमान् जहारक श्री ब्रातृचंद्रसूरीश्वरजीना सुविनयी सुशिष्य साह्वर
श्री सागरचंद्रजी मुनिमहाराज के जेठ साहेबे आ परम लाजकारी पुस्तकने प्रसि-
द्धिमां लाववा हितार्थ अलग अलग स्थळेथी परमोपयोगी लेख एकत्र करी सुधारी
आपवामां अवर्णनीय कालजीपूर्वक ध्यान आपो पोताना पठन पाठन क्रियानुष्ठा-
नादि करवाना महान् कीमती समयनो जोग आप्यो ठे, अने जन्मजीवोना आ-
त्मकल्याणनो मार्ग खुदसो करवा खंत राखी ठे, ते माटे शुद्धांतःकरण पुरःसर
तेजश्रीनो उपकार मानी श्री जैन हठिसिंह सरस्वतीसजा अत्यानंद वामे ठे.

की. सद्गुरु खणीविंद सेवक,

श्री हंसराज बच्छराज नाहटा
सरदारशहर निवासी
द्वारा
जैन विश्व भारती, लाडनूं
को सप्रेम भेंट —

वीर संवत् २४३९

श्री

विजय राज्य

श्री आ श्री

श्री आ त आ श्री

श्री आ त च त आ श्री

श्री आ त च द च त आ श्री

श्री आ त च द स द च त आ श्री

श्री आ त च द स री स द च त आ श्री

श्री आ त च द स री श्व री स द च त आ श्री

श्री आ त च द स री श्व र श्व री स द च त आ श्री

श्री आ त च द स री श्व र स र श्व री स द च त आ श्री

हु

ह

भ्यो

तमोनमः

शिवगंज नगरे आचार्य पद समये ॥ श्रीब्रातृचन्द्रसूरीषट्पदी ॥ संवत्. १९३७ ना वैशाख सुदी १२

“ व्रजराज आज साँवरो बंसी बजा गयो ” इत्यनेन रागेण गीयते ।

श्रीब्रातृचन्द्र सूरिराजमर्थदायकं । जजस्व हे सखे गुरुं विरागितायकम् ॥ टेर ॥
संसारमेतमुज्झितुं समीहसे यदा । मुक्तिं च यातुमिच्छसि प्रमोदतस्तदा श्रीब्रातृचन्द्रः ॥ १ ॥
प्रवेशमीहसे यदा धियो निवेशने । तदा मनःप्रसारये समोपदेशने ॥ श्रीब्रातृचन्द्रः ॥ २ ॥
करालकाल एष संनिधौ समागतः । किमीहसे विनश्वरं फलं हि रागतः ॥ श्रीब्रातृचन्द्रः ॥ ३ ॥
विहाय कर्म ज्ञात्त्वमर्म धर्मकर्मणे । ग्रहीतुमीहसे यदा तदा सुशर्मणे ॥ श्रीब्रातृचन्द्रः ॥ ४ ॥
श्रीपार्श्वचन्द्रसूरिराजवंशदीपकं । सुमुक्तिराजधानिकाध्वनः समीपंकम् ॥ श्रीब्रातृचन्द्रः ॥ ५ ॥
तपः प्रकर्षनिर्जितोरुपञ्चसायकं । महानिवेशनासुधारसप्रपायकम् ॥ श्रीब्रातृचन्द्रः ॥ ६ ॥
नित्यानन्देन रचिता जार्डन्नालेन गापिता । आचार्यब्रातृचन्द्रस्य षट्पद्यास्तां मुखाम्बुजे ॥ १ ॥

१ समीपयतीति समीपकस्थं मुक्तिराजधान्याः सामीप्यदर्शकमिति भावः ।

भापाटीका । मित्र ! वाञ्छित अर्थको देनेवाले, गुरु मुनिराज आचार्य श्रीभ्रातृचन्द्र मूरिराज महाराजको सेवन कर ॥ १ ॥
जो कि तु इस संसारको छोड़ना चाहता है, ओर जो मुक्तिको जाना चाहता है तो हर्षसे है मित्र ! वाञ्छित अर्थको देनेवाले ॥ १ ॥

तु बुद्धिके घरमें जो प्रवेशको चाहता है तो मेरे उपदेशमें मन फैला । है मित्र० ॥ २ ॥

यह भयंकर काल पासमेंही आया हुवा है, रागसे क्या अनित्य सुखको देख रहा है । है मित्र० ॥ ३ ॥

जो कि तु (सांसारिक) कर्मको छोड़कर धर्म करनेके लिये शास्त्रके मर्मको लेना चाहता है तो मुक्तिके लिये है मित्र० ॥ ४ ॥

(श्रीवृहत्पागञ्जीय) श्रीपार्श्वचन्द्रमूर्तिश्वरजीके वंशके दीपक, मुक्तिरूप राजधानीके मार्गको समीप करनेवाले । है मित्र० ॥ ५ ॥

तपके प्रवर्षसे कामको जीतने वाले, व्याख्यानरूप अमृतरसके पानेवाले है मित्र वाञ्छित अर्थको देनेवाले गुरु मुनिराज आचार्य श्रीभ्रातृचन्द्रजी मूरिराज महाराजको सेवन कर ॥ ६ ॥

नित्यानन्दशर्मासे बनाई गई, और भाइलालजीसे गाई गई, यह आचार्य श्रीभ्रातृचन्द्र मूर्तिश्वरजीकी पदपदी मुखरूप कमलपर रहो ॥ १ ॥

ली. आपश्रीजीथी जन्म पामेली. श्री जैन हठिसिंघ सरस्वती सभा अने सेवक मंगलदास.

॥ वांचनारने जलामण ॥

वांचनार ? हुं आजे तमारा हस्तकमळमां आवुंहुं. मने यत्नपूर्वक वांचजो, मारां कहेलां तत्वने हृदयमां धारण करजो, हुं जे जे वात कहुं ते ते विवेकथी विचारजो; एम करशो तो तमे ज्ञान, ध्यान, नीति विवेक, सद्गुण आत्मशान्ति पामी शकशो.

तमो जाणता हशो के केटलाक अज्ञान मनुष्यो नहि वांचवा योग्य पुस्तको वांचीने पोतानो वखत खोश दे ठे अने अवळे रस्ते चमी जाय ठे, आ लोकमां अपकीर्ति पामे ठे तेमज परलोकमां नीची गतीए जाय ठे.

तमो कोश पण प्रकारे आ पुस्तकनी आशातना करशो नहि ! तेने फारुशो नहि, माघ पारुशो नहि, के बीजो कोश पण रीते बगारुशो नहि. विवेकथी सगळुं काम लेजो. विचक्षण पुरुषो ए कह्युं ठे के—ज्यां विनय विवेक त्यांज धर्म ठे.

तमने एक ए पण जलामण ठे के जेजने वांचतां नहि आवरुतुं होय अने तेनी श्रुता होय

तो आ पुस्तक अनुक्रमे तेने वांची संज्ञळावबुं.

तमे जे वातनी गम पामो नहि ते माह्या पुरुष पासेथी समजी लेजो समजवामां आळस के मनमां शंका करशो नहि. तमारा आत्मानुं आयी हित थाय, तमने ज्ञान, शान्ति, आनंद मळे, तमो परोपकारी, दयालु, कृमावान, विवेकी अने बुद्धिशाली थाउं एवी शुभ याचना अ-
हंत जगवान् कने करी आ पाठ पूर्ण करुंबुं.

॥ पुस्तक प्रकट थवानुं प्रयोजन ॥

आ पंचम कालनी अंदर विषय कषायनी लोलुपताने लीधे के धन धान्यादिनो लाज प्राप्त करवानी धामधूमने लीधे महान् पुस्तको (आगमो-सिद्धांतो) वे सांजली विचारी मनन जेटलो अवकाश अने समजशक्ति हाथ न होवाथी जैनागमनी अंदरनुं रहस्य आपणने प्राप्त थइ शक्तुं नथो. केमके सागर समान अगाध ज्ञावज्जयां सूत्रोने ध्यानपूर्वक अवलोकवां ए कंइ न्हानीशूनी वात नथी. महान् जूमंरुलमांनी दूर रहेली के आगमनी अगम सूक्ष्म वस्तुजनुं नि-

रीक्षण करवा माटे तो खास उमदा दुर्बिनीज जरूर पडे ठे. परंतु तेवी दुर्बिनरूप ज्ञानचक्षुज आपणां सतेज न होवार्थी आपण तेवा सूक्ष्म विचारोने अंश मात्र पण जाणवा जाग्यशाली यता नथी.

आपणी आ अरुचणने ध्यानमां लइ अगाउथी ते श्रुतसमुद्रनुं मंथन करी आपणे समजी शकीए तेवी ज्ञाषामां आपणा परोपकारी पूर्वाचार्योए पृथक् पृथक् सत्य वार्त्ताजनुं रहस्य जाहे-रमां आणी सागरने गागरमां समावी दीधेल ठे. जेथी गागरमां समायला सागर सम रहस्यनुं अवकाश पूर्ण अवगाहन करी शकवा वखते शकिमान् थइ शक्तिये. एज हेतुने अवलंबी आ विविध विषयविभूषित प्रथम प्रकरणगुहने प्रसिद्धमां लाववा यत्न आदरेलो ठे.

महान् खुलासानी प्रमाणिक चर्चाज आपणा अद्वपमतिवंत अद्वपसमयमां समजी शकीए एवां प्रकरणो रचवाना संबंधमां पूर्वाचार्योए उठावेलो अपार परिश्रम सफल थवा आपणे ए प्रकरणो ज्ञणवां-वांचवां-सांजत्रवां के मनन करवां ए अवश्य आपणुं कर्त्तव्य कर्म समजवुं

योग्य ठे, आवी मान्यताने लीधे आपणी एज फर्ज अदा करवानेमाटे आ अमारो प्रथम प्रयास ठे, ते तरफ सुलक्ष दाखवी आ ग्रंथपकवाननी वानगी चाखवा तत्पर रहेवुं अवश्यनुं ठे.

आपणा पूर्वाचार्यो निष्प्रेही, निरन्निमानी, निर्लोभी, अप्रमत्त, परोपकारी, अममत्ववादी, तत्त्वगवेषी, हितचिंतक, स्वपरोन्नतिकारक, शास्त्राज्ञानुगामी, निष्पक्षपाति, सत्यवक्ता, प्रमाणिक अने ज्वज्जोहू हता. जेथी शंकांने स्थान आपवानुं कारण नथी के तेमणे टाढा पहोरनां गप्पां जगतजीवोने वंचवा माटे हांक्यां हशे. तेउनां तो संटकः वचनो अक्षरशः मान्य करवाज योग्य ठे.

पूर्वाचार्योण विषयज्ञोगनी लालसात्यजो, सरसनीरस अहार तथा प्राशुक पाणीनो उपयोग करी, वनभां, उपाश्रय, के जयंकर स्थलोमां रही, आपणा उपकार माटे ग्रंथा निर्माण करेला ठे. तेउण पंथ बधास्वा, किंवा शिष्य संततीनो जूंनो जमाववा के यशनी आकांक्षा आदि स्वार्थ-परायणताने अवलंबी वाक्यजालमां बाल जीवोने फसावा उद्यम आदरेल न हतो. तो पढी तेवा

परोपकारी प्रमाणिक प्रज्ञाविक पुरुषोनां वचनोने स्वार्थीवचनो मानवां ए आपणी चूल नहि
तो बीजुं शुं गणाय ? एमनां विशुद्ध वचनोने हैयाना उमलकासाथ हीरा मोतीथी वधावी
लेवांज जोश्ये ठे.

आपणा मुख्य पूर्वाचार्यजी के जेमनां रचेलीं प्रकरणो आ पुस्तकनी अंदर विशेष ठे ते
श्री पार्श्वचंद्रसूरीश्वरजी महान् प्रज्ञावशाली पुरुष हता अने जैनशासनना उत्तमोत्तम उद्योत-
कारी होवाथी. अद्यापि लगण तेमना वचनानुसार चालनार हजारो सेवक विद्यमान ठे. तेउं
साहेबजी आबुराजनी तलेटीमां आवेला हमीरपुरमां संवत १५३७ जन्म धरी पोरवारवंशी, वेळ-
गशाह पिता अने विमलादेवो माताने महत्तावंत कर्यो हतां. ते कुसीग्र बुद्धिवंत महत् पुरुषने
विद्या तो सुप्रसन्नज हती, तेमज ते सुद्वज्जबोधी हता, जेथी गुरुराज श्री साधुरत्न पंक्तिराजना
उपदेशथी बांध पामी संवत १५४६ नो सालमां फक्त नव वर्षनी किशोरवयमांज दीक्षाअंगीकार
करी कुलनो उद्धार कर्यो हतो.

મરુધરના સુરતરુ સદશ જનમનવાંઘિતપૂરકઅને પુષ્કરાવર્ત્ત મેઘસમાન હૃદયક્ષેત્રને રસાલ કરનાર દેશનાવંત પંક્તિરાજ શ્રીસાધુરત્નજીની કૃપાથી નવદીક્ષિત મુનિ શાસ્ત્રોના પારગામી થયા અને તેથી હૃદયક્ષેત્રમાંથી તત્ત્વજ્ઞાનાંકુર સ્ફુરાયમાન થતાં સંવત ૧૫૫૪ ની સાલમાં ઉપાધ્યાય પદના અધિકારી થયા.

એ સમયમાં જૈનસમુદાયની અંદર શિથિલાચાર વિશેષ વધી પડતાં ક્રિયાનુષ્ઠાન વિધિવિપરીત થયા કરતાં હતાં. એથી શિષ્ટાચારની પ્રવૃત્તિ કરાવા ત્યાગી વૈરાગી સૌજ્ઞાની મહદાત્માણ ગુરુરાજની આજ્ઞા સંપાદન કરી સંવત ૧૫૬૫ ની શાલમાં ક્રિયાઉદ્ધાર કરી શિથિલાચારને ધીરે ધીરે દૂર કરવા જગીરથ પ્રયત્ન આદર્યો.

દરમ્યાન પોતે યોધપુર પધાર્યા ત્યાં શ્રી સંઘે અને જોધાણનાથે આચાર્યપદ સ્વીકારવા વીનંતી કરી, જેથી જતકજનોની જાવશ્રેણીને વૃદ્ધિ સાથે જેટારુવા સર્વાનુમતની એક્યતા થતાં પોતે સૂરિપદ અંગીકાર કરી આચર્યતાના ગાંજોર્ય અર્થને શોજાવવા લાગ્યા. પ્રમાદી બનેલા સાધુ-

साध्वी श्रावक-श्राविकाउने सिद्धांतानुसार धर्मोपदेशना तत्त्ववमे जाग्रत करी शुद्ध क्रियानुष्ठान धारी बनाववा एक सरखो विचार राखी अमलमां आणता नारत जूमिना घणा जागोमां मि-
थ्यांधकारनो अज्ञाव कर्यो. तेमज महान् सूत्र सिद्धांतोनुं दोहन करी साररूप बाळावबोध अने
जाषाना ग्रंथो तैयार करी ज्ञव्य जीवोने ज्ञवतारक मार्ग खुल्लो मुक्यो.

एउ सूरेश्वरजीमां उत्तमोत्तम काव्यशक्ति हती. तेथो संस्कृत, मागधी जाषामां अने प्रा-
कृतमां विविधविषयमां काव्य रची चमत्कृती जाहेरमां लावी पोते आपणा उद्धारक थया. एट
खुंज नहीं पण नारतवर्षनां दरेक शहेर अने बनतां लगे दरेक गामोमां विचरी असंख्य संकटो
सहन करी ज्ञव्यजीवो हितार्थ जैन-ज्ञानजंजारो तपासी जे जे तत्व प्राप्त थयुं ते ते परोपकार
निमित्त जाहेरमां मूको अनेक जीवोनुं श्रेय कर्युं.

मज्झिमसुल्लसङ्गसूत्रमां रचेलां प्रकरणो पैको यत्किंचित् जे हाथ लाग्यां तेमानां थोमांक
वानगीरूप प्रसिद्धिमां आणवा आ सुरदीपिकादि प्रकरणसंग्रह नामक पुस्तक प्रगट करवामां

आव्युं ठे, अने एथी मानवाने कारण मले ठे के तत्वग्राही पुरुषो तत्वसंग्रही पोतानी सद्ज्ञा-
वना ज्ञर्या ज्ञानमां वृद्धि करी स्वर्गमां बिराजेला तेउ महदात्माश्रीने आत्मानंद अर्पशेज !

आ पुस्तकमांनां प्रकरणोमां शुं शुं रहस्यो समायल ठे ते जाणवा माटे कहेवानी जरु ठे के नीचे बता
वेलां ३५ प्रकरणो पैकी प्रथम प्रकरण 'सुरदीपिका'नी अंदर सिद्धांतोनुं दोहन करी देव धर्मनो उत्तम
प्रकारे निर्णय करी तेनी हेलना करनारने मना करवानी जलामण करी ठे. बीजा प्रकरण 'सिद्धांता-
राधनैकोमचत्वारिंशतिका'नी अंदर जैन सिद्धांतोनुं केवी रीते आराधन करवुं ते स्पष्ट बनावेल
ठे. त्रीजा प्रकरण 'शीलदीपिका'नी अंदर पोतानुं शील शीरीते पालन करवुं ते प्रकाशमां लावेल
ठे. चोथा प्रकरण 'आगम बन्नीशी'नी अंदर श्लोक संख्या परिमाण आदि तथा आराधन कर्त्ताने
लाज शुं ते बतावेल ठे. पांचमा प्रकरण 'गुरुबन्नीशी' नी अंदर गुरुना तत्त्वने सारी पेठे चर्चेल
ठे. बछा प्रकरण 'पाखी बन्नीशी' नी अंदर पाखी प्रतिक्रमण कइ तिथिये करवुं तेनो निर्णय सि-
द्धांतानुसार करेल ठे. सातमा प्रकरण 'असज्जाइ विचार' अने 'असज्जाय सित्तरी' नी अंदर अ-

સજ્ઞાય ક્યાં ક્યાં લાગે અને તે કેટલી મર્યાદા લગી અસજ્ઞાઈ ગણાય વગેરે આગમાનુસાર વર્ણવી
વતાવેલ છે. આઠમા 'શ્રી બ્રહ્મવાવની' ની અંદર અધ્યાત્મજ્ઞાનનો સ્વજાનો સુદ્ધો કરેલ છે. નવમા
પ્રકરણ 'કલિકાલ સ્વરૂપ કથન શતક' ની અંદર ચતુર્વિધ સંઘનું ઉત્તમ પ્રકારે વર્ણન કરેલ છે.
દશમા પ્રકરણ 'ગુણસ્થાન પંચાશિકા' ની અંદર ચૌદ ગુણસ્થાનકોનું ટુંકામાં વર્ણન કરી વતાવેલ
છે. અગીઆરમા પ્રકરણ 'ગણિતપ્રમાણ' ની અંદર શ્રી જગવતીજીમાં વતાવેલ ગણિતની સવિસ્તર
સમજ આપી છે. બારમા પ્રકરણ 'ષટ્કાવ્યવિચાર' ની અંદર કાવ્યવિચાર સંબંધી સંક્ષિપ્ત ઠ્યાખ્યા
ઠતાં અતિ સરસ આપેલ છે. તેરમા પ્રકરણ 'અષ્ટકર્મબંધ વિચાર' ની અંદર કેવી રીતે કર્મ બં-
ધાય છે અને કેવી રીતે તે જોગવાય છે તેનું વિવેચન કરેલ છે. ચૌદમા પ્રકરણ 'સદ્દેહના દ્વાત્રિં-
શિકા' ની અંદર શ્રી જિનોક્ત સદ્દેહના ક્રિયાનું વર્ણન કરેલ છે. પંચદશમા પ્રકરણ 'આઠમદ
પરિહાર પચીશી' ની અંદર સરલતાથી આઠ મુદનો ત્યાગ કરવાનું કથન કરેલ છે. સોલમા પ્રક-
રણ 'પ્રશ્નોના ઉત્તર અજવાલામાં લાવેલ છે. સત્તરમા પ્રકરણ 'શ્રી જિન પ્રતિમા સ્થાપન રાસ' ની

અંદર પ્રતિમા સ્થાપન સંબંધી ઘણી ઉત્તમ પ્રકારે વ્યાખ્યા પ્રરૂપેલ છે. અઢારમા પ્રકરણ 'શ્રી શ-
ત્રુંજય રાસ' ની અંદર શ્રી તરણતારણ તીર્થાધિરાજની સ્તુતિ કરેલ છે. ઝંગળીશમા પ્રકરણ 'એશ-
ણાશતક' ની અંદર ચતુર્વિધ સંઘને કંઠમણિ કરી રાઘવારૂપ ગોચરી સંબંધી દોષોનું સવિસ્તર
વર્ણન કરેલ છે, વીસમા પ્રકરણમાં સ્વંધક મુનિ ચરિત્ર સતકની અંદર ઘણોજ ઉત્તમ બોધ
દર્શાવેલ છે. એકવીશમા પ્રકરણ 'ઉપદેશ રહસ્ય' તથા ક્રિયાગુલ્લ જિનસ્તુતિ' ની અંદર
પરમાત્મ સ્તુતિ સુધાનું ઝરણ વહન કરી રહેલ છે. બાવીશમા પ્રકરણ 'પ્રશ્નોત્તરપત્ર' ની અંદર
શ્રી પર્વનો પ્રકાશ પ્રકાશિત કરેલ છે. તેવીશમા પ્રકરણ 'ચાતુર્માસી નિર્ણય' ની અંદર આગમ
અને શબ્દશાસ્ત્રથી ચાતુર્માસીનો નિર્ણય કરવામાં આવેલ છે. અને ચોવીશમા પ્રકરણ 'સામાયક
બત્રીશ દોષ સ્વાધ્યાય' ની અંદર સામાયકમાં લાગતા બત્રીશ દોષનો વિચાર, ગુરુપરીક્ષા, અને
દૃષ્ટિરાગ સ્વાધ્યાય વગેરેનું વર્ણન છે.

आ प्राचीन पूर्वाचार्य निर्मितग्रन्थोनुं अवलोकन करवाथी वाचकवर्गने प्रमोद साथ प्रतीति मल्लशे के आपणा ऊपर पूर्वाचार्योनों केटलो बधो (अगाध) उपकार ? ! ! अने एनो वदलो कोइ पण वाली शकीए तेम नथो; तथापि एमना गुंथेला पुष्पगुच्छरूप आ ग्रन्थगुच्छनी सुवासनाना जोगी अमर जो के तत्वरूप मकरंद ग्रहण करी पोतानी आत्मोन्नति करवा प्रवर्त्त थइ ए तो आपणे कंइक सहस्रांसे पण बदलो वालवावाला गणाइये अने ते पूज्यपादना अमर आत्माने पुण्यना जागी करी शकिये. अस्तु !

ए शिवायता अन्यमहान् पुरुषोनां करेलां पण प्रकरणो आ पुस्तकमां होवाथी तेउनी, अने जंगमयुगप्रवर आचार्य जगवान् श्री ब्रातचंद्रसूरीश्वरजीनी कृपाप्रसादीनो आस्वाद अनु-जवी आनंदमान थइ धर्मध्यानमां तत्पर रहिये तो सर्वना श्रमनी सफलता हाजर रहेज !

आ ग्रंथमां कोइ शुक्र सुधारवामां, लेखमां समजमां अशुद्धि रही होय तो ते संबंधी हुं
मिठामिडुकरुं दइ निर्दोषतानो संगी थाउहुं, अने इच्छुंहुं के-सदा सर्व जैनवीरो आवां रहस्य
गर्जित पुस्तको प्रकट करवांमांज तद्वलीन रहे एवीज शासनदेवनी प्रेरणा थाउ !

वीर संवत् १४३७
धनतेश्वर.

महदात्माना चरणांबुजनो मधुप
मंगलदास.

ધન્યવાદ આ સુરદીપિકા નામનો ગ્રંથ; તથા (વીજો ષટ્કવ્ય નય સ્વજ્ઞાવાદિ પ્રકરણ સંગ્રહ નામનો ગ્રંથ નીકલવાનો છે) તે બંને ગ્રંથોમાં આશ્રય આપનાર બિકાનેર નીવાસી. સુદેવગુરુ જ્ઞાતિકારક સુદ્ધ ધર્મ આરાધક જ્ઞાનવૃદ્ધિરૂપ ઉત્તમ કાર્યમાં આશ્રય આપનાર શ્રીવીરશાશનરાગી સુશ્રાવક. રૂ. ૨૦૦) બાબુસાહેબ બાહાદુરમલજી હજારીમલજી હીરાલાલજી રામપુરીઆ

૫૦) „ જીવતમલજી રામપુરીઆ.

૫૦) „ જીરુદાનજી રાખેચા.

૨૫) „ ઉદયચંદજી રામપુરીઆ.

ઉપરના ગ્રંથસ્થો તરફથી બંને પુસ્તકોમાં મદદ આવવાથી તેજ સાહેબોનો આ સજ્ઞા અંતઃકરણ પુર્વક આજ્ઞાર માને છે. તે દરેક પુસ્તકની કીંમત રૂ. ૧૧ હતી. તેમાંથી રૂ. ૦-૪-૦ ઘટામી દરેક કીંમત રૂ. ૧) રાખવામાં આવી છે. અને બંને પુસ્તકની કીંમત રૂ. ૨) રાખવામાં આવી છે માટે જે ગ્રંથસ્થોની ચોપમીઝ પ્રથમ જરાણી છે હવે પછી જરાણે તેમને ૫૦૦ રૂપીઆ બેમાં બંને પુસ્તકો નો લાજ મલસે. લી. શ્રી જૈન હઠીસીંગસરસ્વતી સજ્ઞા. દા. મણીલાલ વામીલાલ. સેક્રેટરી.

सुरदीपिकादि प्रकरणसंग्रहनी अनुक्रमणिका.

विषय.	पृष्ठ.	विषय.	पृष्ठ.
सुरदीपिकादि प्रकरणसंग्रह पाने १ थी ते ४४ सुधी.		१० गुणस्थानक चिन्ह विचार	८१-८३
१ श्री सिद्धांता राधनैकोन चित्त्वारिंशतिका ४४ थी ४७		११ प्रश्नोत्तर	८४ ०
२ श्री शीलदीपिका .... ४७ थी ४८		१२ अष्टकर्म संबंधी बोल विचार	८५-८९
३ आगम छत्रीशी ४८-५२		१३ अष्टमद परिहार सज्ज्ञाय	८९-९०
४ गुरु छत्रीशी ५२-५४		१४ सामायिक वत्रीश दोषनी सज्ज्ञाय	९१-९२
५ पाखी छत्रीशी ५४-५६		१५ सदहणा क्रियानी सज्ज्ञाय धात्रीशिका	९२-९४
६ असज्ज्ञाई विचार ५६-६०		१६ श्री भगवतीजीमां बतावेला गणितनुं प्रमाण ९४-११२	
७ अस्वाध्याय सित्तरी ६०-६६		१७ गुरुपरीक्षानी सज्ज्ञाय ११२-११३	
८ ब्रह्मबावनी ६६-७४		१८ चौद गुणस्थानक कर्म प्रकृति विचार ग-	
९ कलिकाल स्वरूप कथन शतक्रम ७५-८०		भित श्री महावीर जिन स्तवन त्रिपंचाशिका ११३-१२१	

१९ राजर्षिकृत प्रश्नोत्तर	.... १२२-१२३	२८ उपदेश रहस्य	.... १६२-१६८
२० षट्द्रव्य त्रिचाररूप प्रश्नोत्तर....	.... १२३-१२६	२९ क्रिया गूढ चतुर्विंशति जिन स्तुति	.... १६८-१७१
२१ श्री जिन प्रतिमा स्थापना रास	.... १२६-१२९	३० श्री महावीर जिन स्तुति	.... , ,
२२ श्री शत्रुंजय रास....	.... १२९-१३२	३१ श्री पार्श्वजिन स्तुति	.... १७८-१७९
२३ श्री जिनाज्ञापालन स्वाध्याय ...	... १३२-१३३	३२ श्री पार्श्वनाथ स्तोत्र	.... १८९-१९१
२४ एषणा शतक प्रकरण	.... १३३-१४०	३३ पुद्गल पराङ्गस्तव	.... १८१-१८२
२५ श्री खंभक मुनि चरित्र शतक	.... १४०-१४९	३४ श्री आदि जिन चैत्यवन्दन	.... , ,
२६ प्रश्नोत्तर पत्र	.... १५९-१५८	३४ श्री शंखेश्वराजीनी स्तुति	.... , ,
२७ चातुर्मासि निर्णय	.... १५९-१६१	३५ शक्रस्तवाष्टक	.... १८५-१८६

॥ श्रीजिनेन्द्रस्तुतिसंग्रहः ॥

आदित्यादिमहामहः समुदयायस्यैकदेशंश्रिताः ॥ श्रीकटपट्टमकामधेनुमणयोयद्दानदास्थंगताः॥
शुक्लध्यानधुराधृतां कथमपिश्रीयोगिनांगोचरः ॥ श्री आर्हत्यपदप्रदायिपरमज्योतिस्तदेवस्तुवे ॥१॥
दर्शनं देवदेवस्य, दर्शनं पापनाशनम् ॥ दर्शनं स्वर्गसोपानं, दर्शनं मोक्षसाधनम् ॥ १ ॥ दर्शनेन जिनेन्द्राणां, साधूनां वंदनेन च ॥ न तिष्ठति चिरं पापं, विद्महस्ते यथोदकं ॥ ३ ॥ अद्य मे द्वाक्षितं गात्रं, नेत्रे च विमलीकृते ॥ मुक्तो हं सर्वपापेभ्यो, जिनेन्द्रतव दर्शनात् ॥ ४ ॥ दर्शनादेव तेनाथ दुस्तरोऽपि सुखोत्तरः ॥ अद्यागाधोऽपि मे जातो, जानुदघ्नो ज्ञवोदधिः ॥ ५ ॥ सर्वामरेंद्रसंपूज्यः, सर्वविज्ञान ज्ञास्करः ॥ सर्वसत्त्वहिता नंदः, सर्वसौख्य नमोस्तु ते ॥ ६ ॥ मिथ्यां बुलहरीधूतं, निमज्जंतं जवार्णवे ॥ कुप्राह्यसितं नाथः, मामुत्तारय तारय ॥ ७ ॥ जन्ममृत्युजरारोग, सोकसंतापवैरिणः ॥ पृष्टतो धावतो देव, मामुत्तारय तारय ॥ ८ ॥ अहो अमेघजावृष्टि रहो अकुसुमफलं ॥ अहो पुराकृतं पुण्यं, यद्दृष्टो

नाथलोचनैः ॥ ए ॥ नकोपोनलोन्नो नमानो नमाया, नहास्यं नलास्यं नगीतं नकान्ता ॥ नचापत्यशत्रुर्न
मित्रं कलत्रं तमेकं प्रपद्ये जिनं देवदेवं ॥ १० ॥ नवबीजांकुरजनना रागाद्याक्षयमुपागतायस्य ॥ ब्रह्मा
वाविष्णुर्वा, हरोजिनोवानमस्तस्मै ॥ ११ ॥ श्रीमतेवीरनाथाय, सनाथायास्तुतश्रिया ॥ महां नद
सरोराज-मराळायाहतेनमः ॥ १२ ॥ जयतिकनकावदातः कृष्णजटामुकुटमंभितोवृषभः ॥ इक्ष्वाकुवं
शतिलक-स्त्रिभुवनचूमामणिर्नगवान् ॥ १३ ॥ श्रीवर्द्धमानं करुणानिधानं, श्रेयो निदानं कुगतेः
पिधानं ॥ शिवैक्यानं सुगुणैः प्रधानं, गतान्निमानं स्तुतिसावधानं ॥ १४ ॥ वीरं ज्ञावारिवीरं प्रणतजयहरं,
हेमरोचिः शरीरं, धीरं कामाग्निनीरं परमपदगतं प्राप्तसंसारतीरं ॥ ज्ञातं सिद्धार्थजातं विबुधबुधनतं
चूपसिद्धार्थजातं, सिद्धं बुद्धं प्रबुद्धानमतनमततं सिद्ध्ये बुद्ध्ये च ॥ १५ ॥ कुंभे ग्रामे निरामे त्रिभुवन
जनता पावके पावकेवा, मोढेरे हस्तिकुंभी प्रवरतरपुरे वायके नाणके च ॥ नंदिग्रामे च मुंरुस्वलग
जपदयोस्तुंगवैज्जारशैले देवं श्रीवर्द्धमानं विपुलगुणगणैर्वर्द्धमानं नतोस्मि ॥ १६ ॥ मदनदहननीरं
क्रोधयोधैकवीरं, मदजलदसमीरं दंजचूजेदसीरं ॥ जलधिगुरुगज्जीरं लब्धलोन्नाब्धितीरं, कनकरुचि

शरीरं श्रीजिनंनौमिवीरम् ॥ १७ ॥ हृतविषयविकाराः कर्मवल्लीकुठारा, नतसुरनरवाराः प्राप्तसंसार
 पाराः ॥ सुखमतुलमुदारा स्तीर्थपालोकसारा, ददतुशिववधूरोमंरुनेतारहाराः ॥ १८ ॥ नमदमरशुरेन्द्रं
 प्रास्तसंमोहनिद्रं सुगुणमणिसमुद्रं यत्कषायारिसैन्द्रं ॥ नमतविहितज्जद्रसत्त्वपीडादरिद्रं, कुमत
 कमलचन्द्रं शासनंजैनचन्द्रं ॥ १९ ॥ दर्शनंग्यानसूर्यस्य, संसारध्वांतनाशनं ॥ बोधनंचित्तपद्मस्य,
 समस्तार्थप्रकाशकं ॥ २० ॥ दर्शनंजिनचन्द्रस्य, सद्धर्माभूतवर्षणं ॥ जन्मदाघविनाशाय, वर्द्धनंसुख
 वारिधेः ॥ २१ ॥ जिनेज्जक्तिर्जिनेज्जक्तिर्जिनेज्जक्तिर्दिनेदिने ॥ सदामेस्तु सदामेस्तु सदामेस्तु
 जवेजवे ॥ २२ ॥ जयत्वंप्रज्ञोप्राप्तसंसारतीर ! स्फुरत्पापधूलीप्रणाशेसमीर ! महामानमायावनी
 सारसीर ! ज्वलक्रोध दावानलेमेघनीर ! ॥ २३ ॥ इति श्रीमद्सहजकलानिधि सूरीश्वरचरण
 सरोरुहचञ्चरीकेणाब्धिचन्द्रेण संकलिताः श्रीजिनेन्द्र स्तुतिश्लोकाः ॥

शुद्धिपत्र.

असुध्य.	सुध्य.	पानु.	लीटी.	असुध्य.	सुध्य	पानु	लीटी.
साध्वीय.	साध्वी	४	९	गालवा	गालना	११	४
कर्णै	कर्णै	५	११	बुःख	दुःख	११	२१
सू	सु	६	फीगरमां	वाले	वाले	१२	४
प्रीतबोध	प्रतिबोध	६	७	तत्थं	तत्थ	१२	१६
ब्रतो	ब्रतो	६	१२	पही	व	१३	३
दशो	देवा	१०	१	सावे	साथे	१४	४
थभिं	थंभि	१०	१	दुवरा	दुवारा	१५	२५
गडं	गंड	१०	१	ज्ञानादिक	ज्ञानादिक	१६	२०
धरा	धरा	१०	२	मोह	मोहि	१८	१०
विराइ	विराइय	११	२	लददाओ	लध्दाओ	१८	१६

निरवाध

दाय

रजमय

इम

चउसठ

बहु

उद्देशाना

वीथीवएज्जा

बुच्चइ

वीथीवएज्जा

”

सम्मानेयी

वीथीवएज्जा

”

विरवाध

दोय

व्रजमय

एम

चउसठ

बहु

उद्देशाने

वीथीवएज्जा

बुच्चइ

वीथीवएज्जा

”

सम्मानेइ

वीथीवएज्जा

”

२०

२१

२२

२२

२२

२३

२४

२५

२५

२५

२५

२५

२५

२५

२५

२२

२२

२६

२७

२५

२३

९

९

१०

१०

१३

१५

१५

जीनधर्मनी

छेली

करणीनो

काउसग

ठाणांगसूत्रनो

पुरे

सूत्र

पर्याप्तायी

छठा

परभव

पञ्चीतीए

एवंवयासी

चिठंती

णमंसामा

अने जैन धर्मनी

छेली

करणीना

काउसंग

ठाणांगसूत्रना

पुरि

सूत्र

पर्याप्ताथी

छठा

परभव

पञ्चीतीए

एवंवयासी

चिठंती

णमंसामो

२६

२९

२९

२९

३१

३१

३४

३४

३५

३५

३५

३५

३५

३६

२३

८

८

९

६

२०

६

२५

२

८

१३

१८

२०

२४

पुजननो	पुजनना	३८
नंदावर्त	नंदावर्त	३८
यविर	स्थविर	३९
॥	॥	३९
ज्योतिस	ज्योतसि	४०
संकोपे	संकोचे	४३
मये	माये	४३
उतपति	उत्पत्ति	४४
काले	काले	४७
आंतकमे	आंतिकमे	४७
नाससमरण	नामसमरण	४८
बहुशुं	बहुशुं	४९
झयणे	झयणे	५०
सुरि	सुरिंद	५२

३	साधु
४	पाडकमणा
१	इणह
२	वचार
१६	विमास
२०	औसै
२०	मण्णइ
३	वदामो
५	आराह
७	घरिउण
१५	कुणहय
१२	धंतरानां
१६	घनवंत
६	भावयण

साचुं	५३	२३
पाडिकमणा	५५	१८
इणह	५६	८
विचार	६३	१९
विमासी	६६	१०
औसै	७२	७
मण्णइ	७९	११
वदामो	८०	१०
आराह	८०	१२
घरिउण	८१	२
कुण हय	८२	५
धंतुरानां	८१	४
घनवंत	९१	४
भावियण	९४	१०

श्री
छेहेड
संख्यातो
युक्ता
दशकोटाकोटीं
गुभ
त
ए
हियं
दाष
भरीयेर
गावंतां
जम
भाखेर
दीघओ

श्री
छेहेडे
असंख्यातो
युक्त
सतकोटाकोटीं
गुण
ते
एक
हिहें
दोष
भरीयेरे
गावतां
जीम
भाखेरे
दीघओ

९९
१००
१००
१००
१०९
११८
१२६
१२६
१३३
१३६
१३७
१४१
१४५
१४५
१४५

१२
८
१२
१३
६
९
९
३३
९
१४
९
४
१
२०
२२

अपछंतो
विमास
हेमचंद्रसूरी
हेमचंद्राचार्य
पूनेम
तासुं
शीर्णिणे
लोट
स्तसंबुद्धौ
रतुतौ
नाप्य
बंधहेत
यिनोति
कीर्ति

अवछंतो
विमास
हेमचंद्रसूरी
हेमचंद्राचार्य
पुनम
तासु
शीर्णिणे
लोट
स्तसंबुद्धौ
स्तुतौ
नाट्य
बंधहेत
यिनोति
कीर्ति

१४८
१४९
१५४
१६२
१६२
१६२
१६९
१७०
१७१
१७३
१८२
१८४
१८६
१८६

१०
१
१८
८
९
१३
१६
२२
१७
४
१२
७
९
९

આ પુસ્તક બપાતી વચ્ચે જે જે સદ્ગ્રહસ્થોયે પુસ્તક લેવા નકલો ખરી જ્ઞાનની વૃદ્ધી કરનાર સહાયકોનાં મુબારકના નામો નીચે મુજબ.

કચ્છ દેશમાં વિચરતા પંડિતમંથર મુનિરાજશ્રી શ્રી શ્રી
૧૦૦૮ શ્રી કુશલચંદ્રગણી મહારાજશ્રીના સાધુ સાદ્ધ-
વીઓના ઉપદેશથી નકલો ખરાવી આવેલ તેથી તેઓ
સાહેબોનો આ સભા ઉપકાર માને છે.

કચ્છ દેશ-મુ. કોડાય,

- ૫ મોટી ધર્મશાલાના મંડાર સ્વાતે.
- ૬ નાની ધર્મશાલાના જ્ઞાન મંડાર સ્વાતે,
- ૬ શા. નથુભાઈ મેઘરાજ
- ૫ શા. વજપાર રાણા હા. માકુવાઈ
- ૬ શા. વેલજી તેજસીહ—ગામ ટુઢા

- ૬ શા. માળજી ભીમજી—ગામ ટુઢા
- ૫ શા. હીરજી ભવાનજી
- ૪ શા. જેઠાભાઈ નથુ હા. ડમીવાઈ
- ૨ શા. કોરસી લાધા
- ૨ શા. સેરુજસા
- ૨ શા. રાણા કરમશી
- ૧ શા. વેલજી આમુ
- ૨ શા. વેરસીહ માલુ
- ૨ શા. લાધા મુરજી
- ૧ શા. વેલજી હંસરાજ હા. વાંછડવાઈ

- २ शा. उभाइआ कोरंसी
 १ शा. नरसी वेलजी
 ४० शेठ. मोणसी कानजी हा. पानवाइ-गाम नागलपुर
 . . कच्छ-मोटी खाखर तथा नानी खाखर.
 ५० शेठ. रणसीभाइ देवराज
 १५ शेठ. दुरपाळ खेराज मुंवाइ दाणाबंदर
 ५ शेठ. स्वजी देवराज
 १ शा. गगुभाइ लधा
 ५ शेठ. लधाभाइ गुणपत
 ५ शेठ. नागजी गुणपत
 ५० कच्छ देश मध्ये तुंबडी गामना शा. कोरसी जेठाभाइनी
 विधवा वाइ नागलवाइए पोताना पुन्यार्थे चतुर्विध सं-
 घने पठन पाठनने माटे आ पुस्तकनी नकल ५० अ-
 र्पण करी छे.

कच्छ-सुंथरी.

- १ शेठ. भवानजी दामजी
 १ शेठ. दोशाभाइ खीअसो
 २ शा. भीमजी भोजराजदेहंजो
 १ शा. पासवीर पानाचंद
 १ शा. मुरजी मादण
 १ शा. कानजी थोभण
 १ शा. हंसराज मुरजी
 १ शा. वसनजी सीवसी
 २ शा. रतनसी पीतांबर
 २ शा. राजपार जेठा
 १ शा. मेघजी कुरसी
 ५ शा. रूपसी प्रीतांबर

कच्छ-सुंथरी.

- १ शा. करमसी गोवंदजी
- १ शा. रामजी मणसी
- २ शा. खीअसी नरपार
- १ शा. राघवजी त्रीकम
- २ शेठ. चांपसी भोजराज
- १ शा. कल्याणजी खीमजी
- २ शा. मादण शिवराज
- १ शेठ. चुनीलाल दलछाराम हा. बेन चंदु गाम बीसनगर
- १ शा. हरगोवनदास जीवराज बीसनगर
- १ शा. जुहारमल शेषमल गाम. व्यापी जीले अजमेर
गुजरात गाम मांडल.
- ५ वीरा. मयाचंद मेघराज

- १ गांधी. ठाकरसी कानजी
- १ गांधी. जेठाभाइ पानाचंद
- १ दोरा. चतुरभाइ धारसी
- १ गांधी. मानचंद हरचंद
- १ शा. मुळचंद. हीराचंद खंभात वंदर.
- २५ राजमान् राजश्री ठाकोरसाहेब. वीजयसीधजी शाहवान्
जे. पी. एन्.
- १ यति. श्रीमानचंद पुनमचंदजी गाम रीयां जल्ले-मेडता
- १ यति. श्री नारायणचंद किशनचंदजी जयपुर-सिटी.
- १ शेठजी. जुठाभाइ सुंदरजी भरुच. धी मोफयुसील कोटन
मीलना मेनेजर
अमदावाद-शामळानी पोळ.
- १ शा. मंगळदास ललुभाइ-छपावनार

- १ शा. हरगोबनदास हीराचंद
- १ शा. जमनादास छोटालाल
- १ शा. डाह्याभाइ हीराचंद
- १ शा. मणीलाल बाडीलाल सभाना मास्तर
- १ शा. साराभाइ चमनलाल
- १ शा. छगनलाल उमेदचंद
- १ शा. डाह्याभाइ हरीलाल
- १ शा. चुनीलाल दीपचंद
- १ शा. नाथाभाइ ललुभाइ
- १ शा. पोपटलाल चुनीलाल
- १ शा. चमनलाल मोहनलाल
- १ शा. भोगीलाल चमनलाल
- १ शा. पुजाभाइ चकुभाइ
- १ शा. अमरतलाल हेमचंद

- १ शा. बाडीलाल चकुभाइ देवशानो पाडो.
- १ शा. भोगीलाल ठाकरसी
- १ शा. सांकळचंद खेमचंद
- १ शेठ. हठीसंग रायचंद सरस्वती सभा साथे नाम स्थापक
- १ शा. ललुभाइ हठीसंग
- ५ बाइ गजरी (१). बाइ जीवी (१). बाइ गंगा (१).
बाइ आधारी (१). बाइ. केवली (१).
- १ शा. मणीलाल चेहेलाभाइ लालाभाइनी पोळ
- १ शा. अम्रतलाल मोकमचंद मदनगोपाळनी हवेलि
- १ शा. सोमचंद नहानचंद गाम पेथापुर
- १ मास्तर. हीराचंद ककलभाइ
- १ शा. अभीचंद जेठाभाइ
- १ झवेरी. केशवलाल गोकळभाइ ठा. रतनपोळ
- १ मुनि महाराज श्री जीनवीजय मु० पेटलाद.

१ शा. जैसंगभाइ पोचाभाइ वकील. वी. ए. एल एल वी
दलाल.

१ शेठ तेजकरणजी मूलचंदजी रामपुरीया विकानेर

१५ शेठ कुरपाल खेराज मुंवाइ. दाणावंदर.

१ शेठ. दोशाभाइ खीअसी. सुथरी.

विनंति-कोइ पण सदग्रहस्थनुं नाम भूलथी छापवानुं
रही गयुं होय तेमणे पत्र लखी ग्रन्थ मंगावोलेवा कृपा करवी
अनुक्रमणीकामां भूलथी छपाएला विषयो रही
जवांथी नीचे मुजव जाणी लेवा.

दश श्रावक संबंधी पा. १६४-१६५ चौरासी गच्छनां
नाम पा. १६६-१६६ श्री सुभाषित स्लोक मालिका पा.
१६६-१६८ श्री पुद्गल परावर्त स्तवन पा. १७९-१८१
सुरदीपिकादि प्रकरण संग्रह पा. १-४४ श्री सदूहणा क्रि-
यानी सज्ज्ञाय द्वार्निशिका पा ९२-९४

अशुद्ध.
जीनेंद्र स्तुति स्लोकमां

ज्वल क्रोध.

ग्राहकना नाम मन्त्रे.

साध्वीओ

शेठ. दुरपाल

खीअसी

वांचनारने भलामण.

छे सांभळी

ग्रन्था

आचर्यता

क्रियागुल

शुद्ध.

ज्वलत् क्रोध

साध्वीओ

शेठ कुरपाल

खीअसी

ते सांभळी

ग्रन्थो

आचार्यता

क्रियागुप्त

पातुं लीटी.

३ ८

३ १६

६ ५

६ ३

१ ७

२ ९

३ ११

५ ५

॥ अथ श्री सुर-दीपिका ॥

॥ उपजाति छंदः ॥

सुणंतु नो नो असुराश्या सुरा, जे वितरा जोइसियाय देवा ॥

वेमाणिया कप्पग कप्पतीया, जे संति सम्मत्त विशुद्ध चित्ता ॥ १ ॥

भावार्थ—सम्यक्त्वबडे करीने जेमनुं चित्त विशुद्ध (निर्मल) थयुं छे एहवा भो (असुरकुमारादिक, व्यंतर, ज्योतिषि अने वैमानिक एटले कल्पोत्पन्न अने कल्पातीत) देवताओ तमे सांभळो. १

नामारिहंते ठवणारिहंते, दव्वारिहंते जिण सासणम्मि ॥

होळंति मन्नंति न पूयणिज्जे, नमन्निया जाव जिणावि तेहिं ॥ २ ॥

भावार्थ—जे मनुष्यो श्री जिनशासनने विषे जणावेला नाम, स्थापना, अने द्रव्य अरिहंतोने पूजवा योग्य मानता नथी, अने हीलना करे छे, तेओ भाव जिनेश्वर भगवानने पण मानता नथी एयज गणाय. २

देवाय बालाय असंजयाय, सुत्ता अधस्मी तह मंदबुद्धि ॥

असंबुद्धा नो विरश्य तेसिं, किंचित्ति ज्ञासंति सज्जा समस्कं. ॥ ३ ॥

भावार्थ—तेओ एम कहे छे के देवो बाल छे, असंजति छे, सुत्ता (मोहमय) छे, अधर्मि छे, मंदबुद्धि छे, तथा असंबुद्धा छे (आश्रव नथी रोक्या जेणे) तथा अविरति छे, एवी जेओ सभा समक्ष प्ररुण्णा करे छे. ३

वयंति नो किंचि विसेस नायं, सामन्न ज्ञावेणय पन्नश्रंति ॥

मिहत्त समत्त गुणेग बुद्धिं, कुणंति नेयाउय मेव नेयं ॥ ४ ॥

भावार्थ—तेओ कांडपण विशेष रीते दृष्टांत सिद्धांत बतावीने समजावता नथी. पण लोकोने भ्रममां नांखवा सामान्य भावे मिथ्यात्व अने सम्यक्त्वगुणमां एक सरस्वी बुद्धि दर्शावे छे. अने स्याद्वादशैलीथी समजावी शकता नथी. ४

गुरूण पासंमि सुयं सुणेमो, वयंनुं एयं न पन्निस्सुणेमो ॥

सुत्तंपि मन्नंति न तेण तुम्हं, पुरो जिणुत्तं वयणं ज्ञणेमो ॥ ५ ॥

ભાવાર્થ—અમે ગુરુ પરંપરા અને તેમની સમક્ષ જે સૂત્રો સાંભળ્યાં છે. તેમાં એવી વાત સાંભળી નથી, તેથી તમો સૂત્રોને પળ માનતા નથી એમજ સમજાય છે. તેથી અમે શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનના વચનો સૂત્રાનુસાર કહીએ છીએ તે સાંભળો. ૫

દેવા જિણંદે પરિવોહયંતિ, લોગંતિ યાણાઃ અણંતિ કાલે ॥

તિથ્થં પવત્તેહ હિયં જણાણં, જ્ઞણિત્તુ સામી જ્ઞયવંતિ સઘ્વે ॥ ૬ ॥

ભાવાર્થ—જુવો લોકાતિક દેવતાઓ અનંતા કાળથી સ્વયંબુદ્ધ એવા શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનને દીક્ષાના કાળનું સ્મરણ કરાવવા પ્રતિવોધે છે કે હે ભગવન્ જગત્ને હિતકર તીર્થ પ્રવર્તાવો. ૬

અંગંમિ એયં પઢમંમિ બુત્તં, પુણો દસાણં ઝઙ્ગયણે હમંમિ ॥

અંગંમિ ઢઠંમિય તેણ દેવા, મન્નામિ બુદ્ધાણય વોહગાણં ॥ ૭ ॥

ભાવાર્થ—પ્રથમ અંગ (આચારાંગ સૂત્રના દ્વિતીય શ્રુતસ્કંધ) માં એ વાત કહેલી છે. વલી દશાશ્રુતસ્કંધના આઠમા અધ્યયનમાં તેમજ છઠ્ઠા અંગ જ્ઞાતાજીમાં પણ કહેલી છે. તેથી કરીને તે દેવતાઓને હું સ્વયંબુદ્ધ શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનના સમયોચિત્ત વોધક માનું છું. ૭

સુદ્ધોવણ્ણેણ જિણા સુરાણં, બુઝ્ઝંતિ મુઝ્ઝંતિ નતે સુહેહિં ॥

જેઠેણ તમ્હા ગુરુ કારણેણં, વાલા જણિજ્ઞંતિ કહં નુ દેવા ॥ ૮ ॥

ભાવાર્થ—જે દેવતાઓના શુદ્ધ ઉપદેશવડે કરીને શ્રી જિનેશ્વર ભગવાન પળ પોતાનો દોષાનો સમય જાણે છે, અને સંસારિક સુખમાં મુંઝાતા નથી, એવા દેવતાઓને કાંઈપણ વિશેષ કારણ શિવાય હે મુગ્ધ લોકો તમે શાથી વાલ કોહો છો ? ૮

॥ ઢાલ ચોપાઈ. ॥

હમ બોલ્યા હે ઢઠે અંગ, સોહમ ગણધર મનને રંગ; તેતલિપુત્ર મંત્રિ બોહિયો, કનકધ્વજ રાજા મોહિયો ॥ ૯ ॥ બહુ ઉપાય કરિ સંયમ દીધ, આપણ વાચા સફલી કીધ; પોટિલ દેવે કર્યો ઉપકાર, મુહુત્તે પામ્યો કેવલ સાર ॥ ૧૦ ॥

॥ તેતલિપુત્ર મંત્રિ અધિકાર ॥

છઠ્ઠા અંગ (જ્ઞાતાસૂત્ર) ના ચૌદમા અધ્યયનમાં શ્રી સુધર્મસ્વામીએ શ્રી જંબુસ્વામી પ્રત્યે ઘણા ઉમંગ સાથે એમ કહ્યું છે કે:— પૂર્વે તેતલીપુર નામનું નગર હતું. ત્યાંનો રાજા કનકરથ નામે હતો, તેની પટ્ટરાણી પદ્માવતી દેવી હતી, અને તેનો પ્રધાન તેતલિપુત્ર કરીને હતો. એકદા તેતલિપુત્ર પ્રધાન ઘણા આઢંબરસહિત તેજ નગરમાં થઈને જતો હતો. તેવામાં તેની દૃષ્ટિ

तेज नगरना रहीश एक कलाद नामना सोनारनी भार्या भद्रानी कुखथी उत्पन्न थयेली पोटीला नामनी नवयौवना कन्या के जे पोतानी अगाशीमां नाना प्रकारनी क्रिडा करती हती, ते जोवामां आवी. तेने जोइने प्रधानने कामराग उत्पन्न थयो, तेथी तेणे पोताना माणसो मार्फत सोनार पासे ते कन्यानी याचना करावी, अने घणुंज द्रव्य आपवा कहुं. सोनारे ते द्रव्य नहि लेतां प्रधाननी मागणी स्विकारी, पोटीला नामनी पोतानी कन्याने प्रधानने त्यां मोकलावी आपी, अने प्रधाने पण विधिपूर्वक तेनी साथे पाणीग्रहण कर्तुं. पछी नाना प्रकारना भोगविलासमां ते तेनी साथे निमग्न थयो. अने कामरागमां तथा अनेक प्रकारनी मदनक्रिडामां काल निर्गमवा लाग्यो.

अहीं कनकरथ राजा पोतानी राज्यलक्ष्मी अने कामविलासमां लीन थइ गयो तेथी तेणे राजकाज छोडी दीधुं. अने रणवासमां पडी रहेवा लाग्यो. राजा पोताना अंगथी जे जे पुत्रो उत्पन्न थाय तेमनां अंग छेदन राज्यलोभथी कराववा लाग्यो. अने पोताना राज्यसुखनो मालिक बीजो थाय नहि अने पोतानुं सुख कायम रहे. एवी इर्ष्याथी तेणे पोताना घणा पुत्रोनां अंग छेदावी राज्यपदने नालायक कीधा. ते उपरथी पद्मावती राणीए पोताना दक्ष प्रधान तेतलिपुत्रने एकांतमां बोलाव्यो, अने कहुं के प्रधानजी राज्यना रक्षणार्थे अने मारा तथा तमारा अने प्रजाना सुखना अर्थे, मारा उदरमां जे गर्भ छे तेनुं कोइपण रीते रक्षण थवुं जोइए, प्रधाने ते वात कबुल करी.

हवे जे समये पद्मावती देवीने गर्भ रह्यो हतो, तेज समये तेतलिपुत्र प्रधाननी पोटीला भार्याने पण गर्भ रह्यो हतो. गर्भ-

કાલ પૂરો થવાથી રાણીને પુત્રનો પ્રસવ થયો. અને તેવાજ સમયમાં પ્રધાનની પોટીલા સ્ત્રીને પુત્રીનો પ્રસવ થયો. આ ઊચિત સમય વિચારી પદ્માવતી દેવીના પુત્રને પ્રધાન પોતાને વેર લાવ્યો અને પોટીલાને સોંપ્યો. પોટીલાની પાસેથી મુવેલી પુત્રીને લેઈ જઈ રાણીને સોંપી. અને રાજાને મુવેલી દીકરી જન્મ્યાના સમાચાર કહેવરાવ્યા, અને પ્રધાને રાજ્યપુત્રના જન્મમ્હોત્સવમાં બંદીવાનોને છોડી મૂક્યા.

વેટલોક કાલ વિત્યા બાદ તેતલિપુત્ર પ્રધાન અને તેની માર્યા પોટીલા વચ્ચે જે નિવીડ રાત્રની ગ્રંથી હતી, તે કોઈ કારણસર તૂટી ગઈ, અને જે સ્ત્રી પોતાને અતિ પ્રિય અને વલ્લભા હતી, તે આંખના પડદાતુલ્ય અપ્રિય બની ગઈ. પોટીલા ઘણોજ રોદ કરવા લાગી, તેથી પ્રધાને તેને રોદ નહિ કરતાં એક રસોડુ કરાવી તેમાં અનેક મિશ્રુકો અને બ્રાહ્મણોને દાન આપી કાલ નિર્ગમન કરવા કહ્યું, તેથી પોટીલાએ અનેક શ્રમણ માહણાદિકોને દાન આપી સંતોષ કર્યા. એ પ્રમાણે કાલ વ્યતિત કરવા લાગી.

એકદા સુવ્રતા નામનાં સાધ્વી જ્ઞાનગુણે કરી અનેક ભવ્યજીવોને ઉપકાર કરતાં ઘણી શીષ્યનીઓ સહિત વિચરતાં એજ નગરમાં પધાર્યાં. પોટીલાએ સન્માનપૂર્વક તેમની નિમંત્રણા કરી, અને વસ્ત્ર, પાત્ર આહારાદિકે તેમની રુડી ભક્તિ કરી. પછી પોટીલાએ વિનયપૂર્વક કહ્યું કે, હે ભગવતિ, મારો નાથ પ્રધાનજી પૂર્વે મારા ઉપર અતિ પ્રસન્ન હતો અને હમણાં તેની મારા ઉપરથી અરુચિ થઈ છે માટે કોઈ કામળદુષ્ણ વશિકરણાદિ વિલક્ષણ પ્રયોગો કરી મારું પુનઃ સન્માન થાય તેમ કરી આપો. એ વાત સાંભળી બહુશ્રુત સાધ્વીજીએ પોતાના કાન બંધ કરી દીધા, અને મધુર સ્વરે બોલ્યાં કે હે કલ્યાણિ શ્રી જિનેશ્વરભગવાને

आगममां प्रतिनिषेधेला मुजव नृहस्थना आलाप संलापमां रही संसारनी वृद्धिना उपायो योजवा अने तेवा प्रयोगो करवा एवो साधु साध्वीनो विलकुल आचार नथी. माटे जो तमारे संसारना दुःखथी विरमवानी इच्छा होय तो श्री जिनेश्वरभगवाने कहेली प्रव्रज्या लेवी.

साध्वीजीना धर्मोपदेशथी पोटीलाने संसारनी असारता जणाइ वैराग्य थयो अने तेणे पोताना पति तेतलिपुत्र प्रधानजी पासे दीक्षा लेवानी अनुमति मागी. प्रधाने कहुं के हुं तने अनुमति क्यारे आपुं के तुं जिनराजे कहेली प्रव्रज्या पाळो, देव-लोकमां जाय, अने त्यांथी आवी मने प्रतिबोधी जिनराजनो धर्म अंगिकार करावे एवी तुं प्रतिज्ञा करे अने ते पाळे तोज तने दीक्षानी अनुमति आपुं. पोटीलाए ते वात अंगीकार करी. पछी प्रधाने साध्वीजी पासे जइ विनयपूर्वक कहुं के, हे भगवति, मारी स्त्री संसारथी उदासीन थइ छे, तेथी हुं आपने शिष्यणीनी भिक्षा आपुं छुं. एम कही साध्वीजीने अर्पण करी.

पछी पोटीलाए ईशानकोणमां जइ पोताना अलंकारो उतारी पोतानी मेळे पंचमुष्टी लोचै कर्यो, पछी सुव्रता साध्वी पासे आवी बंदन नमस्कार करी दीक्षा अंगीकार करी. पछी अग्यार अंग भणी, घणा वर्ष दीक्षापर्याय पाळी छेवटे एक महीनानी संलेषणा करी समाधिपूर्वक काल समये काल करी देवलोकने विषे पोटील नामना उत्कृष्ट देवपणे उत्पन्न थई.

अहीं तेतलिपुत्र प्रधान कनकरथ राजाना सन्मानपूर्वक राजकारभार करतो हवो. काळे करीने राजा कनकरथ मरण पांम्यो, राजा अपुत्रीओ मरण पांमवाथी प्रजावर्गमां तथा सामंतोमां अत्यंत शोक थयो. राजानुं प्रेतकार्य करी सामंतवर्म

તથા પ્રજાના આગેવાન પુરુષોને રાજ્યચિંતા ઉત્પન્ન થઈ. તેથી તેઓએ તેતલિપુત્ર પ્રધાનને કોઈ યોગ્ય રાજ્યકુમારને શોધી લાવી રાજા સ્થાપવા વિજ્ઞાપના કરી. પ્રધાને એ વાત સાંભળી ઘણાજ હર્ષપૂર્વક કનકરથ રાજા અને પદમાવતી દેવીના ગુપ્ત રાખેલા સ્વરા અંગજ પુત્ર કનકધ્વજ કુમારને બોલાવી સામંતો તથા પ્રજાવર્ગને તેનો અથથી તેમને સુધી અહેવાલ સંભલાવી તેને રાજ્યાભિષેક કરવા તથા પોતાનો રાજા માનવા ફરમાવ્યું. આથી સામંતો તથા પ્રજાવર્ગમાં સાનંદાશ્ચર્ય ઉત્પન્ન થયો. અને સર્વેએ હર્ષના આવેશમાં તેને વધાવી લેઈ તેની આજ્ઞા પ્રવર્તાવી. રાજ્યાભિષેક કર્યો ત્યારથી કનકધ્વજ કુમાર રાજા થયો. અને તેતલિપુત્ર પ્રધાનનું પણ ઘણુંજ સન્માન થયું.

રાજા કનકધ્વજ ન્યાય રાજ્ય કરે છે, અને તેતલિપુત્ર પ્રધાન રાજ્યકારભાર ચલાવે છે, તે સમયમાં પદ્માવતી દેવીએ પોતાના કુમાર કનકધ્વજ રાજાને બોલાવી કહ્યું કે, હે કુમાર તમે આ રાજ્ય પામ્યા છો તે માત્ર તેતલિપુત્ર પ્રધાનનોજ પ્રભાવ અને ઉપકાર છે. એમ કહી અથથી તેમને સુધી તમામ વૃત્તાંત કહી સંભલાવ્યો, અને કહ્યું કે હે કુમાર પ્રધાનનું ઘણું માન સાચવજો, તેને અર્ધાસન આપજો, તેના હુકમ પ્રમાણે વર્તજો અને તે ઉઠે તો તમે ઉઠજો તથા તેની પાછળ ચાલજો. રાજાનું સન્માન વધવાથી સામંતો અને પ્રજાવર્ગનું પણ ઘણુંજ સન્માન થયું. એ પ્રમાણે તેતલિપુત્ર પ્રધાન ઘણાજ સુખમાં કાલક્ષેપ કરતો હતો.

હવે પોટીલદેવ પોતાની પૂર્વે કરેલી પ્રતિજ્ઞા પાલવા સારુ પૃથ્વી ઉપર આવ્યો. અને અનેક પ્રકારે સંસારની અનિત્યતા

दर्शवी तेतलिपुत्रने संसारथी विरमवा माटे प्रतिबोध करवा लाग्यो: पण राज्यमद, यौवन, अने ठकुराइना सुखमां निमग्न थएलो प्रधान विवेक रहीत थयो, अने घणा प्रकारथी समजावतां छतां तथा युक्ति प्रयुक्ति करतां छतां पण प्रधानने बोध लाग्यो नहि. अने आत्मा, पुण्य पाप विगरे कांइ नथी, अने प्रत्यक्ष छे तेज साचुं छे एम मानवा लाग्यो.

पोटीलदेवे विचार कर्यो के सुखमां उछरेलो जीवडो दुःखनी वात जाण्वा शिवाय अनुकूल उपसर्गथी बुझवानो नथी पण राजा प्रजाना तिरस्काररूप प्रतिकूल उपसर्ग थशे तो ए जीवनुं कल्याण थशे. एम विचारी तेणे राजानुं मन परावर्तन कर्युं.

एकदा तेतलिपुत्र अश्वारूढ थइ घणा माणसो साथे परवर्यो थको राज्यकचेरीमां जवा लाग्यो. ते वखते सामंतवर्ग तथा प्रजावर्गना जयजयकार शब्द थया अने सर्वे नीचा नमी नमस्कार कर्यो तेथी प्रधानने घणोज हर्ष थयो. पछी हर्ष-पूर्वक जेवो कचेरीमां प्रवेश करे छे तेवोज पोटील देवना प्रभावे राजा कनकध्वजनो प्रधान उपर तिरस्कार थयो. प्रधाननी सलाम लीधी नहीं, अने राजा क्रोधयुक्त थइ मुख फेरवी वेठो. एकदम आवो अकस्मात वनाधि वनवाधी प्रधान निस्तेज थयो, ते तरतज त्यांथी पाछो दळ्यो, अने “यथा राजा तथा प्रजा” ए न्याय मुजव राजाए अपमान करवाथी सामंतो तथा प्रजाए पण अपमान कर्युं, अने सर्वेए परांगमुख कर्युं. ए प्रमाणे बाहिर सभा तरफ अपमान थवाथी प्रधान घेर चाल्यो. त्यां अभ्यंतर सभा जे स्वजनवर्गनी ते पण उपरांठी थइ अने मात, पिता, भाइ, बेन विगरे कोइए पण प्रधानना सन्मुख जोयुं नहीं.

कुदरत तरणानो मेरु अने रंकने राजा करे छे. राजा भिखारी थाय छे, अने कामदेव जेवा स्वरूपवाळा होय तो पण

રોગી થાય છે, એ કાઢની વલિહારી છે. એમ વિચારતો તેતલિપુત્ર પ્રધાન માનન્નરૂ થયોયકો આર્ત રૌદ્રધ્યાનમાં ગુંથાયો અને તેણે આત્મઘાત કરવાનો નિશ્ચય કર્યો. તેણે તાલપુટ વિષ સ્વાધું, પળ દેવના પ્રભાવથી શરીરમાં સંક્રમણ થયું નહિ, પછી ગઢામાં તલવાર મારી છતાં તે પળ નિર્રથક ગઈ, પછી ગઢામાં ફાંસો નાંચી ક્ષાડની ઢાઢીએ લટક્યો તો દોરડું તૂટી ગયું, ત્યાર પછી ગઢે પથ્થરની શિલા બાંધી કૂવામાં પડ્યો, તો ત્યાં જલ પળ રેતીનું થલ થઈ ગયું. સૂકાં લાકડાં લાવી અગ્નિની ચિતા લઢકી અગ્નિ સઢગાવી તેમાં પડ્યો તો અગ્નિ પળ બુઢી ગઈ, એ પ્રમાણે મરવાના અનેક ઉપાય કર્યા તે બધા નિષ્ફલ ગયા. ત્યારે તેણે વિચાર કર્યો કે, “ઘરના બઢ્યા રળમાં ગયા તો રળમાં લાગી લાઢ” એ પ્રમાણે યતોન્નરૂ તતોન્નરૂ થયો. એમ અનેક સંકલ્પ વિકલ્પ કરતો, આર્ત રૌદ્રધ્યાન ધ્યાવતો રળમાં ડમો રઢો તો તેની આગલ એક મોટી સ્વાઈ થઈ ગઈ છે, પાછલ એક વિક્રાલ હાથી ડમો છે અને બીજી બંને બાજુએ એક મહા અંધકાર વ્યાપી રઢો છે અને માથા ઉપર વાળની ટૂટી થઈ રહી છે; એવા સમયમાં અતિ દૂર નહીં તેમજ અતિ નજીક નહીં એ પ્રમાણે પોટીલદેવ પોતાના મૂલરૂપથી (પોટીલાના રૂપથી) આવીને ડમી છે. તે તેને ઘળીજ મધુર ધ્વનિથી પ્રતિવોધે છે.

આ વેઢા પ્રધાનનું શાંત ચિત્ત દુઃસ્વર્ગમિત વૈરાગ્યમય થયું. તેણે વિચાર કર્યો કે અહો હું એક સમયે મોટા રાજ્યનો પ્રધાન હતો, મેં મરવાના ઘળા પ્રયોગો કર્યા તે નિષ્ફલ ગયા, એ મારી ત્રાત કોળ માનશે. એકવાર તે પળ સમય હતો કે મને સૌ સ્વમા સ્વમા કરતું, તે પળ હું હતો, અને એક આ પળ સમય છે અને હાલ પળ હુંજ છું. તેથી હું જે વિચાર કરુંછું તે આત્મા છે, અને આત્મા છે તો પુણ્ય પળ છે અને પાપ પળ છે અને છેવટે સ્વર્ગ અપવર્ગ પળ છે. અહા હું મુલ્યો, આયડચો, એમ

अनेक तर्क वितर्क करतां तेने जातिस्मरण ज्ञान थयुं. तेथी तेना जोवामां तथा अनुभववामां आव्युं के हुं पूर्वे जंबुद्विपमां महाविदेह क्षेत्रमां पुष्कलावती विजयमां पुंडरीकगिणी नगरीमां महा पद्म नामे राजा हतो, त्यां दीक्षा लेइ चौद पूर्वधारी थइ घणा वर्ष दीक्षा पाळी छेवटे संछेपणा करी महाशुक्र देवलोकमां देवपणे उत्पन्न थयो. त्यांथी आवी हुं अहीं तेतलिपुत्र प्रधान भद्रामातानी कुखे थयो. अहा ! आटलो काल में प्रमादमां गुमाव्यो. एम विचारी पोते पंचमुष्टी लोच करी प्रव्रज्या लीधी अने केवळज्ञान प्राप्त थयुं. देवताओए वेष आप्यो अने केवळज्ञाननो महोत्सव कर्ग्यो. राजा कनकध्वज आ वात सांभळी मुनिराजने वंदन करवा आव्यो. वंदन नमस्कार करी पोताना अपराध खमावतो केवळीना चरणकमळ प्रत्ये पड्यो. मुनिए धर्मदेशना दीधी तेथी राजा श्रावक थयो, अने श्रावकनां वार व्रत अंगीकार कर्ग्यो, अने मुनि मोक्षे पधार्या.

आ कथानो सारः—कनकध्वज राजाना मोहमां पडेलो तेतलिपुत्र मंत्री तेने पोदिलदेवे वहु उपाय करी धर्मबोध आप्यो, तेथी तेणे जैन दीक्षा अंगीकार करी अने शुद्धर्तमां केवळज्ञान पाम्यो. आवा उत्तम उपकार करनारा देवोनी हीलना करवी ए आपणुंज भारी कर्मपणुं छे.

को बीजो तसु गुरु नव मढ्यो, सुर वचने मिथ्या मत टढ्यो ॥ तेहज देव गुरु यानक हुवो, उदाहरण हिव सांजली जुवो ॥ ११ ॥ निरयावलिया नाम उवंग, सोमिल 'माहणतणो प्रसंग ॥

पंचरात्री देवे खप करी, मिथ्या ठंढी विरती आदरी ॥ १२ ॥ इस्या देव किम कह्ये बाल,
ए अवर्णमे मोटो आळ ॥ चउविह सुर सांजलज्यो तुमे, कहेतां नितु वारुबुं अमे ॥ १३ ॥

सोमील श्रावकनो अधिकार.

निरियावलि सूत्रमां (नवमा अनुत्तरोववाइ अंगना पुष्कीया नामना उपांगना त्रीजा अध्ययनमां) श्री सुधर्मस्वामी श्री जंबुस्वामी प्रत्ये कहेता हवा के पूर्वे वणारशी नगरीमां एक सोमील नामे विद्वान ब्राह्मण रेहेतो हतो तेने पांचसें शिष्यो-
नो परिवार हतो. एकदा श्री पार्श्वनाथ स्वामी तेज नगरीमां समोसर्या. श्री संघ वंदन नमस्कारार्थे गयो. प्रभुए मधुरस्वरथी
धर्मदेशना दीधी तेथी भव्य स्त्री पुरुषोने प्रीतबोध थंयो. नगरमां ठाम ठाम प्रभुनां गुण कीर्तन गवायां ते सांभळी सोमील
ब्राह्मण प्रभुनी पासे गयो, अने अनेक प्रश्नो कर्या, तेना युक्तिपूर्वक धर्मशास्त्रने अनुसरी स्याद्वाद शैलीथी उत्तर आपी
ब्राह्मणने निरुत्तर कर्यो अने प्रतिबोध्यो. तेथी तेणे भगवाननी पासे श्रावकधर्म अंगीकार कर्यो अने बार व्रत उचर्या. भग-
वान विहार करी अन्यत्र गया.

हवे पाछळथी जैन मुनीनां दर्शन नहि थवाथी मिथ्यात्वांओनी सोबत अने परिचय थवाथी जेवो संग तेवो रंग ए न्यायने
अनुसरी तेणे श्रावकधर्मनो परित्याग कर्यो, अने उचरेलां वार व्रतो उपर अरुचि थइ, एकदा मध्यरात्रीए तेणे विचार कर्यो के अहो !

ब्राह्मणधर्म सूची में श्रावकधर्म अंगिकार कर्हो; पण कयां महारो ब्राह्मणनो शुचिधर्म अने कयां ते धर्म. हुं अग्निहोत्री ब्राह्मण यज्ञनो करनार तेने ए धर्म घटे नहीं. एवो विचार करी तेणे वागवर्गीचा अने कुवा तलाव कराव्या अने भिक्षुकोने दान दीधुं. वळी एकदा फरीथी विचार करी ते वानप्रस्थ थयो अने तेणे तापसी दीक्षा लीधी. ए प्रमाणे श्रावकधर्मनी करेली प्रतिज्ञा तेणे भंग करी दिशोपोखिख्या नामनी तापसी दीक्षा लीधी अने छठ छठनां पारणां करवा लाग्यो. सूर्यनी आतापना लेवानुं तथा दिशीयोनुं परिभ्रमण करवानुं शरु कर्हु.

प्रथम दिवसे पूर्व दिशामां जाय अने ते दिशाना सोम महाराजाने हाथ जोडी नमस्कार करी आज्ञा मागे के मने कंद फल फूलनी रजा आपो. ए प्रमाणे आज्ञा लेई एक आंकडीथी कंद फल फूलने तोडी लावे; वळी वीजे दिवसे उत्तर दिशामां जई वैश्रमण महाराजानी एज प्रमाणे रजा मागी त्यांथी लावे, अने त्रीजे दिवसे पश्चिम दिशाना वरुणदेव महाराजानी आज्ञा मागी त्यांथी लावे; फरी चौथे दिवसे दक्षिण दिशाना यम महाराजानी आज्ञा मागी त्यांथी लावे. ए प्रमाणे कंद फल फूल लावी गंगा नदीमां जई पूजन करी आश्रममां आवे, अने अग्नि सलगावी होम करी अग्निवैश्यदेवतुं पूजन करे अने वली आपी अतिथीनुं पूजन करी तेने संतोषी पञ्जी पोते भोजन करे.

एकदा ते अनित्य भावना भाववा लाग्यो. तेणे विचार कर्हो के,— अहो में ज्येष्ठपुत्रने घरनो भार सोंपी संसार त्याग करी प्रव्रज्या लीधी, छठ छठनां पारणां करुं, हुं एकलो आव्यो ने एकलो जवानो लुं, हुं कोईनो नथी ने मारुं

કોઈ નથી; આ બધું જે દાષ્ટિગોચર થાય છે તે ભ્રમ છે. મારે પોતાના નિજ સ્વરૂપમાં જ રમવું જોઈએ; એમ વિચારી તેને મૌન વ્રત ધારણ કર્યું. અને એક નેતર જેવા કોમલ કાષ્ઠની મુલમુદા બનાવી મુલમાં ઘાલી તેના બંને છેડા કાને પરોવ્યા અને ઉત્તર દિશીમાં જઈ મધ્યરાત્રિના સમયે અશોકવૃક્ષ નીચે પદ્માસન લગાવી ધ્યાનમાં બેસી વિચાર કરવા લાગ્યો. તે સમયે એક દેવતાએ પ્રગટ થઈ પ્રતિબોધ કર્યો કે, —હે સોમીલ આ તારી પ્રવ્રજ્યા છે તે કેવલ દુઃપ્રવ્રજ્યા છે, માટે શ્રી જિનેશ્વર ભગવાને કહેલી સુપ્રવ્રજ્યા અંગિકાર કર. તે ઉપર તેને કાંઈ લક્ષ આપ્યું નહિ. એ પ્રમાણે પાંચ રાત્રી સુધી ઉપદેશ આપ્યો. પાંચમા દિવસે મધ્યરાત્રિએ ઉત્તર દિશીમાં ઝંવરવૃક્ષ નીચે પદ્માસન લગાવી સોમીલ બેઠો છે, તે વચ્ચે દેવતાએ પ્રગટ થઈ ફરી ફરીને કહ્યું કે, હે સોમીલ આ તારી દીક્ષા જુઠી છે ને આ તારું કષ્ટ તે અજ્ઞાન કષ્ટ છે, માટે તું વારંવાર વિચાર કર. એ પ્રમાણે બે ત્રણવાર કહેવાથી તેને મૌનનો ત્યાગ કર્યો અને દેવતાને કહ્યું કે તમે કોણ છો, અને મારી દીક્ષા કેમ ફરી છે ? દેવતાએ કહ્યું કે, હું દેવ છું, ને તને હિતબુદ્ધિથી કહું છું કે આ તારું અજ્ઞાન કષ્ટ અને દીક્ષા જુઠી છે ! પણ શ્રી પાર્શ્વનાથજીએ ભાલેલો ધર્મ સાચો છે અને તેમની પાસે તે જે વ્રતો અંગિકાર કર્યા છે તે પણ સાચાં છે ને તે ફરીથી આરાધવા યોગ્ય છે.

આ સાંભળી સોમીલને સાનંદાશ્ચર્ય થયો, તેને ફરીથી દ્વાદશ વ્રત અંગિકાર કર્યા અને વ્રતમાં સ્થિર થયો. દેવતા નમસ્કાર કરી સ્વસ્થાનકે ગયો. પછી સોમીલે ઘણો કાલ ચોથમક્ત, છઠ્ઠમક્ત અને અઠ્ઠમાદિક પાસવ્રમણ અને માસવ્રમણાદિક તપસ્યા

કરી પોતાના આત્માને ભાવતો સ્વરૂપમાં લીન થયો. અને પ્રાંતે પન્નર દિવસની સંલેષણા કરી પૂર્વે કરેલા મિથ્યાત્વતું દુષ્કૃત આલોવી કાલ કરી મહાશુક્ર વિમાનમાં ગ્રહદેવતાપણે ઉત્પન્ન થયો. ત્યાંથી ચવી મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં મનુષ્યપણે ઉત્પન્ન થશે અને દીક્ષા પાળી મોક્ષે જશે. તે શુક્ર દેવતાએ ભગવાન શ્રી મહાવીરસ્વામી પાસે આવી નાટક કર્યું. ગૌતમસ્વામીએ પૂછ્યું કે, મહારાજ એ દેવ કોણ છે ? તે ઉપરથી શ્રીમુખે ગૌતમસ્વામીને ઉપર મુજબ તેનો સંવંધ કહ્યો, એમ શ્રી સુધર્મ સ્વામીએ જંબુસ્વામીને કહ્યું.

એ પ્રમાણે અગીઆરથી તેર સુધીની ગાથાનો અર્થ છે અને તે એમ સૂચન કરે છે કે એવો શુદ્ધ ઉપદેશ સમકિતીદેવ શિવાય બીજો કોણ કરે ? એવા સમકિતી દેવને જે બાઝજીવો બાઝ અને અજ્ઞ કહે છે તેને સૂચના કરે છે કે એવો આઠ તમે સમકિતી દેવો ઉપર મૂકશો નહીં, પણ તત્વાતત્ત્વનો વિચાર કરજો. આ વાત ગિતારથ ગુરુમુખે સૂત્રમાંથી વિસ્તારપૂર્વક સાંભળીને મનન કરવી.

સત્તમ અંગે પુરપોલાસી, સદ્દાલપુત્ર વસે તિહ વાસી ॥ તે શ્રાવક 'આજીવક તણો, તસુ ઉપર હે આદર ઘણો ॥ ૧૪ ॥ તસુ અવસર 'આવશ્યકતણે, એક દેવ આમંબર ઘણે ॥ આવી વીરતણા ગુણ કહે, તિણ તે 'આજીવક સદ્દહે ॥ ૧૫ ॥ તે પ્રજ્ઞાતે આવસ્યે ઇહાં, તું વંદેવા જાયે તિહાં ॥

૧ આજીવક-ગોશાળો. ૨ સંધ્યાના સમયે. ૩ ગોશાળાનો શ્રાવક.

पीढ फलग सय्या संथार, निमंत्रणा करिजे सविचार ॥ १६ ॥ इम करते सूधो गुरु लह्यो, कहो
बाल किम जाए ति कह्यो ॥ पंक्ति विणु जिन गुण कुण कहे, मिथ्याती मूरख शुं लहे ॥ १७ ॥

श्री उपासक दशांग अंगने विषे सहाल श्रावकनो अधिकार.

कोलासपुर नगरने विषे जितशत्रु नामनो राजा राज्य करतो हतो. ते नगर मध्ये सहलपुत्र नामनो एक धनाढ्य
कुंभार रहेतो हतो, ते गौशालक मतनो उपासक अने तेना सिद्धांतोपर संपूर्ण श्रद्धावंत हतो. ते सहलपुत्र एक दिवस मध्य
रात्रिए अशोकवाटिकाने विषे बेठो हतो ते प्रसंगे त्यां एक देव प्रगट थई कहेवा लाग्यो के, “ हे देवानुप्रिय ! काले प्रभाते
अत्रे महामाहण, महागोप, महासार्थवाह धर्माचार्य पधारवाना छे तेमने तमे भक्तिपूर्वक वंदन करजो, तेमनी पर्युपासना करजो
अने पाट, पाटला, बाजोठ, संथारा विगेरेनी निमंत्रणा करजो. ” ए प्रमाणे वे त्रण वखत कही ते देव अदृश्य थयो. आ
उपरथी सहले विचार्युं के म्हारो धर्माचार्य (गोशालो) काले पधारशे, तेथी ते प्रभातमां व्हेलो स्नान विगेरे करी आनंद-
युक्त थयो थको सहकुटुंब परिवार सहित धर्माचार्यना वंदनार्थे नगर बहारना ऊद्यानने विषे गयो. परंतु त्यांतो गौशालकने
बदले महामाहण भगवंत श्री वर्द्धमानस्वामी पधार्या हता, पण सहले देवना कहेवाथी ते भगवंतने वंदन करी बेठो; तेने जोई
भगवंत सहल प्रत्ये कहेता हवा के “ हे सहल काले मध्यरात्रिना समये अशोकवाटिकाने विषे तारी पासे एक देव प्रगट

થયો હતો અને તેણે તને એમ કહ્યું હતું કે, કાલે મહામાહ્ન, મહાગોપ ધર્માચાર્ય પધારવાના છે, અને હે સદાલ તે ધર્માચાર્યને તું ગૌશાલક સમજ્યો હૈશ પરંતુ તે તારી ભૂલ થઈ છે. ” એમ કહી જગતઉપકારક શ્રી ભગવંતે તેને સદ્‌ઉપદેશ કર્યો કે જે ઉપદેશથી સદાલ મિથ્યાત્વ દૂર કરી શુદ્ધ શ્રદ્ધાવંત શ્રાવક થયો. સ્વસ્થ પંડિત શિવાય જિનેશ્વર ભગવંતના ગુણ કોણ કથી શકે અને મિથ્યાત્વી મૂર્ખ શું સમજે.

માટે આ દૃષ્ટાંત ઉપરથી મિથ્યાદૃષ્ટિ અને સમ્યક્દૃષ્ટિ દેવમાં કેટલો મહાન અંતર છે તે સહજ સમજાય છે.

આ કથાનો સવિસ્તર અધિકાર સપ્તમ અંગમાંથી ગુરુદ્વારા જાણી લેવો.

ઠઠો શ્રાવક કુંડકોલીયો, દેવ વચ્ચનિ તે નહુ મોલીયો ॥ કરે પ્રસંસ આજીવકતણી, જિનવ-
રતણી ક્રિયા અવગણી ॥ ૧૭ ॥ ઇમ સાંનલી તિમ કર્યો નિપિટ્ટ,^૧ મુઢા ઠવિ ગયો કેણે ન દીટ્ટ ॥
તે મિથ્યાતિ કહીયે^૨ બાલ, સરિલા કહેતાં લાગે આલ^૩ ॥ ૧૮ ॥

॥ શ્રી સપ્તમ અંગને વિષે ઠઠા કુંડકોલીયા શ્રાવકનો અધિકાર. ॥

કંપીલપુર નગરને વિષે જીતશત્રુ નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો, તે નગરને વિષે એક મહાન્ ધનાઢ્ય કુંડકોલીયા

૧ નિરુત્તર. ૨ અજ્ઞાની. ૩ કલંક.

नामનો गाथापती रहेतो हतो. अने पुशा नामनी तेनी भार्या(स्त्री) हती. एक दिवसे भगवंत श्रीमहावीरस्वामी नगर बहारना सहस्र
 आश्रवण नामना उद्यानने विषे समोसर्था, ते प्रसंगे भगवंतनी देशना सांभळी कुंडकोलीयाए शुद्ध आचकधर्म अंगिकार कर्यो.
 एक दिवसे ते कुंडकोलीयो नगर बहारनी अशोकवादिका प्रत्ये दिवसना पाछला प्रहरे आवी पोतानी नामांकित महान् मूल्यवान
 मणीमुद्रा अने उत्तरीय वस्त्र उतारी शिलापर सूकी, तेनी नजीकनी शिलापर बेसी सामायकवृत्त धारण कर्युं. ते प्रसंगे एक
 मिथ्यादृष्टि देव त्यां प्रगट थई तेमनी मुद्रा अने उत्तरीय वस्त्र लई ऊर्ध्व आकाशमार्गे जई घुमरीओ विगेरेना ध्वनीथी कुंडको-
 लीया प्रत्ये कहेवा लाग्यो के, “ हे देवानुप्रिय! गौशालकनो कहेलो धर्म अति श्रेष्ठ छे, कारण के तप, संयम अने चारित्र विगेरे
 पुरुषार्थ शिवाय, अने कोईपण प्रकारनी मुश्किली शिवाय स्वर्ग अने मोक्ष मेळवी शकयल्ले. माटे भगवंत महावीरनो प्ररुपेलो
 धर्म योग्य नथी. कारण के ते तप, संयम, चारित्र विगेरे महान् पुरुषार्थ अने उपाधिपय छे. माटे हे कुंडकोलीया तुं ते धर्मनो
 त्याग करी में कहेला गौशालकना सत्य धर्मनो अंगिकार कर, अने आ महान् उपाधिथी मुक्त था. ” मिथ्यात्मीदेवना आ
 वचनो श्रवण करी कुंडकोलीयो ते देव प्रत्ये कहेवा लाग्यो के, “ हे देव तें कहेलो धर्म जो सत्य होय तो महान् ऋद्धि
 सिद्धिवाली उत्तम देवगतीने तें प्राप्त करी छे, ते शुं कोईपण प्रकारना पुरुषार्थ अथवा प्रयत्न शिवाय प्राप्त करी छे के पुरुषार्थ
 के प्रयत्नथी प्राप्त करी छे ? ” कुंडकोलीयानां आ वचनो श्रवण करी, देव कहेवा लाग्यो के, “ में कोईपण प्रकारनो पुरुषार्थ
 किंवा प्रयत्न कर्यो नथी. ” देवनां आ मिथ्यावचन सांभळी कुंडकोलीयो कहेवा लाग्यो के, “ जो कोई पण प्रकारना

પુરુષાર્થ શિવાય દેવગતિ પ્રાપ્ત થતી હોય તો તારા શિવાય અન્ય દરેક પ્રાણી તારી માફક દેવગતિ કેમ ન પામ્યા ? ” આ પ્રકારના કુંડકોલીયાના ન્યાયપૂર્વક જવાબથી તે દેવ નિરુત્તર થયો થકો અનેક પ્રકારની શંકા ધારણ કરી, મળીમુદ્રા અને વસ્ત્ર શિલાપર નાંલી તે ત્યાંથી ચાલ્યો ગયો. ઉપર પ્રમાણેના કુંડકોલીયાના સત્ય વચનોથી નિરુત્તર થયા છતાં પણ તે વચનો પ્રત્યે શ્રદ્ધાવંત થયો નહીં, કારણ કે તે મિથ્યાત્વી હોવાથી તેનું મિથ્યાત્વ તો ગયું જ નહીં. આ કથાનો તાત્પર્ય એ છે કે આવા દેવોને બાલ કહેવાય; પરંતુ કોઈપણ સમ્યક્ત્વીદેવની સરસ્વામળીમાં નજ મુકાય, અને જો તે વસ્ત્રોને સમાન કહીએ તો મોઢું કલંક મૂક્યું કહેવાય.

આ કથાનો પણ સવિસ્તર અધિકાર સપ્તમ અંગમાંથી ગુરુદ્વારા જાણી લેવો. •

જિનવરે કહ્યા તે અવિરતિ જ્ઞાણી, વિણ વિશેષ આસાતના ઘણી ॥ સૂયગદ્ગંગ સૂત્ર સંજ્ઞાલિયે,
નિરતો લહી અવિનય ટાલીયે ॥ ૨૦ ॥

શ્રીસૂત્રકૃતાંગેદ્રિતીયશ્રુતસ્કંધે દ્વિતીયાધ્યયન આલાપકઃ ૭૪ ॥

“ એગ્ચાણ પુણ્યમે ભયંતારો ભવંતિ અવરેગંપુણ પુન્વકમ્પ્રાવસેસેણં કાલમાસે કાલંકિચા અન્નયરેસુ દેવલોણસુ દેવતાણ ઉવ્વત્તારોભવંતિ તંજહાઃ—મહદ્દિણસુ મહજુતિણસુ મહાપરિક્રમેસુ મહાજસેસુ મહાવલેસુ મહાણુભાવેસુ મહામુલ્હેસુ તેણં

तत्थ दवो भवंति महद्धिया महजुत्तिया जावमहासुखा हारविराइयवच्छा कडगतुडियथीभंयभुया अंगयकुंडलमट्टगंडयलकनः
पीढधारी विचित्तहत्याभरणा विचित्तमालामउल्लिमउडा कल्लाणगंधपवरवत्थपरिहिया कल्लाणगपवरमल्लाणुलेवणधरा भासुर-
बोदीपलंबवणमालधरा दिव्वेणंरूवेणं दिव्वेणंवन्नेणं दिव्वेणंगंधेणं दिव्वेणंफासेणं दिव्वेणंसंघाएणं दिव्वेणंसंठाणेणं दिव्वाए-
इट्ठिए दिव्वाएजुत्तीए दिव्वाएपभाए दिव्वाएछायाए दिव्वाएअच्चाए दिव्वेणंतेयणं दिव्वाएलेसाए दसादिसाओ
उज्जोवेमाणा पभासेमाणा गइकल्लाणा ठिइकल्लाणा आगमेसि भइयाविभवन्ति एसठ्ठाणे आयरिए जावसव्वदुःकप्पहीणमग्गे
एगंतसम्मि सुसाहू दोच्चस्स ठाणस्स धम्मपखवस्स विभंगे एवमाहिए ” ॥ ७४ ॥

अर्थ—(एगच्चाए के०) एम कोइ एक पुरुष (पुण के०) वली (एगे के०) एकज शरीरे एटले तेज एक भवमां
(भयंतारो भवंति के०) सिद्धिगति गामि होय. (अवरेगं पुण के०) अपर एटले बीजा वली (पुव्वकम्मावसेसेगं के०)
जेने पूर्वकृत कर्म अवशेष रह्यां होय तो तेवा पुरुष (कालमासे कालंकिच्चा के०) कालने अवसरे काल करीने (अन्नयरेसु
के०) अन्यत्र (देवलोएसु के०) देवलोकने विषे (देवताए उववत्तारोभवन्ति के०) देवपणे उपजनार थाय (तंजहा
के०) ते देवलोक केवा होय ते कहे छे (महद्धिएसु के०) महद्धि क मोटी रीद्धिना धणी, (महजुत्तिएसु के०) मोटाद्यु-
तिवान, (महापरिकमेसु के०) महोटा पराक्रमवाला, (महाजसेसु के०) महोटा यशना धणी, (महावलेसु के०) महोटा
बलवान, (महाणुभावेसु के०) महोटा अतिशयवान एवा महानुभाव वैक्रियादिक शक्तिपे करी सहि होय. (महासु-

खेसु के०) महोटा सुखना धणी, एटला वाना जे स्थानकने विषे छे (तेणतंत्यदेवाभवन्ति के०) ते त्यां देवतापणें होय. ते देवता केवा होय ते कहे छे. महोटी ऋद्धिआदिक गुणे सहति यावत् महोटा सुख सहित, (हारविराडवच्छा के०) हारे करी विराजित शोभायमान छे हृदयकमल जेना वली (कडगतुडियथंभियभूयाअंगय के०) कटक, केयूर, अंगदादिके करी स्तंभित छे भुजा जेनी, वली देदीप्यमान (कुंडलमहगंडयल के०) कुंडले करी घसाएला एवा गालना तट जेणे शोभित कर्षा छे (कनपीठधारी के०) कुंडलना आधार माटे कान छे माटे कर्णपीठधारी कहा, अथवा कर्णपीठ ते काननुं आभरण विशेष जाणवुं. ते आभरण कुंडल छे, तेना धरनारा, (विचित्तहत्थाभरणा के०) विचित्र प्रकारना मुद्रादिक आभरण जेना हाथमां रहेलां छे तेणे करी सहित (विचित्तमालामडलिमडडा के०) विचित्र प्रकारनी माला सहित मुकुटना धरनार, (कल्लाणगंध पवरवत्थपरिहिया के०) कल्याणकारी सुगंधित वस्त्रना पेरनार, तथा (कल्लाणगपवरमल्लौणुलेवणधरा के०) कल्लाणकारी प्रवरमाल्य विलेपनना धरनार, (भासुरवोदीपलंबवणमालधरा के०) देदीप्यमान शरीरप्रलंब एवी लटकती जे वनमालारूप आभरण विशेष, तेना धरनारा, (दिव्वेणंरूवेणं के०) प्रधानरूपें करी सहित, (दिव्वेणंवन्नं के०) दिव्यवर्णें करी सहित, (दिव्वेणंगंधेणं के०) दिव्य गंधे करी सहित, (दिव्वेणंफासेणं के०) दिव्य स्पर्शें करी सहित, (दिव्वेणं संघाएणं के०) दिव्य शरीरनो संघातन समुदाय तेणे करी सहित, (दिव्वेणं संठाणेणं के०) दिव्य संस्थान समचतुरस्ररूप तेणे करी सहित, (दिव्वाण्डूणी के०) दिव्य वैमानादिकनी ऋद्धि. तेणे करी सहित. (दिव्वाण्जुत्तीण के०) दिव्यश्रुति एटले प्रधान

અન્યોન્ય ભક્તિ કરી સહિત, (દિવ્વાણ્યમાણ કે૦) દિવ્ય પ્રમાણ એટલે કાંતિ તથા વિધિદ્રવ્ય જોડવાને પ્રભાવે મહાત્મે કરી સહિત, (દિવ્વાણ્યાયાણ કે૦) દિવ્ય પ્રતિબિંબ એવા રૂપે કરી સહિત, (દિવ્વાણ્યચ્ચાણ કે૦) દિવ્ય અર્ચા, (દિવ્વેણંતેયણં કે૦) પ્રધાન એવી શરીરથકી નિકલતિ જે તેજની જ્વાલા તેણે કરી સહિત, એટલે દિવ્ય તેજે કરી સહિત (દિવ્વાણ્ય લેસાણ કે૦) અભ્યંતરના પરિણામરૂપ શુક્લાદિક લેશ્યાયે કરી સહિત થકા, (દસ દિસાઓ ઉજ્જોવેમાણા કે૦) પ્રધાન શરીર માહેલી કાંતિયે કરી દશે દિશાઓને ઉજ્જવલ કરતા, (પમાસેમાણા કે૦) દશે દિશાઓને અલંકારતા પ્રકાસતા, (ગડકલ્લાણા કે૦) દેવતા સંવંધિની ગતિયે કરી પ્રધાન (ઠિડકલ્લાણા કે૦) દેવતા સંવંધિની સ્થિતિયે કરી કર્યાણ એટલે પ્રધાન, (આગમે સિમ્હયાવિ ભવંતિકે૦) આગમિકકાલે ભદ્રક પ્રધાન મનુષ્યભવરૂપ સંપદા પામવા આશ્રી તથા રૂઢા ધર્મ પ્રતિપત્તિ સહિત પ્રત્યે પામવા આશ્રી આગમિકકાલે ભદ્રક કહ્યા છે. એ સ્થાનક આર્ય યાવત્ સર્વ બુઃખ થકી રહિત થવાનો માર્ગ એકાંતે સમ્યક્, સત્ય, સુસાધુનું સ્થાનક છે, એટલે વીજું સ્થાનક ધર્મપક્ષનો વિચાર એમ કહ્યો. ॥ ૭૪ ॥

વિચાર્યા વિના સર્વ દેવોને સરખા કરી દેવાથી આસાતના ઘણી થાય છે, તેથી વિચારી દેવોને બાલ કહેવા. શ્રી જિનેશ્વરે જે “બાલ” કીધેલા છે તે અવિરાતિ મિથ્યાદૃષ્ટિ આશ્રિને “બાલ” કીધેલા છે, પણ સમ્યક્દૃષ્ટિ આશ્રિને “બાલ” કીધેલા નથી, માટે વિચાર કર્યા વિના બોલવાથી ઘણી આસાતના થાય છે, તેથી શ્રી સૂયગડાંગ સૂત્રનો અધિકાર સારી રીતે સાંભળીને અવિનય ટાલવાનો સ્વપ્ન કરવો.

બાલપંક્તિ પંક્તિ ને બાલ, વિરતાવિરત વિરતગુણ સાલ ॥ અવિરત ત્રણ ઝંગ એ જોઈ,
સમંકિતધારી બાલ ન હોઈ ॥ ૨૧ ॥

શ્રીસૂત્રકૃતાંગદ્વિતીયશ્રુતસ્કંધે દ્વિતીયાધ્યયને ॥૬૬॥ આલાપકઃ

અવિરઈ પડુચ્ચ બાલે આહિજ્ઞઈ વિરઈ પડુચ્ચ પંડિયે આહિજ્ઞઈ વિરયાવિરઈ પડુચ્ચ બાલ પંડિયે આહિજ્ઞઈ, તત્થળં જાસા
સવ્વતો અવિરઈ એસઠાળે આરંભઠાળે અળારિયે જાવ અસવ્વદુરુલ્લપ્પહીળમળે એગંતમિચ્છે અસાહૂ તત્થળં જાસા સવ્વતા
વિરઈ એસઠાળે અળારંભઠાળે આરિયે જાવ સવ્વદુરુલ્લપ્પહીળમળે એગંતસમ્મે સાહૂ તત્થળં જાસાસવ્વતો વિરયા વિરઈ એસઠાળે
આરંભળોરંભઠાળે એસઠાળે આરિયે જાવસવ્વદુરુલ્લપ્પહીળમળે એગંતસમ્મે સાહૂ ॥ ૭૮ ॥

હવે એ ત્રણે સ્થાનકને સંક્ષેપે કરી સવિશેષ કહે છે, (અવિરઈપડુચ્ચ કે૦) અવિરતે એટલે અસંયમ તે આહીં સમ્ય-
ક્ત્વને અભાવે જો પણ મિથ્યાદૃષ્ટિની વિરતિ છે, તો પણ તેને અવિરતિજ કહેવાય; તે અવિરતિ આશ્રી તેને (બાલે આહિજ્ઞઈ
કે૦) બાલ કહિયે, (વિરઈ પડુચ્ચ પંડિયે આહિજ્ઞઈ કે૦) અને વિરતિ એટલે સાવચ્છ પરિત્યાગરૂપ તે આશ્રી તેને પંડિત
પરમાર્થનો જાણ કહિયે, (વિરયાવિરઈપડુચ્ચબાલપંડિયેઆહિજ્ઞઈ કે૦) તથા વિરતાવિરત એટલે કાંઈક સંયમ કાંઈક અસંયમ
તે આશ્રી તેને બાલ પંડિત કહીયે, (તત્થળંજાસાસવ્વતો અવિરઈ કે૦) ત્યાં પૂર્વોક્ત ત્રણ સ્થાનકને ત્રિષે જે સર્વ થકી અવિ-

રતિ સ્થાનક છે એટલે જેમાં સર્વથા વિરતિ પરિણામનો અભાવ છે. (એસઠાણે કે૦) એ સ્થાનક તે (આરંભઠાણે કે૦) આરંભનું સ્થાનક, (અણારિયે કે૦) અનાર્ય, (જાવઅસવ્વદુઃખવ્વપ્પહીણમગ્ગે કે૦) યાવત્ સર્વ દુઃખ થકી મૂકાવવાનો માર્ગ નથી. (એગંતમિચ્છેઅસાદુ કે૦) એકાંત મિથ્યાત્વ માર્ગ અસાધુ એટલે એ સારો માર્ગ નહીં. હવે બીજું ધર્મપક્ષનું સ્થાનક કહે છે. (તત્થણંજાસાસવ્વતા વિરઙ્ગે કે૦) ત્યાં જે સર્વ થકી વિરતિ સમ્યક્ પૂર્વક આરંભ પરિત્યાગરૂપ (એસઠાણે કે૦) એ સ્થાનક (અણારંભઠાણે કે૦) અનારંભનું સ્થાનક (આરિયે કે૦) આર્ય (જાવ સવ્વદુઃખવ્વપ્પહીણમગ્ગે કે૦) યાવત્ સર્વ દુઃખ થકી મૂકાવવાનો માર્ગ, (એગંતસમ્મેસાદુ કે૦) એકાન્ત સમ્યક્ત્વ સાધુ માર્ગ જાણવો. હવે ત્રીજું મિશ્રપક્ષનું સ્થાનક કહે છે. (તત્થણંજાસાસવ્વથોવિરયાવિરઙ્ગે એસઠાણે આરંભણોરંભઠાણે કે૦) ત્યાં જે સર્વથકી વિરતાવિરત એટલે સંયમાસંયમરૂપ સ્થાનક તે આરંભ અને અનારંભરૂપ સ્થાનક જાણવું. (એસઠાણે કે૦) એ સ્થાનક (આરિયે કે૦) આર્ય યાવત્ સર્વ દુઃખ થકી મૂકાવવાનો માર્ગ એકાંત સમ્યક્ ભલો માર્ગ જાણવો. ॥ ૭૮ ॥

આ પ્રમાણે ત્રણ ભેદ કહેલા છે. (૧) લો બાલપંડિત. (૨) જો પંડિત. (૩) જો બાલ. ૧ વિરતાવિરતી, ૨ વિરતિ, ૩ અવિરતિ, એ ત્રણ ત્રણ ભાંગાને વિચારવા, અને યોગ્ય રીતે સમજી સમાક્રિતિ દેવોને ‘બાલ’ કહેવા નહિ.

મિથ્યાદૃષ્ટિ પાલે ક્રિયા, જિનવર વચન મિશ્ર એ થયા ॥ પદ્મ અધર્મ છે એહનો, નામ વિરાધક છે જેહનો ॥ ૭૯ ॥

॥ श्रीसूत्रकृतांगेद्वितीयश्रुतस्कंधद्वितीयाध्ययने आलापकः ॥ ६० ॥

अहावरे तच्चस्स द्वाणस्स मिससगस्स विभंग एव माहिज्जइ जे इमे भवंति आरणिण्या आवसहिया गामणियंतिया कण्हुई-
रहस्सित्ता जाव ते तओविप्पमुच्चमाणा भुज्जो एलमूयत्ताए पच्चायंति एसद्वाणे अणारिए अकेवले जाव असवदुरकणीण-
मग्गे एगंतमिच्छे असाहु एसखलु तच्चस्स द्वाणस्स मिससगस्स विभंगे एव माहिए ॥ ६० ॥

अर्थ—इवे अपर त्रीजुं स्थानक जे मिश्रपक्ष तेनुं स्वरूप आवी रीते कहेवाय छे. जे ए मिश्रस्थानक छे, ते एने
मिश्रस्थानक सा कारणे कहीये ? ते माटे विशेष कहे छे. अधर्मपक्षे मिश्रित जे धर्मपक्ष, ते कारणे एने मिश्रपक्ष कहीयें. परंतु
अधर्मना बाहुल्यपणाथकी, ए अधर्म पक्षज जाणवो. यद्यपि मिथ्यादृष्टि पण केटलीएक विरति करे छे, तथापि ते चित्तने
अशुद्धपणे, अने परमार्थने अजाणपणे, तथा अभिनवपित्तना उदयें, साकर मिश्रित दूधपाननी पेठें, तथा उखर क्षेत्रमां
मेघदृष्टिनी पेठें ते धर्म पण तेनो फलदायक न थाय. ते कारणे मिश्रपक्ष, विशेषअधर्मपक्षने मलतोज छे. (जेइमेभवंति
आरणिण्या के०) कंदमूल फलाहारी, वृक्षने मूले वसता (आवसहिया के०) कोइएक पानडानी झुपडी करीने रहे,
(गामणियंतिया के०) आजीविका चलाववा निमित्ते ग्रामने समीपे रहे, (कण्हुईरहस्सित्ता के०) कोइएक कार्यने विषे
रहस्यना करनार, एवा तापसादिक पूर्वोक्त जे होय ते मिश्र पक्षवाला जाणवा. (जावतेतओविप्पमुच्चमाणा के०) यावत्
यद्यपि ए कांहीएक कायक्केश करे तथापि ते आसुरी कित्विषियाओने स्थानके जइ उपजे. ते स्थानकथकी आयुष्यने क्षयें

चवीनें, (भुज्जो के०) वली मनुष्यभव पामें. तो (एशूयत्ताए के०) वहेरा, मुंगा, आंधला, जन्मान्ध, (पच्चायंति०)
एवा थाय. ए रीतें चातुर्गतिक संसारमांहे परिभ्रमग करे. ए कारणे ए स्थानक अनार्य एटले महापुरुषने अनाचरणीय छे,
एने विषे केवलज्ञान नथी. यावत् सर्व दुःखना क्षयनुं कारक ए स्थानक नथी. ए मार्ग एकान्त मिथ्यात्वनुं स्थानक, माटे
ए असाधुनो पंथ जाणवो. आवी रीते त्रीजा मिश्रपक्षनो विचार कह्यो. ॥ ६० ॥

तापसादि मिथ्यादृष्टिओ तप, जप, आतापनादि क्रिया करवाथी तेमनो मिश्रपक्ष भगवाने कहेलो छे.
तेनो मिश्रपक्ष विराधक होवाथी प्रभुए आ पक्षने अधर्म पक्षमांहे गणेलो छे. ॥ २२ ॥

समकित सहित बार व्रतधार, देशविरतिनो एह आचार ॥ तेपण सूत्रे मिश्रज कह्या, धर्म
पक्ष मांहे संग्रह्या ॥ २३ ॥

श्रीसूत्रकृतांगेद्वितीयश्रुतस्कंधद्वितीयाध्ययने आलापकः ॥ ७५-७६ ॥

अहावरे तच्चस्स द्वाणस्स मिसगस्स विभंगे एव माहिज्जइ इह खलुपाईणंवा संतेगतिया मणुस्सा भवंति तंजहा अप्पिच्छा
अप्पारंभा अप्पपरिगहा धम्मिया धम्माणुया जाव धम्मेणं चेव वित्तिकप्पेमाणा विहरंति सुसीला सुव्वया सुपडियाणंदा
साहू एगच्चाओ पाणाइवायाओ पडिविरता जावजीवाए एगच्चाओ अप्पडिविरया जाव जेयावण्णे तहप्पगारा सावज्जा

અંબોહિયા કમ્મંતા પરપાણપરિતાવળકરા કજ્જંતિ તતોવિ એગચ્ચાઓ અપ્પડિવિરયા. ॥ ૭૫ ॥

અર્થ:-અથ હવે અપર ત્રીજું સ્થાનક મિશ્રપક્ષ તેનો વિચાર કહિયેં છૈયેં; યદ્યપિ એ સ્થાનક ધર્મ અધર્મ કરીને મિશ્રિત છે, તથાપિ એમાં ધર્મનું બાહુલ્યપણું છે, તે માટે એ ધર્મપક્ષજ જાણવો. આ જગત્માંહે નિશ્ચેં પૂર્વોદિક દિશિને વિષે કોઈ એક મનુષ્ય એવા છે, તે કહે છે. અલ્પ ઇચ્છાવાલા, અલ્પારંભી એટલે થોડેજ આરંભે વ્યાપારાદિક સાથે સંબંધ છે જેને, અલ્પ પરિગ્રહી એટલે થોડોજ પરિગ્રહ સંગ્રહ કરવાની મૂર્છા સંબંધી બુદ્ધિ છે જેની, ધર્માનુગામિ એટલે ધર્મ જે શ્રુત ચારિત્રરૂપ તેની કેહે ચાલનાર, યાવત્ દેશથકી ચારિત્રને અલંકાર પાલવે કરી, શ્રુતને આરાધવે કરી આજીવિકા કરતાથકા વિચરે છે. મલો છે આચાર જેનો, મલાં વ્રત છે જેને, સુપ્રત્યાનંદ, સાધુ એટલે સુખસાધ્યસાધુ, તથા સાધુને વિષેજ્ઞ આનંદ હર્ષ સહિત વર્તે છે, તથા (એગચ્ચાઓપાણાઇવાયાઓ કે.) એકેક પ્રાણી જે વેદંદ્રિયાદિક ત્રસ જીવો છે, તેને હળવાથકી નિવર્ત્યા એવા, તથા એકેક સ્થૂલ પ્રાણાતિપાત થકી, અત્યંતપણે વિરમ્યા છે, વિરક્ત થયા છે, જાવજીવસુધી એકેક પ્રાણી જે પૃથિવ્યાદિક દ્વાર તેને હળવાથકી અત્યંત વિરમ્યા નથી, ઓસરચા નથી એટલે એક સૂક્ષ્મ પ્રાણાતિપાતથકી અવિરતા ઇત્યાદિક સર્વપદ, જેવાં અવિરતને આલાવે કહ્યાં છે, તેવાં આહીં પગ જાણી છેવાં, પરંતુ એટલું વિશેષ છે જે; એક પક્ષે વિરતિ, અને એક પક્ષે અવિરતિ, (જાવજેયાવળે કે.) યાવત્ જે કાંઈ અનેરા તથાપ્રકારના પૂર્વોક્ત સાવચ અવોધિનાં કારણ એવા કર્મરૂપ વ્યાપાર, વીજા જીવોને પરિતાપના કરનાર નીપજાવીયેં, તે થકી પગ એકપક્ષે વિરતિ અને એકપક્ષે અવિરતિ, તે વિરતાવિરત કહિયેં ॥ ૭૫ ॥

से जहा णामएसमणोवासगा भवंति अभिगयजीवाजीवा उवलद्धपुण्णपावा आसवसंवरवेयणाणिज्जरा किरियाहिगरण-
 बंधमोख्खकुसला असहेज्ज देवासुरनागसुवन्न जंखवरख्खस किंनर किंपुरिस गरुल गंधव्व महोरगाइएहिं देवगणेहिं निगंथाओ
 पावयणाओ अणइकमणिज्जा इणमे निगंथे पावयणे णिस्संकिया णिकंखिया णिवितिगिच्छा लद्धट्ठा गहीयट्ठा पुछियट्ठा विणि-
 च्छियट्ठा अभिगयट्ठा अट्ठिमिजपेम्माणुरागरत्ता अयमाउसो निगंथे पावयणे अयं परमट्ठे सेसे अणट्ठे उसियफलिहा अवगुय
 दुवारा अचियत्तं तेउरपरघरपवेसा चाउद्दसट्ठमुद्दिट्ठपुण्णिमासिणीसुपडिपुन्नं पोसहं सम्मं अणुपालेमाणा समणे निगंथे फासु
 एसणिज्जेणं असण पाणखाइम साइमेणं वथ्थ पडिग्गह कंबल पायपुंच्छणेणं ओसह भेसज्जेणं पीठ फलग सेज्जा संथारएणं
 पडिलाभेमाणा वहुहिं सीलव्वय गुणवेरमण पच्चरुखाण पोसहोववासेहिं अहापरिग्गहिं तवोकम्मेहिं अप्पाणं भावे माणा
 विहरंति ॥ ७६ ॥

तेणं एयारूवेणं विहारेणं विहरमाणा बहुइं वासाइं समणोवासगपरियागं पाउणंति पाउणंतिता आवाहंसि उप्पन्नंसिवा
 अणुप्पन्नंसिवा बहुइं भत्ताइं अणसणाए पच्चखाए बहुइं भत्ताइं अणसणाए पच्चरुखाएत्ता बहुइं भत्ताइं अणसणाए छेदेइ बहुइं
 भत्ताइं अणसणाए छेदेइत्ता आलोइय पडिक्कंता समाहिपत्ता कालमासे कालंकिच्चा अन्नयरेसु देवलोएसु देवताए उववतारो
 भवंति तंजहा महडूएसु महज्जुइएसु जाव महा सुखेसु सेसं तहेव जाव एसट्ठाणे आयरिए जाव एगंतसम्मे साह तच्चस्स
 ठाणस्स मिस्सगस्स विभंगेएवं आहिए ॥ ७७ ॥

અર્થ:-વલી વિશેષ કહિયે હૈયેં. તે યથા દૃષ્ટાંતે નામ એવી સંભાવનાયે જેમ કોઈએક ઉત્તમ પુરુષ, વિશિષ્ટ ઉપદેશ સાંભલવાને અર્થે મુનિઓને સેવે છે. તે(સમળોવાસગાભવંતિ કે૦) શ્રમળોપાસકનો ધર્મ સેવન કરે, તે શ્રમળોપાસક વિશેષતઃ ધર્મના કરનાર જાણવા, તે શ્રમળોપાસકના લક્ષણ કહે છે. (અભિગય કે૦) અભિગત એટલે ઓલખ્યા છે, જાણ્યા છે, (જીવાજીવા કે૦) જીવ જે ચેતના લક્ષણરૂપ, અને અજીવ જે ચેતનારહિત, એટલે જીવાજીવના ઓલખનાર તથા (ઉવલદ્વપુણ્ણપાવા કે૦) શુભ પ્રકૃતિરૂપ જે પુણ્ય, અને અશુભ પ્રકૃતિરૂપ જે પાપ, તેના સ્વરૂપને ઉપલબ્ધ એટલે જાણ્યા છે, તથા (આસવ કે૦) આશ્રવ તે શુભાશુભ કર્મનું આવવું, અને (સંવર કે૦) સંવર તે આવતા કર્મનું રોકવું, સંવરવું, તથા (વેયના કે૦) વેદના તે સાતા અસાતારૂપ વે પ્રકારની, (ગિજ્જરા કે૦) નિર્જ્જરા તે કર્મનું સ્વપાવવું, (કિરિયાહિગ્ગુણ કે૦) ક્રિયાઅધિકરણ એટલે ઘર, હાટ, સ્થળ, કટારી, ઉચ્ચલ, મુસલથકી કર્મ વંધાય તે, (વંધ કે૦) વંધ ચાર પ્રકારના તથા (મોલ્લ કે૦) કર્મથકી મૂકાવવું તે જાણવાને વિષે (કુસલા કે૦) ડાહ્યા છે, (અસહેજ્જ કે૦) કોઈ કષ્ટ પડ્યાથી દેવાદિકની સહાયતાની વાંછા ન કરે, સહાયરહિત ધર્મના કરનાર હોય. (દેવાસુરનાગસુવન્નજસ્સુવસ્સુવસક્કિન્નરકિંપુરિસગરુલગંધવ્વમહોરગાઈર્હિં કે૦) તથા દેવ એટલે વૈમાનિક દેવો, અસુર એટલે અસુરકુમાર ભવનવાસી દેવો, નાગકુમાર, સુવર્ણકુમાર, યક્ષ, રાક્ષસ, કિન્નર, કિંપુરિસ, અશ્વમુલ્લ ગરુડ, ગંધર્વ, મહોરગાદિક, (દેવગણેર્હિં કે૦) ઇત્યાદિક દેવતાના સમૂહ તે, (નિગંથાઓપાવયનાઓ કે૦) નિગંથના એટલે ભગવંતના પ્રવચનથી તેને (અણિક્કમણિજ્ઞા કે૦) ચલાવી ન શકે, ડોલવી ન શકે. (ઇળમેનિગંથે

પાવયજેનિસંક્રિયા કે.) તથા એ નિગ્રંથના પ્રવચનને વિષે નિઃશંકિત એટલે સંદેહરહિત હોય, એટલે જે શ્રી વીતરાગ બોલ્યા
 તેજ સત્ય છે એમ જાણે. (નિકંચિયા કે.) સૂત્ર છોડી બીજું શાસ્ત્ર વાંચે નહીં, (નિવિવિતિગિચ્છા કે.) ધર્મના ફલને
 વિષે સંદેહરહિત હોય, તથા સૂત્રોક્ત સાધુના માર્ગને વિષે દુગંજ્ઞારહિત હોય, (લઢ્ઢા કે.) સૂત્ર સાંભલવાથકી લાઘા છે
 સૂત્રના અર્થ જો, (ગહીયદ્વા કે.) ધારણાએ કરી ગ્રહા છે અર્થ જો, (પુચ્છિયદ્વા કે.) સંશય ઉત્પન્ન થયા થકી પૂછીને
 સ્વર્ણ કર્યા છે અર્થ જો, (વિનિચ્છિયદ્વા કે.) વારંવાર વિશેષે પૂછીને નિશ્ચિત કર્યા છે અર્થ જો, (અભિગયદ્વા કે.)
 પ્રાપ્ત થયેલા અર્થને પૂછ્યા પછી, નિર્ણય કરી ધાર્યા છે અર્થ જો, એટલે પ્રકારે તત્વાર્થના જાણ, (અઢિમિંજ પેમ્માણુરાગરત્તા
 કે.) અસ્થિ અને હાડ માંહેલી મિંજા જે ધાતુ વિશેષ તે ભગવંતના સિદ્ધાંતરૂપ કસુંબાદિકને વિષે પ્રેમરૂપ રાગેકરી રંગાણા
 છે એટલે રાગરક્ત છે, તથા પાંચ માંહે મલ્યા થકા એવી ધર્મની કથા કહે કે, (અયમાડસો કે.) અહો આયુષ્યમંતો! (નિગ્ગં-
 થેપાવયજે કે.) નિગ્રંથ એટલે સાધુ સંબંધિ જે પ્રવચનસિદ્ધાંત છે (અયંપરમદે કે.) એજ આત્માને અર્થે ઉત્કૃષ્ટ મોક્ષ સાધનરૂપ
 માર્ગ છે, (સેસેઅણદે કે.) અને શેષ બીજા કપિલાદિકના ગ્રંથ, તથા ધનધાન્યાદિક, પુત્રકલત્રાદિક એ સહુ અનર્થકારી છે,
 એ સર્વ અસાર એવો જે આ સંસાર તેની વૃદ્ધિનાં કારણરૂપ છે. એવી કથા કરે, એ રીતે નિગ્રંથના પ્રવચનને વિષે રાગી છે, (ઉસિયફલિહા
 કે.) નિર્મલ સ્ફાટિકના જેવું ચિત્ત છે જેવું (અવગુયદુવરા કે.) જેના ઘરના વારણા ભોંગલ રહિત એટલે સર્વ કાલ ઉઘાડાં
 છે, (અચિયત્તંતેરપરઘરપવેસા કે.) રાજાના અંતઃપુરની પેઠે લોકના ઘરને વિષે પ્રવેશ કરવાનો જો, ત્યાગ કર્યો છે, અથવા

અપ્રીતિકારિ છે, પરદર્શનાદિકના ઘરને ત્રિષે પ્રવેશ જેનો, એતાવતા પરતોચ્ચીકને પરઘર જાણીને ઘગા મજબૂત કારગો વિના તેમને ઘરે ન જાય તથા (ચાઉદસદ્વમુદિદ્ધ કે૦) ચતુર્દશી, અષ્ટમી અને ઉદિષ્ટા એટલે મહાકલ્યાણિક તિથિ (પુર્ણિમાસિ-
 નીસુ કે૦) ત્રણ પૂર્ણિમા ચતુર્માસિક તિથી, એટલા દિવસોને ત્રિષે (પડિપુત્રંપોસહંસમ્મંઅણુપાલેમાણા કે૦) પ્રતિપૂર્ણ પોસહને
 સમ્યક્ પ્રકારે પાલતાથકા વિચરે છે. વલી તે શ્રાવક કહેવા છે તેા કે (સમણેનિમ્મંયે કે૦) શ્રમણ તપસ્વી નિગ્રંથને
 (ફાસુએસણિજ્ઞેણં કે૦) પ્રાશુક એટલે નિર્જીવ, એષનીક એટલે વહેંતાલીસ દોષ રહિત એવો (અસણપાણલાહમસાહમેણં કે૦)
 અશન, પાન, સ્વાદિમ, સ્વાદિમ (વચ્ચપડિગ્ગહકંવલપાયપુંછણેણં કે૦) તથા વસ્ત્ર, પત્ર, કંવલ, પાયપુંછણ, (ઓસહમેસજ્ઞેણં
 કે૦) ઔષધ, મૈષડ્ય, (પીઠફલગસેજ્ઞાસંથારણંપડિલાભેમાણા કે૦) પીઠ, ફલક, શય્યા, સંથારો તેણે કરી પ્રતિલા-
 ભતા થકા, (વહુહિંસીલવ્વયગુણવેરમણપચ્ચલાણ પોસહોવવાસેહિં કે૦) ઘણાં એક શીલવ્રત તથા શીઠ તે શુભાચાર, તથા
 સ્થૂલ પ્રાણાતિપાતવિરમણાદિક ગુણવ્રત તે દિશિવ્રતાદિક યોગ્યપણે લીધેલા તથા નવકારસી, પોરસી પ્રમુખ પચ્ચલાણના કરનાર,
 તથા પૌષધ સહિત ઉપવાસના કરનાર, (અહાપરિગ્ગહિણિં કે૦) તથા યથા પરિગ્રહિત એટલે પોતાની ઇચ્છા માફક આદર્યા
 છે જેણે; તે શું આદર્યા છે ? તેા કે (તવોકમ્મેહિં કે૦) તપકર્મ તેણે કરી (અપ્પાણંભાવેમાગાવિહરંતિ કે૦) પોતાના
 આત્માને ભાવતા થકા વિચરે છે. ॥ ૭૬ ॥

(તેણંએયારૂવેણં વિહારેણં વિહરમાણા કે૦) તે એતદ્રૂપણે એટલે એવા પૂર્વોક્ત શ્રાવકને આચારે પ્રવર્તતાથકા,

(બહુઈંવાસાઈં કે૦) ઘળા વર્ષ સુધી (સમળોવાસગ પરિયાગં કે૦) શ્રમળોપાસકના પર્યાયને (પાઝળંતિ કે૦) પાલે, (પાઝળંતિતા કે૦) પાલીને (આવાહંસિઝપ્પન્નંસિવા કે૦) રોગાદિક આવાધા ઝપની, (અણુપ્પન્નંસિવા કે૦) અથવા અનુત્પન્ન ંટલે ન ઝપની હેતે, (બહુઈંભત્તાઈં કે૦) ઘળા ભાત પાળીનો (અળસળાંપચ્ચરૂઝ્વાં કે૦) અનશન પચ્ચરૂઝ્વાં (પચ્ચરૂઝ્વાંતા કે૦) ંમ ઘળા ભક્ત પાનનો અનશન પચ્ચરૂઝ્વાં (બહુઈંભત્તાઈંઅળસળાંપહેદેઈં કે૦) તે અનશનને વિષે ઘળા ભક્ત પાનને હેદે, ંટલે પરિહરે. (હેદેઈંતા કે૦) હેદી ંટલે પરિહરીને, ઘળા ઢિવસ અનશન પાલીને (આલોઈય પઢિકંતા કે૦) આલોચે, પઢિકમે ંટલે જે પાપ લાગ્યાં હોય, તે અરિહંતાદિક આળલ પ્રકાશીને તેનાં મિથ્યાદુષ્કૃતાદિક આપીને (સમાહિપત્તા કે૦) જ્ઞાનાદિકની નિર્વ્યાઘાતપળે સમાધિ પામીને ંટલે પઢિકમીને સમાધિ પ્રાપ્ત થઈને, મરળના અવસરે કાલ કરીને ંટલે સમાધિ મરળ કરીને અનેરા દેવલોકને વિષે દેવતાપળે ઝપજનાર થાય. તે કહે હે. મહોટી કુદ્ધિ હે વૈમાનિકાદિકની તેને વિષે, મહોટા જુતિને વિષે, યાવત્ ઘળા સુઝ તેને વિષે, ઈત્યાદિક શેષ બોલ પૂર્વવત્ ંટલે તેમજ જાળવા. જ્યાં સુધી ંવું સ્થાનક આર્ય ધર્મપક્ષ સાધુ હે ંટલે રૂઢુ હે. યાવત્ ંકાંત સમ્યક્ત્વમાર્ગ સાધુ ત્યાં સુધીનો આલાઓ બધો કહેવો. ં ત્રીજું સ્થાનક જે મિશ્રપક્ષ તેનું સ્વરૂપ કહું. ંટલે ધર્મપક્ષ, અધર્મપક્ષ, અને મિશ્રપક્ષ, ં ત્રળે પક્ષ કહ્યાં. ૭૭।

તાત્પર્યઃ-સમાકિત સહીત વાર વ્રતોનું ગ્રહળ કરવું ં દેશવિરતિનો આચાર હે, તે દેશવિરતિ પાલન કરનારા શ્રાવકોને દેવાધિદેવે ઝપર કહેલા વીજા અંગમાં મિશ્ર પક્ષવાલા કહેલા હે, અને સન્માર્ગ પામેલા હોવાથી શ્રી

वीतरागे धर्म पक्षमाहे ग्रहण कर्या छे. ॥ २३ ॥

मिथ्यादृष्टी ने अविरती, पक्ष अधर्म तेय दुर्मती ॥ सुत्ता बाल अधर्मी हुंति, असंयती अविरत
एगंति ॥ २४ ॥ पंक्तिबाल पंक्ति व्यवहार, मिथ्यादृष्टि बाल विचार ॥ विरति थकी अधिको
समकित्त, बाल न कहिये तिण संयुत्त ॥ २५ ॥

सामान्य रीते बधा देवताने आवी रीते न कहेवुं, के देवता मिथ्यादृष्टि छे, देवता अविरति छे, तेथी तेमनो
अधर्मपक्ष छे; देवता बाल छे, देवता अधर्मी छे, एकांते असंयति अविरति छे, माटे मिथ्यादृष्टिने बाल कहेवाय, परंतु
विरतिथकी पण अधिक उत्तम समाकित ते उत्पन्न थयेलो छे जेमने, एवा समाकित सहित देवताने बाल कदी
न कहेवाय. उपर लखेल बीजा अंगनो ७८ मो आलापक इहां पण जाणी लेवो. ॥२४-२५॥

पंचमंग बोल्यो जगवती, सुर नहु कहेवा असंयती ॥ 'निष्ठुर वचन एम जाषतां, गुण सुधर्म
अविनय राखतां ॥ २६ ॥

१ कुवचन. २ श्री सुधर्मास्वामीए अविनयने अटकावाथी गुण कह्यो छे, ते कियो गुण के निष्ठुर वचन न बोलवुं ते.

श्री जगवतीजीना पंचमशतकना चौथा उद्देशाने विषे.

देवाणं भंते ! संजयाइ वत्तव्वंसिया ? गोयमा ! णोइण्ठे समठ्ठे अब्भरुत्ताणमेयं देवाणं । देवाणं भंते ! असंजयाइवत्तव्वंसिया ? गोयमा ! णोइण्ठे समठ्ठे निहुरव्वयणमेयं देवाणं । देवाणं भंते ! संजयासंजयाइवत्तव्वंसिया ? गोयमा ! नोइण्ठे समठ्ठे असब्भूयमेयं देवाणं । सेकिंखाइएणं भंते ! देवाइवत्तव्वंसिया ? गोयमा ! देवाणं नो संजयाइवत्तव्वंसिया ॥

आथी देवताने असंयति न कहेवा, अने एम जो बोले तो निहुरवचन बोल्युं गणाय, अने देवताने संयति कहीये तो अभ्याख्यान लागे, अने देवोने संयतासंयति कहिये तो असद्भूतवचन कहेवाय, माटे देवोने नोसंयति कहेवा एम श्री जिनेश्वर भगवाने कहुं छे. ॥ २६ ॥

नोसंयत इम कहेवा कहा, तासु ज्ञाव गीतारथे लह्या ॥ नहीं संयत्त ए अर्थ न होय, आगम ग्रंथ विचारी जोय ॥ २७ ॥

नोसंयत एम भगवाने कहेवा कहा छे. अने तेनो तात्पर्य गीतारथ महाराजाओए जाणेलो होय छे, ने जे कोइ “ नहीं संयत ” एवो अर्थ करो तो ते अर्थ कदी थाय नहि. आगम ग्रंथ विचारीने जोइ लेजो. ॥ २७ ॥
वृत्तिर्ये अर्थ इहज संग्रहं, वृत्ति न माने तेहने कहुं ॥ मिलतो सूत्र करी आपीये, नहीं तो सूत्र

ઝણિ આપીયે ॥ ૨૮ ॥ નોકસાય નોંદ્રિય જેય, નોસન્ના નોઆગમ જેય ॥ જેમ તેમ નોસંયત
જાણ, કેવલ સૂત્ર તણે પરમાણ ॥ ૨૯ ॥

વૃત્તિમાં એહજ અર્થ કહેલો છે. જો વૃત્તિ ન માનો તો સૂત્રને મલતી વ્યારુપા કરી આપીયે. જેમ સૂત્રોમાં
“ નોકસાય, નોંદ્રિય, નોસન્ના, નોઆગમ ” તેમ “ નોસંયત ” કેવલ સૂત્રના પ્રમાણથી જાણી લેવું, એટલે નોકસાયનો
અર્થ અકસાય એવો થતો નથી, નોંદ્રિયનો અર્થ અનિંદ્રિય થતો નથી અને એમ જો થાય તો ઉંશો થઈ જાય; તે માટે એવો અર્થ
કદી કરવો નહિં, અને દેવતાને અર્ચર્થી એવા પણ કદી નહીં કહેવા, કેમકે તેમનામાં પણ શ્રુતચર્પનો સદ્ભાવ છે એમ સૂત્રોમાં
કહેલું છે ॥ ૨૮-૨૯ ॥

અનુત્તર ઉવવાઈ દેવતા, તિહાં ઢતાં ગણિ જિણ સેવતા ॥ પૂઠે મન કરિ પ્રશ્ન વિચાર, બૂઝે જિન-
વર જાણિત સાર ॥ ૩૦ ॥ ઇસ્યા નાણ દંસણ નિર્મલા, કિણે કાલે ન હુલે સામલા ॥ વલિ ઉપશાંત
મોહ તે કહ્યા, સુગુરુ વચન તે મેં સદહ્યા ॥ ૩૧ ॥

શ્રી જગવતીજીના ૫ મા શતકના ચોથા ઉદ્દેશાને વિષે.

પશૂનં મંતે ! અણુત્તરોવવાઈયા દેવા તત્થગયાચેવ સમાણા ઇહગણં કેવલિણા સદ્ધિ આલાવંવા સંલાવંવા કરેત્તણ ?

हंता पभू । सेकेणद्वेणं जाव पभूणं अणुत्तरोववाइया देवा जाव करेत्तए ? गोयमा ! जणं अणुत्तरोववाइया देवा तत्थ गयाचेव समाणा अट्ठंवा हेउंवा पसिणंवा कारणंवा वागरणंवा पुच्छंति तणं इहगए केवली अट्ठंवा जाव वागरणंवा वागरेइ सेतेणद्वेणं भंते ! इहगए केवली अट्ठंवा जाव वागरेइ तणं अणुत्तरोववाइया देवा तत्थ गयाचेव समाणा जाणंति पासंति. सेकेणद्वेणं जाव पासंति ? गोयमा ! तेषिणं देवाणं अणंताओ मणोदच्चवग्गणाओ लद्धाओ पत्ताओ अभिसमण्णागयाओ भवंति सेतेणद्वेणं जणं इहगए केवली जाव पासइ ॥

भावार्थ—समर्थ छे हे भगवन् ! अनुत्तर विमानने विषे उपन्या जे देव तिहां अनुत्तर विमानने विषे रत्थाथका वसता थका, निश्चे इहां मनुष्यक्षेत्रनेविशे रत्थाथका केवली संघाते एकवार वोळवो मन संघातेज, वारवार वोळवो मन संघातेज. ते करवाने इति प्रश्न. हा, गौतम ! समर्थ छे. ते स्ये अर्थे हे भगवन् ! यावत् समर्थ छे अनुत्तर विमाने उपना देव केवली संघाते आलाप संलाप करवामां ? हे गौतम ! जेह भणी अनुत्तर विमानवासी देव (जे माटे अच्युतदेव लोक उपरांत देवनो गमन आगमन नथी,) ते माटे तिहां रत्था थकाज अर्थ प्रत्ये हेतु दृष्टान्त प्रत्ये अथवा प्रश्न प्रत्ये अथवा कारणप्रत्ये अथवा व्याकरण (कहानो उत्तर ते व्याकरण) प्रते पूछे, ते इहां मनुष्यक्षेत्रे रत्था केवली अर्थ प्रत्ये यावत् प्रश्नना उत्तर कहे, ते तेणे अर्थ आलापादिक करवाने समर्थ छे. हे भगवन् ! इहां मनुष्यक्षेत्रे विषे रत्था केवली अर्थ प्रते यावत् प्रश्ननो उत्तर कहे ते प्रते अनुत्तर विमान उपना देव तिहांज रत्थाथका निश्चे जाणे देखे ? हा गौतम ! जाणे देखे कया

કારણે હે ભગવન્ યાવત્ જાણે દેસે ? હે ગૌતમ ! તેહ દેવને અનંતિ મનોદ્રવ્યવર્ગના તેહના અવધિજ્ઞાનનેવિષે પહુંતિ, તેહને અવધિજ્ઞાને સામાન્યથી પામી, વિશેષથી પામી હુઈ, જે માટે તે દેવોનું અવધિજ્ઞાન સંભિન્નલોકનાડી વિષય છે. અને જે લોકનાડી ગ્રાહકહુવે તે મનોદ્રવ્યવર્ગના ગ્રાહકહુવેજ; માટે જે પળ લોકસંખ્યેયભાગ વિષયઅવધિજ્ઞાન હુવે તે પળ મનોદ્રવ્યગ્રાહી હુવે તો સંભિન્નલોકનાડી વિષય તે મનોદ્રવ્યગ્રાહી કેમ ન હુવે ? વાંછીયે છેયે. લોકસંખ્યેયભાગ અવધિને મનોદ્રવ્યગ્રાહકપણો, ઇતિ. તેણે કારણે હે ગૌતમ ! ઇહાં રહ્યો કેવલી પ્રશ્નોત્તર કહે તે અનુત્તર વિમાનવાસીદેવ જાણે દેસે. આવા દેવતા જ્ઞાનવાન્ તેને “વાલ” શી રીતે કહેવાય ? કહેનારજ મૂર્ખ (વાલ) કહેવાય.

ઉપરની ગાથામાં કહ્યા મુજબ જેઓનું જ્ઞાન અને દર્શન નિર્મલ છે, અને કોઈ કાલે પણ તે જ્ઞાન દર્શન ક્યામતાને પામે નહિ એવા દેવતાઓ છે. વલી પરમાત્માએ જેમને ઉપશાંતમોહી કહ્યાછે, તે પાઠ નીચે મુજબ:—

અણુત્તરોવવાઈયાણં મંતે ! દેવા કિં ઉદિણ્ણમોહા, ઉવસંતમોહા, સ્વીણમોહા ? ગોયમહ ! ણો ઉદિણ્ણમોહા, ઉવસંતમોહા, ણો સ્વીણમોહા.

અર્થ—અનુત્તર વિમાનવાસી હે ભગવન્ ! દેવ શું ઉત્કટ વેદમોહનીય છે, અથવા ઉપશમાવ્યા છે વેદમોહનીય જેણે એવા છે, અથવા સ્વપાવ્યા છે વેદમોહનીય જેણે એવા છે ? હે ગૌતમ ! ઉત્કટ વેદમોહનીય નહિ, અનુત્કટ વેદમોહનીય તેહ છે, તે મળી ઉપશાંતમોહનીય છે. એહને પરિચારણાના (મૈથુન) અભાવચકી, પરં સર્વથા ઉપશાંતમોહ તેમને ન કહીયે, કેમકે ઉપશમશ્રેણી

તેમને નથી તે માટે. ક્ષયરૂશ્રેણીના અભાવથી ક્ષીણમોહ નથી. આ પાઠ શ્રી ભગવતીજીના ૫ શતકના ચોથા ઉદ્દેશીને વિષે છે.
વર્તમાન ચોથે સુર હુંત, અગિયારમેં જાવત વિહરંત ॥ જીવ ઠાણ શ્હ છે સ્યો જ્ઞેદ, શ્રમણ શ્રા-
વકથી અધિક અવેદ ॥ ૩૨ ॥

સમ્યક્દષ્ટિ સર્વ દેવો ચોથા ગુણસ્થાને વર્તે છે, અને અનુત્તર વિમાનવાસી અનુત્કટવેદી ઉપશાંતમોહવાલા હોવાથી અગીઆરમા ગુણસ્થાનના જેવા ભાવમાં વર્તે છે. જીવસ્થાનમાં તો કાંઈ ભેદ નથી, છતાં કેમ ભેદ ? તો કે અનુત્કટવેદી ઇટલે ઉપશાંતમોહી આશ્રિભેદ છે, અને એ અનુત્તર વિમાનવાસી દેવો અલ્પ વિકારી હોવાથી ઇટલે એમને અવેદી કહ્યા છે, અને અનંત સુખી કહ્યા છે. “અપ્પ વિચારા અણંત સુદ્ધા” એમ સંધેણીમાં કીધેલું છે. સાધુ શ્રાવકથી અધિક અવેદી છે. આવા ઉત્તમ દેવોને હીલવા તે મહા મોહનીયકર્મ ઉપાર્જન કરવાનું છે. તે જીવ પાપ પોતાના માથા ઉપર લઈ લે છે.

કૂરુ વચન નહુ આણે હ્રદે, શક્ર સુરેસર સાચું વદે ॥ શ્રાવક સ્થૂલ મૃષા ટાલતા, શ્રાવકથી દેવે
અધિકતા ॥ ૩૩ ॥

॥ શ્રીજગવતીજીના શોલમા શતકના ત્રિજા ઉદ્દેશામાં કહ્યું છે. ॥

સક્કેળંમંતે ! દેવિંદે દેવરાયા ! કિં સમ્માવાદી, મિચ્છાવાદી ? ગોયમા ! સમ્માવાદી, જો મિચ્છાવાદી ! સક્કેળંમંતે ! દેવિંદે

देवराया, किं सच्चं भासंभासइ, मोसं भासंभासइ, सच्चा मोसं भासंभासइ, असच्चा मोसं भासंभासइ? गोयमा! सच्चंपि भासं भासइ, जाव असच्चामोसंपि भासं भासइ ॥

अर्थ—हे भगवन् ! शक्रदेवेन्द्र देवराजा सम्यक्वादी के मिथ्यावादी ? हे गौतम ! सम्यक्वादी. मिथ्यावादी नहिज. हे भगवन् ! शक्रदेवेन्द्र देवराजा थुं साची भाषाने बोले छे के मृषाभाषाने बोले छे के सत्यामृषाभाषाने बोले छे के असत्यामृषाभाषाने बोले छे ? हे गौतम ! साची भाषा पण बोले छे, यावत् असत्यामृषाभाषा बोले. एवा इंद्रमहाराज साचुं बोलवावाला, अने कूड वचन हृदयने विषे पण नहीं आणवावाला, स्थूलमृषावादाने टालगहार जे श्रावक तेथी पण अधिक गुणवाला, एवा देवोने “ बाल ” आदि विशेषणो केम कहेवाय ? नज कहेवाय.

ऊघामे मुखे हुवे सावद्य, ढांके मुखे जाखे निरवद्य ॥ सुरपति सुजसति हियके धरे, जाषास-मिति केम विज्जिचरे ॥ ३४ ॥

सक्केणं भंते ! देविदे देवराया किं सावज्जं भासंभासइ, अणवज्जं भासंभासइ ? गोयमा ! सावज्जंपि भासंभासइ, अणवज्जंपि भासंभासइ. जाव सेकेणट्ठेणं भंते ! एवं बुच्चइ—सावज्जंपि जाव अणवज्जंपि भासंभासइ ? गोयमा ! जाहेणं सक्केदेविदे देवराया सुहुमकायं अणिजुहित्ताणं भासंभासइ, ताहेणं सक्केदेविदे देवराया सावज्जं भासंभासइ, जाहेणं सक्केदेविदे देवराया सुहुम कायं णिज्जूहित्ताणं भासंभासइ, ताहेणं सक्केदेविदे देवराया अणवज्जं भासंभासइ, सेतेणट्ठेणं जाव भासइ ।

अर्थ:—हे भगवन् ! शक्रदेवेन्द्र देवराजा श्रुं सावद्य भाषाने बोले छे, अनवद्य भाषाने बोले छे ? हे गौतम ! सावद्य भाषाने पण बोले छे, अने अनवद्य भाषाने पण बोले छे. इया अर्थे हे भगवन् ! आप आम कहो छो के सावद्य भाषाने पण बोले छे अने अनवद्य भाषाने पण बोले छे ? हे गौतम ! जेवारे शक्रदेवेन्द्र देवराजा हस्त वस्त्रादिके करीने मुख अनाच्छादन करी भाषा बोले छे ते वारे शक्रदेवेन्द्र देवराजा सावद्य भाषाने बोले छे, तथा ज्यारे शक्रदेवेन्द्र देवराजा हस्त तथा वस्त्रादि मुखे दइ बोले (मुख ढांकी बोले), तिवारे शक्रदेवेन्द्र देवराजा जीव संरक्षण करतो यको अनवद्य निरवद्य भाषा बोले. हे भगवन् ! देवेन्द्र देवराजा श्रुं भवसिद्धिक, अभवसिद्धिक, सम्यक्दृष्टि के मिथ्यादृष्टि ? हे गौतम ! भवसिद्धिक अने सम्यक्दृष्टि छे. आवा सम्यक्दृष्टि देवने “ बल ” आदि विशेषणोथी उच्चारण न कराय.

महाशुक्र सुरलोक निवास, दोय सुर आवी जिनवर पास ॥ मनस्थुं विनय करी पूढंत, साधु सहूने हित वढंत ॥ ३५ ॥ प्रभु तुम विजयवंत विहरता, जप तप संयम खप विचरता ॥ सुगुण साधु केता सीऊस्यें, जवसायर पारे पहुंचस्यें ॥ ३६ ॥ बलतो जिनवर उत्तर कहे, मनस्थुं ते सुरं निरतो लहे ॥ गौतम मन आव्यो संदेह, नाणें इम अधिका ठे तेह ॥ ३७ ॥ संयम पाली सातसैं साध, जास्ये मुक्ति थइ नरबाध ॥ इम कहि निर्मळ मन परिणाम, नमि गोयम पहुंता तिए

ठाम ॥ ३७ ॥ बाल बुद्धिने ए खप किसी, को जाउं जावे गति तिसी ॥ पंक्ति बाल न हुवे सा-
रिखा, जाण करे जाणी पारिखा ॥ ३८ ॥

॥ श्रीजगवतीजीना पंचम शतकना चौथा उद्देशामां कह्युं ठे ॥

जेणेव भगवं गोयमे तेणेव उवागच्छंति २ जावणमंसित्ता एवंवयासी एवंखलु भंते ? अम्हे महासुक्काओ कप्पाओ
महासग्गाओ विमाणाओ दोदेवा महिद्धीया जाव पाउब्भूया, तएणं अम्हे समणं भगवं महावीरं वंदामो णमंसामो मणसाचेव
इमाइं एयारूवाइं वागरणाइं पुच्छामो. कइणं भंते ! देवाणुप्पियाणं अंतेवासिसयाइं सिज्झिहिंति जाव अंतंकरेहिंति ? तएणं समणे
भगवं महावीरे अम्हेहिं मणसा पुढे अम्हं मणसाचेव इमं एयारूवं वागरणं वागरेइ, एवंखलु देवाणुपिया ! मम सत्त अंतेवासि
सयाइं जाव अंतंकरेहिंति. तएणं अम्हे समणेणं भगवया महावीरेणं मणसापुढेणं मणसाचेव इमं एयारूवं वागरणं वागरिया
संमाणा समणं भगवं महावीरं वंदामो नमंसामो जाव पज्जुवासामोत्तिकहु भगवंगोयमंवंदइ णमंसइ जामेवदिसं पाउब्भूया तामेव
दिसिं पडिगया.

अर्थः—जिहां भगवंत गौतम छे तिहां आवे, आवीने यावत् नमस्कार करे, करीने एम कहे. इम निश्चे हे भगवन् !
अम्हे महा शुक्रनामा सातमा देवलोकथकी, महास्वर्गनामा विमानथकी, दाय देव महर्द्धिक आव्या, तयार पछी अम्हे श्रमणभगवंत
श्रीमहावीरस्वामी प्रते वांछा, नमस्कार कीधां, मनेज करी निश्चे आवो प्रश्न पुछयो के हे भगवंत केटला देवानुप्रियना अंतेवासी

(शिष्य) ना सैकडा सीज्जस्ये, यावत् सर्व कर्मनो अंत करस्ये ? तेवारे श्रमणभगवंत महावीरदेवनें अम्हे मने करी पूछ्यां थकां अम्हप्रते मनेज करी निश्चये एहवें रूपें प्रश्ननो उत्तर दीधो. एम निश्चे अहो देवानुप्रिय ! माहरा सातसें शिष्य सीज्जस्ये, यावत् सर्व दुःखनो अंत करस्ये. तिवारे अम्हे श्रमणभगवंत श्रीमहावीरदेवने मने करी पूछ्यां थकां मनेज करीने एहवेरूपे प्रश्ननो उत्तर दीधां थकां श्रमणभगवंत श्री महावीरस्वामी प्रत्ये वादिये, नमस्कार करीए, पर्युपासना करीये, इम कर्या पछी भगवन् गौतम प्रते महाशुक्रकल्पवाळा देवो वांदे, नमस्कार करे, वांदी नमस्कार करीने जे दिशिना देशथकी प्रगट थया हता ते दिशिना देश प्रते पाळा गया. हवे वाचकवर्गने विचारवुं जोइये के बालबुद्धिवाला जी देवो होय तो आवी खप एमने क्यांथी होय के आपना साधु मोक्ष केटला जासे ? एवी इच्छा करी भगवान् पासे आवी विनयपूर्वक प्रश्न पूछी उत्तर सांभली खुशी थवुं, अने गणधरदेव साथे संभाषण करवुं. आवा संभाषण करवानी मिथ्यादृष्टि भावना क्यांथी होय ! अपितु नज होय. मिथ्यादृष्टिने तो गमे तेवी गतिमां जाओ तेमां एमने थुं, ए तो कदी पूछेज हि. माटे बाल, अने पंडित ए बे सरखा न हुवे. जाण पुरुष छे ते जाणीने परीक्षा करे छे, पण देवोने आल देता नथी.

जिनवर नक्तें राग सुरधणी, दंत दाढ सकथा जिनतणी ॥ वंदे पूजे नक्ति घणी, पाळे शील तिहां गुण गणी ॥४०॥ ए व्रत चोथुं विष्णु उच्चार, पाळे निर्मल वारंवार ॥ घणा काल लगे राखे नाउ, साधु श्रावकनो पहोंचे आउ ॥ ४१ ॥

॥ श्री जगवती सूत्रना दशमा शतकना पांचमा उद्देशाने विषे कह्युं ठे ॥

पभूणंभंते ! चमरे असुरिंदे असुरकुमारराया चमरचंचारायहाणीए सभाए सुहम्माए चमरंसि सिंहासणंसि त्रुडिएणं सद्धिदिन्वाइं भोगभोगाइं भुंजमाणेविहरित्तए ? णो इण्ठे समठ्ठे. सेकेणठ्ठेणं भंते ! एवंवुच्चइ णो पभू चमरे असुरिंदे असुरराया चमरचंचाए रायहाणीए जावविहरित्तए ? अज्जो ! चमरस्सणं असुरिंदस्स असुरकुमाररण्णो चमरचंचाए रायहाणीए सभाए सुहम्माए माणवए चेइए खंभेवइरामएसु गोलवट्ट समुग्गएसु वट्ठो जिनसकहाओ सण्णिखित्ताओ चिट्ठंति, जाओणं चमरस्स असुरिंदस्स असुरकुमाररण्णो अण्णोसिंचवहूणं असुरकुमाराणं देवाणय देवीणय अज्जणिज्जाओ वंदणिज्जाओ णमंसणिज्जाओ पू-यणिज्जाओ सकारणिज्जाओ सम्माणणिज्जाओ कल्लाणं मंगलं देवयं चेइअं पज्जुवासोणिज्जाओ भवंति, तेसिंपरिहाणे णो पभू सेतेणठ्ठेणं अज्जो ! एवंवुच्चइ णो पभू चमरे असुरिंदे असुरराया चमरचंचाए रायहाणीए विहरित्तए ॥

अर्थ:-हे भगवन् ! चमर असुरेन्द्र असुरकुमारराजा चमरचंचानाम राजधानीने विषे, सुधर्म सभाने विषे, चमर सिंहा-सनने विषे त्रुटिकवर्ग संघाते देव संबंधी भोगववा योग्य भोगप्रते भोगवतो थको विचरे ? नही. ते शा माटे हे भगवन् ! नही समर्थ चमर असुरेन्द्र असुरराजा चमरचंचा राजधानीने विषे यावत् विचरवाने ? हे आर्य ! चमर असुरेन्द्रनी राज-धानी चमरचंचा सुधर्मसभा तेने विषे माणवक नामना चैत्यना स्थंभमां व्रज्रमय गोल आकारवाला डावलाने विषे घणा जिनना अस्थि, हाड, दाढा प्रमुख घाली राखेला रहे छे, ते चमर असुरेन्द्र असुरकुमार राजाने पूजवा योग्य छे अनेरा पग

ઘણા અસુરકુમાર દેવતા દેવીઓને પૂજવા યોગ્ય છે, સ્તુતિ કરી વાંદવા યોગ્ય છે, પ્રણામ વિશેષે કરી નમસ્કરણીય છે, ફૂલેંકરી પૂજવા યોગ્ય છે, વસ્ત્રાદિકે કરી સત્કાર કરવા યોગ્ય છે, વિશેષે કરી સન્માન કરવા યોગ્ય છે, કલ્યાણ મંગલીક દૈવત ચૈત્ય ઇત્યાદિ બુદ્ધિકરી પર્યુપાસના કરવા યોગ્ય હોય છે, તેની સમીપમાં મનમાં હિ વંદ્ય પૂજ્ય જાણીને હે આર્ય તે ભોગ કરવાને સમર્થ થતા નથી, તે માટે હે આર્ય હમ કહીયે છૈયે કે તે સમર્થ નથી, ચમર અસુરેન્દ્ર અસુરરાજા. ચમરચંચારાજધાનીને વિષે, સુધર્મ સભાને વિષે, ચમરસિંહાસનને વિષે, ચણસઠ સામાનિક સહસ્રદેવ સંઘાતે, ત્રાયત્રિંશત્ ઇત્યાદિ. જાવ બીજા પણ ઘણા અસુરકુમાર સંબંધિ દેવ સંઘાતે, દેવી સંઘાતે, પરિવર્યો મૈથુન (ભોગ) કરે નહી, કેવલ સ્ત્રીયોનાં શબ્દનું શ્રવણ અને રૂપને દેખતો વિચરે. “આવા વિનય ધર્મને પાલન કરનાર દેવને બાલ કેમ કહેવાય ?” નજ કહેવાય. આવી રીતે શીલને પાલન કરી ચોથું વ્રત ઉચ્ચારણ કર્યા વિના વારંવાર નિર્મલપણે પાલે છે, સાધુ શ્રાવકનો ભાવ પોતે, નિર્મલ વારંવાર ઘણા કાલલગી રાખે છે, અને તેવાજ નિર્મલ વિચારોથી પોતાનું આયુષ્ય પૂરણ કરે છે, આવા ઉત્તમ આશયવાલા દેવોને “મૂર્ખ” કહેવા તેતો કલંક દેવા જેવું છે, માટે સમિતિ પૂર્વક બોલવાનો સ્વપ્ન કરવો, અને દેવોને “મૂર્ખ” એવું કલંક ન દેવું.

ઈન્દ્ર કરી પરિચરણ વિમાન, નેમિ પદ્મિ રૂપ સુરત ગુણ ઘાન ॥ સેવત ટાલે આસાતના, થાયે હમ જિન મત જાવના ॥ ૪૨ ॥

અર્થ:-ઈન્દ્ર પરિચરણ માટે વિમાન કરી નેમિના દૃષ્ટાંત સમાન એવું જે સુરતગુણસ્થાન તે પ્રતિ સેવતાથકા ઇન્દ્રમહારાજ

આસાતના ટાલેછે, તે આસાતના ટાલવામાં જિનમતની ભાવના સિવાય બીજું કારણ છેજ નહિ. આ ઉપરથી સમ્યક્દષ્ટિ અને મિથ્યાદષ્ટિની શ્રદ્ધા અને વર્તણુકમાં ભેદ કરાવનાર કોણછે, તે બુદ્ધિવાળાં વિચાર કરવો.

જાણે જીવાજીવ વિચાર, સમકિતધારીનો આચાર ॥ વિણુ પચ્ચચાણ સચિત્ત પરિહાર, કરિય કરે સુરવર આહાર ॥ ૪૩ ॥

વલી ઇંદ્રમહારાજ જીવ અજીવાદિ પદાર્થનો વિચાર પળ જાણે છે. અને જે જીવ અજીવાદિ પદાર્થને જાણે સદહે તે સમકિતધારી કહેવાય છે. વલી પચ્ચચાણ વિના સચિત્તનો પરિહાર કરી સુરવર આહાર કરે છે, પણ સચિત્તનો આહાર કરતા નથી. એવા ઇંદ્રમહારાજને બાલ કેમ કહેવાય.

· એકળ અવસર સોહમ ઇંદ, અવગ્રહ પૂઠિ થયો સાનંદ ॥ સાધુ સહુને અવગ્રહ દિયે, બાલપણું તસુ કિમ બોલિયે ॥ ૪૪ ॥

॥ શ્રી જગવતીજીના ૧૬ મા શતકના બીજા ઉદ્દેશાને વિષે નીચે મુજબ કહ્યું છે. ॥

કઈ વિદેહનું મંતે ! ઉગ્ગહે પન્નત્તે ? સક્કા ! પંચવિદે પન્નત્તે, તંજહાઃ—દેવિંદોગ્ગહે ૧, રાયાવગ્ગહે ૨, ગહવડ્ડુગ્ગહે ૩, સાગારિગ્ગહે ૪, સાહમ્મિયગ્ગહે ૫, જેડમેમંતે ! અજ્જતાણ સમણાણિમંથાવિહંરતિ એણિણં અહં ઉગ્ગહં અણુજાણામીતિકટ્ટુસમણં ભગ-

वंमहावीरवंदणमंसइ ॥अर्थः॥ एक वखत शक्रदेवेंद्र देवराजा श्रमण भगवंत श्री महावीरस्वामीने समीपे धर्मप्रते सांभलीने हृदय धरीने हर्ष संतोष पामी श्रमणभगवन्त श्री महावीरस्वामी प्रते वांदे, नमस्कार करे, वांदी नमस्कार करीने इम बोले. केटले भेदे हे भगवन् ! अवग्रह कह्यो ? उत्तर. हे शक्र ! पंचप्रकारे अवग्रह कह्यो. देवेंद्र अवग्रह १, राजा ते चक्रवर्ति तेहनो अवग्रह षट्खंड भरतादिक्षेत्र २, गृहपति कहिये मंडलीकराजा तेहनो अवग्रह ते गृहपति अवग्रह ३, सागारि कहेता गृहस्थ तेनो अवग्रह ४, साधर्मिक ते साधुनो अवग्रह ५, आवी रीते सांभली इंद्रमहाराज कहे छे, जे हे भगवन् ! वर्तमानकालमां जे श्रमण निग्रंथ विचरे छे तेने हुं अवग्रह आपुछुं. आम कही वंदन नमस्कार करी इंद्रमहाराज स्वर्गमां गया. आथी ध्यानमां लेवानुं जे मुनिओने वस्तिदान देवावाला देवने “बाल” केम कहेवाय, नज कहेवाय.

साहु साहुणी श्रावक श्राविका, श्रीजिनसासन सुप्रज्ञाविका ॥ हित सुख पथ्य तासु चितवे, सुरपति गुरुथानक इम हुवे ॥ ४५ ॥

॥ श्री जगवतीजीना ३ शतकना पहेला उद्देशामां कछुं छे. ॥

सणकुमारेण भंते ! देविंदे देवराया किं भवसिद्धिअ भवसिद्धिअ सम्मदिट्ठी मिच्छदिट्ठी परित्तसंसारिए अणंत संसारीए सुलहबोहीए दुलहबोहीए आराहए चरिमे अचरिमे ? गोयमा ! सणकुमारेण देविंदे देवराया भवसिद्धिअ णो अभवसिद्धिअ, एवं सम्ममिच्छ परित्तअणंत सु० आ० च० पसत्थंनेयव्वं. सेक्केणट्ठेणभंते ? गोयमा ! सणकुमारे देविंदेदेवराया बहूणंसमणाणं

बहुणंसमणीणं बहुणंसावयाणं बहुणंसावियाणं हियकामए सुहकामए पत्थकामए आणुकंपिए निस्सेयसिए हियसुहनिस्सेसकामए
सेतेणठेणं गोयमा ! सणंकुमारेणं भवसिद्धिए जाव णो अचरिमे.

अर्थ:-श्री गौतम पूछे छे. (सणंकुमारेणंभंते देविंदेदेवराया) सनत्कुमार हे भगवन् देवेंद्रदेवराजा (किंभवसिद्धिए)
शुं भवसिद्धिक भव्य छे, (अभवसिद्धिए) अभवसिद्धिक अभव्य छे. (सम्मदिट्ठी) सम्यक्दृष्टि (मिच्छादिट्ठी) मिथ्यादृष्टि छे,
(परित्त संसारिय) तुच्छ संसारी छे, (अणंत संसारिय) अनन्त संसारी छे (सुलभवोहिए) सुलभवोधि छे, (दुल्लह-
वोहिए) दुर्लभवोधि छे. (आराहए विराहए चरिमे अचरिमे) आराधक छे ज्ञानदिकनो के विराधक छे, छेल्लोज छे भव
जेहनो अणपांम्यो रह्यो छे अथवा अचरिम छे ? इति प्रश्न, उत्तर. (गोयमा सणंकुमारेणं देविंदे देवराया भवसिद्धिए) हे गौतम !
सनत्कुमार देवेंद्र देवराजा भव्य छे (णो अभवसिद्धिए) अभव सिद्धिक नथी (एवं सम्मदिट्ठि परित्त संसारी) इम सम्यक्
दृष्टि छे, मिथ्यादृष्टि नथी. तुच्छ संसारी छे, अनन्त संसारी नहीं (सुलभ वोहिए आराहए) सुलभवोधी छे, दुर्लभवोधी
नहीं, आराधक छे, विराधक नहीं (चरिमेपसत्थंणेत्तव्वं) चरिम छे, अचरिम नहीं, प्रशस्त भला कहेवा, अप्रशस्त छोडवा
(सेकेणठेणंभंते एवंवुच्चइ) ते स्ये प्रयोजनै हे भगवन् ! एम कहुं ? इति प्रश्न उत्तर. (गोयमा सणंकुमारे देविंदे देवराया)
हे गौतम, सनत्कुमार देवेंद्र देवराजा (बहुणंसमणाणं बहुणं समणीणं) घणा श्रमण तपस्वी साधुनो, घणी श्रमणी साध्वीनो
(बहुणंसावयाणं बहुणं सावियाणं) घणां श्रावकनो घणी श्राविकानो (हियकामए सुहकामए पत्थकामए) हितसुख, निबन्धन
वस्तु तेहनो वांछक (पत्थकामए आणुकंपिए) पथ्य (दुःख त्राण) तेहनो वांछक कृपायेंकरी सहित (निस्सेयसिए) निःश्रेयस

(મોક્ષ) તે વિષે જાણે (હિયસુહણિસ્સેસકામણ સેતેણઢેણં ગોયમા સણંકુમારે દેવિંદે ભવસિદ્ધિણ) હિત જે સુખ (અદુઃખનો બન્ધ) ઇત્યર્થ તે નિઃશેષ સમસ્ત તેહને કામયતે વાંછે જે જાણે સમસ્ત દુઃખ રહિત થાઓ મુક્તિજાઓ ઇત્યર્થ: તેણે પ્રયોજને (ણંવા-ક્યાલંકારે) હે ગૌતમ, સનત્કુમાર દેવેંદ્ર ભવસિદ્ધિક ભવ્ય છે (જાવ ણો અચરિમે) યાવત્ ચરિમ છે પણ અચરિમ નહી. આવા સુરપતિ શુભમતિવાલા શ્રી જૈનશાસનના પ્રભાવક સાધુ સાધ્વી શ્રાવક શ્રાવિકાઓને હિત સુખ પથ્યકલ્યાણ થાઓ. ગુરુની માંફક આવી રીતે ચિંતન કરવાવાલા દેવેંદ્રને અવર્ણવાદે કરી કદિ પણ નિંદવા નહિ.

જપ તપ સંયમ ગુણ ઝંઝાર, ઉત્તમ ક્ષમાવંત અણગાર ॥ મિથ્યાદૃષ્ટિ દેખી અવગણે, ન નમે ધર્મકથા નહુ સુણે ॥૪૬॥ સમ્યક્દૃષ્ટી સુરવર જોય, મુનિવર જાણી પંજલી હોય ॥ જાણ વિમાણ થકી ઉતરી, વંદે ત્રણ પ્રદક્ષણા કરી ॥ ૪૭ ॥

॥ શ્રી જગવતીજીનાં ૧૪ મા શતકના ૩ જા ઉદ્દેશાના વિષે કહ્યું છે. ॥

દેવેણંમંતે મહાકાણ મહાસરીરે અણગારસ્સ ભાવિયપ્પણો મહ્ઙ્ગં મહ્ઙ્ગેણં વીઙ્વણ્ણા ? ગોયમા ! અત્થેગહયા વીઙ્વણ્ણા અત્થેગહયા ણો વીઙ્વણ્ણા, સેકેણઢેણંમંતે ! એવંવુચ્છઈ, અત્થેગહયા વીઙ્વણ્ણા અત્થેગહયા ણો વીઙ્વણ્ણા ? ગોયમા ! દેવા દુવિહા પણ્ણત્તા, તંજહા માયીમિચ્છદિટ્ઠી ઉવવણ્ણગાય, અમાયી સમ્માદિટ્ઠી ઉવવણ્ણગાય, તત્થણં જેસે માયી મિચ્છદિટ્ઠી ઉવવ-

ण्णए देवे, सेणं अणगारं भावियप्पाणं पासइ, पासइत्ता णो वंदइ णो णमंसइ णो सकारेइ णो सम्माणेइ णो कल्ला गं मंगलं देवयं जाव पज्जुवासेइ, सेणंअणगारस्स भावियप्पणो मज्जंमज्जेणं वीइवएज्जा, तत्थणं जेसे अमायी सम्मदिट्ठीउववण्णए देवे, सेणं अणगारं भावियप्पाणं पासइ, पासइत्ता वंदइ णमंसइ जाव पज्जुवासइ, सेणं अणगारस्स भावियप्पणो मज्जंमज्जेणं णो वीइवएज्जा सेतेणठ्ठेणं गोयमा ! एवं बुच्चइ जाव णो वीइवएज्जा, असुरकुमारेंणं भंते ! महाकाए महासरीरे एवं चेव, एवं देवदंडओ भाणियव्वो जाव वेमाणिए.

अर्थः—(देवेणंभंते महाकाए महासरीरे अणगारस्स भावियप्पणो मज्जंमज्जेणं वीइवएज्जा ?) देव हे भगवन् ! मोटो अथवा घणी निकाय परिवार छे जेहने ते, तथा मोटो शरीर छे जेहनो तेह साधुने भावितात्माने मध्ये मध्यभागे थइ व्यतिव्रजे जाय ? इ० प्र० उत्तर—(गोयमा ! अत्थेगइया वीइवएज्जा अत्थेगइया णो वीयीवएज्जा) हे गौतम ! केटलाएक जाय, केटलाएक न जाय. (सेकेणठ्ठेणं भंते एवं बुच्चइ) हे स्येअर्थे हे भगवन् ! इम कहिये (अत्थेगइया वीयीवएज्जा अत्थेगइया णो वीयीवएज्जा) केटलाएक व्यतिव्रजे जाय, केटलाएक न जाय इ० प्र० उत्तर—(गोयमा ! देवाहुविहे पं० मायामिच्छादिट्ठीउववण्णगाय अमायीसम्मदिट्ठी उववण्णगाय) हे गौतम ! देव त्रे प्रकारना कहा. मायी मिथ्यादृष्टि उपपन्नका, अमायी सम्यक्दृष्टि उपपन्नका (तत्थणं जेसे मायी मिच्छादिट्ठी उववण्णए देवे) तिहां जे मायी मिथ्यादृष्टी उपपन्नकदेव (सेणंअणगारं भावियप्पाणं पासइ पासइत्ता णो वंदइ णो णमंसइ णो सकारेइ णो सम्माणेयी) तेह साधु भावितात्माप्रते देखे, देखीने वांटे नहीं, नमस्कार करे नहीं, सत्कार न करे, सन्मान न करे (णो कल्लाणं मंगलं देवयं जाव पज्जुवासेइ) नहीं कल्याण मंगलीक देवत यावत् पर्युपासना सेवा न करे (सेणं

અળગારસ્સ ભાવિયપ્પણો મજ્જંમજ્જેણં વીયીવણ્ણા) તેહ અળગારને ભાવિતાત્માને મધ્યે મધ્યભાગે વ્યતિવ્રજે જાય (તત્તયણં જેસે અમાયી સમ્મદિટ્ઠી ઉવવણ્ણદેવે) તિહાં જે અમાયી સમ્મકુદ્દિ ઉપપન્નકદેવ (સેણં અળગારં ભાવિયપ્પણં પાસઃ પાસ-
ઈત્તા વંદઈ ણમંસઃ જાવ પજ્જુવાસઃ) તેહ અળગાર ભાવિતાત્મા પ્રતે દેસે, દેસીને વાંદે, નમસ્કાર કરે, યાવત્ પર્યુપાસના સેવા કરે (સેણં અળગારંસ્સ ભાવિયપ્પણો મજ્જંમજ્જેણં વીયીવણ્ણા) તેહ અળગારને ભાવિતાત્માને મધ્યે મધ્યેકરી વ્યતિવ્રજે નહીં.
(સેતેણંદ્વેણં ગોયમા ! एवं वुच्चं जाव णो वीयीवण्ण्णा) તે તેણે અર્થે હે ગૌતમ ! હમ કદિય યાવત્ વ્યતિવ્રજે નહીં, જાય નહીં
(असुरकुमारेणं भंते ! महाकाए महासरीरे एवं चेव) અસુરકુમાર હે ભગવન્ ! મહાકાય પરિવારવન્ત, મોટા શરીરવન્ત ઇત્યાદિ
હમંહીજં (एवं देवदंडओ भाणियव्वो जाव वेमाणिए) હમ દેવદંડક કહેવો, નારકપુત્રીવીને એ કાર્યનો અસમ્ભવ છે તે માટે
જ કહેવા, યાવત્ ત્રૈમાતિકંતાઈ કહેવા. જપ તપ સંયમને સેવન કરનાર અને ગુણના મંડાર ઉત્તમ ક્ષમાવાન્ એવા અળગાર તેને
દેસી મિથ્યાદિટ્ઠિ અવગણના કરે, નમસ્કાર ન કરે, તેમની કહેલી ધર્મકથા તે મિથ્યાતીન સાંભલે, એવા મિથ્યાતીદેવો હોય
છે. અને સમ્મકુદ્દિદેવ, દેવેંદ્ર ઉત્તમ ગુણના મંડાર અને જપ તપ સંયમને સેવન કરનાર મુનિઓને જાણી અથવા તેવા
મુનિઓને દેસી અને તેજ વચ્ચે અંજલી કરે છે, અને પછી પોતાનો યાન જે વિમાન તેથી ઉતરી અને ત્રણ પ્રદક્ષણા કરી
મુનીઓને વંદના કરે છે. એવા સમ્મક્ત્વધારીદેવોને મિથ્યાત્વીની સાથે સરસ્વામણી કરવી તે ભૂલભરેલ છે. તેથી સર-
સ્વામણી કદી થાયજ નહીં.

ઘણા જાવ હમ પંચમ અંગ, અન્નહૃદિ સુર સત્તમ અંગ ॥ વાંકે સમે કહણે આંતરો, જુવા
ખલ ગુલ શક કાં કરો ॥ ૪૮ ॥

આવી રીતના સમ્યક્દૃષ્ટિદેવોના ઘણા જુદા જુદા ભાવ ભગવતીમૂત્રમાં કહ્યા છે, અને અન્ય જે મિથ્યાદૃષ્ટિ દેવો તેના
ભાવ ઉપાસકદશાંગમૂત્રમાં કહ્યા છે. માટે વ્રતાર્થી વોલવું અને શરલતાર્થી વોલવું તેમાં ઘણો આંતરો છે, તેમ સ્વોલ અને
ગોલ કોઈ વર્ણાનુમાશથી સરખામણી કરી સાચું માને તો તે સાચું હોય ? નજ હોય. તેમ એક દેવના નામથી સમ્યક્દૃષ્ટિ
અને મિથ્યાદૃષ્ટિ બંને સરખા ગણે તેની સત્ય પરૂપણા ગણાય ? નજ ગણાય ॥ ૪૮ ॥

મિથ્યાદૃષ્ટી સમકિત ધાર, અંતર જાણી કરો વિચાર ॥ સમ્યક્દૃષ્ટી પંક્તિ જાણો, મિથ્યાદૃષ્ટિ
બાલ હમ ગણો ॥ ૪૯ ॥

માટે મિથ્યાદૃષ્ટિ દેવ બાલના મંગમાં છે, અને સમ્યક્દૃષ્ટિદેવ પંડિતમંગમાં દેવાધિદેવે કહ્યા છે. માટે હે ભવભીરુ પુરુષો
ઉત્તમૂત્રના ફલ કટુક જાણી જે વિચાર કરશે તે સમ્યક્વાદી; અને નહિ વિચાર કરે તે મિથ્યાવાદી ॥ ૪૯ ॥

જિણ અરિહંત અને કેવલી, હિનાણ જાણે તે વલી ॥ ઠાણંગે હણ ગુણિ દેવતા, અવગુણ
જાણી જાણે જતા ॥ ૫૦ ॥

वली तेनी व्याख्या तमो णण ठाणांगसूत्रना त्रीजा ठाणामां जुओछो, वांचोछो, परुपोछो, छतां जो नहि मानो तो खता खाओ. कारण जे अछती परुपणा करे ते समान् पाप वीजुं कोइ नथी ॥ ५० ॥

तओजिणा पणत्ता तंजहा ओहिनाणजिणे मणपज्जवनाणजिणे केवलनाणजिणे तओकेवली पणत्ता तंजहा ओहिनाण केवलीमणपज्जवनाणकेवली केवलनाणकेवली तओअरहापन्नत्ता तंजहा ओहिनाणअरहा, मणपज्जवनाणअरहा, केवलनाणअरहा, आथी एम न समजवुं के नारकीमां तथा तिर्यचमांपण अवधिज्ञान तो होय माटे थयुं थुं ? मुनिराज काळ करी नरकतिर्यचमां जता नथी, मात्र देवतामांज जायछे. माटे आ पाठ बहुज वारिकीथी विचारजो.

पूरव ज्ञव तप संयम कर्या, सुरवरने ज्ञव जे अवतर्या ॥ तसु अवर्ण बोले गहगही, बोधि-
दुर्लभ करे ते सही ॥ ५१ ॥

॥ श्री ठाणांग सूत्रना पांचमा ठाणा मध्ये कह्युं ठे के ॥

पंचहिंठाणहिं, जीवादुल्लभबोहि यत्ताए कम्मंपकरेंति तंजहा, अरहंताणमवन्नंवदमाणे, अरहंताणपणत्तस्स धम्मस्सअ-
वन्नंवदमाणे, आयरिय ऊवग्गयाणमवन्नंवदमाणे, चाऊवन्नसंगस्सअवन्नंवदमाणे, विविक्तववंबचेराणं देवाणंअवन्नंवदमाणे.
अर्थ—पांच थानके जीव दुर्लभबोधिपणानो कर्म बांधे, जीनधर्मनी प्राप्ति दोहिली होय ते कहेछे ॥ १ ॥ अरिहंतना

અવર્ણવાદ બોલતો, જેમકે-અરિહંત થયા તો સમોસરણમાં શું વેસવું, અરિહંતના પરુપેલ જે શ્રુતધર્મ દ્વાદશાંગી કહેવાય છે, તે પ્રાકૃત ભાષામાં રચાયેલું છે, તેથી કોઈ નિપુણ સમર્થ વિદ્વાનોનો એ લેખ ગણાય નહિ; જો પરિપૂર્ણ વિદ્વાન હોય તો સંસ્કૃતમાં કેમ લખે નહિ? એવી રીતે અવર્ણવાદ બોલતો ॥ ૨ ॥ તથા અરિહંતના કહેલ ચારિત્રધર્મ તેનો અવર્ણવાદ બોલતો જેમકે:-ચારિત્ર તે શા કામનું, દાન દેવું તેજ મળું છે, કારણ કે ગૃહસ્થાશ્રમ વિના દાન દઈ શકાતું નથી, તેથી ગૃહસ્થમાં રહેવું તેજ સારું છે, इत्यादिक અવર્ણવાદ બોલતો ॥ ૩ ॥ તથા આચાર્ય, ઉપાધ્યાય એ વાલક છે, વૃદ્ધ છે, इत्यादिक અવર્ણવાદ બોલતો ॥ ૪ ॥ ચતુર્વિધસંઘનો અવર્ણવાદ બોલતો, જેમકે:-એ સંઘ શેનો? પરંતુ સમુદાય એ સરખો છે, इत्यादि અવર્ણવાદ બોલતો ॥ ૫ ॥ ત્રિપક્ષ એટલે પ્રકર્ષને પામેલાં જે તપ અને બ્રહ્મચર્ય ભવાન્તરરૂપે વિષે જેઓના, તે હેતુવાળા દેવાયુષ્કાદિ કર્મછે જેઓના, એવા દેવતાઓના અવર્ણવાદ બોલતો, જેમકે:-દેવો છેજ નહિ, દેવતા હોય તો ક્યારેક તો દેવાય, માટે દેવતાઓ છેજ નહિ. અથવા કામથી છાકટા બની ગયેલા અથવા મરેલા મડદા જેમ ઉઘાડી આંખોવાળા અને શાસનની સ્થિતિ નહિ લેવાવાળા; એવી રીતે દેવતાના અવર્ણવાદ બોલતો-પરિપૂર્ણ પાછલા ભવના તપ, બ્રહ્મચર્ય પાલ્યાથી દેવતાપણું પામ્યા તે દેવતાના અવર્ણવાદ બોલતોયકો જીવ દુર્લભવોધિપણાને ઉપાર્જન કરે, તેથી જીવને જૈનધર્મ શ્રદ્ધાપુર્વક ઉદય આવવું મુશ્કેલ થઈ જાય છે ॥ ૫૧ ॥

साचा सूत्र अर्थ पन्नवे, जूलो गुरु वली मारग ठवे ॥ इम गुरुथी सुर ऊरण होय, तसु जां-
मलि कहिठे जग कोय ॥ ५१ ॥

साचा एवां जे सूत्र अने तेनो अर्थ तेने पन्नवे जगावे छे. वली भूला पडेला गुरुमहाराजने मार्गे चडावे, एवी रीते
गुरुना उपकारनो बदलो वाली शके. आवी रीते उपकार करनार देवोने सामान्य पंक्तिमां केप गगाय, नज गगाय, मतलब
के सम्यक् दृष्टिदेव अने मिथ्यादृष्टिदेवमां महान् अंतर छे.

॥ श्री ठाणांग सूत्रना ३ जा ठाणामां कथुं ठे के ॥

केइ तहारुवस्स समणस्सवा माहणस्सवा अंतियमेगमवि आरियंधम्मं सोचा निसम्म कालमासे कालंकिचा
अन्नयरेसुदेवलोएसु देवत्ताए उववन्ने तएणं सेदेवे तंधम्मायरियं दुभिख्खाओ वा देसाओ सुभिख्खदेसं साहरेज्जा कंता-
राओ वा णिक्खंतारंकरेज्जा दीहकालिएणं वा रोआतंकेण अभिभूयं विमोइज्जा तेणावि तस्सधम्मायरियस्स दुप्पडियारं भवइ
अहेणंसे तंधम्मायरियं केवलीपणत्ताओधम्माओ भट्ठंसमाणं भुज्जोवि केवल्लिपणत्तेधम्मे आघवइत्ता जाव द्वावइत्ता भवइ
तेणामेवतस्सधम्मायरियस्स सुप्पाडियारं भवइ.

१ गुरुथो देव रणरहीत भाय, २ सरखो.

अर्थ:-कोइक पुरुष तथारूप श्रमणसाधुमाहणने पासे एक आर्य (निष्पाप) धर्मनां शुभ वचनप्रति सांभळीने सम्यक्प्रकारे धर्म करी आउखुं पूर्ण करी (काल करीने) अन्यतर कोइएक देवलोकने विषे देवतापणे उपजे, तिवारे ते देवता ते धर्माचार्यने दुर्भिक्ष दोहली भिक्षा छे जिहां जे देशमां एटले दुकालमांथी सुभिक्ष जिहां सुकाल होय ते देशमां आणी मूके, अथवा अटवीमां पडया होय तिहांथी वस्तिमां आणी मूके, अथवा घणा कालनी रोग होय, रोगनी पीडाथी पराभव्यो होय, ते रोगथी मूकावे, देवशक्तिथी एटले प्रकारे पण ते धर्माचार्यने धर्मना आपनारने दुःप्रतिकार ओसिंगल न थाय, तो किम थाय ते कहे छे,—जो ते धर्माचार्य केवलिभाषित धर्मथी पडिया प्रति धर्मथी अष्ट थयो तो ते प्रति फरीने केवलीभाषित धर्म ते आगल कही समजावी पाछो धर्ममां थापे. आषाढाचार्यने जेम चले वाल्यो. देवता थइने ते प्रकारे ते धर्माचार्यने ओसिंगल थाय, धर्मथी संसार तरिये अन्यथा बदलो वली शके नहीं.

विषय थकी विरते सुर सर्वे, अश् यति चिंते पूरव ज्ञवे ॥ आयस्त्रिादिक सुगुरु सुसाध, जसु पसाय ए में फल लाध ॥५३॥ ते ज्ञदंत गुरुआ गणधार, जप तप संयम जग आधार ॥ वंदु विनय करी तेहनो, हुं हुंतो सेवक जेहनो ॥ ५४ ॥ इम जाणी सुर आवे इहां, ए उत्तम गुण लाजे किहां ॥ इम बोदयो वे श्री ठाणंग, पूठी जाणो सुगुरु सुसंग ॥ ५५ ॥

વિષય વિકારથી સર્વ દેવો નિવૃત્તિ પામીને અને યાતિ થઈને ઇટલે ઇન્દ્રિયોનો સંયમ કરીને દેવલોકને વિષે દેવો વિચાર કરે કે, મારા પૂર્વભવને વિષે મારા આચાર્ય ભગવાનાદિ સુગુરુ સુસાધુ-કે જેના પસાયથી આવી સમૃદ્ધિ દેવપણાની મને મળી, તો તે ભગવાન મહોટા ગુણના મંડાર અને જપતપ સંજમના આધાર ઇટલે ભાજનહાર અને મારા પરમ ઉપગારી હતા, અને હું પૂર્વ ભવમાં જેહેનો સેવક હતો તેઓ સાહેબને હું વિનય કરી વંદન કરું. આવી મનમાં ભાવના કરી અને ઉપકારી જાણી રહ્યાં મનુષ્યલોકને વિષે જિહાં પોતાના આચાર્યાદિક હોય તિહાં આવે, આવીને ભક્તિપૂર્વક વંદન નમસ્કાર કરે. આવો ઉત્તમ વિનયગુણ મિથ્યાદૃષ્ટિદેવોમાં કિહાંથી મળે. એમ શ્રી સૂત્રકારે ઠાણાંગસૂત્રમાં ફરમાવેલ છે તેનો રહસ્ય જાણવાની ઇચ્છા હોય તો સુગુરુમહારાજનો સારી રીતે સંગ કરી તેમને પૂછી અને રહસ્ય જાણવું. એમ ગ્રંથકાર આચાર્ય ભગવાન સૂચન કરે છે.

॥ શ્રી ઠાણાંગ સૂત્રનાં ત્રિજા ઠાણાં મધ્યે કહ્યું છે કે ॥

અહુનોવવન્ને દેવે દેવલોગેસુ દિવ્વેસુ કામભોગેસુ અમુચ્છિણ અગિદ્ધે અગઢિણ અણજ્ઞોવવન્ને તસ્સણમેવં ભવઈ અત્થિણં મમમાણુસ્સણ ભવે આયરિણ્ણવા ઉવજ્ઞાણ્ણવા પવત્તેણ્ણવા થેરેણ્ણવા ગણીણ્ણવા ગણહરેણ્ણવા ગણાવચ્છેણ્ણવા જેસિં પભાવેણં મણ્ણમા ણ્ણારૂવા દિવ્વા દેવઢ્ઠી દિવ્વાદેવજુહ દિવ્વેદેવાણુભાવે લદ્ધે પત્તે અભિસમણ્ણાગણ તંગચ્છામિણં તંભગવં વંદામિ ણમંસામિ સકારેમિ સમ્માણેમિ કલ્લાણમંગલંદેવયંચેણ્ણયં પજ્જુવાસેમિ.

અર્થ:-દેવલોકમાં નવો ઉપનો દેવતા દિવ્યકામભોગમાં મૂર્છિત નથી, અનિત્ય જાણી અમૃત્ત ગઢિત નથી, ભતિ આસક્ત નથી; તેહતું એહતું મન હોય છે જે માહરે મનુષ્યભવના ધર્મનાં ઉપદેશક આચાર્ય, ઉપાધ્યાય ધર્મના પ્રવર્તનાર પ્રવર્તક, સ્થવિર ગણીગચ્છના સ્વામી ગણવર ભગવંતના શિષ્ય વિશેષ ગણાવચ્છેદ તે ગચ્છતું અંશ કેટલોએક સમુદાય લેડ વિચરે, જેહના પ્રભાવથી મહારે આ પ્રત્યક્ષ એહવો રૂપ દેવતાની રિદ્ધિ, દિવ્યકાંતિ, દિવ્યદેવપ્રભાવ મેં સમ્યક્પ્રભાવેં પામ્યો તેહથી હું જાઉં તે ઉપકારી ભગવંતને વાંદું, નમસ્કાર કરું, સત્કાર આદર દેઉં, વસ્ત્રાદિક દેડ સન્માન દેઉં કલ્યાણ, મંગલ, દૈવત દેવચૈત્ય અરિહંતની પ્રતિમાનેં જિમ સેવિએ તિમ સેવું. ઉચિત પ્રતિપત્તિવડે અને વલી તે દેવતાને એહકી ભાવના થાય છે કે (એસણં માણુસસએ ભવે ણાણીંવા તવસસીંવા અણ્ણુકર દુકર કારમે તં ગચ્છામિણં ભગવંતં વંદામિ ણમેણામિ જાવપજ્જુવાસામિ) દેવતાના મનમાં એવું આવે જે એહ મનુષ્યભવમાં મોટા નાણી છે, અથવા તપસ્વી છે, અતિ છેલી કરણીનો કરનાર છે, સિંહગુફા સર્પવિલે કાઝસગ કરે છે, દુઃકર બ્રહ્મચર્ય પાલે છે, તે માટે હું જાઉં, તે ભગવાનને વાંદું, નમસ્કાર કરું યાવત્ સેવા ભક્તિ કરું; આવી ઉત્તમ ભાવનાવાળાં દેવોને વાલ શી રીતે કહેવાય ? નજ કહેવાય.

વલિં સુરવર ટાઢી સંતાપ, જાવન જાવે કરે પરિતાપ ॥ અહહ હુદ્દહ માણસજવ લહી,
ગુરુયોગે તપ સંયમ ગ્રહી ॥ ૫૬ ॥ આલસિ ગુરુ સાહમ્મી તણો, વેયાવચ્ચ ન કીધો ઘણો ॥ આ-
ગમ પૂરો ન સક્યો જાણી, ચરણ સીમ નહું પાલી ઘણી ॥ ૫૭ ॥ એ સંયોગ કિહાં પાવસ્યું, સુદ્ધ

ધ્યાન હિયમે ધ્યાવસ્યું ॥ પરમ પદે વાસો ઠાવસું, ગર્જવાસ પુણરવિ નાવિસું ॥ ૫૭ ॥

વલી ઉત્તમ દેવો સંતાપને ટાલી કરી સારી ભાવના ભાવે અને મનમાં ખેદ કરે કે, અહોહો ! દશ દૃષ્ટાંતે દુર્લભ એવો મનુષ્યનો ભવ પામી પૂર્વભવમાં ગુરુમહારાજના યોગે તપ સંયમને મેં ગ્રહણકરી પ્રમાદ છોડ્યો નહિ, તપ સંયમ રૂઢી રીતે પાલ્યા નહીં, અને આલસથી ગુરુ તથા સાધર્મીનો ઘણો વૈયાવચ્ચ કરવો જોઈયે તે મેં કર્યો નહીં. અને પ્રમાદના યોગે આગમં એટલે સિદ્ધાંત તેને પણ હું પૂરો જાણી શક્યો નહીં. અને વલી ચારિત્રની મર્યાદા પણ ઉત્તમ રીતે લાંબા વચ્ચત સુધી રૂઢીરીતે પાલન કરી શક્યો નહીં. હવે આવો સંયોગ ફરી હું કીહાં પામીશ, અને ક્યારે શુદ્ધ ધ્યાન હૃદયમાં ધ્યાવીશ અને પરમપદ એટલે મોક્ષપદ તેમાં નિવાસ કરીશ, અને ગર્ભાવાસમાં ફરી પાછો નહીં આવું. એવી ઉત્તમ ભાવના દેવો ભાવે છે, એ હકીકત સૂત્રમાં કહેલી છે તે નીચે મુજબ.

॥ શ્રી ઠાણાંગ સૂત્રના ત્રિજા ઠાણા મધ્યે કહ્યું છે કે ॥

તિહિંઠાળેહિંદેવેપરિતપ્પેક્ષા તંજહા અહોળંમણ સંતેવલે સંતેવીરિણ સંતેપુરિસક્કારપરક્કમે સ્ખેમંસિ સુખિસ્ખંસિ આયરિય-
ઉવક્કાણહિં વિજ્ઞમાળેહિં કલ્હસરીરેણં ણો વહુણસુણઅહીણ ॥ ૧ ॥ અહોળંમણ ઇહલોગ પઢિવલ્લેણં પરલોગ પરંમુહેણં વિસયતિસિણં
ણોદીહેસામન્નપરિયાણ અણુપાલિણ ॥ ૨ ॥ અહોળંમણ ઇદ્ધિરસસાયગુરુણં ભોગાસંસગિલ્લેણં ણોવિસુલ્લેચરિત્તે પાસિણ ॥ ૩ ॥

અર્થ:-ત્રણ થાનકે દેવતા પશ્ચાત્તાપ કરે તે કહે છે. અહો ઇતિ લેદે માહરે શરીર સંવંધી વલછતે, જીવાશ્રિત વીર્યછતે, પુરુપાકાર અભિમાન તેથી ઉપનો જે પરાક્રમ તે છતે, ક્ષેમ ઉપદ્રવરહિતપણે સુકાલછતે, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય ભણાવનારની સામગ્રીછતે, શરીર નીરોગછતે, હું મનુષ્યનાં ભવમાં ઘણું શ્રુત મળ્યો નહીં એમ પશ્ચાત્તાપ કરે. અહો મેં ઇહલોક વિષયાદિકને પ્રતિવંધે અતૃપ્તપણે પરલોકથી પરાડમુખ ઉપરાંઠે થકે વિષયતૃષ્ણાએ કરી ઘણે કાલ લગિ ચારિત્રનો પર્યાય ન પાલ્યો, મોડી દીક્ષા લીધી. અહો વલી મેં રિદ્ધિને, રસને, સાતને ગારવે કરી ભોગની આશામાં ગૃધ્રપણે શુદ્ધ ચારિત્ર ફરસ્યું નહીં, એ ત્રીન થાનકે પશ્ચાત્તાપ કરે. આવી રીતે ભાવના ભાવવાવાલા દેવને મિથ્યાત્વી સાથે સરસા કેમ કરી શકાય ? નજ કરી શકાય.

एवा सुर किम कहीये बाल, जिनवर आणतणा प्रतिपाल ॥ सुरगति लाज मनुजने कह्यो,
उत्तर ऊयण सत्तम सदह्यो ॥ ५ए ॥

ઉપરની ગાથાઓમાં કહેલી ભાવનાને ભાવનારા, એવા દેવોને કેમ વાલ કહેવાય! જે દેવો શ્રી જિનેશ્વરદેવની આજ્ઞાને પાલન કરે છે, તે કદી વાલ કહેવાય નહીં. અને વલી શ્રી ઉત્તરાધ્યયનના સાતમા અધ્યયનમાં સુરની ગતિનો લાભ મનુષ્યને કહ્યો છે, અને આચાર્ય ભગવાન કહે છે કે અમે પણ તેમજ સદહીય છીએ.

तथाचतत्पाठः—धीरस्सपस्सधीरत्तं, सञ्चधम्माणुवात्तिणो चिच्चाअधम्मं धम्मिढे, देवेसु उववज्जइ ॥ २९ ॥

बालपणा थवाने काज, तप संयम साधी जिनराज ॥ साधु अने श्रावक खप करे, बाल
कहे ते स्युं अनुसरे ॥ ६० ॥

भावार्थ:-इहां मनुष्यभवंमां देवाधिदेवे कीधेला तप संयम तेने साधी देवलोकने विषे देवपणे उत्पन्न थया जे
देव, ते थुं बाल थवाने वास्ते जिनराजना कहेला संयम साध्या ? अने तप संयमना प्रभावथी ते थुं बाल थया ? कारणके
तमारुं कहेवुं एम छे जे देव थाय ते बाल, एम कहेवुं तमारे व्याजबी नथी.

कारण के जिनेश्वर भगवानना साधु अने श्रावक जे तपादि करे छे ते थुं बाल थवाने वास्ते तपादिनो खप करे
छे ? कदी नहीं. एम कहेवुं तदन विरुद्ध छे.

कारण के देवताओ जिनेश्वरने पण १०८ स्तुतिपूर्वक मीठी वाणीए करीने कहेछे के, हे जगन्नाथ ! आप जीवोना हिन
वास्ते तीर्थ प्रवर्तावो, अने वली देवताओ साधु तथा श्रावकने धर्ममां पण थिर करे छे, देवे थिर करेला ते धर्मनेविषे थिर
थाय छे. तेवा देवोने थुं समजीने बाल कहेता हशे, अथवा तेवा बाल देवोए कीधेल मार्गमां साधु अने श्रावक केम प्रवर्तता
हशे ? माटे सर्व देवो बाल नथी, एमां पण तारतम्य छे.

आवस्यक सुर आसातना, टालि अवरण वदे तेहना ॥ करे जे पुस्तक वेंगण जिस्थुं, कहो
तेहने कहिये किस्थुं ॥ ६१ ॥

આવશ્યક ઇટલે શ્રમણ સૂત્ર તેમાં “ દેવાણં આસાયણા ” એ પાઠ મળી મિચ્છામિદુઃકલં દે છે ને અવર્ણવાદ બોલતા જાય છે, તેથી તેઓ પુરાણીના બેંગળનો ન્યાય (પોથીમાંના રીંગળા જેવો) કરે છે તેહને શું કહી શકીએ. હે જિનરાજ ।

જીવાભિગમે નામ ઉવંગ, જોશ લેજ્યો મનને રંગ ॥ અણુઅ તુલ્ય ગુરુઆ ગુરુ કહ્યા, ગિરુઆ ગુરુને વચને લહ્યા ॥ ૬૨ ॥ બંજનચેર તપ સંયમ જિસ્યા, પોતે જેહને તે ઠે તિસ્યા ॥ રિદ્ધિ ગણો તેહને અનુસાર, સુરવર સુગુણ તે એમ વિચાર ॥ ૬૩ ॥

શ્રી ઠાણંગસૂત્રનો ઉપાંગ “ જીવાભિગમસૂત્ર ” ને વિષે કહું છે કે, દેવ ત્રણ પ્રકારના છે. સમ્યક્દષ્ટિ, મિથ્યાદષ્ટિ, સમ્યક્મિથ્યાદષ્ટિ, તેમાં જેણે પૂર્વમતમાં તપ, બ્રહ્મચર્ય, સંયમ, અણુ “ અલ્પ ” તુલ્ય “ મધ્યમ ” ગુરુ “ મોટા ” જેવા જેવા કર્યા છે, તેવા તેવા સ્વામીપણને પામેલા છે, આનો વિશેષ સુલાસો ઉક્ત સૂત્રમાંથી જાણી શકેવો. અને ઋદ્ધિ પણ પૂર્વકૃત તપ બ્રહ્મચર્ય સંયમને અનુસાર તેવી તેવી પામેલા છે. इहां વિચારવાનું છે જે સમ્યક્દષ્ટિદેવ છે તે ઉત્તમ અને સારા ગુણવાળા છે તેઓને મિથ્યાદષ્ટિની સાથે સરસા ન કરવા.

ઠાણાંગે ત્રણે વ્યવસાય, સુરવર જહ સત્તા વ્યવસાય ॥ તિહાં ગ્રહે ધસ્મિય વ્યવસાય, બીજે ત્રીય ઉવંગ કહાય ॥ ૬૪ ॥

॥ श्री ठाणांग सूत्रना त्रीजा ठाणामां आम कह्युं ठे. ॥

तिविहे ववसायेपन्नत्ते तंजहा-धम्मिए ववसाये, अधम्मिए ववसाये, धम्मियाधम्मिएववसाये ३. अर्थ:-हे भगवन्! व्यवसाय केटला प्रकारे? उत्तर हे आर्य त्रण प्रकारे, व्यवसाय एटले शुं? जवाब. पुरुषार्यसिद्धि माटे जे अनुष्ठान कराय ते. तेमां प्रथम धार्मिक व्यवसाय ते मुख्य मुख्य मुनिराजनो होय. बीजो अधर्मिक व्यवसाय ते संसारीजीव जेणे धर्मतुं स्वरूप जाण्युं नथी तेनो होय, त्रीजो धार्मिकाधर्मिकव्यवसाय ते देशसंयम पालनार सम्यक्दृष्टि, श्रावकवर्गनो होय, उक्त व्यवसायना विचार माटे सुरवर सम्यक्दृष्टि सभामां जइने व्यवसायमध्ये धार्मिक व्यवसायप्रति ग्रहे, विचारे. तेनो खुळासो बीजुं उपांग जे रायपसेणी तथा त्रीजुं जीवाभिगम तेमां पण घणी व्याख्या छे. तथाच तत्सूत्रम्-जेणेव ववसाय सभा तेणेव उवागच्छइ ववसायं सभं अणुपयाहिणी करेमाणे पुरेत्यमिल्लेगं दारेणं अणुपविसंति जेणेव सिंहासणे जावसणिसणे तएणं तस्स सूरियाभस्स देवस्स सामाणिय परिसोववन्नगा देवा पोत्थरयणं उवएणेति तएणं से सूरियाभेदेवे पोत्थरयणं गिण्हइ पोत्थरयणं मुयइ पोत्थरयणं विहाडेइ पोत्थरयणं वायेति वाएता धम्मियंववसायांगिण्हइ पोत्थरयणं पडिणिखलमति.

अर्थ:-जिहां व्यवसाय सभा (पुस्तकसभा) तिहां आवे, व्यवसाय सभा प्रत्ये प्रदक्षिणा करतो थको पूर्वने द्वार प्रते पे-सोने जिहां सिंहासन तिहां पूर्व साहामो थइ बेसे, तिवार पळी तेहने सूर्याभदेवना सामानिक अभ्यंतर परिषदना देवता पुस्तक-रत्न आणी सुंपे, तिवार पळी तेह सूर्याभदेव पुस्तकरत्न ग्रहे पुस्तकरत्ननो डाभळे उवाडे, उवाडीने पुस्तकरत्न वांवे, वांची-

ને ધર્મ સંબંધિ વ્યાપાર પ્રતે ગ્રહે, પુસ્તકરત્ન ઠામે મૂંકે ઇત્યાદિક રાયપ્રસેણી સૂત્રમાં કહેલ વિચારવું, તેમજ જીવાભિગમ સૂત્રમાં કહેલ છે તે નીચે મુજબ.

જેણેવ વવસાય સભા તેણેવ ઉવાગચ્છતિ તે-ત્તા વવસાયસમં અણુપ્પદાહિં કરેમાણે કરેમાણે પુરત્થિમિચ્છેગં દારેણં અણુપવિસતિ અત્તા જેણેવ સીહાસણે તેણેવ ઉવાગચ્છતિ તે-ત્તા સીહાસણ વરગતે પુરચ્છાભિમુદ્દે સણ્ણિસણ્ણે તણં તસ્સ ત્રિજયસ્સ દેવસ્સ અભિયોગિયાદેવાં પોત્થયરયણં ઉવર્ણેતિ તણં સે ત્રિજય દેવે પોત્થયરયણં ગિણ્દહ પો-ત્તા પોત્થયરયણં મુયતિ પો-ત્તા પોત્થયરયણં વિહાડેતિ પો-ત્તા પોત્થયરયણં વાણ્ પો-ત્તા ધમ્મિયં વવસાયંપિ ગેણ્દેતિ.

અર્થ:—જિહાં નિશ્ચે વ્યવસાયની સભા છે તિહાં આવે, આવીને વ્યવસાયસભા પ્રત્યે પ્રદક્ષણા કરતો થકો પૂર્વ દિશાને વારણે પ્રવેશ કરે. પ્રવેશ કરીને જિહાં સિંહાસન છે તિહાં આવે, તિહાં આવીને સિંહાસનને વિષે પ્રધાન એવું, તે સિંહાસન પામ્યે થકે પૂર્વાભિમુખે પૂર્વદિશાને સામો બેસે, તેવારે તે ત્રિજયદેવના આભિયોગિક નામે દેવતા પુસ્તકરત્નને આણિ આગઝ મુકે તેવારે તે ત્રિજયદેવતા પુસ્તકરત્નને ગ્રહણ કરે, ગ્રહણ કરીને મુકે, મુકીને પુસ્તકરત્નને ઉઘાડે, ઉઘાડીને પુસ્તકરત્નને વાંચે, વાંચીને ધાર્મિક ઇટલે ધર્મ સંબંધી વ્યવસાય ધર્મની કરણી તેહના અર્થ હડ્યામાંધારે. માટે દેવો ધર્મ વ્યવસાય કરનારા હોવાથી શ્રુતધર્મી કહેલા છે તે આગલી ગાથામાં બતાવે છે.

इम श्रुतधर्मे ते धम्मीया, चारित्र धर्म अधम्मोष्ठिया॥ ते पण जाणे वाववहार, निश्चे वलीय
विशेष विचार ॥ ६५ ॥

उपर कहेल धर्म व्यवसायने ग्रहण करनार होवार्थी ते देवो श्रुतधर्मवाला होवार्थी धम्मिआ कहेल छे. अने ते देवता-
ओ चारित्र धर्मवाला न होवार्थी चारित्रधर्मनी अपेक्षाए अधम्मोष्ठिया कहेवाय छे. ठाणांगजीना बीजा ठाणामां आ प्रमाणे
छे,—“ द्वाविहे धम्मे पन्नत्ते—सुयधम्मये, चरित्त धम्मये ” अर्थः—धर्म वे प्रकारनो कहेल छे. श्रुतधर्म अने चारित्रधर्म. वधा
सम्यक्दृष्टि देवोमां श्रुतधर्म गुण रहेल छे, अने चारित्र धर्मनी अपेक्षाए अधर्मस्थितछे तेनो पाठ भगवतीना १७मा शतकना
बीजा उद्देशाने त्रिषे आ प्रमाणेछे. सेणूगंभंते ! संजयाविरय पडिहय पच्चख्खाय पावकम्मे धम्मोष्ठिए-असंजय अविरय अपडि-
हय अपच्चख्खाय पावकम्मे अधम्मोष्ठिए संजयासंजए धम्मा धम्मोष्ठिए ? हंता गोयमा ! संजयाविरय जाव धम्मा धम्मोष्ठिए.

अर्थः—हे भगवन् संजत अने विरतिवाला वली पापकर्मने जेणे प्रतिहत कर्या एहवा मुनिराज छे ते धम्मोष्ठिया कहीये
एटले सर्वविरति धर्ममां स्थित कहेवाय ? अने असंजत अने अविरति वली पापकर्मने जेणे रोक्या-नथी तथा प्रतिहत
कर्या नथी ते अधम्मोष्ठिया कहेवाय एटले अधर्ममां स्थित छे एम कहेवाय ? अने संजतासंजत एटले श्रावक देशविरति मार्ग
पालनार ते धम्माधम्मोष्ठिया कहेवाय—धर्माधर्मस्थित भेदथी बोलाय ? हंता गोयमा ! तमे जेम कहोछो ते तेमज छे. तथा उपर
कहेल सूत्र तेना पछीनो पाठ पण उपयोगी होवार्थी लखेल छे. एएसिणं भंते ! धम्मंसिवा अधम्मंसिवा धम्माधम्मंसिवा च-

ક્રિયા કેઈ આસઈત્તવા જાવતુયદિતવા ? ણોઈણઠ્ઠે સમઠ્ઠે, સેકેણઠ્ઠેણં ય્વાઈઅઠ્ઠેણં મંતે ! વુચ્છાં જાવ ધમ્માધમ્મોઠ્ઠિએ ? ગોયમા ! સંજય વિરય જાવ પાવકમ્મે ધમ્મેઠ્ઠિએ ધમ્મંચેવ ઉવસંપજ્જિત્તાણં વિહરઈ, અસંજય પાવકમ્મે અધમ્મોઠ્ઠિએ અધમ્મંચેવ ઉવસંપજ્જિતાણં વિહરઈ, સંજયાસંજય ધમ્માધમ્મોઠ્ઠિએ ધમ્માધમ્મં ઉવસંપજ્જિત્તાણં વિહરઈ, સે તેણઠ્ઠેણં ગોયમા ! જાવઠ્ઠિએ.

હે ભગવન્ આપશ્રીએ પ્રરુપેલા ધર્મને વિષે, એટલે સંયમને વિષે તથા અધર્મને વિષે એટલે અસંયમને વિષે તથા ધર્માધર્મને વિષે એટલે દેશવિરતિ ધર્મને વિષે વેસવાને તથા પાસુ ફેરવવાને કોઈ સમર્થ છે ? કોઈ સમર્થ નથી. તેનું શું કારણ છે કે તે સમર્થ નથી ? ઉત્તર. હે ગૌતમ ! સમ્યક્ જતનાવાળા એટલે ચાલવામાં, વેસવામાં, ઉભા રહેવામાં, શયન કરવામાં, ભોજન કરવામાં, બોલવામાં, તથા પાપથકી વિરમેલા પ્રતિહત કર્યાં છે પાપને જેણે એવા ધમ્મેઠ્ઠિયા છે તે ધર્મનેજ અંગીકાર કરી વિચરે છે; અને અસંજત, અવિરત, પાપકર્મી અધર્મસ્થિત છે તે અધર્મમાંજ વર્તનારાજ હોય-છે, અને સંજતાસંજત ધમ્માધમ્મે સ્થિત છે, તે દેશવિરતિ ધર્માધર્મને આદરી અંગીકાર કરી વિચરે છે, માટે હે ગૌતમ એમ કહિયે છીયે.

કોઈક એમ કહેછે જે શ્રાવકધર્મ તે પણ ધર્મપક્ષમાંજ છે એટલે જેમ મુનિરાજનો ધર્મપક્ષ છે તેજ પ્રમાણે શ્રાવક દેશવિરતિનો ધર્મ પણ છે. આ ઉપર બુદ્ધિમાન સમીક્ષક પુરુષોએ વિચાર કરવો જોઈયે કે ધર્મપક્ષ પાલનારા તો અણગાર પંચમહાવ્રત, દશવિધ યતિધર્મ, આઠ પ્રવચનમાતાના પરિપૂર્ણ પાલનારા, અઠાર હજાર શીલાંગરથના ધોરી તે અણગાર ધર્મમાં નિરારંભ નિઃપરિગ્રહપણું તેમ પ્રવચનના સારભૂત છકાયજીવનું પાલન છે, જેમાં તેથી ભિન્ન આગાર એટલે ગૃહસ્થ દેશવિરતિનો

ધર્મ છે, તે મિશ્રપક્ષ મુનિરાજની અપેક્ષા છે, તે આગારધર્મ કહી વર્ગન કર્યો, તો તેને એકાંત ધર્મપક્ષ શ્રાવકધર્મની અપેક્ષાએ કહેવાય, પળ મુનિરાજની અપેક્ષાએ તો નજ કહેવાય. એકાંત સમ્યક્માર્ગ કહેવાય, પળ જો એકાંત ધર્મપક્ષમાં જ ગણાતો હોય તો સાધુ અને શ્રાવકના વચ્ચે જે અંતર રાખવામાં આવે છે કે મેરુ અને સરસવ તેનો વિચાર કરવો સમીક્ષકને સોંપીયે છીએ.

માત્ર જે કોઈ મિશ્રપક્ષ ઉડાવાને માટે જ ઢોલ કરેતો તે જ્ઞાનાર્જીર્ણ કહેવાય. અને વલી સૂત્ર પાંચાંગમાં જે ધમ્મિયા, અધમ્મિયા, નોધમ્મિયા, તથા પચ્ચરુલાની, અપચ્ચરુલાની, પચ્ચરુલાણાપચ્ચરુલાની, સંજયા, અસંજયા, સંજયાસંજયા, વાલ, પાંડિત, વાલપાંડિત, ધમ્મોઢિયા, અધમ્મોઢિયા, ધમ્માધમ્મોઢિયા, વિરતિ, અવિરતિ, વિરતાવિરતિ, ધર્મપક્ષ, અધર્મપક્ષ, મિશ્રપક્ષ, વિગેરે ત્રણ ત્રણ ભેદ કહે છે તે ઉત્થાપાય છે. ઉત્થાપાય તો ઉથપો જેઓનું આ વચન છે તે સ્વાધિરુદ્ધશાખામોટન ન્યાય જેવું છે, કારણ કે ડ્યારે મૃદસ્થને ઘેર બેઠા મુનિના ધર્મપક્ષનો લાભ થાય તો તેને સર્વથી ચારિત્ર શ્રમણધર્મ માટે સંસાર ત્યાગ કરાવવા ઉપદેશ આપવો તે કાષ્ઠઘંટાવિટંબના ન્યાય સરસોજ થાય છે.

દેવતાઓને ચારિત્ર ધર્મની અપેક્ષાએ અધમ્મોઢિયા કહ્યા છે, તે પળ માત્ર વ્યવહારનયની અપેક્ષા જાણવા, અને નિશ્ચેથી વલિ વિશેષ વિચાર-ઘટલે નિશ્ચય નયની અપેક્ષાએ તો વિશેષ વિચાર છે તેની વ્યાખ્યા આગેની ગાથામાં આવેલ, તે વ્યાખ્યા ગુરુ ગીતાર્થ ભવભીરુ બહુશ્રુત સમાધિનિષ્ઠ પદ્ધતિ ગુણભંડાર મહારાજની પાસે શ્રુત સાંભળી તથા મળી વિશેષ

વિચારજો, વિચારીને સારી રીતે હૃદયમાં ધારજો, કુમતિને વારજો અને દ્વેષ મ આળજો.

શ્રમણ મિથ્યાતિ બાલજ હુંત, યદ્યપિ સર્વવિરતિ પાલંત ॥ નવમા ગ્રૈવેયક લગ જંત, પન્ન-
વણા જગવશ્ય જણંત ॥ ૬૬ ॥

શ્રમણ ઇટલે સાધુ (મુનિ) સર્વજ્ઞ પરૂપેલ સર્વવિરતિ મુનિધર્મ સર્વથા વિરતિ પરિણામરૂપ પાલન કરતો હોય છતાં પણ સમ્યક્જ્ઞાન દર્શનથી રહીત હોય, સદ્ગુણ પરૂપણા શુદ્ધ ન હોયતે દ્રવ્યલિંગી સાધુ મિથ્યાત્વી કહેવાય, અને તે બાલજ કહેવાયછે.

તે જો કે સર્વવિરતિ પાલે છે, ઉગ્ર કષ્ટ કરેછે તેથી નવમા ગ્રૈવેયક સુધી જાયછે તેનો પાઠ શ્રીપન્નવણાસૂત્ર તથા શ્રી ભગવતીસૂત્રમાં કહેલો છે. તે આ પ્રમાણે—અવિરાદિયસંજમાસંજમાણં જહણ્ણેણંસોહમ્મકપ્પે ઉક્કોસેણં અચ્ચુણ, સલ્લિંગીણં દંસણ વાવન્નગાણં જહણ્ણેણં ભવણવાસીસુ ઉક્કોસેણંઉવરિમ ગેવેજ્જણ્ણસુ.

અર્થ:—અવિરાધક ઇહવા સંજતાસંજત ઇટલે દેવાધિદેવે જે ભાવ ગુણને રીતે પરૂપ્યા તે પદાર્થને તેજ પ્રમાણે શ્રદ્ધા-
વાળો, અને જે દેશવિરતિમાર્ગ ધર્મ તેનુંજ નામ સંજતાસંજત છે, તે ધર્મપ્રતિ પર્શના, પાલના, તીર, વિશોધિ નિઃશલ્ય થઈ તે શ્રાવકધર્મિ ક્યાં ઉપજે, કઈ ગતિમાં જાય ? ઉત્તર. જયન્યથી સૌધર્મદેવલોક પ્રથમ સ્વર્ગમાં, અને ઉત્કૃષ્ટથી બારમા અચ્ચુન દેવલોકમાં જાય.

વઢી જે સ્વલિંગી ઇટલે જિનેશ્વરે કહેલા સાધુના ઉપકરણ તેને ધારે છે છતાં દર્શન-સમ્યક્ત્વ તેથી પડેલા તે હે ભગવન્ ! ક્યાં ઉપજે ? ઉત્તર-જઘન્યથી ભવનવાસીનિકાંચમાં ઉપજે અને ઉત્કૃષ્ટથી ઉપરલા ગ્રૈવેયકમાં ઉપજે. એવી રીતનોજ ખાલાબો પણ શ્રી ભગવતી સૂત્રમાં છે, તે-ગુરુમહારાજ પાસે પુંછી જાણવું. સર્વવિરતિને પાલન કરનારા છતાં પણ આણા રહીત ઇટલે સમ્યક્જ્ઞાન અને દર્શન રહિત હોવાથી મિથ્યાત્વી તથા બાલ કીધેલ છે તે નિશ્ચેનયની વ્યાખ્યા જાણવી. વિશેષ છુલાસો ગીતાર્થ પાસેથી સમજવો.

દેસવિરત અવિરત ગતિ એક, ઉત્કૃષ્ટી બારમ સુરલોક ॥ સમકિતં વિરતિ કિસ્યું આંતરો, બોલો ટાલી મન પાંતરો ॥ ૬૭ ॥

દેશવિરતિ સમ્યક્દૃષ્ટિ અને અવિરતિ સમ્યક્દૃષ્ટિ એ બંનેની ગતિ એક ઉત્કૃષ્ટિ બારમા દેવલોક સુધીની કહી છે, તેનો પાઠ પન્નવણાના છઠ્ઠા પદ મધ્યે છે, તથા ચ તત્પાઠ:-જદિસમ્મદિટ્ઠી પજ્જત્ત સંઘેજ્જ વાસાઉય કમ્મભૂમિ ગમ્મભવકંતિય મણુસ્સે-હિંતો ઉવવજ્જંતિ કિં સંજયસમ્મદિટ્ઠી પજ્જત્તેહિંતો અસંજયસમ્મદિટ્ઠી પજ્જત્તેહિંતો સંજયાસંજયસમ્મદિટ્ઠી પજ્જત્ત સંઘેજ્જેહિંતો ઉવવજ્જંતિ ? ગોયમા ! તિહિંતોવિ ઉવવજ્જંતિ, એવં જાવ અચ્ચુગોકપ્પો.

અર્થ:-જો સમ્યક્દૃષ્ટિ પર્યાપ્તા સંખ્યાતા વરસના આઝંઝાવાલા જો કર્મભૂમિ ગર્ભજમનુષ્યથી ઉપજે તો ક્યું સંજત સમ્યક્દૃષ્ટિ પર્યાપ્તાથી ઉપજે ? કે અસંજત સમ્યક્દૃષ્ટિ પર્યાપ્તાથી ઉપજે ? કે સંજતાસંજત જે દેશવિરતિ તેનાથી ઉપજે ?

હે ગૌતમ ! ત્રણે થકી પણ ઉપજે, ક્યાં સુધી ? જાવ વારમા અચ્યુતદેવલોક સુધી, સમ્યક્દષ્ટિ જીવ તથા સમ્યક્દષ્ટિ સાધુ તથા સમ્યક્દષ્ટિ શ્રાવક દેશવિરતિ વારમા દેવલોકમાં ઉપજે. આનો પાઠ પન્નવણાસૂત્રના છઠા પદમધ્યે છે. માટે સમક્રિતિમાં અને દેસવિરતિમાં શો તફાવત છે. આ વાવતમાં વિચાર કરી મનનો હઠ મુકી ઉત્તર આપવો જોઈયે.

પેચ્છા કહી પરન્નવ એકંત, ઇહ જ્ઞવ પરન્નવ પણ એકંત ॥ પુર્વિં પઢા શબ્દે જાણ, ઇહ જ્ઞવ પરન્નવ બેવિ વચ્ચાણ ॥ ૬૮ ॥

સૂત્રમાં પેચ્છા શબ્દ છે તેનો અર્થ એકાંતે પરભવ થાય છે અને આગમમાં પુર્વિંવપચ્છા શબ્દ જે છે તેનો અર્થ પણ આભવ પરભવ એકાંતે થાય છે. સૂત્રમાં કોઈ સ્થળે પેચ્છા શબ્દ અથવા તેના વદલે પરભવ શબ્દ કહેલ છે અને કોઈ સ્થળે પુર્વિંવપચ્છા શબ્દ અથવા તેના વદલે આભવ પરભવ શબ્દ કહેલ છે, પેચ્છા અને પચ્છા એ બે શબ્દનો અર્થ એકજ છે. પરભવ અર્થ પચ્છા શબ્દનો થાય છે તેજ પેચ્છા શબ્દનો પણ થાય છે, તેથી શબ્દ પર્યાય રચનાયે ભ્રમમાં પડવું નહીં, કારણ કે સૂત્રોનાં કોઈ સ્થળમાં (પેચ્છાહિયાણ) એવો પાઠ છે અને કોઈ આલાવામાં (ઇહભવે પરભવે વા આણુગામિયત્તાણ) એવો પાઠ પણ છે પણ અર્થ એકજ થાય છે એમાં ફેરફાર સમજવો નહીં.

॥ श्री रायपसेणी सूत्रमां आ प्रमाणे कहुं ठे. ॥

तएणं तस्स सूरियाभस्स पंचविहाए षड्जतीए पज्झति भावंगयस्स समाणस्स इमेयारूवे अब्भत्थिए चित्थिए पत्थिए मणोगए संकप्पे समुपज्जित्था किं-मे-पुव्वि-करणिज्जं किं-मे-पच्छा-करणिज्जं किं-मे-पुव्वि-सेयं किं-मे-पच्छा-सेयं किं-मे-पुव्वि-पच्छावि-हिताए सुहाए खमाए निस्सेसाए अणुगामित्ताए भविस्सइ, तएणं-तस्स-सूरियाभस्स देवस्स सामाणिय परिसोववण्णगा-देवा सूरियाभस्स देवस्स इमेयारूव मब्भत्थियं-जाव-समुपपणं समभिजाणित्ता जेगेव-सूरियाभे-देवे-ते-णेव उवागच्छइ उवागच्छिता सूरियाभं देवं करयल-परिगहियं सिरसावत्तं मत्थए-अंजलिं-कट्टु जएणं विजएणं-वद्धावेति २.त्ता एवंवयासी-एवंखलु देवाणुप्पियाणं सूरियाभे-विमाणे सिद्धाययणं अट्ठसयं जिणपडिमाणं जिणुस्सेह-पमाणमे-त्ताणं सण्णिखित्तं, चिट्ठंति, समाएणं सुहम्माएणं माणवते चेइए खंभे-वइरामए, गोलवट्ट-समुगए, बहुउ-जिगस्स कशउ-सण्णि-खित्ताउ चिट्ठंति, ताउणं-देवाणुप्पियाणं अण्णेहिं च बहुणं वेमाणियाणं देवाणय देवीणय अच्छाणिज्झाए जाव बंदणिज्झाओ णमंसणिज्झाओ पूयाणिज्झाओ समाणणिज्झाओ कल्लाणं-मंगलं-देवयं-चेइयं पज्झवासणिज्झाओ तं-एयणं देवाणुप्पियाणं पुव्वि-करणिज्झं तं-एयणं देवाणुप्पियाणं पच्छाकरणिज्झं तं-एयणं देवाणुप्पियाणं पुव्वि-सेयं तं-एयणं देवाणुप्पियाणं पच्छासेयं तं-एयणं देवाणुप्पियाणं पुव्वि-पच्छावि-हियाए सुहाए खमाए निस्सेसाए अणुगामियताए भविस्संति.

अर्थ:-त्यारे ते सूर्याभदेव पांच प्रकारनी पर्याप्तिये पर्याप्तिभाव प्रति पामेछा ते सूर्याभदेवना मनने विषे आवा प्रका-

રનો વિચાર થયો કે મારે પ્રથમ શું કરવું જોઈયે ને પછી શું કરવું જોઈયે. વઢી મારે પ્રથમ શ્રેય (કલ્યાણકારી) શું છે, અને પછી મારે શ્રેય શું (કલ્યાણકારી) છે, ને પ્રથમ પહેલા તથા પછે કલ્યાણકારી શું છે. વઢી આત્માને હિતભળી, સુખભળી, ક્ષેમભળી ઇટલે પાંમેલ તેના રક્ષણ ભળી વઢી મોક્ષભળી ઇટલે સર્વથા દુઃસ્થિ મુક્ત થવા ભળી અને પરંપરાયે હિત કરનાર શું હશે? જ્યારે આવા વિચાર થયા ત્યારે તે સૂર્યાભદેવના સામાનિક સમાના ઉત્પન્ન થયેલા દેવો છે તે સૂર્યાભદેવના ઉપર કહેલા મનોગત ઉપજેલા વિચાર જાણીને જે ઠિકાણે સૂર્યાભદેવ છે તે સ્થાનમાં આવે આવીને સૂર્યાભદેવ પ્રત્યે કરસંપુટ ઇકઠા કરી મસ્તકમાં આવર્તન કરી અંજલિ કરી જય અને વિજયવઢે વધાવે, વધાવીને આ પ્રમાણે વોલ્યા કે-હે દેવાનુમિય આપસા-હેવના સૂર્યાભવિમાનને વિષે સિદ્ધાયતન છે તેમાં ૧૦૮ જિન પ્રતિમા છે, તે જિનની અવગાહના પ્રમાણે ડંચેમાં છે, વઢી સુધર્માં સમાના માણવકચૈત્યસ્થંભમાં વજ્રમય ગોલ આકારવાલા ઢાવડાઓમાં ઘળી જિનેશ્વર ભગવાનની ઢાઢાઓ રૂડી રીતે સ્થાપન કરેલી છે, તે જિનપ્રતિમા અને ઢાઢાઓ આપસાહેવને તથા વીજા પળ ઘળા વિમાનવાસી દેવતા દેવીયોને અર્ચન કરવા યોગ્ય, વંદન કરવા યોગ્ય, નમસ્કાર કરવા યોગ્ય, પૂજવા યોગ્ય, સન્માન કરવા યોગ્ય, વઢી કલ્યાણકારી, મંગલકારી ત્રણલોકના અધિપતિપણાથી દેવતા તથા સુપ્રજાસ્ત મન કરવાનો હેતુ હોવાથી આપને પૂજવા યોગ્ય છે; માટે આપ સાહેવને પ્રથમ કરવા યોગ્ય ઇહજ છે, પછી કરવા યોગ્ય પળ ઇહજ છે, ને વઢી ઇહજ પહેલા શ્રેય અને પાછલ શ્રેય તે ઇહજ છે. આપ સાહેવને પહેલા અને પછે પળ હિતભળી, સુખભળી, ક્ષેમભળી, મોક્ષભળી, અને પરંપરાયે હિતભળી થશે. ઇ રાયપસેળી સૂત્રનો પાઠ શુરુગમથી અવધારવો.

દેસવિરતિ ધારી હમ કહ્યો, ગુરુ મુખ બહુ આગમ મે લહ્યો ॥ શહજવ પરજવ હિત સુખ
જાણી, જિનવરનું વંદણ હમ ગિણી ॥ ૬૯ ॥

દેશથી જેની વિરતિ હોય એટલે વિરમણના જે પરિણામ હોય તેને દેશવિરતિ કહીયે; તેવા દેશવિરતિ ધર્મને ધારણ
કરનારા શ્રાવકોને દેશવિરતિ ધર્મના અધિકારે આવી રીતે ઘણા આગમમાં કહેલ છે, અને તે ગુરુ મહારાજના મુખકમલથી
મેં જાણેલ છે કે શ્રી જિનેશ્વરનું વંદન નમસ્કાર તે આ ભવનેવિષે, પરભવનેવિષે હિતભણી, સુખભણી છે. આવી રીતે જાણી
ને શ્રાવક જિનેશ્વર ભગવાનનું વંદન, નમન, પૂજન કરે છે. તે નીચે પ્રમાણે આગમમાંહિ પણ કહ્યું છે, તે હઠ કદાગ્રહ નિવારી
વિચારજો અને હૃદયમાં ધારણ કરજો.

॥ શ્રી જ્ઞાતાધર્મ કથાના તેરમા અધ્યયન મધ્યે કહ્યું છે ॥

સમર્પે ભગવં મહાવીરે હ્રેવ ગુણસિલે ચેદ્દે સમોસદ્દે તં ગચ્છામોણં દેવાણુપ્પિયા સમર્પે ભગવં મહાવીરં વંદામો
ણમંસામો જાવ પજ્જુવાસામો હ્રેભવે પરભવે હિયાએ સ્વમાએ નિસ્સેસાએ અણુગામિયત્તાએ ભવિસ્સહ, તણં તસ્સ દુરુસ્સ બહુ
જણસ્સ અંતિણ્ણમહં સોજ્યાણિસમ્મ અયમેયા સ્વે અભ્ભત્થિએ સમુપ્પજ્જિત્થાં એવં સ્વલ્લ સમર્પે ભગવં મહાવીરં તં ગચ્છામિણં
વંદામિ-ણમંસામિ જાવ-એવં સંપેહેદ્.

અર્થ:-શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરસ્વામી અત્રેનાજ ગુણસિલાનામયક્ષના ચૈત્યને વિષે સમવસર્યા છે, માટે હે દેવાણુપિય આપણે પણ જડીએ. ચાલો શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરપ્રતે વાંદીએ, નમસ્કાર કરીએ, યાવત્ પર્યુપાસના કરીએ, કારણ કે તે વંદનાદિ આ ભવ પરભવમાં હિતભળી, સુખભળી, નિરુપદ્રવભળી, નિઃશ્રેયસભળી, મોક્ષભળી, અનુગામિપણાભળી થશે. તે સમયને વિષે તે દર્દુરને (દેડકો) ઘણા મનુષ્યોની પાસે આ વાવત સાંભળીને હૈયામાં ધારીને મનમાં એવો વિચાર ઉત્પન્ન થયો કે હું પણ જાઉં, શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીર પ્રતે વંદન કરું, નમસ્કાર કરું, એજ મને જાવત્ કલ્યાણકારી હિતભળી સુખભળી થશે. તેમજ પૂજા કરવાનું પણ આગમમાં વહું છે. તે નીચે મુજબ:-

॥ શ્રી ઉવવાઙ્ ઉપાંગમાંહિ કહ્યું છે. ॥

અંબડસ્સણં ણો કપ્પતિ અન્ન ઉત્થિયાવા અન્ન ઉત્થિય દેવયાણિવા અન્ન ઉત્થિય પરિગહિયાઈં અરિહંત ચેડયાણિવા વંદિત્તેવા ણમંસિત્તેવા પજ્જુવાસિત્તેવા નણ્ણથ્થ અરિહંતેવા અરિહંત ચેડયાણિવા.

અર્થ:-અંબડનામા પરિવ્રાજક કહે છે કે, હે ભગવન્ આજથી મને અન્યયૂથિક વા અન્યયૂથિક દેવો વા અન્યયૂથિક પરિગ્રહિત ઇટ્થે પોતાના દેવ કરી માનેલી અરિહંતની પ્રતિમાને વંદન, નમસ્કાર, પર્યુપાસનાદિક કરવા કલ્પે નહિ; કિંતુ દેવ-માં તો અરિહંત દેવ અને અરિહંત ભગવાન્ના વિંવ (જિનપડિમા) તે પ્રત્યે વાંદવા, પૂજવા, પર્યુપાસના કરવા કલ્પે, એમ શ્રાવકને અધિકારે વીતરાગના ઉપદેશે જિનપ્રતિમા વંદન પૂજનનો વિધિવાદ જાણવો. (તથા વલી) શ્રી મહાનિશીથ મધ્યે

कहुं छे:-पुणोवि वीयरगाणं, पडिमा चेइयालए; पत्तेयं संथुणे वंदे, एगगो भक्ति निम्बरं ॥ १ ॥ वली प्रत्येक वीतराग देवनी पडिमानें तो विशेषे करी चैत्यालयने विषे स्तुति करे, वंदना करे, केवी रीते करे तो एकाग्र; वली तन्मय थइ भक्तिपूर्वक वंदन करे, ए पण श्रावकना अधिकारे प्रतिमा वंदननो विधिवाद जाणवो, कदाग्रह निवारवो.

श्री ज्ञाताधर्म कथाना सोळमा अध्ययनने विषे कहुं छे के:-

तएणं सादोवइ रायवरकना जेणेव मज्जण घरे तेणेव उवागच्छइरत्ता मज्जण घरं अणुपविस्सइरत्ता ण्हायाकयवकि-
कम्मा कय कोउय मंगल पायच्छिता सुद्धप्पावेसाइं मंगलाइं वत्थाइं पवर परिहिया, मज्जण घराउ पडिनिखलमइरत्ता जेणेव जिणघरे
तेणेव उवागच्छइरत्ता जिणघरं अणुपविसतिरत्ता जिणपडिमाणं आलोएपणामं करेतिरत्ता वंदति नमंसतिरत्ता लोमहत्थयं पराभु-
सति एवं जहा सूरियाभे जिणपडिमाउ अच्चेइ तहेव भाणियव्वं जाव धूअं ढहइ वामंजाणुं अंचेइ दाहिणजाणुं धरणि तलंसि
निहट्टु तिखुत्तो मुद्धाणं धरणितलंसि नमेइरत्ता इस्सि-पच्चुन्नमइ करयल-जाव कहुएवं वयासि नमोत्थुजं अरिहंताणं जाव
संपत्ताणं वंदइ नमंसइ.

अर्थ:-त्यारपळी ते द्रौपदी नामवाळी राजकन्या छे ते जे ठिकाणे मज्जनघर छे ते ठिकाणे आवे, आवीने मज्जन-
घर एटले नावाजुं घर तेमां प्रवेश करे, प्रवेश करीने प्रथम नाही, पळी जेणीये बलिकर्म कर्या, तथा कौतुकमंगल कर्या छे
मननी शुद्धि माटे जेणीये, एहवी राजकन्या द्रौपदी, शुद्ध दोषरहित पूजनयोग्य, वळी मांगल्यकारी एहवा प्रधान वल्ल पहेरी,

મજ્જન કરવાના ઘરથી નિકાલે, નિકાલીને જે ઠિકાણે જિનચર છે તે ઠિકાણે આવે, આવીને જિનચરપતિ અનુપવેશ કરે, કરીને જિનપ્રતિમાના દર્શન કરે, પ્રણામ કરે, કરીને મોરપીઠીવડે પ્રમાર્જન કરે, કરીને વાકી પૂજાની વિધિ જેમ સૂર્યામદેવે કરી તે પ્રમાણે ૧૭ મેદ પૂજા કરે, (પ્રતિમાઓ પૂજે), ધૂપપતિ ઉલેવે, ઉલેવીને યાવત્ સવિસ્તર પૂજનનો વિધિ પ્રમાણે પૂજે, દટલે અંગપૂજા શરીરની ને અગ્રપૂજા જે ધૂપ તથા અષ્ટમંગલ પ્રશુની આગળ કરે તેના નામ:-સાથીયો ૧, શ્રીવચ્છ ૨, નંદાવર્ત ૩, ભદ્રાશન ૪, કલસ ૫, દર્પણ ૬, સરાવસંપુટ ૭, મચ્છજુગલ ૮, વિગેરે કરીને યોગમુદ્રાએ વેસી નમોત્યુગ્મનો પાઠ મળે, જાવ ઠાગંસંપત્તાણં, ઇત્યાદિવડે વંદન તથા નમન કરે.

શ્રાવક બહુલા પહુંતા જિહાં, નિઃશ્રેયસપદ પુણ દીસે તિહાં ॥

જિનેશ્વર ગણધર સ્થવીર વહુશ્રુત મહારાજ પચારેલા જાણી શ્રાવકોના મનમાં આવી રીતની ભાવના ઉત્પન્ન થાય છે કે તેઓને વંદન કરવું, નમસ્કાર કરવો, તેમના સામે જવું, તેમનો ઉપદેશ સાંભલવો, તે આ ભવમાં પરભવમાં અમને હિતકારી, સુખકારી છે; એમ જાણી ઘણા શ્રાવક પૂજનીય પુરુષને વંદન કરવા ગયા છે એવા આંલાવાઓ ઘણા સિદ્ધાંતોમાં છે તેમાં નિઃશ્રેયસપદ પણ દેખાય છે.

કેટલાક આલાપકનો પાઠ નીચે મુજબ જાણી લેવો.

॥ श्री जगवतीशतक बीजाना त्रिजा उद्देशामां कथ्युं तेः ॥

तएणं तुंगियाए नयरीए सिंघाडग-तिग-चउक्क-चच्चर-चउम्मुह-महापह-पहेसु जाव-एगदिसाभिमुहा णिज्जायंति, तएणं ते समणोवासगा इमीसे-कहाए लद्धठासमाणा इठ-तुठ्ठा जाव-सदावंति, सदावित्ता एवंवयासी, एवंखलु देवाणुप्पिया पासावच्चेज्जा थेराभगवंतो जातिसंपण्णा जाव-अहापडिरूवं-उग्गहं ओगिण्हित्ता संजमेणं तवसा अप्पाणं भावेमाणा विहरंति, तं-महाफलं खलुदेवाणुप्पिया तहारूवाणं थेराणं भगवंताणं नामगोयस्स-विसवणयाए किमंगपुण अभिगमण-वंदण-नमंसण-प-डिपुच्छण-पज्जुवासणयाए जाव-गहणयाए तं-गच्छामोणं देवाणुप्पिया थेरे भगवंते वंदामो णमंसामो जाव-पज्जुवासामो, एयण्णे इहभवे परभवे जाव आणुगामियत्ताए भविस्सई तिकट्ठु-अण्णमण्णस्स अंतिए एयमहं पडिमुणंति.

अर्थः-तेवारे तुंगियानाम नगरीने विषे सिंघाडग-के० शृंगाटकफलाकारस्थान, तिग-के० त्रण रस्ता एकठा यवानुं स्थान, तथा-चउक्क-के० चार रस्ता मलवानुं स्थान, तथा चच्चर-के० घणा रस्ता मलवानुं स्थान, महापह-के० राज-मार्ग, पंथा-के० (रथ्यामात्रं) रथना रस्ता, जाव-के० यावत् एक दिशिना सन्मुख निकलेछे, ते समयने विषे, ते श्रमणोपाशको, स्थविर भगवान् अत्रे पधारत्ता छे, एहवी खवर मलवाथी घणाज खुशी थया, यावत् ते श्रावकवर्गे एकठा मली सकल वर्गने बोलावीने एम कथ्युं के-हे देवानुप्रिय! पार्श्वनाथना स्थविर भगवान् सकलगुणसंपन्न, सकलगुणभंडार, जाति कुलवडे प्रधान, एहवा ते साधुने योग्य अवग्रहप्रति ग्रहण करीने संजम तपवडे आत्माने भावता विचरे छे, ते माटे हे देवानुप्रिय ! तथा-

રૂપ થવિર ભગવાન્ના નામ ગોત્ર સાંભલવાવડે કલ્યાણ થાયછે, તેા જે મહાનુભાવ પુરુષોના સન્મુખ જઈ વંદન, નમન, પ્રતિપૂજા, પર્યુપાસના કરીયે, તે તેનાથી અધિક નેં વળી જે વિનયપૂર્વક તે થવિરમહારાજા પાસેથી અર્થ ધારીયે, તો તેનાથી પણ અધિક ફલ છે, માટે ચાલો આપણે દેવાણુપ્રિય થવિર ભગવંતને વાંદીયે, નમીયે, પાવન થડીયે, પર્યુપાસના કરીયે, નેં વળી આ કરણી આભવ પરભવ જાવ હિતભણી, સુખભણી, યાવત્ અનુગામિ થશે. આ પ્રમાણે પરસ્પર વિચાર કરી જે ઠિકાણે ઘર છે તિહાં આવે, આવીને નાઈ ધોઈ પવિત્ર થઈ પોતાના ઘરદેવતું પૂજન કરી શુદ્ધ અને અમૂલ્ય વસ્ત્ર પહેરી વાંદવા ગયા, અને ત્યાં જઈ અનેક પ્રકારના પ્રશ્નો પૂછ્યા. इत्यादि.

સુર આઠ્યા જિન વંદન કાજ, પેચાપદ તિહ જાણ્યો સમાજ ॥ ૭૦ ॥

દેવતાઓ શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનને વંદન કરવાને વાસ્તે આઠ્યા તે આલાવામાં “ પેચાપદ ” તિહાં સમાજે (સભામાં) મળેલો છે.

॥ રાયપસેણી સૂત્ર મધ્યે કહ્યું છે કે ॥

નમોઽથુણં સમણસ્સ ભગવઓ મહાવીરસ્સ આદિગરસ્સ જાવ સંપાવિઝંકામસ્સ વંદામિણં ભગવંતં તથ્થગયં પાસડમે ભગવં તથ્થગણે ઇહગયં ત્તિકકુ વંદતિ ણમંસતિ વંદિત્તા ણમંસિત્તા ઇમયા રુવે અબ્ભથ્થિયે ચિંતિયે મણોગણે પથ્થિયે સંકપ્પે સમુપ્પજિથ્થા એવંતલુ સમણે ભગવં મહાવીરે જંબુદ્વીપે ભારહેવાસે આમલકપ્પાણે ણયરીણે વહિયા અંવસાલવણે ચેડીયે

અહા પડિરૂવં ડગ્ગહં ડગિણિહત્તા સંજમેણં તવસા અપ્પાણં ભાવે માણે વિહરતિ તં-મહાફલં સ્વલુ તદ્ધારુણં અરહંતાણં ભગવં-
તાણં નામ ગોયસ્સ વિ-સવળયાએકિમંગપુગ અભિગમણ વંદણ ણમંસણ પડિપુચ્છણ પજ્જુવાસળયાએ એગસ્સાવિ આયરિસ્સ ધમ્મિ-
યસ્સ સુવચણસ્સ સવળયાએ કિમંગપુગ વિહલસ્સ અઢ્ઢસ્સ ગહળયાએ તંગચ્છામિણં સમણં ભગવં મહાવીર વંદામિ ણમંસામિ
સકારેમિ સમ્માણેમિ કલ્લાણં મંગલં દેવયં ચેદ્ધયં પજ્જુવાસામિ એયં મે-પેચ્છાહિયાએ સુહાએ સ્વમાએ નિસ્સેયસાએ અણુગામિયત્તાએ
ભવિસ્સતિ ઇતિકટ્ટુએવં સંપેહેતિ.

અર્થ:-પોતપોતાના તીર્થની અપેક્ષાએ ધર્મની આદિ કરનાર જાવ મોક્ષની ઇચ્છાવાળા એવા શ્રી મહાવીરસ્વામી
મળી નમસ્કાર થાઓ. તિહાં રહેલાં ભગવાન્ પ્રત્યે હું વંદન કરું છું; હે ભગવન્ ! ત્યાં રહેલા આપ, ઇહાં રહેલો હું, તેને આપ
દેખો; એમ કરી વંદન નમસ્કાર કરે, વંદન નમસ્કાર કરીને આવા પ્રકારનો મનોગત સંકલ્પ ઉત્પન્ન થયો કે આ જંબુદ્વીપ
નામનો દ્વીપ તેના ભરતક્ષેત્રને વિષે આમલકલ્પા નામની નગરી, તેના વાહેર આમ્રસાલવન ચૈત્ય તેને વિષે શ્રમણ ભગવાન્
મહાવીરસ્વામી યથાયોગ્ય અવગ્રહની અનુજ્ઞા લઈને સંજમે કરી, તપે કરી, આત્માને ભાવતા થકાં વિચરે છે; તે માટે સ્વરેખર
તથારૂપ અર્હંત ભગવંતે તેઓના નામ ગોત્ર પણ સાંભળવાથી મહાકલ્યાણકારી છે, તો વલી જે ભગવાન્ના સન્મુખ જવું, વંદન
કરવું, નમન કરવું, પૂછવું, પર્યુપાસના કરવા વડે કરી, તથા વલી એક ધાર્મિક આર્ય સુવચન તેના સાંભળવાવડે કરી, જે
ફલ થાય છે તે તો વલી વિશેષ કલ્યાણકારી છે. વલી વિશાલ અર્થના ગ્રહણવડે જે લાભ થાય તેનું કહેવું શું ! એટલે

ઘણોજ લાભ થાય છે; તે માટે હું જાઉં, શ્રવણભગવાન્ મહાવીરસ્વામીને વંદન કરું, નમસ્કાર કરું, સત્કાર કરું, સન્માન કરું; ભગવાન્ કેવા છે, કે જેઓ કલ્યાણકારી, મંગલકારી, ઇષ્ટ દેવરૂપ, ચિત્તને પ્રસન્નતાના હેતુરૂપ એવા ભગવાન્ છે, તે પ્રતે જઈ પર્યુપાસના કરું આ કરુણી મને પરમવ્રમાં હિતમણી, સુખમણી, નિરુપદ્રવમણી, છેવટ મોક્ષમણી થશે, એમ વિચાર કરે. અહિં શ્રી મહાવીરસ્વામીને વંદન નમસ્કાર કરવાનું ફલ સૂર્યાભદેવે જે મનમાંહે ચિંતવ્યું તે ફલ સાધુ શ્રાવકને સદ્દેશા યોગ્ય છે, કારણ કે સમ્યક્દષ્ટિદેવે વોલેલું ધર્મનું ફલ ઢાળા મનુષ્યોએ ઉપાદેય (અંગીકાર) કરવા યોગ્ય છે.

તેમજ વલી શ્રી ભગવતીશ્રુત મધ્યે ઇન્દ્રમહારાજ વિચાર કરે છે કે, ચમર અતુરેન્દ્ર અતુરરાજા અરિહંત વા અરિહંત ચૈત્ય (જિનર્થિવ) અથવા ભાવિત-આત્મા કોઈપણ મુનિ તેનું શરણ લીધા વિના અહીં આવી શકે નહીં, માટે રહેને કોઈની આશાતના થાય એમ વિચારી જલ્દી અવધિજ્ઞાનથી જાણી, ભગવાનથી ચાર આંગુલ દૂર રહેલ વઝ્રને પકડી લીધું, ઇત્યાદિ આલાપક છે તે તિહાંથી જાણી લેવું. ઇહાં કોઈ વાદી એમ કહે છે જે દેવલોકમાંહી પ્રતિમા છે તેનું શરણ કેમ લીધું નહીં ? ઉત્તર કે મહાવિદેહક્ષેત્રને વિષે પળ તીર્થકરભગવાન્ વિચરે છે તિહાં જઈ શરણ કેમ લીધું નહિ. માટે એવો સ્વોટો તર્ક કરવાથી કાંઈ આત્મકલ્યાણ થવાનું નથી. એ આલાપકને વિષે પળ ચૈત્યશબ્દે જિનપ્રતિમા જાણવી, અને જીવાભિગમ સૂત્રમાંહિ દેવતાના અધિકારે જિન પ્રવચન પ્રતિમાની ભક્તિનો વિધિવાદ કહ્યો છે, તે નીચે મુજબ:-તત્થગં વહ્થે ભવણવદ્દ વાણમંતર જોતિસ વેમાણિયા દેવા ચાઉમાસિય પડિવણ્ણ સંવત્છરેણુય અણ્ણેણુય વહુજિણ-જમ્મગ-નિલ્લખણ-ણાણુ-

॥ श्री रायपसेणी सूत्रमां आ प्रमाणे कथुं ठे केः-- ॥

अम्हेणं भंते ! सूरियाभस्स देवस्स आभिओगिया देवा देवाणुप्पियं वंदामो णमंसामो सक्कारेमो समाणेमो कल्लानं भंगलं देवयं पज्जुवासामो देवाइ समणे भगवं महावीरे—तेदेवे एवंवयासी जुत्तमेयंदेवा पौराणमेयंदेवा जीयमेयंदेवा किच्चमेयंदेवा करणिज्जमेयंदेवा आइन्नमेयंदेवा अभणुन्नायमेयंदेवा जण्णं भुवणवइ, वाणमंतर, जोइस वेमाणियादेवा अरहंते भगवंते वंदंति, णमंसंति, वंदित्ता णमंसित्ता तओ साइंर नाम गोत्ताइं साहंति तं पौराणमेयंदेवा जावअभणुन्नाय मेयंदेवा. इति

हे भगवन् ! अमे सूर्याभदेवना आभियोगिक देवताओ छीए, आपसाहेव प्रति अमे वंदन करीए छीए, नमस्कार करीए छीए, सत्कार करीए छीए, सन्मान करीए छीए; कल्याणना हेतु, भंगलना हेतु, इष्टदेव अने चित्तनी निर्मलतानां कारण एहवा आपसाहेव ते प्रते अमो पर्युपासना करीए छीए. भगवान् कहे छे के हे देवा ! हे देवानुप्रिय ! युक्त छे, आ तमारी करणी युक्त छे, हे देवानुप्रिय ! आ करणी काइ नवी नथी, पण पुरव कालथी छे, एटले चिरंतन कालथी तीर्थकर प्रते देवावडे करायेली छे; जे माटे भवनपति, वाणवंतर, ज्योतषी अने विमानवासी देवताओ अरिहंत भगवंतने वांटे, नमस्कार करे, वंदन नमस्कार करीने पोतपोताना नाम गोत्रने कहे छे. माटे आ करणी तमारी पेहेलानी छे, वळी आ जीत छे. वळी हे देवानुप्रिय ! आ कृत्य छे, करवा योग्य छे, वळी आ वंदन, नमन, सत्कार, सन्मान, तीर्थकर प्रति आचीर्ण छे, तथा अभ्यनुज्ञात छे एटले

વંદનાદિક તીર્થંકરભળી દેવુંજ જોડે. કારણ કે સર્વ તીર્થંકરોએ કહ્યું છે કે તમારા દેવોનાજ આ કૃત્ય છે. આર્ચીર્ણ છે. આ પ્રમાણે શ્રમણ ભગવાન્ મહાવીરના વચન સાંભળી દેવો બહુજ ખુશી થયા. પછી જવાની વચ્ચે ભગવાન્ને વંદન નમન કરીને ઇત્યાદિ પાઠ રાયપસેળીમાં છે.

॥ અથ શ્રી જીવાગ્નિગમે તૃતીય પ્રતિપત્તિઃ ॥

જેનેવળંદા પુષ્કરણી તેનેવ ઉગ્રાગચ્છતિ તેરત્તા જંદાપુષ્કરિણં પુરચ્છિઉમિછેગં તોરણેગં અગુરવિસતિ અરત્તા પુરચ્છિઉમિછેગં તિસમાણે પઢિરૂવેગં પચ્છોરૂહિતિ પરત્તા હત્થપાદં પલ્લવાલેતિ હરત્તા ઇગં મહં સેતં રજતામયં વિમલસલિલપુણ્ણમત્તગયમહ મુહાકિતિ સમાણં ભિંગારં પગિણ્ણતિ ભિરત્તા જાહં તત્થઉપ્પલાહંપડમાહં જાવ સત્તસહસ્સપત્તાહં તાહં ગિણ્ણહિતા-ત્તા જંદાતોપુષ્કરિણિઉ પચ્છુત્તરેહ પ-ત્તા જેનેવ સિદ્ધાયત્તણે તેનેવ પાહારેત્થગમણાણ તણ્ણં તંવિજયંદેવં ચત્તારિ સામાણિય સાહસ્સીઉ જાવઅણ્ણે બહવેવાળમંતરાયદેવાદેવીઉ અપ્પેગતિયા ઉપ્પલહત્થગતા જાવ સત્તયત્ત સહસ્સપત્ત હત્થગયા વિજયં દેવં પિઢ્ઢિતો અણુગચ્છંતિ ત્રિ-ત્તા તણ્ણં તસ્સ વિજયસ્સ બહવે આભિઓગિયા દેવા દેવીઉય કલસ હત્થગતા જાવૂચ્છકુહુય હત્થગતા વિજયં દેવં પિઢ્ઢિતો અણુગચ્છંતિ તણ્ણં સેવિજણ્ણદેવે ચઉહિં સામાણિય સાહસ્સીહિં જાવ અણ્ણેહિય બહુહિં વાળમંતરેહિં દેવેહિય સદ્ધિં સંપરિવુઢે સન્નિઢ્ઢીણ સવ્વજુત્તીણ જાવ નિગ્ધોણ્ણાણ્ણ રવેગં જેનેવ સિદ્ધાયત્તણે તેનેવ ઉગ્રાગચ્છત્તે-ત્તા સિદ્ધાયત્તણં અગુણ્ણયાહિણી

करमाणे २ पुरच्छिमिलेणं दारेणं अणुपविसइ अणुपविसित्ता जेणेव देवच्छंदए तेणेव उवागच्छति ते-त्ता आलोए जिगपडिमाणं
 पणामं करेति आ-त्ता लोमहत्थगं गेण्हति लो-त्ता जिगपडिमा उओमहत्थएगं पमज्जति लोपहत्थएगं पमज्जितां सुरभिणा
 गंधोदएणं ण्हाणेइ सुरभिणा गंधोदएणं ण्हाणित्ता दिव्वाए सुरभीए गंधकासाइए गात्ताइं लूहिता सरसेणं गोसीसचंदणेणं गात्ताइं
 अणुलिंपइ अणुलिंपित्ता जिग पडिमाणं अहयाइं सेताइं दिव्वाइं देवदूसजुयलाइं णियंसेइ णिगंसित्ता अग्गेहिं वरेहिय मल्लेहिय
 अच्चेहि-त्ता पुष्फारुहणं गंधारुहणं, चुण्णारुहणं आभरणारुहणं करेति करेत्ता आसत्तोसत्त विउलवट्ट वग्घारित मल्लदाम कलावं
 करेति आसत्तोसत्तविउल वट्टवग्घारित मल्लदाम कलावं करेत्ता अच्चेहिं सण्णेहिं सेएहिं रयतामएहिं अचउरस तंदुलेहिं जिगपडि
 माणं पुरतो अट्ठमंगलए आलिहत्तितं० सोत्थिय सिरिवच्छे जावदप्पणं अट्ठमंगलगे आलेहिता कयग्गाह गहितकरतलपभ्व
 विप्पमुक्केणं दसद्धवन्नेणं कुसुमेणं मुक्कपुष्फपुंजोवयारकालितं करेति२ चंदप्पभवइरवेरुलियविमलदंडं कंचणमणिरयण भत्तिचि
 त्तं कालागरुपवर कुंदुरुक्कतुरुक्कधूव गंधुत्तमाणुविद्धं चधूमवट्टिं णिणिमुयंतंवेरुलियमतं कडुलुयं पग्गाहियं पयत्तेणं धूमांदाऊगजिग
 वराणं अट्ठसयं विसुद्धगंधजुत्तेहिं महावित्तेहिं अत्थजुत्तेहिं अपुणरुत्तेहिं संथुगइ संथुणित्ता सत्तं पयाइं उसरति स-त्ता वामंजाणुं
 अंचेतिवा-त्ता दाहिणं जाणुंधरणितलंसिनिहट्टु धरणितलंसिणिवाडेति२त्ता तिखुत्तो मुद्धाणं धरणियळंसि णामइ२त्ता इत्ति
 पच्चुण्णमति२त्ता कडयतुडियथंभियाउ भुयाउ पडिसाहरति । करतलपरिगहिय सिरसावत्तं पत्थये अंजलिं हट्टु एवं वशासि ॥
 णमोत्थुणं अरहंताणं भगवंताणं जावसिद्धिगइ णामधेयं द्वाणंसंपत्ताणं तिकट्टुवंदति णमंसति ॥

अर्थ:-जिहां नंदानाम पुष्करिणी छे तिहां आवे, आवीने नंदापुष्करिणी प्रत्ये प्रदक्षिणा करतो थको पूर्वदिशने तोरणे प्रवेश करे, प्रवेश करिने पूर्वदिशने द्वारे त्रिसोपान, प्रतिरूपके करीबे मांहि प्रवेश करे, प्रवेश करीने हस्त पगने पखाले (धोवे), हस्तपगने पखालिने (धोइने) एवं मोडुं धोलुं रजतरूपामय निर्मल जल (पाणी) तेणे परिपूर्ण भरेलुं मोटा हाथीनुं मोडुं मुख तेनी आकृति आकार ते सरिखुं भृंगार नामे एक भाजन (पात्र) विशेष तेने परिग्रहण करे. भृंगार परिग्रहण करीने पछी जे तिहां उत्पलकमल, पद्मकमल जावत शतपत्र सहस्रपत्र तिहां लगिनो पाठ लेवो ते सर्व ग्रहण करे, ग्रहण करीने नंदी नामे पुष्करिणिथकी पाछो उतरे, पाछो उतरीने जिहां सिद्धायतन तिहां जावाने चाले, तिवारे ते विजयदेवना च्यार हजार सामानिक देव जावत् अन्य बीजा घणा वाणवंतर देवता देवीयो तेमां केटलाक देवता उत्पलकमल छे हस्तने विषे ते जेने, जावत शतपत्र सहस्रपत्र कमल छे हस्तने विषे जेमने एवा छता विजयदेवने पाछल परिपाटीये जाय, विजयदेवनी पाछल परिपाटीये (अनुक्रमे) जाइने तिवारे ते विजयदेवना घणा आभियोगिक देवता देवीयो कलशछे हाथमां जेमने जावत धूपनां भाजन पात्र छे हाथमां जेने एवा छतां विजयदेवने पुंठे पाछल जाय, तिवारे ते विजयदेव ते च्यार हजार सामानिक देव जावत अन्य बीजा घणा वाणवंतर देवता देवीयो तेणे सहित भली रीते विंदयो थको परिवर्यो थको सघली ऋद्धिये, सघली द्युति क्रांतिये, जावत् वाजित्रना निर्घोष शब्द थाते थके जिहां सिद्धायतन प्रासादछे तिहां आवे, तिहां आवीने सिद्धायतनने प्रदक्षणा करतो थको पूर्व दिशने वारणे परिपाटीये प्रवेश करे प्रवेश करीने जिहां देवदांदो तिहां अनुक्रमे

आवे, आवीने दीठे थके जिननी प्रतिमाने नमस्कार करे, दीठे थके नमस्कार करीने पुंजणी प्रमुख हाथमां ग्रहण करे, पुंजणी प्रमुख हाथमां ग्रहण करीने जिननी प्रतिमाने पुंजे प्रमार्जे, प्रमार्जिने सुगंधि गंधजल तेणे करी स्नान करावे, स्नान करावीने दिव्य मनोहर सुरभि एवं गंधकषाय, एवा लूगडे करी गात्र (शरीर)ने लूछे, गात्र (शरीर)ने लूछीने सरस नीलां एहवां वावना-चंदन ते चंदने करी गात्र(शरीर)ने लिपे-विलेपन करे, विलेपन करीने जिननी प्रतिमाने अहत मोंघां घणाज उत्कृष्ट उजलां दिव्य मनोहर देवदूष्य (जुगल) वे वे देवदूष्य वस्त्र पहेरावे-चढावे, श्वेत दिव्य देवदूष्य जुगल वे वे देवदूष्य वस्त्र पहेरावीने-चढावीने अग्र (प्रधान) गंधद्रव्ये करी, मालाये करी पूजा करे. हवे विस्तारे देखाडेछे जे:-फूल चढावे, गंधारोपण गंधद्रव्य चढावे, मालानुं आरोपण करे, वरणनुं आरोपण करे, चूरणनुं आरोपण करे, आभरणनुं आरोपण करे; आरोपण करीने हेठलनी भूमि भागने तथा उपरनी भूमि भागने लगतो विस्तीर्ण वाटला आकारे लांवो प्रसार्यो फूलनी मालानो समूह ते करे, करीने निर्मल श्लक्ष्णं सुंवाला श्वेत (उजला) रूपामय अछ सुंदर छे रस जेने विषे, पासेनी वस्तुनुं प्रतिविंब जेमां पडे एवा निर्मल तंदुल (चोखा) तेणे करी जिन प्रतिमानी आगल आठ आठ मंगलिक आलेखे. ते जेम:-साथियो १ श्री वत्स २ जावत् दर्पण तिहां सुधीनो पाठ लेवो. आठ मंगलिक आलेखिने केशपाश ग्रहण कर्यानी पेठे करवडे ग्रहण कर्या, करतल थकी छुटां मूक्यां पांच वर्णनां फूल तेनो समूह ते मुकेला फूलना समूह वडे युक्त करे, करीने चंद्रप्रभ वज्रवैडूर्यमय निर्मल छे दंड जेहनो एवो कंचन मणिरतनकी भक्ति रचना तेणे करीचित्र विचित्र युक्त कृष्णाग रु प्रधान कुंदुरु, शिलारस, तुरुष्कनो जे धूप तेनो जे उत्तम गंध

તેણે યુક્ત ધૂપની વર્તિકા (વાટચ)ને મુકનો વૈદુર્યરત્નમય ધૂપનો કડછો (ભાજન) વિશેષ તેને ગ્રહણ કરી, પ્રયત્ને કરી ધૂપ
ઉઠેવે, ધૂપ દેઈને જિનવરથકી સાત આઠ પગલાં પાછેપગે સ્વસે-પાછો હઠે, પાછો સ્વસીને દશ અંગુલિ સહિત અંજલિને મ-
 સ્તકે કરી સાવધાન થઈ વિશુદ્ધ નિર્મલ ઇટલે દોષ રહિત છે શબ્દ સંદર્ભ શબ્દની રચના જેને વિષે અર્થે કરીને પ્રધાન આવ
વલી-પુનરુક્તિ દોષેરહિત આવાં એકસો આઠ મોટાં ટુત્તે કરી સ્તુતિ કરે; પછી ઢાબો ઢાંચણ ઉપાડે-ઉંચો રાખે-ઇટલે ઉમો
 રાખે, જમણો ઢાંચણ પૃથ્વીતલને વિષે નમાવે-ઇટલે પૃથ્વી ઉપર અડાડે-લગાવે, પૃથ્વી ઉપર લગાવીને ત્રણવાર પૃથ્વીને વિષે
 મસ્તક નમાવે, નમાવીને કાંઈક ઉંચો નમે-થોડોક ઉંચો થાય, કાંઈક ઉંચો થઈને કડાં બેરસા તેણે કરી થંભેલા આ જો બે
 મુજા તેને પ્રતિ સંહરે-એકઠા કરી સંકોવે, બે હાથ એકઠા કરી સંકોચીને માયે આવર્તન કરે-માયે ફેરવે, માયે આવર્તન
 કરી અંજલિ કરે, અંજલિ કરીને એમ બોલે, ઇટલે આ પ્રકારે નમોત્યુગં કહેતો દ્વોઃ-નમસ્કાર થાઓ અરિહંત પ્રત્યે, દેવતા-
 દિકને પૂજવા યોગ્ય એ અર્થ. વલી ભગવંત પ્રત્યે નમસ્કાર થાઓ સમગ્ર ઐશ્વર્યે યુક્ત એ અર્થ છે. જાવત્ સિદ્ધિગતિનામત્રેય
 સ્થાનક પ્રત્યે પામ્યા આ ભગવંતને નમસ્કાર થાઓ તિહાં સુધીનો પાઠ જાણવો. એમ કહીને સામાન્યપણે વાંદે-નમસ્કાર
 કરે ઇટલે વિશેષે કરી અભ્યુથાનાદિકે કરી વાંદે.

એ પ્રમાણે વંદન નમસ્કારનો ઠામ ઠામ વિધિવાદે અધિકાર છે, તેને સારી રીતે સમજવો, કદાગ્રહ ટાલવો, વિશેષ
 જાણવાની ઇચ્છા હોય તો શ્રી ગુરુ મહારાજને પૂછવું.

इण कारण कांइ ज हुस्ये, गीतारथ समरथ जाणस्ये ॥ ते पुढी आणीये विवेक, जिनमत
थइये सहुए एक ॥ ७२ ॥

ते कारण वास्ते कांइपण समजवा लायक समजवानुं हशे ते गीतारथ समरथ पोतानी मेळे जाणशे, तेवा गीतारथ
महाराजाओने पूछी करी अने हृदयनी अंदर विवेक आणवो जोइए, अने तेवो विवेक आववाथी आपणे वधा जिनमतमां
एक थइए.

साधु श्रावक सुर एकज हुंत, श्रुत धर्मे जिन एम कहंत ॥ चरण धर्म अंतर ववहार, जोई
लेज्यो सूत्र विचार ॥ ७३ ॥

साधु, श्रावक, अने देवता श्रुतधर्मे करी सरखा गणाय छे, एम जिनेश्वर परमात्माए कीधेरु छे. व्यवहारथी चारित्र
धर्मे अंतर पडे छे, ते सिद्धांतोने विचारो अने जोई लेजो.

जिनशासन निंदा टालजो, जिनवर आण खरी पालजो ॥ श्री पार्श्वचंद्र करे विनतो, सा-
नलज्यो सहुए जिनमति ॥ ७४ ॥ इति सुरदीपिका समाप्ता.॥

हे भव्यजीवो जिनशासन विषे निंदाने टालजो (अछति परूपणा करवी ते निंदा तेने टालजो). अने जिनेश्वर पर-
मात्माणी आणाने खरी रीते पालन करजो. एवी रीते श्री पार्श्वचंद्र सूरेश्वर विनंती करे छे, ते विनंती जैनधर्मीओए सौए सां-
भळवी, अने हृदयमां धारण करवी.

॥ इति श्रीमन्नागपुरीयवृहत्तपागच्छाधिराज युगप्रधान सुविहित भट्टारकोत्तमाचार्य श्री पार्श्वचन्द्र सूरेश्वर विरचिता
सुरदीपिका समाप्ता ॥

॥ इति श्री सुरदीपिका समाप्ता. ॥

॥अथश्रीसिद्धान्ताराधनैकोनचत्वारिंशतिका ॥

श्री गुरुभ्योनमः ॥ श्री जिनागम बोहिहं ॥ संसारार्णवतारणं । ममेदं दर्शितं येन ॥ तस्मै
श्री गुरवेनमः ॥१॥ देशी अढीयानी ढाल ॥ श्री गुरु जगे दिनकार, ज्ञान किरण गणधार ॥ ज्ञाव
प्रगट कर ए, संसय तम हर ए ॥२॥ गुरु हिमकर उपमान, सौम्यकला सुप्रधान ॥ वाणिय अमिय
ऊर ए, देखत तनु ठर ए ॥३॥ दीपक जेम दीपंत, आपण पर दीपंत ॥ अवगुण सवि दह ए । गुण
गौरव लह ए ॥४॥ श्री गुरु कह्ये देव, जेने सेवे देव ॥ अज्ञगति ठंभीये ए, आण न खंनिये ए
॥५॥ ढाल फागनी ॥ श्री गुरु समतुल ममतुल, दिनकर निशिअ प्रकाश ॥ हिम करन करे दिनपह,
पवन न दीप उदहास ॥ ए जग दीसे उत्तम, उपम देशत होइ ॥ सर्व थकी गुरु जामलि, आम

लहे नहु कोश॥६॥ ॥ढाल अढीयानी॥ सवि सुख तणा उपाय, प्रणमुं तेहना पाय, हरख हीये धरी ए,
 मंदमति परिहरी ए ॥७॥ पामी सुगुरु पसाय, आण बहु जिनराय॥ दुद्धह ए कही ए, तेहज में लही ए
 ॥७॥ ते ठे श्रुत आधार, ए वचन मन धारा॥ श्रुत आराधिये ए, शीवसुख साधी ए ॥८॥ दुहा॥ गुरुपय
 पणमी जिनतणी, दुद्धह पामी आण ॥ श्री पार्श्वचंद्र सूरि विनवे, आगम मुज प्रमाण ॥ १०॥
 ॥ ढाल ॥ ह्वे कहीयें आगम जणिय सीख, म विराधो दुद्धह लहिय दीख ॥ जन अश्य काले
 आगम विराधि, पनिया अनंत जवजल अगाधि ॥११॥ परुशे अनंत आगामि काल, बहु परुता
 संपइ मन संजाल ॥ आराधि सूत्र सीधा अनंत, सीजस्ये तासु न लहिये अंत ॥१२॥ बहु सीजे
 हमणां एम जाणि, समवायंगे चोथे वखाणि ॥ तेह काल संख इग्यार अंगे, बोली ठे जाणुं मन
 रंगे ॥१३॥ उद्देश पमुह किरिया विशेष, अणुयोगद्वारे बोल्या अशेष ॥ विणुकालग्रहण सजाय
 शुद्ध, नहु बोली उत्तर ज्ञयण मज्ज ॥१४॥ आसायण आगमतणीय ढाल, मन वयण काय जिन
 आण पाल ॥ आंवरण नाण दंसणह बंध, पंचमे अंगे ज्ञाण्यो प्रसिद्ध ॥१५॥ जे एम तो सुणिवर

पञ्चणंत ॥ गीयन्त वयण श्रावय सुणंत ॥ जेम साहु तेम साहुणि विचार, वेदंतरि अंतर इणे प्रकार
॥१६॥ पर्याये लहुनो जेय जोय, मुनि साहुणिने वंदेवो होय ॥ नहु ठेद पुव वांचे ज्ञणे, आयरिअ
मुखे विधिं सुणे ॥१७॥ साहुणी प्रवर लखणाहि नाण, ए विधि जाणे विच्छेद ठाण ॥ तेह परवो
चरवो कर्मदोस, ए वचन म दुखसि रागि रोस ॥१८॥ आगम विधि लोपी धर्महाण, ए वचन सह
करजो प्रमाण ॥ श्री आगम नमतां हुए आणंद, कर जोनी पज्ञणे श्री पार्श्वचंद्र ॥ १९ ॥ ढाल ॥
सांजलो शीख हवे उत्तम श्राविया, पुन्य संयोगे जव मानुष्ये श्राविया ॥ दसह दृष्टांतहि जनम
ए दोहिलो, कर्मवशे तुमने ए थयो सोहिलो ॥२०॥ तत्थ वली आरिय खेत उत्तम कुत्रं, जाइ
रुवाइ सयलंपि अति निम्मलं ॥ साहु साहुणि सामग्री पामी करो, देव गुरु धर्म अइरम्म निय
मन खरो ॥२१॥ दंसण नाण चारित्त रयणत्तयं, आगम परख करी परख दिठ वद्धयं ॥ वळीय कर
बुट्टते कत्थ पाविज्ज ए, पुग्गला संख मणुयत्त जाणिज्ज ए ॥२२॥ जाणिए अंतरो म कर मन पंतरो,
दाखव्यो आगमे एह पटंतरो ॥ शुद्ध सम्मत्त मिच्छत्त जुअ जुअ करो, पाळी सम्मत्त संसार सा-

યર તરો ॥૨૩॥ દેહ સંબંધ તિય ગારવા પરિહરી, જાવિય જાવના અશુચિની મનધરી ॥ બાર જે
 શ્રોત્ર તે બાર તનુ મલ શ્રવે, દેહ નારીતણો શૌચ તે કેમ હુવે ॥૨૪॥ મંસ પેસી જીસી જુવડ જો-
 खम घणी, संखगुण नरथकी नारी आगम जणी ॥ पापनी राश बहु वास आवी मले, स्त्रीतणो
 वेद सुह बेदतो संपके ॥२५॥ कर्मबले महबले सबल माया करी, तित्थकर रूप नृपकुंजधर
 अवतरी ॥ पुत्रिका मद्धि ए गरुअ अछेरज, जइ पण स्त्रीपणो एह जह्वेरज ॥ २६ ॥ पूर्वदा
 मित्र ठह परणवा आविया, अशुचि तनु दाखवी परमपद ठाविया ॥ हरि प्रत्ये दीकरी दासी
 थोशुं कहे, वसिहि कोलीतणे पनिय परिजव लहे ॥२७॥ इणिपरे नारि अवधार परवस सदा,
 विरह बली वरतणे प्रगट परमापदा ॥ जाण एम टाल ऋतुकाल आसातना, श्रुततणी तुम
 जणी न हुए जवयातना ॥२८॥ डुहा ॥ असज्जाइ सज्जाय जे, जणे गुणंत सुणंत ॥ ते नारी
 बहु जव जमे, श्री पार्श्वचंद्र पज्जणंत ॥२९॥ ढाल ॥ दिऊढीની ॥ જાણીય પુષ્પ પ્રવાહ, અવસર અ-
 વસર, સંજારે ત્રિજુવન ધણી એ ॥ હૃદયે ધરે બહુ દાહ, ધિગુ ધિગુ નારીય, જાણિય કર્મે જિન જાણી એ ॥

रहे रहे दिन च्यार, आगम अक्षर, अक्षर मुखहि न उचरेण ॥ नावे सज्जामजार, ठिवइ न कांश्य,
 लाज काण अति घणी करेण ॥३०॥ समूहिस नरठाण, चउदह् आनक, पन्नवणे जिन उचरेण, ते-
 हनी उत्तपति जाणी, जयणा निय मन, नियम निरतिशुं खप करेण; ओरालिय दस जेद, बोलिय
 ठाणंग, असज्जाइ ते टालवी ए॥ बळीअ बखाणे ठेद, आण इसी जिम, जननी जिननी पालवी ए॥३१॥
 सूत्र तणो व्यवहार, जिणवर ज्ञाखिय, साखिय जाणो शिवतणो ए॥ त्रिजुवननो आधार, एह म
 विराधो, साधो स्वारथ आपणो ए॥ होशे मूरख कोइ, कुमतिथें जंमित, कुमु पंमित ज्ञाखशे ए॥
 इह दुषण नहु कोइ, आण किसीपर, सूत्र विराधक राखसे ए॥३२॥ ग्रंथे ज्ञाख्यो दोष, मुनिवर
 जिनवर, प्रतिमा आगल नहु फिरे ए॥ नाणे मन संतोष, हसे न बोल ए, वाचा संवर बहु करे ए॥
 निंदे गरहे आप, संज्ञालि स्वामिय, पामिय शासन ताहरो ए॥ केमे पणियो पाप, संयम तपविण,
 काल निफल ए माहरो ए॥३३॥ जंगम तीरथ साधु, विहग तणीपरे, विहरत आव्या कोइ कहे
 ए॥ ए मोटो अपराध, काल विलंबण, नारी वंदेवा लहे ए॥ एणे अवसरे मुज होय, मरण कि-

वारे, तो जश्ये निःसंबलाए॥एह ध्यान जसु होइ, दिन दिन दीपइ, चमती चमतीत सुकजा ए॥३४॥
 परंदरसणे पण साख, ऋतु विण मैथुन, जे नर सेवा नितु करे ए॥ब्रह्मघात तसु दाखी, जे ए अवगुण,
 नारी नहु निज तन धरे ए ॥ तो न होय ब्रह्महाणी, कश्ये पण किमे, कीधां कर्म न बुटियें ए
 ॥ एक तप संयम प्राणी, श्रुत आराधन, साधन शिवसुख पामीयें ए॥३५॥ ढाल काव्यनी ॥ श्री
 वीतराग तुम शासन ए सुचंग, सिद्धांत आराधन धर्म रंग ॥ टालंत आशातन दोषजारी, ते
 मुक्ति पामे नखुंद नारी ॥३६॥ जिनेंद्रनी वाणी सुधा समाणी, नरेंद्र देवेंद्र सहु वखाणी ॥ हुं
 विनवुं जोमी बेबेवि हाथ, होजो सदा श्री अरिहंत नाथ ॥३७॥ प्रजात जगी सुणीये तमारी, वाणी
 तणां जाव हिये विचारी ॥ तहत्ति जाणी जिन आण पावुं, संसार संचार अपार टावुं ॥ ३८ ॥
 “कलश” इम दोष जाणी हिये आणी श्रुत आशातन टालशे ॥ जिन नाम निर्मल सलिल पामी
 पापपंक पखालशे ॥ जिन वचने राचो कहे साचो श्री पार्श्वचंद्र कृपा लही ॥ गुरुतणीय सुजो
 नविय बुजो रिद्धिसिद्धि लहो सही ॥ ३९ ॥ इति श्री सिद्धांतआराधनैकोनचत्वारिंशतिका ॥

॥ अथ श्री शीख दीपिका ॥

सुण सुण कंतरे शीख सोहामणी ए देसी.

ॐ श्री परमगुरुभ्योनमः ॥ सुहगुरुनाखेरे नवियणसांनलो । पालेशीनजेतसुकुल निरमलो ।
निरमत्रोमनही वचन काया, शीखपालेजेसही । बलिहारिजाउं एकजीने, तासगुण नसकुकही ।
इणकालेंथोका रहसि रहता, नारिनरयोगेंमिले । थूलनद्रजिम विरतिराखे, वेदकर्मविणुटले ॥ १ ॥
जातिकुन्रवतनीरे लज्जाजेवहे । ते मनव्यावतहंधीनिरवहे । निरवहेउत्तम देशविरती, जीवठाणेपंचमे ।
बढेसत्तमसर्वविरती, एहथोनहुआतक्रमे । नन्ननना जेढेसाहुसाहुणि, वेदसहित ते न्नाखीया ।
जगन्नाथआगमढता तेणें, धन्य जेणे व्रतराखिया ॥ २ ॥ रूपीलखणाजिमजे नहुकहे । मननोचिं-
तन बउमढ किमअहे । किमलहेनिरतो, कहेनिरतो जेम लोकें झोपदी । नारदैपूढयापंचसाचा,

शीलनिरमलसुरनदी । सहकारवाव्यो वृद्धिपाव्यो, पत्रपुष्पफलेन्नरयो । ततकालमहिमासत्यकरो,
शीलआपणउद्धरयो । ३ वेद उदयजे आवे ज्ञावना । तसुब्रतमोहोळ्युंकीइनहीतिणविना । तिण-
विना उत्तम काल जेणे, तेहकेवल सिरिवरया । उवसांतमोहें चमीनपड्या ते अणुत्तरअवतरया । धं-
नधन्य तेपिण विरतिपाखे, पंचमअंगे अविरती । उपसांतमोहा कल्याजिणवरें, सीऊस्ये गतिआव-
ती ॥ ४ ॥ वेद सुवेदी पाले शीलजे । आगलपामे मोटी लीलते । तसुलीलमोटी, पवि कळोटी,
कालपंचम जेहनी । मंजिज्यो उत्तमकाल सरिसी, शीलरेखा तेहनी । तसुनाससमरण जाणपा-
तिक, वंज धरज्यो तनखरो । मनवचनजयणा जणे श्रीपार्श्वचन्द्रसूरिजेमशिवरमणीवरो ॥ ५ ॥
इति श्री शीलदीपकस्वाध्यायः संपूर्णः ॥

—ॐ॥ अथ श्री आगम त्रयीश्री ॥—

॥ ढाल पेहेली ॥ चोपाइ छंद. ॥

सुहगुरु चरणकमल प्रणमेसुं, प्रवचन गुण हुं केवि कहेसुं ॥ श्रुत बीजक जोइ जाणोये,
नाम ग्रंथ संख्या आणिये. ॥ १ ॥ आगे जिणवर गणधर काल, आगम हूँता अति सुविशाल ॥
मुनिने मुखपाठे आवता, खिण खिण दीठा ते खीजता. ॥ २ ॥ पंचमकाल तणे परमाण, विद्यावंत
तणी बहु हाण ॥ देवद्विगणिए जाणि करी, श्रुतरागे शुभ मति मन धरी. ॥ ३ ॥ हिवमां एकठे
पंचम अरो, दसम अठेरो वलि दुत्तरो ॥ नस्मक ग्रह महिमा गहगहे, हुंमाअवसर्पिणि तिह
वहे ॥ ४ ॥ सदा काल संततो मिथ्यात, पंच मलि ए करस्ये घात ॥ त्रिजुवनतारक जिन मत
तणो, आगम तेहनो उठंजणो ॥ ५ ॥ आगम समर्थ सुख दातार, आगम तीरथनो आधार ॥
आगम जामलि कोइ नहीं, आगम महिमा मोटी कही ॥ ६ ॥ श्री जिन आगमने आधार,

अनंत जण पहुंता जवपार ॥ वज्रि अनंत मुक्ति पहुचरो, सबल कर्मनो बल वंचरो ॥ ९ ॥ हि-
वमां जे पहुंचे इण काल, ते पण आगम मत प्रतिपाल ॥ थोके बहु बहु सुं ज्ञाखिये, इण का-
रण आगम राखिए ॥ १० ॥ बहु आगम विहित्तियें गया, जे ठे ते पण थोमां थयां ॥ एटळा पण जे
किमइ रहे, तो जन सूधो मारग लहे. ॥ ११ ॥ इम लिखि श्रुत बहु जयणा करी, कयों काज तीरथ
उधरी ॥ देवद्विगणि जयो गुणवंत, दामाश्रमण वंडु जगवंत ॥ १२ ॥ पहेलुं श्री आवश्यक ज्ञणुं,
ठह अध्ययने गुण संश्रुणुं ॥ (१२५) पंचवीस अधिको शत एक, ग्रंथमान जाणे सविवेक ॥ १३ ॥
दस अध्ययन दुन्नी चूलिका, पाप रोग वारण मूलिका ॥ दसवैकालिक श्रुत (१००) सातसें, तसु
नामे मुज मन उद्धसे ॥ १४ ॥

॥ ढाल बीजी ॥ गौतम स्वामीना रासनी, वीर जिणेसर चरणकपल कपला कय वासो, पराग ॥

उत्तराध्ययने सहस्र दुन्नि (१०००) अध्ययन (३६) ठत्रीस, तासु नाम गुण मंत्र जिम समरुं निसदीस ॥
आचारंगे (१५) पंचवीस अध्ययन संज्ञारुं, बिहु खंधे उद्देस (८५) असी वली पंच विचारुं ॥ १५ ॥ सच्च

चउ चउ ठहय पंच अरु(८)चउ अठ केरा, एगारस तिति दु डु दु दुन्नि इक सरग अनेरा॥ सोल उद्देसा
एक ऊण कीधोविछेद, नहु लिखियो किणहि विशेष ते न लहु जेद॥१४॥पंचवीशसत ग्रंथमान(१५००)
हिंवे बीजो अंग, सहस दुन्नि(१०००) जसमान तेय सिरि सूयगमंग ॥ चउ तिति दुहु इम पंच ल-
गी चउदह उद्देसा, इक सरगा अध्ययन अवर त्रेवीस असेसा ॥ १५ ॥ ठाणांगे अध्ययन जाण दस
पनर उद्देसा, तिन्नि सहससय सत्तसठी (३७६०) जिह बहु अविसेसा ॥ चोथे अंगे एक थकी
समवाय विचार्या, कोनाकोनी सीम सुगुरु वचने मन धार्या ॥ १६ ॥ एक खंध एक सहस ठसय
सत्तसठि (१६६७) परिमाणे, एहना जे ठे ज्ञाव तेह गीतारथ जाणे ॥ पंचम अंगे सतक संख ए-
कसो अमतीस (१३८), उद्देसक तिह एक सहस नवसय पंचवीस (१९१५) ॥ १७ ॥ पनर सहस
सय सत्त सठि (१५७६०) ए ग्रंथ प्रमाण, ठठे अंगे खंध दुन्नि तिह पहिले जाण ॥ एगुणवीस (१९)
न्याय ठे बीजे दस वग, धम्मकहा अडुठ कोनी तिह मिलिय समग ॥ १८ ॥ ठ सहस (६०००)
संख्या ग्रंथतणी हिंवे सत्तम अंग, खंध एक अध्ययन दसय श्रावक गुण चंग ॥ अरुसय बारुचर

(૫૧૨) પ્રમાણ અંગ અઠમ જાણું, અઠ વગ્ગ અધ્યયન નેવુ તસુ વિગત વચ્ચાણું ॥ ૧૯ ॥ પહિલે
દસ અરુચીય વગ્ગિ તેરહ તહ ત્રીજે, દસ ચોથે દસ પંચમ એ ઢઠે સોલ ગણીજે ॥ તેરહ સત્તમ
અઠમ એ દસ એહ પ્રમાણ, અઠમંગ અધ્યયન તણો જાણો જીવિયણ જાણ ॥ ૨૦ ॥ નવ અ-
ધિક સય અઠ (૫૧૯) ગ્રંથ અનુત્તર ઉવવાઈ, નવમ અંગ (૧૯૨) સત એક ઉપર બાણુઈ કહાઈ ॥
ત્રણ વર્ગ દસ તેર દસય અધ્યયન તેત્રીસ, દસમ અંગ પરિમાણ કહેશું મન આણી જગીશ ॥ ૨૧ ॥

॥ ઢાલ ત્રીજી ॥ જમાવસીની દેસી ॥

જિહ આશ્રવ સંવરનો વિચાર, તિહ બોલ્યા દસ અધ્યયન સાર ॥ બારહસય સાંઢા (૧૨૫૦)
ગ્રંથમાન, પન્હવાગરણંગ સુગુણ પ્રધાન ॥ ૨૨ ॥ દુખ અને સુખ નાના વિજ્ઞાન, જસુ શ્રવણ ટલે
સંસાર રાગ ॥ બારહસય સોલ (૧૨૧૬) અધ્યયન વીસ, અગીયારમાંગે મન જગીશ ॥ ૨૩ ॥ હવે
કહિયેઢે બાર ઉવંગ, તે સુણો જીવિ મન ધરી રંગ ॥ ઉવવાઈય પનર સય (૧૫૦૦) પ્રમાણ, તિહ
અંબરુચિય વંદનહ ઠાણ ॥ ૨૪ ॥ વલી રાયપસેણી સહસ દુન્નિ, અરુસત્તરી (૨૦૭૮) અધિકા ધરુ

मन्त्रि ॥ हिवे जीवाग्निगमे सहस च्यार, सय सत्त (४७००) ग्रंथ संख्या विचार ॥ १५ ॥ सग स-
हस सत्यासी अधिक सत्त, सय (७७७७) पन्नवणा ज्ञावे विचित्ता । चउसहस तहा इग सय ठयाल,
(४१४६), जंबुद्विपपन्नत्ति गुण विशाल ॥ १६ ॥ दो सहस दुन्निसय (११००) ससिपन्नत्ति, दो स-
हस दुन्निसय (११००) रैविपन्नत्ति ॥ हिवे पंच उवंगे सत अगियार, नव (११००) अधिका तिह
बहुला विचार ॥ १७ ॥ तिहां पहेलो निरयावलि जाण, अध्ययन दस महिमा वखाण ॥ दस
ज्ञयणे कप्पवरुंसयाय, त्रीजो दस जयणे पुष्फियाय ॥ १८ ॥ पुष्फचुलिय चोथो ए उवंग, अ-
ध्ययन दसय बोदया प्रसंग ॥ वन्हियदसा पंचम विचार, अध्ययन वार नव नव प्रकार ॥ १९ ॥
इम पंच उवंगे पंच वग्ग, अध्ययन मली वावन समग्ग ॥ हिवे ठेद . ग्रंथना कहिस्युं नाम, ते
समरि समरि करीयें प्रणाम ॥ ३० ॥

१ चंद पन्नति. २ सूर पन्नति.

॥ ढाळ चोथी. स्वामिओए वीरजिणंद पुनिमचंद जिम उलसिय-एराग ॥

अठसय ए पनर (८१५) निशीथ, वीस (२०) उद्देसा सवि मीलीए॥ शीखवे ए सुगुरु नि-
शीथे सीस उत्तम मन अटकलीए ॥ त्रिहत्तरी ए अधिक सत चार (४७३) वृहत्कटपे उद्देस ठह,
ठये ए (६००) श्री ववहार दस उद्देसा गुण गुहिर ॥ ३१ ॥ श्रुतदसा ए अठारसय त्रीस
(१८३०) जिण जणिथा दस अऊयण, अगियारसें ए उवरि तेत्रीस (११३३) पंचकटपे बहुगुणरय-
ण ॥ ठहो ए महानिशीथ (४५००) च्यार सहस्स सय पंचहिय, एटलो ए जेहनो ग्रंथ एकहत्तरी
उद्देस सहिय ॥३२॥ एहनो ए जे परमथ्य अढरत्तें सुहगुरु कहे ए, तेहनो ए जाव गीयथ्य नि-
रतो गुणनिधि गुरु लहेए ॥ उद्धर्यो ए पंचमकाल बहुअ आचारजें इम कह्योए, नहु मिले ए तसु
अंतराल ठंमिय मिलतो संग्रह्योए ॥ ३३ ॥ सातसें (७००) ए नंदीविस्तार इक उणा उंगणीससय,
एटलो (१८६६) ए अनुयोगद्वार बहुअ पश्नाश्रुत जणीय ॥ ते सह ए मुज प्रमाण जे आगम

सरिसा मिलेए; प्रकरणु ए जे जिनआण ते आगम जामलि तुलए ॥ ३४ ॥ चउदह ए पूरवधार
दस पूरवधर जे कहाए, तिह नही ए कोइ विकार केवळी जिम ते उच्चार्याए ॥ दसथकी ए पूरव
उण तेह विसे जजना कहीए, किमकहु ए नाण विहूण इम ठे श्रुत ज्ञाखुं सहिए ॥ ३५ ॥
(कलश) इणि परे सुविशाले पंचम काले जे आगमगणि उद्धरिय, पुस्तक लिखिराख्या जिनवर ज्ञा
ख्या ज्ञवियण हितकारण करिय ॥ तसु नाम पमाणं गणि पहाणं बीजकजोइ स्मृति जणिय,
ए चिहुंवर ठंदे मन आणंदे पार्श्वचंद्र सूरि दे जणिय ॥ ३६ ॥

→ ❁ ॥ अथ श्री गुरु षट्त्रिंशी ॥ ❁ ←

॥ चोपाइ छंद. ॥

रिषज प्रमुख जिनवर चोवीस, विहरमान तिर्थकर बीस ॥ विचरे दुन्नि कोनी केवली,
प्रह उठी बंदो मन रली ॥ १ ॥ साधु शिरोमणि बिसहस कोनि, ते नितु प्रणमो बे करजोनि ॥
कर्मचूमिका पनर मांह, जघन्य पदे बोढ्या जगनाह ॥ २ ॥ तसु पयकमल जमर जिम लीण,

हुसमकाल अतिसय हीण ॥ कर्मयोग जरतें अवतर्यो, बहुमत देखी संशय ज्ञर्यो ॥ ३ ॥
ते संशयनो जंजणहार, एक अरिहंतज जगदाधार ॥ ३ ॥ हिवमा तेहने विरहे करी, असंयति
पूजा विस्तरि ॥ ४ ॥ जाजा थया वरस सय सात, विरला जाणे प्रवचन वात ॥ कीधा कल्पित
ग्रंथ अनेक, प्रवचन प्रकरण जाणे एक ॥ ५ ॥ श्रीश्रुत ढांकी मूक्यो दूर, प्रकरण कहे उगमते
सूर ॥ अव्यत देव गुरु धर्म कहा, जोळे जावतणे ब्रमे ग्रह्या ॥ ६ ॥ एक ठामे चोरासी थया,
मांहो मांहे सहु जुजूवा ॥ निज निज चैत्य संघ मन वस्यो, एह किम लाजे सासन क-
स्यो ॥ ७ ॥ पमियो लोक गारुरि प्रवाह, राशिबद्ध जिम ताण्यो जाय ॥ परदरशन जे दी-
गो बहु, नाम फेरि ते मंर्यो सहु ॥ ८ ॥ एक कहे प्रतिमा एकली, घर पूजंता न हूवे जली ॥ म-
ह्वि नेमि श्रीवीर जिणंद, जिणदीठे हुवे परमाणंद ॥ ९ ॥ तेहनी प्रतिमा घर नाणियें, इम
कहेतां किम गुरु जाणीयें ॥ एक कहे स्त्री पूजे नहीं, दोवइ पूजी आगमे कही ॥ १० ॥
एक जैन जोमावा गणे, लाज हानि जिन पूज्ये जणे ॥ करे प्रतिष्ठा आपणे हाथ, करे जात्र

जळनी जइ साथ ॥ ११ ॥ मुखे जिन प्रतिमा पूजा कही, तेह मुखे वळी बोले नहीं ॥ माहरी
 मात अने वांजणी, एह वात जेणे साची गणी ॥ १२ ॥ बोले निज निज गुरु अवदात, बह
 कायनो जिहांवे घात ॥ एक कहे वरसाव्यो मेह, रोग रहित कीधो निज देह ॥ १३ ॥ ज्ञोंय उपर
 आया श्री पास, तो तेहनी तेणे पूरी आस ॥ एहवा बोल अनाहत कहे, मुग्ध लोक कांइ नवि
 लहे ॥ १४ ॥ आराधि एके चामुंरु, तेणे जे कीधो पाप प्रचंरु ॥ तेह वात तो में न कहाय,
 जोळाना तेहज गुरु थाय ॥ १५ ॥ नदीमांही पेसी साधियो, बलिबाकुल सुर आराधियो ॥ जीव
 तणी हिंसा नव गणे, तेहने पण गुरु गुरु मुख जणे ॥ १६ ॥ एक कहे बांधी बीजली, अमावा-
 सनी पूनम करी ॥ वरु उपासी चलाव्यो साथ, जिन आशिस दिथे निज हाथ ॥ १७ ॥ इम

१ ॥ तिथ्योगाली पयन्ना मध्ये ॥ हो हितिय पासंडा, मंतखरकुहग संपउत्ताय ॥ मंडेल मुदा जोगा, दंस उच्चाडण
 परायदंड ॥ १ ॥ ते हिं मुसिज्जमाणो, लोगो सच्छंद रइय कव्वेहिं ॥ अवमग्गिय सब्भांवो, जाओ अलिभोय पलिओय ॥ २ ॥
 हो हिं ति साहुणो विय, सपख निरावख निदयाणियं ॥ समण गुण मुक्क जोगी, केई संसार च्छेतारो ॥ ३ ॥ हिति हीति
 गुरुकुलवासो, मंदाय मतीय समण धम्मंमि ॥ एयंतं संपत्तं, बहु मुंडे अप्प समणेय ॥ ४ ॥

कहेता हुवे आसातना, तेहने बोली सुप्रजावना ॥ कणयरनी कंबा फेरवी, सौगतहणी यात्रा का-
रवी ॥ १७ ॥ साधर्मीना जोजन ज्ञणी, संघ तणे मन आरति घणी ॥ ताणी मंत्री बहु घृत आ-
णीयो, तिणे ते साचो गुरु जाणीयो ॥ १८ ॥ लोक कुगुरु धूते धूतियो, मिथ्यामत वाहिणी जोत्रीयो ॥
कटिपत ग्रंथ पुराणे करी, वहे मान खंधे धूसरी ॥ १९ ॥ राग दोष तेणे कथों प्रमाद, पण जे
जाखे ए विधिवांद ॥ पंचमें अंगे प्रगटज कह्यो, तेय जाव तेणे नव लह्यो ॥ २० ॥ विण आलोवे
काल करंत, ते अणगार विराधक हुंत ॥ विधि वादे आलोयण नहीं, एह मर्म ते न लहे सही
॥ २१ ॥ एवं आदि कहिये केटला, बहु विरुद्ध दीसे जेटला ॥ पण देखाड्यो वानकी मात्र,
थोमे बहु जाणो मति पात्र ॥ २२ ॥ दसमो अहेरो गहगहे, विरलो कोशक मारग लहे ॥
इण अवसर गुरु पण दोहिला, साधु किम लाजे सोहिला ॥ २३ ॥ जगन्नाथ तीर्थ जगमगे,
वरस सहस एकवीसह लगे ॥ ते ठे प्रवचनने आधार, गुरु सुसाधु तेने अनुसार ॥ २४ ॥ सुधो
जासे ते गुरु जाण, जे पाळे ते साधु वखाण ॥ पाळे पण साधु नवि कहे, समकित विन चारित्र

किम लहे ॥ २६ ॥ सूधे कहिवे दंसण सही, चारित्रिनी तिह जजना कही ॥ इण कारण प्रवचन
उलखो, शिवपुर जाता पूठी रखो ॥ २७ ॥ दस पूरव लगे सूत्र कहाय, जिन विषे तसु जजना थाय ॥
इस्या वचन गुरु मुख सांजली, प्रकरण सूत्र एक मति टली ॥ २८ ॥ वली जे सूत्र संघाते मले, ते
प्रकरण आगमसम तुझे ॥ मलतो अणमळतो जे हुस्ये, श्रुत सांजलि बहुश्रुत जाणस्ये ॥ २९ ॥
रांगी मति कटपी बोलिये, वीतराग वचने तोलिये ॥ एह असमंजस जे कोइ कहे, माह्यो हुवे
ते किम सहहे ॥ ३० ॥ इण कारण जिन ज्ञापित सही, इण जामली कांइ बीजो नहीं ॥ तेह ठे
जीवाजीव विचार, एक एकना घणा प्रकार ॥ ३१ ॥ तेह तणो हुं पार न लहुं, सारभूत पर-
मारथ कहुं ॥ विधिवादे हिंसा उपदेश, मिथ्यामतनो एह निवेस ॥ ३२ ॥ जे उपदेशज ठे निर-
वद्य, विधिवादे ते लहे सावद्य ॥ धर्मारथ कामारथ सही, हिंसा लंव जिन वचने नही ॥
॥ ३३ ॥ एह साख श्री आचारंग, अध्ययन चोथे बोले रंग ॥ धर्म मूल समकित अधिकार,
जोइ लेज्यो चतुर विचार ॥ ३४ ॥ श्री जिन बहकाय हितकार, जगजीवन जगना आधार ॥

सवि त्रस थावरना दुख लहे, आप समाणी वेदन कहे ॥ ३५ ॥ इस्यो जाणी कोइ हणीये नहीं,
वाणी मधुर जिनवरनी कही ॥ जे ज्ञाखे तेहने अनुसार, ते साचो उपदेश विचार ॥ ३६ ॥
एह वचन साचा सदहे, जवियण आगळ साचा कहे ॥ तेह सुगुरुनो समरी नाम, पार्श्वचंद्रसू-
रि करे प्रणाम ॥ ३७ ॥

॥ अथ श्री पाखी उत्रीशी ॥ ॥

॥ चोपाइ छंद ॥

प्रणमीए पहिलो वीर जिणंद, जविय कमल पनिबोहे दिणंद ॥ पत्रणेंसु पाखी तणो विचार,
करी साख जिन आगमसार ॥ १ ॥ केइ कहे पाखी चउदसे, केइ कहे पुनम अमावसे ॥ इहनो
निर्णय तो जाणीये, जो प्रवचन हियने आणीये ॥ २ ॥ पनर दिवसे जे वोढ्यो पद्द, काल सरूप
ते जाणे दद्द ॥ पाखी ज्ञाखी पोसह काज, दिन गणवे ते नहु जिनराज ॥ ३ ॥ पाखी पद्दे
मासे मासी, पद्दे पहुंचे किम चउमासी ॥ पंच दिवसे पाखी थको, संवत्सर वोली किम शको ॥ ४ ॥

સંવહર હુંતી દસ દીહ, કિમ હુશ પાલી જોશ નિરીહ ॥ ડ્રષ્ટિરાગ જે નવ મુંકસ્યે, સત્ય વચન
તે જન ચૂકસ્યે ॥૫॥ પ્રગટ નામ જિન આગમ લહો, દિન ગણવા કિણ કારણ કહો ॥ પર્વ જા-
ણી પોસહ પાલિયે, દિન ગણવાનો બ્રમ ટાલીયે ॥ ૬ ॥ દિન ગણતાં આવે ચત્તદસી, મુખ કહિયે
પુનમ અમાવસી ॥ પ્રગટ મૃષા એ લાગે સહી, કરિયે અવર અનેરો કહી ॥ ૭ ॥ જિણ તિથિમાંહિં
સૂર જગમે, તેહજ દિન અહનિશિ સંક્રમે ॥ ઉદયિક તિથિ તે કરો પ્રમાણ, મૂલ સૂત્ર ઢે એહનો
ઠાણ ॥ ૮ ॥ ચંદ સૂરપદ્મતિ ઉવંગ, જગવડ નામે પંચમ અંગ ॥ પચ્ચિમણા વેલા ઢે જિહાં, સૂત્ર
સાલ વિણ કહિયે કિહાં ॥ ૯ ॥ અંતો પરક જણિ પૂનમે, પાલી પચ્ચિમણો અમ્હગમે ॥ એમ
કહે તે ન લહે સહી, અંતો કહેતાં અંતજ નહીં ॥ ૧૦ ॥ મધ્યતણો શ્હં જાણો અત્થ, ગુરુ પૂઠી
જાણો પરમત્થ ॥ શ્રુત જાણે માણિસ સંદેહ, અંતો મ કહિ પદ્ધનો ઢેહ ॥ ૧૧ ॥ અંતો જે આવ્યો
અવસાણ, તત્તે એક માત્ર તો જાણ ॥ વચણ વિજ્ઞતિ હોય સત્તમી, એક વચન જાણે સંજમી ॥૧૨॥
માત્ર સહિત કાનો ઢે જિહાં, વચણ વિજ્ઞતિ કાંશ નહુ તિહાં ॥ શબ્દશાસ્ત્ર અવ્યય પદ એહ, અર્થ

विचालानो ठे तेह ॥ १३ ॥ चउदस अने अमावस बेव, बीजे पखी पूनममे लेव ॥ बिहुं दिवस
 जे पोसह होइ, पाखी चउत्य किसी परे जोइ ॥ १४ ॥ कश्यो ठठ चोमासा जणी, बिहुं दिवसनी
 संख्या गणी ॥ एक चौदस बीजो पूनमे, बे उपवास हुए अनुक्रमे ॥ १५ ॥ पंचम अंगे शतक
 पनरमें, जाण्यो चोमासो पूनमे ॥ परुवे दिन श्रीवीरविहार, साधु सहुनो एह आचार ॥ १६ ॥
 निंशि पन्निकमणो दिन न कराय, दिन पन्निकमणो निशि न थाय ॥ पाखी चौमासी दिन केम,
 चौमासो पाखी दिन एम ॥ १७ ॥ पाखी चौमासी जूजुवा, इक पन्निकमणे बे किम थया ॥
 देसी पाखी नहु मूकिये, त्रिहुं पाखीथी किम चूकीये ॥ १८ ॥ चौमासी पन्निकमणा तिन्नि, देसी
 पाखी मन्निया दुन्नि ॥ बीजो चोमासो जोइये, जुगते करी जुगतो होइये ॥ १९ ॥ अठमि
 चौदसि ने उदिठ, पूनम आगमए दिन दिठ ॥ पोसह श्रावकने अधिकार, चरित यथास्थित एह
 विचार ॥ २० ॥ विधिवादे ए नहु उपदेश, जिनविधि जणो अधिक न लेश ॥ पाखी संखे पोसह
 कीध, पुख्खलीसाहमी जोजन दीध ॥ २१ ॥ कुमर सुबाहु पोसह बहु, विपाक श्रुत ए जाणे सह ॥

करतो विहुंनें ठामें वार, पोसह त्रिण नंदमणियार ॥ ११ ॥ तिण कारण ए नहु विधिवाद, इण
दिवस परिहरि प्रमाद ॥ कीधा करतां पोसह थाय, सह यथास्थित चरित कहाय ॥ १३ ॥ पोसह
करवानी विधि जाण, काल ते सघला दीह वखाण ॥ उत्तराज्यण ज्ञेयो पंचमे, जिनवरवचन
कवण अतिक्रमे ॥ १४ ॥ अरिहंत तणा महा कट्याण, दिहा ज्ञान अने निर्वाण ॥ ए उचित
पोसह अधिकार, पूनम त्रीहुं चोमासे सार ॥ १५ ॥ सूत्रअर्थ जगमांहि अक्षोन्न, चोथे अंगे
दीधो थोन्न ॥ सूयगमांगने अर्थे जोइ, श्रुत मिलतो माने सह कोइ ॥ १६ ॥ नव पूनम बार अमा-
वसी, पाखी बुद्धे नहु मन वसी ॥ इण कारण पाखी चउदसे, जाणी जोइ कसी आगम कसे ॥ १७ ॥
पर्यवणायी सित्तरी दीस, चौमासी पक्षिमण जगीस ॥ पढे प्रथम सित्तरी पंचास, चोथे अंग इणह
प्रकाश ॥ १८ ॥ चोथ करते एक अधिको थाय, जिणवर तणी आण लोपाय ॥ एक दिवस तिण
पाठो कयों, पाखी नाम तिहां उच्चर्यों ॥ १९ ॥ कट्टपसूत्रनो जेहठे अत्थ, तेह थकी जाणो परमत्थ
॥ संजल वली दसासुयखंध, वर्धमान जिनवर संबंध ॥ २० ॥ मल्ल लच्छगण राय अठार,

निरतिचार बारह व्रतधार ॥। तण थाप्यो पोसहमावसे, वीरनिर्वाण अया तिण मिसैं ॥ ३१ ॥
 हिव गया जिन जावज्योत, करीस्युं इहां ड्रव्यज्योत ॥ दीवा कहतां श्रुति नहु मित्ते,
 श्रावक आश्रव हुंती टले ॥ ३२ ॥ थाप्यानो वली स्युं थापिये, कीधानो स्युं करी आपीये ॥
 हुंतो पोसह पाखी ज्ञणी, तो थापे स्युं गणना धणी ॥ ३३ ॥ उदिठ्ठे कट्याणक सर्व, पूनम चोमा-
 सानो पर्व ॥ इण कारण पाखी चउदसे, जाणी म पफिण मतने वशे ॥ ३४ ॥ जलधि वृद्धि
 नागादिक जत्ति, शेलग जद्धतणी बहु सत्ति ॥ तिहोदिठ्ठ अमावस कही, लौकिक लोकोत्तर इक
 नही ॥ ३५ ॥ पंचमी पोसह संवठ्ठरो, केम करे श्रावक संवरी ॥ चिहुं तिथि अधिक पर्व न
 होय, चतुर चेत चित्त चिंती जोय ॥ ३६ ॥ अज्जिनिवेस जवियण परिहरो, आगम ऊपर आदर
 करो ॥ पाखी चौदस दिन सहहो, श्री पार्श्वचंद्रसूरि सुख लहो ॥ ३७ ॥

॥ अथ असज्जाइविचार. ॥

असज्जाइ क्यारे क्यारे अने क्यां क्यां सूधी लागे ठे तेनो विधि नीचे मुजब ठे:-
आकाशनी अंदरथी ज्यां लगी सूक्ष्म (जीणी) रज पड्या करती होय त्यां लगी असज्जाइ गणाय ठे. तथा जेटला वखत लगी धुमस गर्या करतो होय त्यां लगी असज्जाइ गणाय ठे. धुमस गरवाथी सघली जमीन अप्पकाय (पाणीना जीव) मय थइ रहे ठे, जेथी ते समय पंचमहाव्रतधारी साधु उपाश्रयनी अंदर कांबलीवळे सघलां अंग उपांग अने म्हों वगेरे ढांकी तथा अंगोपांग हलाव्या विना बेसी रहे अने ज्यारे धुमस गरतो बंध पळे त्यारे तमाम क्रिया करवी, जेथी जीवदया सचवाय ठे. तथा आकाशमां देवतानुं करेल गांधर्वनगर देखाय, तेमज उडकापात (तारानुं खरवुं-बीजलीनुं पम्बुं, वगेरे उपद्रवीय कारण) थाय, अथवा उडका पम्बतां तेजमय रेषा अने अजुवाळुं देखाय ठे ते, तथा कणग एटले जेना पम्बा

પઠી રેષા અજુવાલું ન દેખાય તે, અને દિશિદાહ એટલે કે દશે દિશા સલગતા પ્રવંક અગ્નિ
 સમાન લાલ દેખાય, તે સમયમાં પણ અસજ્જાઈ લાગે છે. એનું દેખાવું જ્યારે બંધ પડે ત્યારે એક
 પહોર પઠી અસજ્જાઈ નિવૃત્ત થાય છે. તેમજ વર્ષાઋતુમાં ૭ કણગ, શિયાલામાં ૫ અને ઉન્હા-
 લામાં ૩ કણગ પડે તો ૪ પહોર લગી અસજ્જાઈ લાગે છે. વગર સમય વિજલી ઝવકે તો ૧
 પહોર લગી અસજ્જાઈ લાગે છે. આષાઢી ચોમાસી પ્રતિક્રમણ કર્યા પઠી પડવાના દિવસે અસ-
 જ્જાઈ લાગે છે, તે બીજને દિવસે નિવૃત્ત થાય છે. (આ સંબંધી શ્રી ઠાણંગીમાં ચતુર્થ સ્થાનના
 બીજા ઉદ્દેશામાં કહ્યું છે કે—“ નોકપ્પઈ નિગ્ગંથાણ વા નિગ્ગંથીણ વા ચઝહિં મહા પમિવણિં
 સજ્જાયં કરિત્તણ તં અસાઢપમિવણ ૧, મહપમિવણ ૨, કત્તિઅપમિવણ ૩, ગિમ્મહપમિવણ ૪ ”
 કાર્તિક ચોમાસી પણ એજ પ્રમાણે અસજ્જાઈ લાગે છે. આશો શૂદિ પાંચમના બે પહોરથી માંકી
 કાર્તિક વદી પડવા લગી અસજ્જાઈ લાગે છે, તે બીજને દિવસે (અસજ્જાઈ) મટે છે. “ ચૈત્ર શુક્લ
 પંચમી મધ્યાન્હાદારજ્ય વૈશાખવદ પ્રતિપદં યાવદસ્વાધ્યાયઃ, અત્રાયં વિશેષ. ” એવીજ રીતે ચૈત્ર

शुदि ११ थी मांकी पूनमना दिवस लगी त्रण दिवस “अचित्त रजउद्गावणी करेमि काउसग्गं” लोगस्स
 ४ नुं चिंतवन करवुं. कदाचित्त अगीआरसना दिवसे याद न रहे तो बारस तेरस चौदशना दिवसे,
 तथा बारसे न सांजरे तो तेरस चौदश पूनम लगी चार चार लोगस्स चिंतववा. तेरसने दिवस न
 सांजरे तो आवता चैत्र लगी ज्यां सुधी भूल उके त्यां सुधी असज्जाइ लागे ठे. तेमज ज्यां लगी बे
 राजाउ वच्चे क्लेश चालतो होय, तथा म्लेष्ठादिकनो जय होय, उपाश्रयनी नजीक स्त्री पुरुष लके अथवा
 होली पर्वनी धूत्र उके त्यां लगी असज्जाइ लागे ठे. तथा राजाना मरणथी मांकी नवो राजा गादीए न
 बेसे त्यां लगी असज्जाइ लागे ठे. गाममां कोइ वगर विचार्युं कार्य के विचार अमलमां मूकायो होय
 (असमंजस प्रवर्ते) तेनो निकाल जो न लावे तो ७ पहोरनी असंज्जाइ लागे ठे. उपाश्रयथी
 सात घर लगीमां कोइ प्रसिद्ध पुरुषनुं मरण आय तो अहोरात्रि लगी असज्जाइ लागे ठे. “ नगर
 प्रधान पुरुषे मृते प्रहराष्टकं यावद् स्वाध्यायः ” तथा बीजा सामान्य पुरुषनुं मरुदुं उपाकया पढी
 असज्जाइ मटे ठे. तिर्यंच (पशु)नुं क्लेश उपाकी गया पढी असज्जाइ मटे ठे. तथा “ आचार्य,

મહર્ષિક, કૃતાનસનમહાતપસ્વિ, બહુસ્વજનવલ્લભમરણે દિનત્રયં યાવદ સ્વાધ્યાય એકદિનેઽપ્યુપવાસ
અન્યેષાં મરણે દ્વયમપિન ” તેમજ તિર્યંચનું લોહી પડ્યે, શ્નાં ફૂલ્યે, ગાય વિયાય ને જ્યાં મેલી પડે
ત્યાંથી ૧૦૦ હાથ લગી ત્રણ પહોરની અસજ્જાઈ લાગે છે. મનુષ્યનું લોહી પડ્યા ઠતાં ઉપાની લીધું
હોય તો પણ એક અહોરાત્રી લગી અસજ્જાઈ લાગે છે. તથા જ્યાં ઘણી મેઘવૃષ્ટિ થઈને જમીન
ધોવાઈ સાફ થઈ ગઈ હોય તો થોડી વેલા વીત્યા પછી અસજ્જાઈ મટે છે. તથા ઘનીરાત્ર બાકી
હોય તે વખતે મનુષ્યનું લોહી પડ્યા ઠતાં ઉપાની લીધું હોય તો સૂર્ય ઝગ્યા પછી અસજ્જાઈ મટે
છે. તેમજ જ્યાં મનુષ્યનું હાનકું પમ્થું હોય ત્યાં ૧૨ વર્ષ લગી અસજ્જાઈ લાગે છે. તથા દાંત દાઢ
પડ્યા પછી શોધ્યા ઠતાં ન જમે તો “ દંત ઝમ્હાવણિયં કરેમિકાઝસગ્ગં. ” એમ બોલી ૧ નવકાર
ચિંતવવાથી અસજ્જાઈ મટે છે. તેમજ બિલાની ઝંદરને જીવતો ને જીવતો લઈ જાય તો અસજ્જાય ન
હોય અથવા વિણાસીને લઈ જાય તો ૧ અહોરાત્રી લગી અસજ્જાઈ લાગે છે. તિર્યંચનાં અવયવ તથા
લોહી પડવાથી ૬૦ હાથ લગી અસજ્જાઈ લાગે છે. મનુષ્યનું રુધિર તથા તેના અવયવ પડવાથી ૧૦૦

हाथ लगी असज्जाइ लागे ठे; पण वचमां गांठुं नीकळी शके तेवो मार्ग होय तो न लागे. तथा स्त्रीने महीने महीने स्त्रीधर्म (अटकाव) आवे तो ३ दिवस असज्जाइ लागे ठे. जे स्त्रीने लोहीवा होय तो त्रण दिवस रजोदर्शनना वीत्याठतां पण रुधिर वहे तो असज्जाइ उरुहावणि लोगस्स १ नो काजसग्ग कर्या, पढी १ पहोर वीत्ये असज्जाइ मटे ठे. आगळ उटकापातथी लागती असज्जाइ संबंधी लखाइ गथुं ठे; पण जो आर्द्रा नक्षत्रथी मांभी चित्रा स्वाति नक्षत्र लगी गाज बीज थाय तो असज्जाइ लागती नथी. तथा जूमिकंप-धरती धूजे तो ८ पहोरनी असज्जाइ लागे ठे. तथा आग लाग्यो होय ते न जंलाय त्यां सुधी असज्जाइ, तथा चंद्रग्रहण ग्रस्तास्त थयेल होय तो उत्कृष्टपणे १२ पहोरनी असज्जाइ लागे ठे; कारण के-जुगेलोज चंद्र ग्रसायलो अथवा खग्रास होवाथी ग्रसायलोज रात्रिने अंते अस्त थयो होय तेथी ए पूर्णिमानी रात्रिना ४ पहोर अने पुरुवेनी रात तथा दिवस मली ८ पहोर, एम १२ पहोरनी असज्जाइ गणाय ठे. अथवा कोइ साधु न जाणतो होय के ग्रहण क्यारे थशे, मात्र एटलुंज जाणतो होय के आज पूनम होवाथी ग्रहण थशे; तथापि

વાદલાં થવાથી ચંદ્રને પ્રથમ ગ્રસાયલો જોઈ શકે નહીં; પણ પ્રજાતે ચંદ્રાસ્ત સમય ગ્રસાયલો નજરે
 પડે તેથી તે રાત્રિના ચાર પહોર લગી અને આવતા દિવસનાં અહોરાત્રી મલી પહોર ૧૨ ની અસજ્જાઈ
 લાગે છે. પણ ગ્રસ્તાસ્ત કે સ્વપ્નાસ ચંદ્રગ્રહણ ન હોય તો જઘન્ય રીતે પહોર ૮ ની ઇટલે કે પૂન-
 મની રાત્રીના અંતે ચંદ્રગ્રહણ થયું હોય અને પકમ્પાયલો આથમી જાય તો અહોરાત્રીની અસજ્જાઈ લાગે
 છે. પણ તે વચમાં ગ્રહણ થયું હોય તો મધ્યમ અસજ્જાઈ ગણાય છે, ઇટલે કે જે રાત્રે ચંદ્ર પકમ્પાયો તેજ
 રાત્રે ૧ ઘડી રાત્ર બાકી રહેતાં મુક્ત થયો તો સૂર્ય જગ્યે અસજ્જાઈ મટી જાય છે. સૂર્યગ્રહણ હોય તો
 ૧૬ પહોરની અસજ્જાઈ લાગે છે; કારણ કે ઉત્પાત ગ્રહણમાં જગતો સૂર્યજ ઘેરાયો અને ઘેરાયલો
 જ આથમ્યો તો તે દિવસના ૪ પહોર, રાત્રિના ૪ પહોર અને આગલની અહોરાત્રી એમ ૧૬ પહોર
 ગણાય છે. અથવા કોઈ સાધુ એમ ન જાણે કે અમુક વચ્ચે સૂર્યગ્રહણ થશે, માત્ર ઇટલુંજ જાણે કે
 આજ ગ્રહણ થશે. વાદલ ઊતાં સૂર્ય ઉદયથી પ્રારંભી સજ્જાય બંધ પાડે તે ૪ પહોર તથા અસ્ત
 થવા વચ્ચે વાદલ દૂર થયે ઘેરાયલો અસ્ત થતો જોવામાં આવ્યો તો તે રાત્રિના પહોર ૪ અને

અગામીની અહોરાત્રીના ૮ પહોર એમ ૧૬ પહોર અસજ્જાઈની મર્યાદા છે. જઘન્યપણે ૧૨ પહોરની અસજ્જાઈ લાગે છે. એટલેકે અસ્ત થતો સૂર્ય ઘેરાયડોને ઘેરાયલોજ આથમ્યો જેથી તે રાત્રિના ૪ પહોર અને બીજા દિવસની અહોરાત્રીના ૮ પહોર મળી ૧૨ પહોર થાય છે. એ મર્યાદાની વચેનો જ્ઞાગ મધ્યમ અસજ્જાઈ મનાય છે, એટલે કે જે દિવસે ઘેરાયો તેજ દિવસે મુક્ત થયો તો ફક્ત ચાર પહોરનીજ અસજ્જાઈ ગણાય છે.—“પુત્રે જાતે શતહસ્ત મધ્યે દિન સત્કંયાવદસ્વાધ્યાયઃ, પુજ્યાંજાતાયાંતુ દિનાષ્ટકમસ્વાધ્યાયઃ, સ્ત્રિયારવતોત્કટત્વાત્”—પુત્રનો જન્મ થયો હોય ત્યાંથી ૧૦૦ હાથ લગી ૭ દિવસ પર્યંત અને પુત્રીના જન્મસ્થલથી ૧૦૦ હાથ લગી આઠ દિવસ પર્યંત અસજ્જાઈ લાગે છે, તથા બારે માસ પરપોટા થનારા વર્ષાદની વૃદ્ધિ આવે તો અહોરાત્ર ઉપર જ્યાં સુધી વરસે ત્યાં સુધી અસજ્જાઈ લાગે, પરપોટા રહિત વરસે તો બે અહોરાત્ર ઉપરાંત અસજ્જાઈ, પણ ન્હાની ફરફર વરસે તો સાત અહોરાત્રી લગી અસજ્જાઈ લાગે છે. તથા પ્રજ્ઞાત—(સૂર્યેન્નુદગતે), મધ્યાન્હ, અસ્તમન સમય અને અર્ધરાત્રી એ ચાર સંધ્યા સમય તથા અજુઆલે પંચવાને પંચવા, બીજ,

ત્રીજ લગી રાત્રિના પહેલે પહોરે અસજ્જાઈ લાગે છે. આ પ્રમાણે ૪૨ અસજ્જય. ॥ પાલીની રાત્રિ પણ સજ્જાય ન સૂઝે “યુપકનામા અસ્વાધ્યાયો નવતિ”—આનું વિસ્તારપૂર્વક વર્ણન સમાચારી શતકથી જાણવું. આ પ્રમાણે અસજ્જાઈનો વિચાર છે. અસજ્જાઈ સંબંધી અર્થાત્ અકાલે સ્વાધ્યાય કરવાથી દૂષણ લાગે એમ શ્રી ઢાળાંગજીના ચતુર્થ સ્થાનકના બીજા ઉદ્દેશામાં કહ્યું છે કે—“ સુઅનાણં મિઅનત્તી ૧, લોગવિરુદ્ધં ૨, પમત્તઠલણાય ૩, વિજ્ઞાસાહણવેણ ૪, ધમ્મયા ૫. એવમાકુણસુ —“ ઇત્યાદિ ઇત્યાદિ—

॥ अथ श्री अस्वाध्याय सित्तरी ॥

(चोपाइ छंद.)

श्री गुरुपयनमि नामीशीश, सूत्र ज्ञणविधिकहणि जगीस ॥ ज्ञणिये गुणिये जिणि परि नही,
ते पुण कहिंशुं गुरुमति लही ॥ १ ॥ अर्थ प्रकाशे श्री अरिहंत, सूत्र रचे गणधर गुणवंत ॥ सूत्र अर्थ
इम दोय प्रमाण, परंपरागम ज्ञाखे जाण ॥ २ ॥ आगम कहिये त्रिजुवन सार, आगम ज्ञवियण
तारणहार ॥ तेहवो जगमां कोइ न लहुं, आगमनी जामलि जे कह्युं ॥ ३ ॥ ए आराधी शुद्धाचार,
जन अनंत पहुता ज्ञवपार ॥ ए विराधी संसार अनंत, कीधो सही दूरि ज्ञवअंत ॥ ४ ॥ इम ज्ञाख्युं
वे चोथे अंग, गुरु पूढी जाणजो प्रसंग ॥ इणि कारणि श्रुत आराधिये, निर्मल मुक्ति पंथ सा-
धिये ॥ ५ ॥ आवश्यकावश्यकवितिरित्त, कालिक उतकालिक इम वुत्त ॥ अंग बाहिर ने अंगपविट्ट,
सूत्र ठ जेद ठाणांगि दिट्ट ॥ ६ ॥ काल ग्रहण करि ज्ञणिये जेह, आगम ज्ञाख्यो कालिक तेह ॥

उत्तराध्ययन ठेदने अंग, बारसांहि केईय उवंग ॥ ९ ॥ इम कालिक आवश्यक आदि, एहना तप
उपधान अनादि ॥ विधि विण जणतां बहुला दोष, थाय सही आसायण पोष ॥ ७ ॥ आसायण
वारण मिष्ठत्त, टाळतां निर्मल समकित्त ॥ इसो जाणि विधिगुं सहहो, श्रुत जणिवो जिम शिव-
सुख लहो ॥ ८ ॥ सूत्र अर्थ अधिकारी साध, गृही अर्थ अधिकारी लाध ॥ अंगउवंग सूत्रनी
शाखि, एह मर्म निश्चल मन राखि ॥ १० ॥ पाउसी वेरति जाण, पाजाई इम त्रिणि वखाण ॥
उत्तराध्ययने ठवीसमें, त्रिहुं काले मुझ मन वीसमे ॥ ११ ॥ कालग्रहण यति विण नवि होय, एह
विचार विमासी जोय ॥ तिणि विण गृही कहो किम जणे, गुणे तेह साधुं मुखि सुणे ॥ १२ ॥
साधु गृहीने नहु वायणा, दिये निसित्थे पम्हिसेहणा ॥ ठाणांगि वायण वारणा, संजाळुं ए गुरु सा-
रणा ॥ १३ ॥ पूर्व कालि पुस्तक नहु हुता, गृही कहो तिह किम वांचता ॥ आशातन टाळो
एम जाणि, जयो जयो जिनवरनी वाणि ॥ १४ ॥ विधिये जण्युं पुण जिम न जणाए, नहु वंचाए
नहु गुणाए ॥ ते कारण असज्जाइ तणुं, गुरुमुखि संजाळि ते हिव जणुं ॥ १५ ॥

(ढांळ. छप्पय समान)

ते असज्जाइ बिहुअ जेदि आगममति जाणो, जेह विवेकी लोक तेह ए हियमे आणो ॥
आपणयी ऊगजे जेह ते आयसमुत्थ, परसमुत्थ जे परहथकी गिणि इम परमत्थ ॥ १६ ॥ परस-
मुत्थना जेद पंथ इक संयमघातक, धुअरि प्रमुख दुतिय जेद कहिये उतपातिक ॥ रजरुधिरा-
दिक वृष्टि जेद हिव त्रीय सदिव, करे नगर घर गयणि विविध सुर जे गंधवा ॥ १७ ॥ चोथो
व्युद्ग्रह जेद ए कहिये संग्राम, शारीरिक नर तिरिय अंग पुजलनो ठाम ॥ ए बोढ्यो
पंचमो जेद हिव त्रीयनि, कहिशुं लहिशुं जेह सुगुरुवाणीनी जुगति ॥ १८ ॥ संयमघातक
प्रथम जेद धुअरि शिआले, जां लगि हुइ तां सीम साधु संज्मषण टाळे ॥ अंग संकोची
वस्त्र सहित ढांकी एकांति, बेसे किरिया किंपि करे नहु माणिस त्रांति ॥ १९ ॥ तो जणवानुं क-
हुण किसुं बीजी जे चारि, असज्जाइ तिह सूत्र जणण तसु गुणण निवारि ॥ किरिया करवी स-
हुअ अवर हिव बीजी जणिये, संयमघातक तणो जेद इणि परि ए सुणिये ॥ २० ॥ राती ठाया

गगन थकी रजरेणु वरसे, तेह निरंतर त्रिणि दिवस ऊपर जो दीसे ॥ तो असज्जाइ जा-
 णवी जां लगी तां सीम, सूत्र ज्ञणण गुणिवा निषेध इम पाले नीम ॥ २१ ॥ घण वरसंते
 बुदबुदाकारें जिणिवारें, त्रिहु दिन ऊपर होय जाणि असज्जाय तिवारें ॥ वरसे बुद बुद रहित मेह
 सत्रेह निरंतर, तिह असज्जाइ होय पंच दिन थकीथ अंतर ॥ २२ ॥ न्हानी धारे वरसतो जब न
 रहे मेह, सग वासर उपरांत हुइ असज्जाइ एह ॥ संयमघातक एह पंच जाणिवा प्रकार, पहिले
 परहसमुत्थतणो असज्जाय विचार ॥ २३ ॥ टाले ज्ञणवो जेह साधु पाले जिणआण, निरते मा-
 रगें चालतां लहिये निर्वाण ॥ हिव उत्पातक तणिय विगति कहिशुं संखेवी, रुधिर मांसनी वृष्टि
 एह जूजुइय कहेवी ॥ २४ ॥ असज्जाइ हुए एहतणी अहोरत्त प्रमाण, ज्ञणण न सूजे सूत्रतणो
 तेहना ए ठाण ॥ वात सहित वा वात रहित रजने उद्दाति, रज पमती जिह शब्द थाय तेहने
 आपाति ॥ २५ ॥ धूलि शला ने केश वृष्टि जासां असज्जाइ, चैत्रमासि उजले पख क्रमि पंचमि
 आइ ॥ योगतणो निक्षेप करे तिणि दिवस प्रजाति, जो न करे तो बीज हुवे ए आगम ख्याति ॥ २६ ॥

अंतराले उत्तरे नही वलि तेरसि चउदशि, पूनम लोगस्स चारि चारि काउसग त्रिहु दिवसी
जो न करे तो वरष लगी जब ऊमे धूलि, तव असज्जाइ सूत्र सहु जणिये नहु मूलि ॥ २७ ॥ आशु
शुदि पंचमी पहर बिहु थकी गिणीजे, पन्निवे लगी गिणि सूत्रतणो सज्जाय न कीजे ॥ इम उत्पा-
तिक जेद कह्या त्रीजो हिव कहिये, तासु नाम सादिव्य जेह गुरु वचने लहिये ॥ २८ ॥ नगर-
तणा आकार सरिस गयणांगण होई, ते जणिये गंधर्वनगर विरचे सुर कोई ॥ अग्नि वर्ण राती
प्रज्ञा जलती दीसे दिशि, ते दिग्दाह विचारि जाणि जणिये आगम किसि ॥ २९ ॥ गयणि
ऊबके बीजली विणुकाले जिवारे, उटकापाते एक पहर असज्जाइ तिवारे ॥ गाजि अकाले प्रहर
हुन्निसज्जाय निवारे, इणिपरि जे परिहरे दोष ते आप उतारे ॥ ३० ॥ पखिख अजुआले पन्निव बीज
त्रीजें इक जाम, निशिनो पहिलो जाणिजो असज्जाइ ठाम ॥ तिणि दिशि संध्या निरति नही
तिणि काल न सूजे, पाउसी आगम विचार गीतारथ बूजे ॥ ३१ ॥

(दुहा.)

रवि आथमते अंबरे, दीसे लांबी मोघ ॥ राती अथवा सामली, ए उतपात अमोघ ॥ ३२ ॥
तो असजाइ इक पहर, जाणी लेजो जाण ॥ जलधरने आरुंबरे, प्रह जगमते जाण ॥ ३३ ॥ श्याम
वर्ण अथवा अलप, रातो दीसे जोई ॥ अथवा उंधण सारिखो, ए उतपातज होई ॥ ३४ ॥ अ-
सजाइ तव इक पहर, इकगीयठ कहंति ॥ प्रहर तिन्नि मुनिजन तदा, ज्ञाणिवा श्रुत न लहंति ॥ ३५ ॥
भूमिकंप अथ घरुहमे, पहर आठ असजाय ॥ घरुहमे, मोटे सादिज्जणि, नामंतरि निग्घाय ॥ ३६ ॥
शब्द रहित धूजे धरा, भूमिकंप ए जाणी ॥ ए आशातन टालियें, ए श्री प्रवचन वाणि ॥ ३७ ॥
चंद सूरना ग्रहणनी, असजाइ जिम होय ॥ गुरुमुखि संजलि ते कहिशुं, ते टालो सहु कोय ॥ ३८ ॥
उतकृष्टी बारह पहर, चंदतणी जे थाय ॥ ते किम किण उतपातवश, जगत चंद ग्रहाय ॥ ३९ ॥
ग्रह्यो उतो शशि आथमे, निशिना पहर विचार ॥ आवंता आठे पहर, इणिपरि बार विचार ॥ ४० ॥
एहनो अन्नेरी परिं, बीजो सुणो प्रकार ॥ ग्रहण हुसे किण अवसरें, जाणे नहु अणगार ॥ ४१ ॥

इम जाणे होशे सही, ग्रहण ति वादलमांहि ॥ नहु दीगो निशि ठेह्मे, दीगो ग्रहो प्रवाहि ॥ ४२ ॥
 आथंमतो इम रंयणिना, टाढ्या पहर चियार ॥ वलि आवंता दिवसनिशि, इम बारह अवधार ॥ ४३ ॥
 अवसाणि पूनिमतणे, चंदग्रहण जे दीठ ॥ पहर आठ एणीपरें, श्रुति जघन्य निदिठ ॥ ४४ ॥
 रंयणि मध्ये जे ग्रहो, वलि मध्यें मूकाय ॥ तो जेती निशि आकतो, ते असजाई थाय ॥ ४५ ॥
 उत्कृष्टि मझिम जहन, एवं त्रिणी प्रकार ॥ चंदग्रहणना ए जग्या, हिव रविग्रहण विचार ॥ ४६ ॥

(ढाल, देशी आदिसरजीनी विनतिनी)

हिव रविग्रहण विचार, कहिशुं जिणि परें, असज्जाइ हुइ एह तणीए । राहु केतु ग्रहवार,
 करतां आवरे, मंरुल रविनो ते जणी ए ॥ लोक कहे शशि सूर, राहु गले इह, एह वचन मिथ्या
 कहे ए । श्री जिन केवलसूर, अंगें पंचमि, बारमे शतकें संप्रहे ए ॥ ४७ ॥ ठठे उदेशे इम, बोढ्यो
 विस्तर, ग्रहण तणो तिह जाणवो ए । तो असज्जाइ केम, केवल कारण, उत्पातिक मन आणिवो
 ए ॥ सोल पहर उत्कृष्ट, ए असज्जाइय, उदयावसरें रवि ग्रहो ए । अस्तमि पुण तिम दृष्ट, ते निशि

आगिलो, अहनिशि इम निरतो लह्यो ए ॥ ४७ ॥ कहिये अवर, प्रकार गयणि सवादल, दिवस
ग्रहण दीसे नही ए । इम जाणे अणगार, आज अमावश ठे, तिणि ग्रहण हुशे सही ए ॥ निर्मल
अंबर दिठ, अंस्तमिसंग्रह, तिणि निशि निशि दिन आगिलो ए । पहर सोलनी दिठि, आगमि
जिनवर, असजाय ए संगिलो ए ॥ ४९ ॥ बारह पहर जघन, ते किम, संजलो दिनकर, आथमियो
ग्रह्यो ए । तिहि निशि टाले धन्य, मुनिजन सज्जाय, अहोरात्र बीजे लह्यो ए ॥ बारह पहर इम
जाणि, ॥ जे पुण दिवसि, ग्रह्यो दिवसि मूक्यो वली ए, । ग्रहण काल मन आणि, वेला
आवती, तां लगी सज्जाई टली ए ॥ ५० ॥ विंतर कृत गुंजार, नादिशं ऊपने, आठ प्र-
हर असज्जाइया ए । दिवसि संध्या चारि, उदे हिबे पहरे, अस्तमनिएं मध्यराइया ए ॥ तिणि-
वेला असज्जाय, जणिवो वांचवो, सूत्रतणो सूजे नही ए । कातिग ने अषाढ, पम्किमि चउमासी,
पम्किवा लगि जाणो सही ए ॥ ५१ ॥ असज्जाइ दिन बीज, सूजे सज्जाय, एहनो दोष अठे घणो ए ।
प्रवचनि वार्यो काल, जणतां प्रवचन, मुनिनें ठल हुइ सुर तणो ए ॥ जे हुए साधु प्रमत्त, तासु

विशेषहि, बलना सुरनी ऊपजे ए । जे हुए मुनि अप्रमत्त, तिहनें सागर, अर्द्ध ऊण थिति संपजे
 ए ॥ ५१ ॥ जसु ते सुर न बलंत, आधा सागर, परिमिति थिति वरते सदा ए । पुबवैर समरंत,
 तिणि सुर ते पुण, बलिये बलिये ए कहा ए तिणि कारणि असजाय, टालिय गुरु जणिवो, बहिवो
 योग तणो करे ए । ते मुनिवर समुदाय, श्रुत आराधीय, हेले जवसागर तरे ए ॥ ५३ ॥

(दुहा.)

व्युद्ग्राहिक असजाइया, कहिये चोथो जेद ॥ श्रुत बलि गुरुमुख संजली, हिवे जाणिज्यो
 सजेद ॥ ५४ ॥ म्लेच्छादिक नरवशतणो, महायुद्ध जां होय ॥ वसतिथकी आसन्न नर, इन्ही कलहे
 जोय ॥ ५५ ॥ पर्व वासें रज जां लगी, ऊरे फागुण मासि ॥ असजाइ तां लगी हुए, जो जो
 हिये विमासि ॥ ५६ ॥

(बाल भुजंगी छंद जेवी.)

देशनो अधिपति विपति पामे तदा, होय असजाइ अवर बेसे तदा ॥ सूत्रनो जणण करिये

विमासि सही, एह विणुं सूत्र सज्जाय जणिवो नही ॥ ५७ ॥ होय परचक्रजय तेह नवि उपशमे,
 तां असज्जाइय अकरणिणं अतिक्रमे ॥ आण जिणवरतणी जणे त्रिचुवन धणी, तासु परंपरे आज
 लगी ते गिणी ॥ ५८ ॥ नगर नर मोटिको मरण पामे जदा, इग अहोरत्त असज्जाय हुए तदा ॥
 वसतिथीसात घरमांहि दीपत नरें, विहमिये पहर अरु सूत्र नहु उच्चरे ॥ ५९ ॥ पाधरा पुरुषने मरणि
 शब जां पड्यो, रहे तां होइ असज्जाइ चिते चड्यो ॥ पड्यो तिरि रुधिर तह फूटए अंरुए, गायने
 प्रसवि जर धरणि जव ठंरुए ॥ ६० ॥ एटले जाम तिय सूत्र नहु सूजए, जणिवए गुणिवए पदं नहु
 बूजए ॥ विबुध जन जाणि ए दूषण टाळए, सुमति जल दुरितमलपंक पखाळए ॥ ६१ ॥
 नरतणे शोणिते उच्चर्ये इहां वली, इक अहोरत्त असज्जाइय अटकली ॥ मेघनी वृष्टिते धोवराणो
 जदा, तंतखिणे टले असज्जाइय ते तदा ॥ ६२ ॥ पाठलि निशि पमयो उच्चर्यो जगते, सूरि सूजे
 तदा चित्त बलि जागतें ॥ दंत देखि पमयो हाथ सो बाहिरें, परिठव्ये शुद्ध नहु दोष श्रुत
 वागुरें ॥ ६३ ॥ अहव जाणि पमयो शोधतां नहु लह्यो, दंत उंहडावणी काजसंग तिह कह्यो ॥

चार लोगस्सनो शुद्ध जे इम करे, सूत्र आशातना इणि परि परिहरे ॥ ६४ ॥ प्रेतवनि नरतणा
 अस्थि ठे जे दह्या, ततखिणे मेघजलवृष्टिशुं ते वह्या ॥ तिह असजाइय सर्वथा पैं नही, अन्यथा
 वरस दश दुनि सूऊ नहीं ॥ ६५ ॥ जे विलाम तणी जाति जीव जीवतो, ग्रहिय न जाय तो न
 हिय असूऊतो ॥ करत तसु घात जे कोइ अवयव पमे, पहर अरु सूत्र सज्जायने ते नमे ॥ ६६ ॥
 साठ करमांहि तिर्येच अवयव तथा, हाथ शत मांहि नर अवयव संकथा ॥ करे असजाय विचि
 से रजें बिहू दिसैं, होय तो शुद्ध सज्जाय आगम कसैं ॥ ६७ ॥ नारिने ऋतुसमय मास मास
 सुण्यो, वासर त्रिणि असजाय कारण गिण्यो ॥ तेहथी अधिक असजाय ओहमावणी, करिय का-
 उसग तो शुद्धि थाये घणी ॥ ६८ ॥

(दुहा.)

आद्रा मंही स्वाति लगी, गाजबीज जो होय ॥ तो असजाइ नहु कही, हिये विमास जोय
 ॥ ६९ ॥ शेषकालि तारा तणि, दंसणि सूऊे काल ॥ पुत्र प्रसवि दिन सत्त गिणी, पुत्रि अरु दिन टाल

॥ ७० ॥ इम शारीरिक पंचमी, असजाइ ए जाणि ॥ श्री पार्श्वचंद्र हरखे जणे, सांजलि प्रवचन
वाणि ॥ ७१ ॥ (कलश) इणिपरि निजुत्ती बहु विह जुत्ति जोइ आवश्यक तणिय ॥ ठाणंगि चंगे जाणि
प्रसंगें संखेपे ते में जणिय ॥ सांजलि ए वाणि संयुणज प्राणी श्रुत आशायण परिहर ए ॥ ते
नहीय विराधक सहीय आराधक जवसायर हेले तर ए ॥ ७२ ॥

॥ इति श्री नागपुरीय वृहत्तपागङ्गाधिराज युगप्रधान श्री पार्श्वचन्द्रसूरि विरचिता
अस्वाध्यायं द्विसप्ततिका संपूर्णा ॥

१ आ प्रकरणमां बनती महेनते सुद्धि करवामां आवेली छे, छतां पण तथाविध सुद्ध पुस्तक न मलवाथी केटलीक
गाथाओमां संक्षय रहे छे, माटे जेमती पासे आ शुद्ध पुस्तक होय अने ते अमने लखी जणावशे तो बीजी आवृत्ति वखते
उपयोगी थइ पडशे.

॥ अथ श्रीब्रह्मवावनी ॥

(एकत्रिसा सवैया छंद.)

ॐकार आप परमेश्वर परमज्योति अगम अगोचर अलख सुरूप गायो है, द्रव्यतामै एक पै अनेक जेद परजैमैं जाको जसवास मत्त बहुनमैं ठायो है ॥ त्रिगुन त्रिकाल जेव तीनु लोक तीनु देव अष्ट सिद्धि नवो निद्धिदायक कहायो है, अक्षरके रूपमैं स्वरूप नूअलोकहुको ऐसो ॐकार हरखचंदमुनि ध्यायो है ॥ १ ॥ नमत सुरासुर खगेंद्र धरणेंद्र जाकों मुनिनके वृंद ध्येयरूप करि ध्यायो है, जैनी कहैं जिन शिवमति शिवरूप मानै वेदपाठी ब्रह्म बोध बोधरूप गायो है ॥ कोउ कहै अलख अद्वाह यौं अथाह रूप ॐ ॐकार ऐसो जिन जैसोइ बतायो है, वर्ननकौ इंद जा की महिमा अमंद ताहि वंदत हरखचंद सब सुख पायो है ॥ २ ॥ मत्तहुमैं तत्तहुमैं जोगकी जुगतिहुमैं जुगति मुगतिहुमैं जाको विसतार है, वेदमें कितेबमैं अवेदहुके जेदमैं सुथापना

उच्छेदमेंहु कियौ निरधार है ॥ जंतरमें संतरमें बरै बरै तंतरमें शब्द निरंतरमें होवत उच्चार
 है, प्रणव प्रसिद्ध ऋद्धि वृद्धि सुखदायक है जपत हरखचंद ऐसो 'ॐ' 'ॐ'कार है ॥ ३ ॥
 सिद्धिनकों सिद्धि ऋद्धि वृद्धि देहि संतनिकों महिमा महंतनकों देत बिन मांही है, जोगीकों
 जुगति औ मुक्ति देति मुनिनकों जोगीकों जुगति गति मति उन पाही है ॥ चिंतामनि रतन कल्प
 वृक्ष कामधेनु सुखके समाज सब याकी परिठांही है, कहै मुनि हर्षचंद लखि देख ग्यानदृष्टि
 'ॐ' 'ॐ'कार मंत्र सम और मंत्र नांही है ॥ ४ ॥ धंधजावकोसो इह जगको सुजाव तामें
 अधिक अग्यान जावहुकी अंधियारी है, मोहकी वयार सेती उरुत मिथ्यातरज जिन्हें ग्यानदृष्टि-
 कों मलीन कर मारी है ॥ काम क्रोध लोभ मोह प्रगट प्रमाद वसै रागदोष चोरहुकी
 जीति जहां जारी है, ऐसे जववासैं उदास ह्वेकें ग्यानीजीव साधत मुक्ति ताकों वंदना
 हमारी है ॥ ५ ॥ अगम अगोचर अलख अविनाशी ब्रह्म मोहकै मिलाप देखो कैसी नाच नाचा
 है, कबहु एकेंद्री विकलेंद्री सकलेंद्री जयो गयो नरकादि गति जहां दुख साचा है ॥ कबहु नरेंद्र

धरणेंद्रहु खगेंद्र इंद्र दिव्य देह पाय स्वाद विषयके राचा है, जौलों ग्यानज्ञावकों स्वज्ञाव घट
प्रगटै न तौलों इह चिदानंद सब खेल काचा है ॥ ६ ॥ आदि है अनादि है अखंरित अबा-
धि है न कमी है न ज्यादा है सुव्यापक सरब है, एक है अनेक है अलेख नेख रेख ऐसो परजै
विशेषहीमें जाहीको परव है ॥ तोहीमें है मोहिमें है जहां देखो जाहीमें है सत्ताकी समोहीमांहि
चेतन जरब है, परजै प्रवान है अनंत ग्यानवान है सो मोखको निदान ऐसो आतमदरब है
॥ ७ ॥ इनहीके ध्यान निरवान पद पाइयत इनहीके ध्यान ग्यान केवल लहतु है, इनहीके
ध्यान कीए मिटत करममल अचल अमल गुन आतमा गहतु है ॥ इनहीके ध्यान सुरलोक
नरलोकहुमें पावै प्रभुताई नवपातिक दहतु है, सोहै घटमंदिरमें आतमा प्रगट देव ताकी
कर सेव मुनि हर्ष युं कहतु है ॥ ८ ॥ ईश जगदीश औ अधीश शीष अवनीश करत मुनीश
सब याहिकी उपासना, वही चिदानंदप्रभु पूरन परमब्रह्म पुगलमै मिट्यौ जैसें पुहपमें वासना ॥
नेद ग्यानदिष्टिसौं विचच्छन विजिन्न करै जैसें मथि काढियतु काठमें हुतासना, कहे हरख-

चंद मुनि तिहुं लोकमांहि आतमप्रकाश सम दूसरी न प्रकाशना ॥ ए ॥ उपजै न उपजतु विनसे
न विनसतु आतमा अखंरु ब्रह्मंरुको विकाशीहै, परजैके जेदसों ज्यौ अनेक वेद तोहू
द्रव्यतामै एक एह अज अविनाशी है ॥ वरनादि बीसजेद जाखै प्रभु पुग्गलके तिन्हौहूतैं निन्न
निज सत्ताकौ उपासी है, मनमें न गही जाय वानीसों न कही जाय ऐसी शुद्ध आतमाकी ज्योति
परगासी है ॥ १० ॥ ऊरध सप्त राज सात राज अधोलोक तीनसै तयालराज तिरबै प्रमानियै,
तामैं खट दरब सरब नव तत्वजेद ऐसे जरे जैसे घट घृतपूर जानियै ॥ ताहीकों कहत गेय गेय
परमान ग्यान ग्यान परमान शुद्ध आतमा बखानियै, व्यापित अखिल ब्रह्मंरुमें अखंरु ज्योति
तातैं इह आतमा सरब गति मानियै ॥ ११ ॥ ऋद्धि है अपार अविकार तेरे निकटही प्रगटै
ऊपट पट खुलै जो अग्यानके, तेरेहि जंझारमांहि जरे ग्यानरतन सो जतनके कीन्हे बिना जण
वश आनके ॥ तेरी प्रभुताइ पहिचानवेकों मुनिजन होइकें मगन अधिकारी जये ध्यानके,
अहो प्रभु चेतन अग्यानताके जाव त्याग आपुकों संजारौ ब्रम टारौ दरम्यानके ॥ १२ ॥

रीति विपरीति गही शुरुताकौं ठांमि दइ तातैं द्युति मंद जइ राजा चिदानंदकी, जम्यौ जव बीच
एक सासमें सतर बेर जनम मरन करि सही दशा दंदकी ॥ मोहकी मलिनतासौं हीनता जइ
अनेक राहके गिरासे जैसें घटै कलाचंदकी, अनुजौ अन्धास शुद्ध आतमप्रकाश जयो तमकै मिटै-
तैं कला प्रगटी दिनंदकी ॥ १३ ॥ लिख देख्यो शीख देख्यो शीखन शीखाइ देख्यौ रह्यौ न परेखौ कहुं वे-
दहुकी आतमा, ग्रंथ देखे पंथ देखे कुमतिकुपंथ देखे नगन निग्रंथ देखे मुनि औ महातमा ॥ सिद्ध देखे
सती देखे जोगी अरु जती देखे लेखे अनलेखे देखे पंकित द्विजातमा, गुनी देखे ग्यानी देखे तीरथके-
थानी देखे एते सब देखे पै न देख्यो एक आतमा ॥ १४ ॥ लीन्हौ कहा जोग जो तौ जोगसौं
न मुयो मन लोगके रिजायवेकौं धूम्रपान गटकैं, कोउ शीष धारे जटा कोउ तो उखारै लटा कोउ
कनफटा कोउ क्रियाहीमें अटकैं ॥ कोउ तो संन्यासी मठवासी वनवासी कोउ होयकै उदासी
परे तीरथकौं जटकैं, ब्रह्महीकौं चीन्यो नांहि मन वश कीन्हौ नांही एते पर होत कहा थोथे कन
फटकैं ॥ १५ ॥ एकही सिलोक पढौ पढौ क्यों न कोटि ग्रंथ पंथहु कुपंथनिमें जेती जेती कथाहै, वेद

निरवेद पढौ औरहु कितेब पढौ पोथीहु पुराननमें जाख्यौ जेसैं जथा है ॥ गुरु कहै ग्यानी कहै बने
 मतिमानी कहै ब्रह्महीकै जानवैकौं श्रुतसिंधु मथाहै, आपा पर पहिचान्यौ सब तंत विरतंत
 जान्यो और जानवैकी रही कौन तथा है ॥ १६ ॥ एही प्रभु आतमा अलख अविनाशी ब्रह्म
 कर्मके जरमवश कैसें रूप है रह्यौ, रच्यो परजाव पै सुजावको न लीन्हो शोध आतम प्रबोध विनु
 जमताकौं वैरह्यो; मानकी मगनतासौं क्रोधकी जगनतासौं लोभकी लगनतासौं मोहनिंद सैवरह्यो,
 सुगुरु चितावै जिनबानी समजावै तब आपा निधि पावै जो अनादिहीसौं खैरह्यो ॥ १७ ॥ उंह
 जो ब्रह्म जाकौं वेदमती ब्रह्ममानै न्यायके पढैया माने करता करमकौं, बोध कहै बुद्ध अरु सबसौं करे
 विरुद्ध जैनी कहैं शुद्ध यहै धरता धरमकौं; एते मतवारे मतवारे मतवारे मोलै करैं पढपात पाट खुद्यों
 न जरमकौं, वह तौ है एक ए अनेक जांति जांति कहै विना ब्रान्ति मिटे पैमो पावै क्युं परमको
 ॥ १८ ॥ और नही जान्यौ कहूं अंत न बखान्यौ काहु ऐसो न प्रमान्यो कौन रूप कौन रंग है,
 काहु नही देख्यौ कहूं चित्तमें न रेख्यौ तातै आपतै परेखौ को बतावै कौन ढंग है ॥

जान्यो तो न जाय इह कह्यो गह्यो जाय कैसें लख्यो नहुं जाय इह आतमा अजंग है,
और मतवादी बकवादी कहें एक अंग जैनी स्यादवादी कहै ब्रह्म सरवंग है ॥ १९ ॥ कोउ
शिष्य सुगुरुसों कहै कर जोरि करि स्वामि मोही ब्रह्मकौ स्वरूप समझाइयै, कौन ज्ञांति जान्यो
जाय काहंतैं प्रमान्यो जाय कैसें करि मान्यो जाय कैसें ठहिराइयै ॥ गुरु कहें तेरो ब्रह्म तेरे घट-
बीच तातैं निपट नगीच दूर कहाँलों बताइयै, पूरण प्रधान बश्यो तेरे घट आन सो तौ परजै
प्रमान ग्यान चेतनतैं पाइयै ॥ २० ॥ खट गुनी हानि वृद्धि कही व्यवहार मांहि निहचेमैं एक
दूजो जेद इहां नांही है, वरण विकार औ आकार सब पुगलमें वह निराकार ब्रह्म जहां देखौ
तांहीहै ॥ रूपहै न रेखहै न वरण विशेष जेष ऐसो है अलेख जामै धूप है न ढांही है, अरे मन
क्रूर कहा खोजत फिरत दूर तेरे इह जूर नूर तेरो तुज मांही है ॥ २१ ॥ गरुओ जयैतैं कबु गरु
औ कह्यौ न जात हरुये जयैतैं कबु हरुज नाही जयौ, जब देह धारी तब जयौ नर नारी फिर
जब देहि टारी तब जैसैंकौ तैसो रह्यौ ॥ किये जेख नामा जयौ बालक जवान वह पुरुष प्रधान

वृद्ध बालक नहीं कह्यो, न ज्ञज्यो अपार पारावारकौसो विसतार वमै मतधारिहूनै पार
 वाको न लह्यो ॥ १२ ॥ घटमै है निकट प्रगट ब्रह्म तेरे तूं तो मोहकै अंधेरे मांहि खोजत जहां-
 नमैं, अपनेहि पास मृगमदकी सुवास मृग सुंघत फिरत घास जैसें रान रानमैं; तूं तो ब्रम रह्यो
 गमिरह्यो वह नांहि कहूं तोमैं रमिरह्यो जैसें पावक पाषाणमैं, दहिमांहि धीव जैसें देहीमांहि जीव
 तैसें देखत सदीव ब्रह्मज्ञानी ब्रह्मग्यानमैं ॥ १३ ॥ ग्यानदृष्टि वेदसों अजेद एह आत्मा हैं
 यद्यपि है वेद पै तथापि एक कहियै, जैसें तृण काठ घास इंधनसों जिन्ह वन्हि दाइक स्वरूप
 करि एकै ज्ञांति लहियें ॥ तैसें देहधारी देह देहमें अनेक ज्ञांति ज्यौ नाना क्रांति पै अलेख जेख
 सहियै, तीनहू त्रिकालमांहि ग्यानतैं विजिन्न नांहि आपनी शक्ति ठांरु परकी न गहियै ॥ १४ ॥
 चंचल तरंग उठै पौनकै प्रसंग सेति अपने स्वप्नावहीतैं नीर ज्यौं अमोल है, तैसें ग्यान चेतना
 सों आत्म सुथिर सदा परकै प्रज्ञाव सेती नाना ऊकजोल है ॥ देव नर नारी पशु पंखी जलथलचारी
 पुन्य पाप सुख दुख करम किलोल है, मिटै परज्ञाव शुद्ध आत्म सुज्ञाव आवै पावै निज संपदा जो

अखण्ड अमोल है ॥१५॥ तिनवादी कहै जीव तिन तिन आवै जावै जलमें तरंग जैसे अंगमांहि आतमा,
 दरबके सरबस जेद कौन पावै शठ करै हठवाद वाद ठानै वातवातमां ॥ नही पहिचान शुद्ध ग्यानकी
 जड़ है तातैं मनके किलोलकों कहतुहै त्रिधातमा, जैनमती कहै जीव ग्यानमयि है सदीव अमल
 अखंड जैसे जातिरूप जातमां ॥१६॥ जलमें है थलमें है अनिल अनलमें है सबल निबलमें
 समायकै रह्यो वही, ग्यानहुमें ध्यानहुमें निखिल निदानहुमें वके सतिमानमें प्रमानमें कियो सही ॥
 रूपमें रचा है अन रूपमें सचा है घट कौन धोव चाहै जामें आप रूप है नही, साहिबकै
 जोरे तूं तो डुंढतहै औरैं औरैं घटमें ढंडोरै तो घटमें है ठतै अही ॥१७॥ ऊघरुत फिरत अनाहक
 अग्यानी जीव कोउ कहै आतमा है कोउ कहै नांही है, कोउ कहै व्यापक अव्यापक बतावै कोउ कोउ
 कहै ईश्वरके ज्योतिहुकी जंही है ॥ कोउ शून्य ठानै कोउ पंचतत्व मानै तातैं जैनी कहै जीव तौ
 सदीव ग्यान मांही है, चेतन स्वरूप है अखंडित अरूप है सुतत्वनिकौ रूप ऐसौ ब्रह्मघटमांहि है
 ॥ १८ ॥ नांही रूप रंग अंग वचन प्रसंग संग अकल अजंग ढंग कहांलों कही जियै, नांही कबु

मूरति न सूरति गरूर तन ग्यानकी जहूरतसौं पूरत बहीजियै ॥ ऐसोहै अलख जौलौं आपमें लखै न
 तौलौं परके बताए कहौ कैसौ कै पतीजिये, काहेकों करत वाद अनुजौंको पायौ स्वाद गुंगै कैसौ
 गुरु खाय चुप ठहै रहीजियै ॥ २९ ॥ टरत न टरै निज सत्ताको स्वप्नाव जीव परके विज्ञावमें
 कदापि काल नां मिलै, जैसें शुद्ध कंचन कुधातमें मिलत तउ निज गुन ठांनि पर गुनमें नही
 जिलै ॥ ज्युंही इह आतमा अलख अविनाशी ब्रह्म परकै मिलाप गति च्यारुमें सदा रुलै,
 परजै प्रसंग ज्यौ नाना विधि रंग तोउ आतमा अजंग शुद्ध चेतनासौं नां टलै ॥ ३० ॥
 ठाम ठाम गाम गाम धाम देवी देवहुकी करै शठ सेव पै न जेवहुकों पावही, फूल फल
 पाती तेरै धूप दीप वाती जारै वरे उतपाती केते जीवकों सतावही ॥ आपहै सचेत पै अचेत भूत
 प्रेत पूजै आपकों न सूजे मूढ और नरमावही, घटमें निकट परमात्मा प्रगट देव ताकी करै
 सेव तेतो सबै फल पावही ॥ ३१ ॥ मूलै न मुलाय जैसें उपल अटलखंज जलके समीप ठाढौ
 अपने सुजावसौं, पौनकै हिलारे उठै जलमें किलोल तातै मूलतौसौ दीसै सो तौ परके विज्ञा-

वसों ॥ तैसे ही अनादि अविकार निराधार ब्रह्म आप तौ अमोल मूलै कुमति कुजावसों, मिटे तैं
 अग्यान घट प्रगटै परमग्यान पावै निरवान पद कर्मके अजावसों ॥ ३२ ॥ ढरत ढरत नीर ज्यों
 ज्यों नीचै जात त्यों त्यों विमल स्वजाव मिटै नइहै मलीनता, कहुं ऊकजोर कहुं धारकी मरोर
 कहुं उठत हिलोर कहुं वृद्धि कहुं हीनता ॥ तैसें इह ब्रह्म पर्यो करम नरममांहि परम धरम बिन
 नइ ठवि ठीनता, जब ब्रम मेटै तब आपहीमैं आप जेटै विना ताहि जेटै नांहि मिटै नवदी-
 नता ॥ ३३ ॥ नांही कहै नांही नांही है कहै तो हैही सही नाही अरू है ए दोउ स्यादवाद रूप
 है, व्योममैं कुसुम जैसें अस्ति नास्ति उनै रूप कैसे ठहरावै घनघटा मध्य धूपहै ॥ ऐसें सप्त
 जंगी नय साधी सरवंग अंग वचन प्रसंग जाखी जिनमत झूप है, जानै स्यादवादी और
 वादी जानै मानै नांहि अकल अलख रूपी ब्रह्मको स्वरूप है ॥ ३४ ॥ तनमें तिहारै परमेसर
 वसत तूं तौ तौलुं न निहारै जौलों परल अग्यानके, उगेहु विरोचनके लोचन खुलत नांहि
 कौशिकके बाल चाल पावै न विहानके ॥ करि ग्यान अंजन निरंजन निजर आवै सुगुरु बतावै

उपचार जो जो ध्यानके, तजि मति फैन गहौ जिन मति बैन ऐन ताहितैं विमल नैन होत ब्रह्मग्यानके ॥ ३५ ॥ थिर चर देहधारी जेते है संसारी ताकी करम प्रकृति न्यारी न्यारी गति टेक है, वरन विकार औ अकारहुतैं न्यारे सब न्यारे न्यारे कर्मबंध फल व्यतिरेक है ॥ जनमतैं मरनतैं चरनतैं करनतैं न्यारे न्यारे सब जीव द्रव्यतैं अनेक है, परजै प्रवान सब दीसतुहै आनि आनि निहचै समान ग्यान चेतनामें एक है ॥ ३६ ॥ द्रव्यत स्व रूप कलधौत. एक रूप जैसे कुंमल कटिक परि जेते बहु रूप है, परजै की हानि वृद्धि द्रव्य घटै वढै नाहि अपने स्वज्ञाव लीनै अचल स्वरूप है ॥ तैसें जीव द्रव्य ताके ग्यान चेतनादि गुन नरनारकादि गति परजै निरूप है, घटेतैं घटत नाहि वढेतैं वढत नाहि असो अविनाशी ब्रह्म घटमें अनूप है ॥ ३७ ॥ धरे बहु जेख पैं अलेखकी न लखी रेख ज्ञानदृष्टि देख अनमेखमै लख्यौ परै, तजिकेँ नरम परब्रह्मकौँ पिठान लेहु आपहीमें जानकर हृदमें न क्युं धरै ॥ काहिकौं करत खेद ठोरु जम्बुद्धि जेद आपतुं अजेद ब्रह्म मुक्तितौ सदा करै, जप तप ध्यान दान तीरथसनान व्रत बिन ब्रह्म देखे बिना कहु काज नां सरै ॥ ३८ ॥ नयकौ निवास

संघं ण मणणप्पूआ ॥ साहु अज्जावं मणणइ, कलिकाले एरिसा सद्धा ॥ ६७ ॥ बहु णिंदइ गणवासी
बहु णिंदइ ढुंदमइअ जिणपग्गिमा ॥ बहु णिंदइ जिणपवयण, कलिकाले एरिसा सद्धा ॥ ६८ ॥
एहु जाणइ सम्मत्तं, एहु णय एहु तत्तविरइ दवाइ ॥ गुरु देवाइ न याणइ, अप्पंपइ मुणइ सद्धत्तं ॥ ६९ ॥
एहु षक्काय सरूवं, मुणइ एहु पंचइदि विसयाणि ॥ आवस्सगं ण मुणइ, सद्धत्तं तहवि मण्णेइ
॥ ७० ॥ साहिं साहग साहण, मुणइ जेया ण मूढ वप्पप्पा ॥ णाया खलु अप्पाणं, मुणइ एयरिसा
सद्धा ॥ ७१ ॥ णय णिच्छय ववहारं, मुणइ णय साहु सावगं धम्मं ॥ तहविण वंदइ जइणो, कलिकाले
एरिसा सद्धा ॥ ७२ ॥ जस्सुवएसंसुच्चा, जाणइ धम्मं च चच्चए अप्पा ॥ मणणइ तस्स कुलिंगी,
कालेखुकंयग्घिणो सद्धा ॥ ७३ ॥ इदि मम मण्णेषु विम्हय, अवगुण गहणेण मुणइ अत्तहिअं ॥
जणइ अहं समदिठी, डुसुमे एयरिसा सद्धा ॥ ७४ ॥ मण मणियं मण्णेइ, साहु असाहु गुणा-
गुणे धम्मे ॥ जेणहु कुणइ परिका, ते मूढा हुंति कुल सद्धा ॥ ७५ ॥ संजइ असंज उवा, गीयन्ता इयर
सील डुरसीला ॥ सब्ब समाणं मण्णइ, कलिकाले एरिसा सद्धा ॥ ७६ ॥ जह एरिसा कुसद्धा,

दीसइ बहुलाहु दुस्समे समए ॥ तहवि सुसद्धाथोवा. अज्जवि दीसंति गुणगाही ॥ ७७ ॥ अज्जवि
 सम्मत्तधरा, वयपरिमा धारगा सुसीद्धावि ॥ साहुगुणे सुविरत्ता, सद्धा एयारिसा अहि ॥ ७८ ॥
 जिणपूआ गुरुजत्ति, कुणई साहम्मियाण वल्लहं ॥ सगखित्ते धणववणं, जवणं विहि पंच परमेठी
 ॥ ७९ ॥ गुरुजण गमणागमणे, पयठवणे साहु दिक्खणे चेव ॥ दव्वुल्लज्जावुल्लव, करणे अज्जा-
 वि उज्जमा सद्धा ॥ ८० ॥ अज्जवि सुधम्मपस्की, सज्जवयाराहु सदय सुवियारी ॥ सुहकरणी अणु-
 रत्ता, अज्जवि एरिसा सद्धा ॥ ८१ ॥ अज्जवि सुगुण सुरूवा, दीह वियारी सज्ज सुविणीया ॥ सुवयणा
 गुणपस्की, गुणरागी एरिसा अहि ॥ ८२ ॥ धम्मी धम्मसणेहि, धम्मसहाईय धम्मउवएसी ॥
 धम्माणु रागरत्ता, अज्जवि सद्धाय धम्मिष्ठा ॥ ८३ ॥ चउविह धम्मपवत्तग, अवर पवत्तावणेवि जे
 कुशजा ॥ गेहेविय वसमाणा, समण समाणा गिही अहि ॥ ८४ ॥ जहवि उक्किट्टगुणा, न हुंति
 दुसुमेण काल जावेण ॥ तहविय जहज मज्झिम, गुणा पवतंति संघेसु ॥ ८५ ॥ सज्जण सरल सहावा
 गुणथुइ सीजा अनिंदगा मिष्ठा ॥ एए गुणा जहणणा, जस्सहवे तेजहणण गुणी ॥ ८६ ॥

सम्मत्त देस विरइं, सब विरदस्स साहणं कुणई ॥ तिसुठाणे सुवि मग्गिम, गुणी विमग्गाणु
सारीवि ॥ ८७ ॥ जं तिय मप्पण्णयरं, गुणं सु बहिज्जण दिठयरं धरई ॥ मूलगुणं उत्तरमवि, जयणं
उक्किठणादवं ॥ ८८ ॥ आयरिय उवप्पाया, साहु सट्ठाय चउव्विहो संघो ॥ उक्किठाइ ति जंगा,
निय नियठाणेषु जुंजिवा ॥ ८९ ॥ दवाइ चउजंगाणि, विचारियवाणि आदमब्बीणं जेणय मऊथ्य ज्ञावं
हवइदिढं दोसपरिहरणं ॥ ९० ॥ दुसम समय सहावे, अप्प गुणा दोस बहुयरा होई ॥ इदिमुणि जणय
जविया, गुणगहणं कुणह अत्तहिये ॥ ९१ ॥ दोसग्गहणे दोसं, गुणगहणे होइ अत्तगुणवुद्धी ॥ इय
जाणे ज्ञो ज्ञवा, गुणगहणं दोस चयण वरं ॥ ९२ ॥ आयरिय उवप्पाया, साहु सिस्साय साहुणी सट्ठा ॥
अवमाणियाहु जेमे, अवराह खमंतु मे सव्वे ॥ ९३ ॥ एहु मे राउं दोसो, एहु मे णिंदायओअणं
किंचि ॥ दुसम सहावं कहियं, जवियाणं जाणण णिमित्तं ॥ ९४ ॥ जं सामाण विसेसं, रूवं ज्ञ-
णियं च समण संघस्स ॥ अहमवि तेणय रूवे, वहामो कम्मजोएण ॥ ९५ ॥ तव जव नाण प्पाण
समिई गुत्तीय समण धम्मं च ॥ सुह किरियाणुट्ठाणं, एहु मे एकोवि पुण्ण गुणो ॥ ९६ ॥

जइ जिणमय सदहणे, आराहग जाव नाणिणा दिठं ॥ ता तेण गुणाधारे, अहमवि आराहगो-
होमि ॥ ए७ ॥ दंसण नाण चरित्तं, रयणत्तय वंदणीय णमणीयं ॥ पढम दुगं सुयधम्मं, तिश्य
गुणं होई सगनामे ॥ ए८ ॥ दुगधम्ममे अवयरणं, तिणिण गुणाणं च सोवि दु दु जेये ॥ एय णिब्बय
ववहारं, सद सद जूएण तेवि दुहा ॥ ए९ ॥ गीयढ गुरु समीवे, उस्सग्गापवाय जेय मुणिज्जण ॥
वंदण नमंसणाई, जहाविहुं कुणह जो जवा ॥ १०० ॥ जे सामाण सरूवं, वणणवियंविज्जमाण जंदिठं ॥
तं वायमाण गुणियण, ममुवरि वेसं च मा वहसु ॥ १०१ ॥ जं जं सच्चासच्चं, वट्टइ वत्थु सुहासुहं
सवं ॥ गिएहइ विणापरिस्का, तस्स विही का जवे विहं ॥ १०२ ॥ आयरिया अणणाई, उवाहि
जुत्ता च हवइ उवज्जाया ॥ साहु हवई असाहु, पुढामि विहयं कस्स ॥ १०३ ॥ जइ सद्धावि कु-
सद्धा, गुणा गुणणेव जाणए किंचि ॥ कस्स णिवेयेएमि णायं, जइ जवई एरिसो संघो ॥ १०४ ॥ सा-
हण सहाय रहिजं, कुणई कथं धम्म साहगो साहु ॥ साहण सहाय सरिसं, सिज्जइ कज्जं सुहा-
सुहं सवं ॥ १०५ ॥ चिच्चा सढहढवायं, मयवायं माण मायवायं च ॥ जइ श्वह गुणलाहं, रिज-

ज्ञावे सुणह चच्चेह ॥ १०६ ॥ कुणई कुमिल कुजावे, जणणं गुणणं च कहण सुणणं च ॥ पुढण
 चच्चणयायी, सबं पि निरुद्धं तस्स ॥ १०७ ॥ तम्हा कुमिल कुजावं, चिच्चा घरिजण हियय रिउ ज्ञावं ॥
 जईजण लोय ज्ञावं, जिणधम्मं कुणह ज्ञो ज्ञावा ॥ १०८ ॥ जं सादवाद धम्मं, उ ज्ञय नउत्तं न जा-
 णए मूढो ॥ एगं तं गही जणय, थावण उत्थावणं कुणई ॥ १०९ ॥ तं जिणधम्म विराहग, जूदा-
 खलु जमदिणंत संसारे ॥ तम्हा आणपमाणं, कुणहय इजण मय वायं ॥ ११० ॥ तम्हा परिकणं
 खलु, कत्तवं देव धम्म गुरु गंधे ॥ सच्चेयरमिस्सेहव, गेयं हेयं उवाएयं ॥ १११ ॥ सिरि नागपुरी
 नाम, वरु तव गढे जुगप्पहाणोय ॥ सिरि पासचंदसूरि, सरपट्टे अठमे अष्ठि ॥ ११२ ॥ सिरि णेमि-
 चंदसूरी, सररद्ये दुसम समयगुणं ॥ मालारूवं सदगं, रश्यं मुणि कम्मसिंहेण ॥ ११३ ॥ जो ज्ञवि
 ज्ञव सहावे, पढदी गुणदी कुणोदि गुणगहणं ॥ गुणगहणे गुण लहणं, गुण लहणे लहदि पर-
 मपयं ॥ ११४ ॥

॥ इति श्री महामहोपाध्याय मुनिश्री कर्मसिंहेन रचितं श्री कलिकाल स्वरूप कथनशतकं समाप्तम् ॥

अथ श्री गुणस्थानकचिन्हानि कथ्यते.

जीवनां गुण ज्ञान दर्शन चारित्र रूप (जीवस्वप्नावना) तरतम विशेष कृत जेदवने गुण-स्थानके जीवना पण जेद थाय ठे ते ए के:-प्रथम मिथ्यात्व गुणस्थानक एटले के जिनवचनथी विपरीतदृष्टिये अर्थात् जीवादि नव तत्त्वनी विपरीत प्रतिपत्ति, जेम धंतरानां बीज खावामां आचवाथी धोळी चीज पण पीळीज ज्ञासे अथवा पीळीजठे एम मानी बेसे, तेम मिथ्यात्वमोहनीना जोरवने देव गुरु धर्म ए ३ विपरीतपणे अने सर्व वस्तुने एकांतपणे मानी ले, पण सापेक्षपणे न माने, अथवा जिनवचन संपूर्ण सहहतां पण एक अक्षर मात्रानो अविश्वास जमालीनी पेठे लावे ते मिथ्या-दृष्टिनुं चिन्ह ठे. कोश कहेशे के- मिथ्यात्व दोष दुष्टने गुणठाणी केम कही शकीए ! तेना उत्तरमां एटलुंज के- यद्यपि मिथ्यात्व मोहनीय प्रकृति सर्वघातिनीठे तथापि तेथी सर्व ते स्वप्रतिपत्ति

હણાએ; તોપણ મેઘાઢાદિત સૂર્યપ્રજ્ઞાની પેઠે રાત્રિ દિવસ વિજ્ઞાગની કરનારી પ્રજ્ઞા અનાવૃતિ હોય
ઢે, તેવીજ રીતે જીવને પણ એકાંશે ઘટાદિકની પ્રતિપત્તી અવિરુદ્ધ હોય તથા અક્ષરનો અનંતમો
જ્ઞાગ ઝઘામો હમેશાં જીવને રહે ઢે, તે પરમ નિકૃષ્ટ ગુણની અપેક્ષાએ મિથ્યાત્વને ગુણસ્થનાક
કહેલ ઢે. પુનઃ કોઈ કહેઢે કે-- જ્યારે મિથ્યાત્વો પણ મુક્તિ હેતુ ક્રિયા કરે ત્યારે ગુણઢાણી
ગણાય ઢે, પણ તે સિંચાય મિથ્યાત્વ ઝૂમિસ્થ ગણાય ઢે. અથવા એ સમ્યક્ત્વાદિ ગુણ પ્રાપ્ત કરશે
તેથી ગુણઢાણી કહેવાઈ શકાય ઢે. ૧

ત્રીજું સાસ્વાદન ગુણસ્થાનક એટલે કે, ઉપશમ સમ્યક્ત્વ પામી એક સમય તથા ઢ આવઢી
શેષ સમ્યક્ત્વ કાઢ હોવા ઢતાં અનંતાનુબંધિયાના ઉદયથી ઉપશમિક વસતાં દ્વીર સ્વાદ સમાન
જ્ઞાવ મિથ્યાત્વ પ્રાપ્ત થયાં પહેલાં હોય તે સાસ્વાદન સમ્યક્દૃષ્ટિ ગુણસ્થાક ગણાય ઢે. ૨.

મિશ્ર ગુણસ્થાનક એટલે કે મિશ્ર મોહનીના ઉદયવરૂે શ્રી જિનના વચનોની ઝૂપર રાગદ્વેષ
ન હોય તે ત્રીજું ગુણસ્થાનક કહેવાય ઢે. ૩

ચોથું અવિરતિ સમ્યકદૃષ્ટિ ગુણસ્થાનક ઇટલે કે-વિરતિ ગુણ જાણતાં ઠતાં જવપ્રત્યયેં અપ્ર-
ત્યાખ્યાનાવરણકષાયોદયેં કરીને આદરી ન શકે, તે જાણે ન આદરી ન પાઠી શકે ૧, તથા
જાણે ન આદરે પાઠે ૨, અને જાણે આદરે પણ પાઠી ન શકે ૩, આ ત્રણ જાંગે વર્તતાં ક્ષાયિક
૧, ઉપસમિક ૨, અને વેદક ૩, આમાંથી એકજ તત્ત્વ રુચિરૂપ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત કરી જે જે અધ્ય-
વસાણે જિનવચન યથાસ્થિતપણે પરિણમે તે ચોથું ગુણઠાણું કહેવાય છે. ૪.

પાંચમું દેશવિરતિ ગુણસ્થાનક ઇટલે કે-સાવધ યોગની એકદેશે વિરતિ જેમ નિરપરાધિ
નિરપેક્ષસંકલ્પી ત્રસજીવનું ન હણવું ઇત્યાદિ હિંસાનિષેધરૂપ સમ્યક્ત્વ સહિત અધ્યવસાય જાણે
આદરે પાઠે એ જાંગે વર્તે તે પાંચમું ગુણસ્થાનક ત્યાં નવકારસી આદિ પ્રત્યાખ્યાનનો ઉદય હોય છે ૫.

ઠતું પ્રમત્ત ગુણઠાણું ઇટલે કે-પાંચ પ્રમાદવળે ચારિત્ર મલીન અધ્યવસાયથી થાય તે અપ્ર-
મત્તના અધ્યવસાયની અપેક્ષાયેં પમતાં, દેશવિરતિની અપેક્ષાયેં ચમતાં અનંત ગુણવિશુદ્ધ એવી
માયા પરિણામે વર્તે છે. ૬.

સાતમું અપ્રમત્ત સંયમ ગુણઠાણું ઇટલે કે-તે પાંચ પ્રમાદ રહિત અનંત ગુણ વિશુદ્ધ નિશ્ચય ચારિત્ર વિષે સ્થિરતા રૂપ તે સહિત જે અધ્યવસાય તેજ સાતમું ગુણઠાણું કહેવાય છે. ૬.

આઠમું નિવૃત્તિ ગુણઠાણું ઇટલે કે-ચારિત્રમોહની પ્રકૃતિ ૨૧ ઉપસમાવવા તથા સ્વપાવવાને માટે જેણે આત્મવિશુદ્ધ અધ્યવસાયવક્રે વિશેષ વીર્યોદ્ધાસ યુક્ત સ્થિતિઘાત, ૧, રસઘાત ૨, ગુણશ્રેણિ ૩, ગુણસંક્રમ ૪ અને અપૂર્વ સ્થિતિબંધ ૫ એ પાંચ વસ્તુ આપ્યથી અપૂર્વકરણે કહેવાય છે, તથા એક સમય અનેક જીવ ગુણઠાણે ચઢ્યા તેને શુદ્ધ શુદ્ધતરાદિક અધ્યવસાય જોદવક્રે નિવૃત્તિ કહેતાં ફેરફાર હોય ત્યાં એનું નામ નિવૃત્તિ ગુણઠાણું પણ કહેવાય છે. આ ગુણસ્થાનકે સમય સમય અનંતગુણ વિશુદ્ધ થાય છે. ૭

નવમું બાદરસંપરાય ગુણઠાણું ઇટલે કે-એક સમયમાં અનેક જીવ ચક્રે અને અધ્યવસાય ફેરફાર ન હોય તેથી એનું નામ અનિવૃત્તિ કહેવાય છે, તથા બાદર (મોટા) સંપરાય (કષાય) ના અર્હિયાં સ્વં થાય છે તેથી બાદર સંપરાય કહેવાય છે. ૮

દશમું સૂક્ષ્મસંપરાય ગુણઠાણું ઇટલે કે-સૂક્ષ્મ કોટીકૃત લોજ વેદતાં શેષ મોહનીયના ક્ષય-
વર્મે તથા ઉપસમવર્મે જે વિશુદ્ધ અધ્યવસાય તે દશમ ગુણસ્થાનક કહેવાય છે. ૧૦

અગ્યારમું ઉપશાંતમોહની ઢઘ્ઘસ્થ વીતરાગ ગુણઠાણું ઇટલે કે-જેમ પાણી નીતરવાથી તેમાં-
નો મેલ તલ્લિયે ઠરી જતાં પાણી નિર્મલ થાય તેમ મોહની કર્મના ઉપસમવાથી અધ્યવસાય નિર્મલ
થાય છે. તેમજ કષાય સત્તામાં રહે છે તે માટે કષાય ઉદય થયા કે ફોલાયલા પાણીની પેઠે મલીન
અધ્યવસાય થવાનો સંજવ હોય છે, તેના લીધે ઉપશાંત મોહની કહેવાય છે. આ ગુણઠાણથી અ-
વશ્ય પાઠો પને અને જો મરે તો અનુત્તરવાસિ દેવ થાય ત્યાં પણ ચોથું ગુણઠાણું પ્રાપ્ત થાય છે. અન્યથા
દશમું પ્રાપ્ત થાય છે. ૧૧

બારમું ક્ષીણમોહ વીતરાગ ઢઘ્ઘસ્થ ગુણસ્થાનક ઇટલે કે-સર્વ મોહપ્રકૃતિ સ્વપાઘ્યાથી
મોહની સત્તા દૂર થાય તેથી અત્યંત વિશુદ્ધ અધ્યવસાયવંત થાય છે. ૧૨

તેરમું સંયોગી કેવલી ગુણઠાણું ઇટલે કે-કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા પછી જ્યાં લગી બાદર યોગ

મન વચન કાયાના પ્રવર્તે હાલે ચાલે બોલે ત્યાં લગી સંયોગી કેવળી કહેવાય છે.

ચૌદમું અયોગી કેવળી ગુણઠાણું ઇટલે કે-બાદરયોગ રૂંધવાથી મન વચન કાયાના ઠયાપારના અજ્ઞાવથી કરણ વીર્યરહિત મેરુની પેટે નિઃપ્રકંપ જાણી શૈલેસીકરણ કરવાને લીધે અયોગી કેવળી ગુણસ્થાન કહેવાય છે. આ ગુણસ્થાનકે વ્યુપરત-ક્રિય અપ્રતિપાતી નામનો શુક્લધ્યોનનો ચોથો પાયો પ્રાપ્ત થાય છે તેથી શુક્લકાયયોગેવળે કેવળીને યોગનિરોધ થાય છે, પણ તે સર્વથા યોગના અજ્ઞાવથી ન થાય. અયોગીપણું તે બાદર યોગના અજ્ઞાવવળે અપેક્ષા ઇલેવાય છે. ઇત્યાદિ.

અ ચૌદ ગુણસ્થાનનું કાલમાન કહે છે.

મિથ્યાત્વ ગુણઠાણું અજ્ઞવ્યને અનાદિ અનંત, જ્ઞવ્યને અનાદિસાંત તથા સાદિસાંત હોય છે. ૫-૬-૭-૧૩ અ ગુણઠાણે દેશે જાણો પૂર્વકોની કાલ છે. ૪ થે સાગર ૩૩ સાધિક કાલમાન છે. ૨ જે ઠ આવળી, ૧૪ પાંચ હસ્વાક્ષર પ્રમાણ કાલ હોય છે. શેષ ૮ ગુણઠાણે કાલ ઉત્કૃષ્ટ અંતર્મુહૂર્ત હોય છે.

॥ मुनि श्री ज्ञाणचंद्रजी कृत प्रश्नोत्तर.॥

प्रश्न:-जीव साथे कर्म अनादिनांते तेनो वियोग केम थायते ?

उत्तर:-कर्म बे प्रकारनां होयते एटले के-सहजू स्वज्ञाव संपाद्य कर्म अने बाजुं सहकारी स्वज्ञाव संपाद्य कर्मते. ते पैकी जे सहजू स्वज्ञाव संपाद्य कर्मते ते अनादिंते तेथी तेनो वियोग नथी. पण जे सहकारी स्वज्ञाव संपाद्य कर्मते ते सादिंते तेथी तेनो वियोग थायते ए माटे कर्मनो अने जीवनो संबंध संयोगवळे सादि अने प्रवाहे अनादिंते. जे संयोगी ज्ञावते ते वियोग-गर्जितते तो ते विज्ञावजनित कर्म जातेज अन्यते. अन्य होय ते दूर थाय तेमां संदेह लाववा जेवुं पण शूंते ? ! मूळथीज कर्मबंध समयेज जीव ते निमित्त कारणते, उपादान कारण नथी. मात्र जुक्तवा दखते उपादान पणे परिणामे ते, एम मूळथीज जे बेउ द्रव्य जिन ते ते उपाय वळे

વિયોગ થતાં અરુચણ આવતી નથી. પુનઃ જીવને કર્મનો કર્તા કહિયે ઊંચે તે વ્યવહારથી છે. જેમ કુંજાર ઘસાનો કર્તા છે, પણ નિમિત્ત માત્રથી તે કર્તા કહેવાય છે, તેમ જીવ પણ કર્મનો નિમિત્ત કારણજ છે, પુઞ્જલાંસ્તિકાય દ્રવ્ય તે લોકાકાશમાં સર્વ સ્થલે ફરતો છે. સકર્મા જીવ પણ એમજ છે. તે જ્યારે એક ક્ષેત્રાવગાહી થાય છે ત્યારે ગ્રાહ્ય ગ્રાહકજ્ઞાવ સંબંધે તથાવિધ દ્રવ્યાદિ સામગ્રી સંયોગવળે કર્મપણે થાય છે. તે બનતા કર્મ પ્રત્યે જીવ પોતે નિમિત્ત કારણ થાય છે તેજ કર્મ જોગવવા વચ્ચે ઉપાદાન કારણપણે થાય છે, તે કર્મસ્થિતિ માત્રાએજ રહે છે તે સાદિ છે એમ હમેશાંનો નિયમ છે, તે માટે અનાદિ કહેવાય છે, તેનો વિયોગ છે. જેમ ધાણમાં પેદા થયેલું સોનું સદા માટીની સાથે જોડાયેલું છે; પરંતુ તથાવિધ ઉપાયવળે સુવર્ણ તે માટીથી રહિત થાય છે, તેમજ જીવ પણ પ્રવાહે અનાદિ કર્મ સંબંધે સહિત; પણ યોગ સાધનાદિ સામગ્રી સંયોગે શુદ્ધ દ્રવ્યરૂપ થાય છે એમજ સદ્દેહું યોગ્ય છે. ॥ ઇતિ મહામહોપાધ્યાય મુનિશ્રી જ્ઞાણચંદ્ર કૃત પ્રશ્નોત્તરમ્ ॥

અથ અષ્ટકર્મ સંબંધી બોલવિચાર.

આઠે કર્મના સ્વંજાવ કોના જેવા છે એ સંબંધીનો વિચાર નવતત્ત્વની અંદર કથન કરેલ છે. તે આઠે કર્મ પૈકી જ્ઞાનાવરણી કર્મવર્મે અનંત જ્ઞાનગુણ ઢંકાઈ જાય છે, દર્શનાવરણીવર્મે અનંત દર્શન ગુણ ઢંકાઈ જાય છે. વેદની કર્મવર્મે અનંત અવ્યાવાધ આત્મિક સુખ રોકાઈ જાય છે, મોહની કર્મવર્મે દ્વાયિક સમક્તિ ગુણ રોકાઈ જાય છે, આયુકર્મવર્મે અદ્વય સ્થિતિ ગુણ રોકાઈ રહે છે, નામકર્મના ઉદયવર્મે અમૂર્તિગુણ રોકાય છે. ગોત્ર કર્મવર્મે અગુરુલઘુ ગુણ રોકાય છે અને અંતરાય કર્મવર્મે અનંતવીર્ય આત્મશક્તિ રોકાય છે.

જ્ઞાનાવરણી કર્મ ૮ પ્રકારથી બંધાય છે, તે (કર્મબંધની વિગત શ્રી જગવતીજીમાં છે.) એ કે—“ નાણપમિણિયાણ ”—જ્ઞાનીનું ઝુંઘું બોલે ? “ નાણનિન્હવણ્યાણ ” જ્ઞાનીનો ઉપકાર ન માને ?, “ નાણંતરાણં ” સૂત્ર જાણનારને વિદ્ય કરે. ૩, “ નાણપ્પત્તેણં ” જ્ઞાન અને જ્ઞાની ઉપર

દેવ રાણે. ૫, “ નાણઆસાયણા ”-જ્ઞાનની આશાતના કરે. ૫, ણાણવિસંવાદણા જોગેણ ”-જ્ઞાનનો વ્યગ્નિચાર બતાવે અથવા જ્ઞાનથી વિપરીત ઉપદેશ કરે. ૬, આ ૭ પ્રકારે જ્ઞાનાવરણી કર્મ શરીર પ્રયોગ નામકર્મનાં ઉદયવરમે જ્ઞાનાવરણી કર્મ શરીર પ્રયોગ બંધ અર્થાત્ આ ૭ પ્રકારથી જ્ઞાનાવરણી કર્મ બંધાય છે. તથા તે કર્મ પાંચ અથવા દશ પ્રકારથી જોગવાય છે. તેમાં મતિજ્ઞાનાવરણી ૧, શ્રુતજ્ઞાનાવરણી ૨, અવધિજ્ઞાનાવરણી ૩, મનપર્યવજ્ઞાનાવરણી ૪, અને કેવલજ્ઞાનાવરણી ૫, એ પાંચ જ્ઞાન પ્રકટ થવા ન દે. તેમજ દશ પ્રકાર એ છે કે સોયાવરણે ૧, સોયવિન્નાણવરણે ૨, નેતાવરણે ૩, નેતવિન્નાણવરણે ૪, ઘાણાવરણે ૫, ઘાણવિન્નાણવરણે ૬, જીજ્ઞાવરણે ૭, જીજ્ઞવિન્નાણવરણે ૮, ફાસાવરણે ૯, ફાસવિન્નાણવરણે ૧૦, આ દશ પ્રકારે જોગવાય છે. એ જ્ઞાનાવરણી કર્મની સ્થિતિ આ પ્રમાણે છે કે-જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટ ત્રીશ કોમાકોમી સાગરની તથા અવાધા કાલ ત્રણ હજાર વર્ષનો છે.

દર્શનાવરણી ૭ પ્રકારે બંધાય છે અને નવ પ્રકારે જોગવાય છે, તે એ કે-(૭ પ્રકાર જ્ઞાનાવર-

ણીની પેઠેજ સમજી લેવા.) ચત્તુ દર્શનાવરણી ૧, અચત્તુ દર્શનાવરણી ૨, અવધિ દર્શનાવરણી ૩, કેવલ દર્શનાવરણી ૪, નિદ્રા ૫, નિદ્રાનિદ્રા ૬, પ્રચલા ૭, પ્રચલાપ્રચલા, ૮ અને ધિણદ્ધિ ૯ આ નવ પ્રકારથી જોગવાય છે. દર્શનાવરણીની સ્થિતિ જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત્ત, ઉત્કૃષ્ટ ત્રીશ કોનાકોરુ સાગરોપમ અને અબાધા કાલ ત્રણ હજાર વર્ષનો છે.

વેદની કર્મ બે પ્રકારે હોય છે-ઘટલે કે શાતા વેદની અને અશાતા વેદની. શાતા વેદની દશ પ્રકારે બંધાય છે તે એવી રીતે કે,-પાણાણુકંપયા ૧, જૂઆણુકંપયા ૨, જીવાણુકંપયા ૩, સત્તાણુકંપયા ૪, બ્રહ્મણં પાણાણં જૂયાણં જીવાણં સત્તાણં અદુરુલ્લખણઆ ૫, અસોયણા ૬, અજૂરણયા ૭, અતિપ્પણયા ૮, અપિટ્ટણયા ૯, અપરિયાવણયા ૧૦ આ દશ પ્રકારે બંધાય છે, અને આઠ પ્રકારે જોગવાય છે તે એ કે-મણુન્નાસદા ૧, મણુન્નારૂવા ૨, મણુન્નાગંધા ૩, મણુન્નારસા ૪, મણુન્નાફાસા ૫, મણુસુહા ૬, વેયસુહા ૭, કાયસુહા ૮ આ ૮ પ્રકાર છે.

અશાતા વેદની બાર પ્રકારે બંધાય, અને આઠ પ્રકારે જોગવાય છે તે એકે-પરદુરુલ્લખણયા ૧,

પરસોયણયાદ ૨, પરજૂરણયાદ ૩, પરતિપ્પણયાદ ૪, પરપિટ્ટણયાદ ૫, પરપરિયાવણયાદ ૬, બહુણં
 પાણાણં જૂયાણં જીવાણં સત્તાણં દુક્ખણયાદ ૭, સોયણઆદ ૮, જૂરણયાદ ૯, તિપ્પણયાદ ૧૦,
 પિટ્ટણયાદ ૧૧, પરિયાવણયાદ ૧૨ આ બાર પ્રકાર બંધના છે, અને અમણુન્નસદ્દા ૧, રૂવા, ગંધા,
 ફાસા, રસા, મણદુહયા, વયદુહયા અને કાયદુહયા આ ૮ યુક્તવાના પ્રકાર છે. વેદની કર્મની
 સ્થિતિ ત્રીશ કોમાકોમી સાગરોપમની અને અવાધાકાલ ત્રણ હજાર વર્ષનો છે.

મોહનીકર્મ ૭ પ્રકારે બંધાય છે અને અઘ્યાત્રીશ પ્રકારે જોગવાય છે તે એવી રીતે કે:-તિવ-
 કોહે ૧, તિવમાણે ૨, તિવમાયાદ ૩, તિવલોહે ૪, તિવદંસણમોહણીજાદ ૫, તિવચરિત્તમોહણી
 જાદ ૬, આ ૭ પ્રકાર બંધના છે, અને અનંતાનુબંધી ક્રોધ કે જે પર્વતની રેખા સરખો ૧, અનંતા-
 નુ બંધી માન કે જે પથરાના થાંજલા જેવો ૨, અનંતાનુબંધી માયા કે જે વાંસફાની ગાંઠ સમાન
 ૩, અનંતાનુબંધી લોજ કે જે કિરમજના રંગ સમાન છે. આ ચારે નરકની ગતિ આપે છે અને
 જાવજીવ રહી સમકિતનો ઘાત કરે છે. અપ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ પૃથ્વીની રેખા સમાન ૧, માન

(અપ્રત્યાખ્યાની) અસ્થિ સમાન ૧, અપ્રત્યાખ્યાની માયા ઘેટાના શિંગના સરખો અને અપ્રત્યાખ્યાની લોઝ ગાંઠાની ધરીની મઠી સમાન છે અને એઓ તિર્યંચની ગતિદાતા છે. સ્થિતિ વર્ષ દિવસની અને દેશવિરતીનો ઘાત કરનાર છે. પ્રત્યાખ્યાની ક્રોધ વેલુની રેખા સમાન ૧, પ્ર૦ માન કાષ્ઠ સરખું ૨, પ્ર૦ માયા ગોમૂત્રના સમાન ૩, પ્ર૦ લોઝ નગરની ખાલના ક્રાદવ સમાન હોય છે. એઓની સ્થિતિ ચાર માસની, ગતિ મનુષ્યની આપી શકે અને સર્વવિરતીનો ઘાત કરે છે. સંજ્વલન ક્રોધ પાણીની લીટી સમાન ૧, સં૦ માન નેત્રની સઠી સમાન ૨, સં૦ માયા વાંસનાની ઢોલ સમાન ૩, અને સં૦ લોઝ હલ્લદરના રંગ સમાન ૪. એઓની સ્થિતિ પંદર દિવસની, દેવગતિદાતા, અને યથાખ્યાત ચારિત્રનો ઝગ કરે છે.

આ સર્વ મઠી ૧૬ કષાય એ નોકષાય છે. હાસ્ય, રતિ, અરતિ, ઝય, શોક, દુર્ગંઠા, સ્ત્રીવેદ, પુરુષવેદ અને નપુંસકવેદ એ ચારિત્ર મોહનીની પચીસ પ્રકૃતિ. સમકિત મોહનીની ત્રણ પ્રકૃતિ—સમકિત મોહની ૧, મિશ્રમોહની ૨, મિથ્યાત્વ મોહની ૩ એ સર્વ મઠી ૨૦ પ્રકૃતિ છે. એઓની સ્થિતિ

જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્તની અને ઉત્કૃષ્ટથી ૭૦ કોના કોન સાગરોપમની તથા અવાધા કાલ જઘન્ય અંતર્મુહૂર્ત અને ઉત્કૃષ્ટી ૭૦૦૦ વર્ષની છે.

આયુ કર્મ સોઠ પ્રકારથી બંધાય છે અને ચાર ગતિમાં ચાર પ્રકારે જોગવાય એટલે કે-નાર-કીનું આયુ ચાર પ્રકારથી બંધાય છે તે એ કે-મહારંજિયાએ ૧, મહા પરિગ્રહાએ ૨, કુણિમાહા-રેણં ૩, પંચિંદિયવહેણં ૪. તિર્યંચનું આયુ ચાર પ્રકારે બંધાય છે તે એ કે-માશ્લિયાએ ૧, નિયમિ-હ્લિયાએ ૨, અઝીયવયણેણં ૩, કુરુતુલ્લકૂરુમાણેણં ૪. મનુષ્યનું આયુ પણ ચાર પ્રકારથી બંધાય છે તે એજ કે-પગ્નદ્યાએ ૧, પગ્નિવિણિયાએ ૨, સાણુકોસિયાએ ૩, અમઠરિઆએ ૪. એજ રીતે દે-વનું આયુ પણ ચાર રીતે બંધાય છે તે એ કે-સરાગ સંજમેણં ૧, સંજમાસંજમેણં ૨, વાલતત્રો કામેણં ૩, અકામ નિઙ્ગરાણં ૪, આ ચાર પ્રકારના ૪-૪ મઠી ૧૬ જેદ થયા તે ચારે ગતિની અંદર ચાર ચાર રીતે જોગવાય છે. નારકી, દેવતાની સ્થિતિ જઘન્ય દશ હજાર વર્ષની અને ઉત્કૃષ્ટપણે ૩૩ સાગરો-પમની, તેમજ મનુષ્ય, તિર્યંચની સ્થિતિ જઘન્યથી અંતર્મુહૂર્તની અને ઉત્કૃષ્ટપણે ત્રણ પદ્યોપમની છે.

નામ કર્મના બે જોડ છે તે એ કે પહેલું શુદ્ધ નામ કર્મ અને બીજું અશુદ્ધ નામ કર્મ છે. તે પૈકી શુદ્ધ નામ કર્મ ચાર પ્રકારથી બંધાય છે અર્થાત્ કાયઽજ્જુઆણ ૧, જ્ઞાસઽજ્જુઆણ ૨, જ્ઞાવઽજ્જુઆણ ૩, અવિસંવાયણાજોગેણં ૪ આ ચાર પ્રકારે બંધાય છે અને ચૌદ પ્રકારથી જોગવાય છે તે એ કે-ઈઠા સદા રૂવા રસા ગંધા જાવ ફાસા ૧-થી-૫, ઈઠાગઈ ૬, ઈઠાઠિઈ ૭, ઈઠેલાવણે ૮, ઈઠાજસોકિત્તિ ૯, ઈઠેઽજ્જાણકમ્મબલવીરિયપુરિસક્કારપરકમ્મે ૧૦, ઈઠ્ઠસરયા ૧૧, કંતસરયા ૧૨, પિયસરયા ૧૩, મણ્ણસરયા ૧૪ આ ચૌદ પ્રકારે જોગવાય છે. અશુદ્ધ નામ કર્મની પ્રકૃતિ ૪ પ્રકારે બંધાય છે તે એ કે-કાયઅણ્ણજ્જુઆણ ૧, જ્ઞાસઅણ્ણજ્જુઆણ ૨, જ્ઞાવઅણ્ણજ્જુઆણ ૩, વિસંવાયણાજોગેણં ૪ આ ચાર પ્રકારથી બંધાય છે અને ચૌદ પ્રકારથી જોગવાય છે તે એ કે-અણિઠાસદાજાવ અણિઠાફાસા ૫, અણિઠાગઈ ૬, અણિઠાઠિઈ ૭, અણિઠેલાવણે ૮, અણિઠાજસોકિત્તિ ૯, અણિઠેઽજ્જાણકમ્મબલવીરિયપુરિસક્કારપરકમ્મે ૧૦, હીણસરયા ૧૧, દીણ ૧૨, અણિઠ્ઠ ૧૩, અકંતસરયા ૧૪ એ ચૌદ છે. નામ કર્મની ત્રણ પ્રકૃતિ છે. તે કર્મગ્રંથથી જાણી લેવી. એની સ્થિતિ

જઘન્યથી આઠ મુહૂર્તની અને ઉત્કૃષ્ટપણે વીશ કોના કોની સાગરોપમની, તથા અબાધા કાલ
બે હજાર વર્ષનો છે.

ગોત્ર કર્મના ૨ જોડ છે તે એ કે-ઉચ્ચ ગોત્ર અને નીચ ગોત્ર. એ ૮ પ્રકારે બંધાય છે માટે આઠ
મદ ન કરવા. ઉચ્ચ ગોત્ર બાંધે તે પણ આઠ પ્રકારે જોગવાય છે એટલે કે-જાશ્વિસિદ્ધયા ૧, કુલવિ-
સિદ્ધયા ૨, બલવિસિદ્ધયા ૩, રૂવવિસિદ્ધયા ૪, તવવિસિદ્ધયા ૫, સુયવિસિદ્ધયા ૬, લાન્નવિસિદ્ધયા
૭, ઇસરિયવિસિદ્ધયા ૮ આ આઠ પ્રકારથી જોગવાય છે અને ઉચ્ચપણું પામે છે. નીચ ગોત્ર આઠ
પ્રકારે બંધાય છે તે એ કે-જાશ્મણં ૧, કુલમણં ૨, જાવઈસ્સરિયમણં ૮ એ આઠ પ્રકારે જે
મદ કરે તે નીચ ગોત્ર બાંધે છે, અને તે આઠ પ્રકારે જોગવાય છે. એટલે કે જાઈવિહીણયા, કુલવિ-
હીણયા, જાવ ઈસ્સરિયવિહીણયા. એ આઠ પ્રકારથી હીણપણું જોગવે છે. એ કર્મની સ્થિતિ જઘ-
ન્યથી ૮ મુહૂર્તની, ઉત્કૃષ્ટથી ૨૦ કોનાકોની સાગરોપમની, અને અબાધાકાલ ૨૦૦૦ વર્ષનો છે.

અંતરાય કર્મ પાંચ પ્રકારથી બંધાય છે એટલે કે-દાનાંતરાય પામવાથી, લાન્નાંતરાય કરાવાથી

इष्याए जोगांतराय करावाची, उपजोगांतराय करावाची अने वीर्यांतराय करावाची आ पांच प्रकारची बंधाय ठे अने पांच प्रकारची जोगवाय ठे एटले के-दानांतराय, लाज्जांतराय, जोगांतराय, उपजोगांतराय अने वीर्यांतराय. ए कर्मनी स्थिति जघन्यथी अंतर्मुहूर्तनी, उत्कृष्टथी ३० कोमा कोमी सागरोपमनी अने अबाधाकाल ३००० वर्षनो ठे. ॥ इति अष्टकर्म विचारः ॥

॥ अथ श्री आठ मद परिहार सज्जाय. ॥

(राह त्रिताल चोपाइनो.)

सुगुरु सीख रे जीव संजाळि, आठे मद मनहुंता टाळी ॥ दिनकर तापें ग्रीष्मकालि, जिम जळ बंमे सरवर पाळि ॥ १ ॥ आठे आठ करमना ठाम, जेवुं नाम तेवुं परिणाम ॥ घणो काल एनो जनमाद, पंचमांहि ए प्रथम प्रमाद ॥ २ ॥ माता पद्म जाति जगे कही, कर्मवशें ते उत्तम

लही ॥ एहनो मद म कर लगार, ए तें लही अनंती वार ॥ ३ ॥ अधम जाति पुण वार अनंत,
 ते कहेतां न लहिये अंत ॥ करिये गर्व किशुं मन जाणि, परिहर संजळि आगमवाणी ॥ ४ ॥
 पिता पदतणो कुल तेह, प्राणीने मद कारण जेह ॥ उत्तम नर पुण इण मद कळया, अवर लोक
 किहां जाय टढ्या ॥ ५ ॥ मरीचिने जवे श्री वर्द्धमान, कुलमद करी अति सपराण ॥ ते पुण
 माहण कुळ अवतर्या, कर्म खप्ये जवसायर तर्या ॥ ६ ॥ इशो जाणी कुळमद टाळीजे, निरतो सूत्र
 वचन पाळीजे ॥ प्राणी ए तुज अपूरव नहीं, काळ अनंतो इम गयो वही ॥ ७ ॥ गुण पाखें रूपें
 हुए किशुं, परमारथि जनमनगुण वश्युं ॥ आउळ फूल सेवंत्री जोय, गुण विण रूपें राचे न को-
 य ॥ ८ ॥ जो गुण हुए तो जश पावीजे, रूप विण पुण इम ज्ञावीजे ॥ इण कारण गुण करो प्र-
 माण, रूप लही मद तंजो सुजाण ॥ ९ ॥ रूप मद चक्री सनतकुमार, उपन्या अंगे कोढ अ-
 ढार ॥ संयम लेश परिसह सहा, तिणे मद ठंमी परमपद लहा ॥ १० ॥ रूप तणो मद जीव नि-
 वार, इम नहु पामिश जवजळ पार ॥ गर्वे कोइ न सीजे काज, गरवे न लहे शिवपुरराज ॥ ११ ॥

प्राणी तुज बळ केहो होय, काळ अतीत विमासी जोयं ॥ त्रेशठशिलाका पुरुष जे हुआ, तेहना
चरित जाणि जुजूआ ॥ १२ ॥ तसु बळ केहनी जामलि नहीं, तसु प्रमाण हुं न शकुं कही ॥
अनंत काळे ते थया अनंत, गुण गिरुआ मोटा बळवंत ॥ १३ ॥ ते चिंतवी आपणपुं जोय,
खजूआ सूर सम अंतर होय ॥ बळ मद टाळी चरण बळ धरे, काया निर्मळ इणि परे करे ॥ १४ ॥
श्रुतसागर जिम बे अपार, चउद पूरव अंग अग्यार ॥ जेइणे श्रुत पार ऊतर्या, तिणे पुण श्रुत
मद नहुं कर्या ॥ १५ ॥ आदि एग दुइ श्रुतकेवळी, तरतमयोगें श्रुत ते वळी ॥ इम करतां शुं
श्रुत तुज पास, म करिश मद इम हिये विमास. ॥ १६ ॥ आदीश्वरें वरषी तप कर्यो, वीरें ठ
मासी तप आदर्यो ॥ वर्गप्रतरघन एकावळी, सिंहनी क्रीरित कनकावळी ॥ १७ ॥ इत्यादिक दुःकर
तप जण्या, वळी अनंते कीधा सुण्या ॥ बारह प्रतिमा समरसें वही, जावजीव लगी निरवही ॥ १८ ॥
रे जीव तेहवो तप नहु थाय, तो दुःकर केम कराय ॥ फोकट मद इम जाणि करी, किशुं करे
अशक्ति. आदरी ॥ १९ ॥ ववहरतां एकांते लाज, कहुं न जाय एकंति अलाज ॥ करमयोगें

ए थाए सही, मद करतां होय अधिको नहीं ॥ १० ॥ इशुं विचारी क्षांजमद ठंमी, संजम ववह-
रवे बळ मंमी ॥ इणिपरे होशे अनंतो लाह, एह ऊपर मन करे उवाह ॥ ११ ॥ अथिर ल-
छि जिम संध्याराग, सूखिम सूत्र जिम काचो ताग; बे पहरनी जिम बांढमी, कापुरिष केरी
जिम बांढमी. ॥ १२ ॥ खिण खिण आवे खिण खिण जाय, जे घनवंत ते निरधन थाय; करम
उदय ते वळि धनवंत, लखमीमद म करीश गुणवंत ॥ १३ ॥ ए मद करता हीणा सहू, मद टा-
ळंतां वृद्धि हुए बहू; सांजळि सुगुरु तणो उपदेश, आवे मदनो टाळो लेश ॥ १४ ॥ सूत्र साखे
ए करो विचार, पाळो पूरा पंचाचार; (श्री) पार्श्वचंद्रसूरीश्वर कहे, जे पाळ ते शिवसुख लहे ॥ १५ ॥

॥ सामायिकना बत्रीश दोषनी स्वाध्याय ॥

(त्रिताळ चोपाइ)

पहिला प्रणमुं जिण चउवीश, सुगुरु नाम समरुं निशिदीश ॥ पन्नणिश श्रावकने अधिकार, सामायिक विधि श्रुतआधार ॥ १ ॥ आरत रौद्र तणो परिहार, श्रवधि सीम संजम आधार ॥ आणी समतानो परिणाम, सामायिक करवो अन्निराम ॥ २ ॥ तेह तणाळे दोष बत्रीश, ते पन्नणिश मन धरी जगीश ॥ जे सांनळी श्रावक खप करे, हेले जिम जवसायर तरे ॥ ३ ॥ वस्त्रि बांही वाळी पालठी, प्रथम दोष ए जुगतो नथी ॥ आहुं पाहुं आसण थाय, बीजुं ए दूषण कहेवाय ॥ ४ ॥ दृष्टि न राखे एकण दिशे, जोवे चपळपणे चिहुं दिशें ॥ त्रीजो दोष सामायिक जाण, व्रत धरी परिहर हीअमे आण ॥ ५ ॥ अदप बहुल लागे सावळ, चोथे दोष निवारो कज्ज ॥ पूठ ज्ञीत पाटि ने स्तंन, पंचम दोष जे द्ये अवठंन ॥ ६ ॥ अति संकोमे अंग उवंग, ठठो दोष करे व्रतजंग ॥ आलस मोमे ए सातमो, जंजे करमक ए आठमो ॥ ७ ॥ नवमो मेल उतारे जेह,

દીલતણો વ્રત દૂષે તેહ ॥ खणे खाज ए दशमो जाण, टाळंतां व्रत चढे प्रमाण ॥ ८ ॥ अंगे वी-
सामण कारवे, दोष इग्यारम व्रत हारवे ॥ बारम दोष जे निद्रा करे, बार दोष काया परिहरे
॥ ९ ॥ वचनतणा दश दोष पिठाण, परिहरि चतुरपणो चित आण ॥ बोले कुवचन पहिलो
दोष, लागो जाणी म धरिश तोष ॥ १० ॥ बीजे म ज्ञणिश सहसाकार, आधो पाठां हिव त्रीजो
वार ॥ आपणठंदे जे बोलिये, चउथो दोष विषे तोलिये ॥ ११ ॥ ज्ञणतो सूत्र म कर संक्षेप, पं-
चम दोषतणो निक्षेप ॥ कलह म मंझिश जां व्रतजार, ठछा दोषतणो परिहार ॥ १२ ॥ विकथा
संसम दोष निवार, परउपहास आठमो विचार ॥ संपद पद विण उतावळो, म ज्ञणो नवम
दोषथी टळो ॥ १३ ॥ जाव आव इम कहिये नहीं, दशम दोष परिहरिये सही ॥ वचनतणा
ए जाणी दोष, टाळि करो सामायिक पोष ॥ १४ ॥ मनना दोष हिवे सांजळो, परिहर ज्ञवियण
पूरे रळी ॥ प्रथम दोष मन नहीं विवेक, नहु जाणे ऊणो अतिरेक ॥ १५ ॥ यश कीरति वांढे
अति घणी, करे सामायिक जे तिह ज्ञणी ॥ बीजो दोष ए आगम कह्यो, ज्ञवियण जण जाणि

निग्रहो ॥ १६ ॥ हियमे वांढे धननो लाह, त्रीजे दोषे घणो गुण दाह ॥ चउथो दोष जे करिए गर्व,
एहथी निर्गमीए फळ सर्व ॥ १७ ॥ करे सामायिक जे बीहतो, वारे सुगुण दोष ईहतो ॥ पुत्र
धनादिकतणो निदान, करतां ठठो दोष निदान ॥ १८ ॥ सामायिक फळ विधिजे कही, शुं जाणुं
होशे वा नहीं ॥ इम संशय हियमे आणिये, सप्तम दोष ते श्रुति जाणिये ॥ १९ ॥ अष्टम करे
जे आणी रोष, अविनय करतां नवमो दोष ॥ जगति हीण ए दशमो सही, श्रावक ए आद-
रवो नहीं ॥ २० ॥ (उपजाति ठंद) बत्तीस दोसेहिं विसुद्धमेवं, करिऊ सामाश्य मप्पमत्तो ॥
निच्चं नरो तस्स सुहं समगं, कहेइ एवं मुणि पासचंदो ॥ २१ ॥

॥ श्री जिनोक्त सद्वहणा क्रिया स्वाध्याय द्वाविंशिका. ॥

(राग भुपाल अथवा भेखरे उतारो राजा भरथरी-ए देशी.)

सोहम गणहर पय नमी, कहीशुं किंपि विचारजी ॥ सद्वहणा किरीआतणो, जिम आगम
विस्तारजी ॥ १ ॥ ञवियण निरतो उल्लखो, श्री जिनशासन मम्मजी ॥ सद्वहणा सूधी क्रिया,
जिम लहिये शिवशम्मजी ॥ ञवियण ॥ २ ॥ द्रव्यत इणे जीवें लह्यो, धम्म अनंती वारजी ॥ इक
समकित विण बहु रूळ्यो, चउगइगहन मजारजी ॥ ञवियण ॥ ३ ॥ सद्वहणा जे श्रुतें कही, पहिले
बीजे अंगजी ॥ धर्मपरीक्षा तिह अठे, जो जो मनने रंगजी ॥ ञवियण ॥ ४ ॥ पहम अंग
चउथे ज्यणे, जैन शैव संवादजी ॥ त्रिणिशत त्रयशठ एकठा, बोढ्या गाढे सादजी ॥ ञवियण ॥
॥ ५ ॥ धम्मार्थ आरंज जिहां, तिहां अम दोष न कोयजी ॥ जैनीअें एह वचन सुण्यो, उत्तर
वाळे सोयजी ॥ ञवियण ॥ ६ ॥ अहो अनारज तुमे किशुं ? बोढ्युं वचन विरुद्धजी ॥ जिनमतना

જે જાણ છે, વચન વદે તે શુદ્ધજી ॥ ઋવિયણ ॥ ૭ ॥ જીવ જિહાં હણિયે નહીં, તિહાં નહિ દોષ
લગારજી ॥ અમ્હ તિથેસર હમ કહેં, હણિપરેં જિનમત સારજી ॥ ઋવિયણ ॥ ૮ ॥ જિન વિધિ-
વાદે જે કહેં, સાવચનો લવલેશજી ॥ તે મિથ્યાતો જાણવો, ઋવમાંહિ લહે કલેશજી ॥ ઋવિયણ
॥ ૯ ॥ ધરમ મિશ્ર આરંજ જિહાં, દેખી રહે ઉદાસજી ॥ ત્રિકરણ શુદ્ધે સાધુ તે, પામે સૌખ્ય નિવા-
સજી ॥ ઋવિયણ ॥ ૧૦ ॥ ઉદયક તિથિ જિણવરેં કહી, ચંદ સૂરપન્નતિજી ॥ પંચમંગ શત બારમેં,
અહતણી વલ્લિ વૃત્તિજી ॥ ઋવિયણ ॥ ૧૧ ॥ દિન ઝગમતે જે તિથિ, સમયાદિક જબ હોયજી ॥
અહોરાત્રી તે તેહનો, સદહે તિથિમાંહે સોયજી ॥ ઋવિયણ ॥ ૧૨ ॥ બીય અંગે ત્રેવીશમેં, અધ્યયન
અર્થિ ચઝમાસિજી ॥ પૂનમ ત્રિણિ પાણી સવે, ચઝદશે હિયે વિમાસિજી ॥ ઋવિયણ ॥ ૧૩ ॥
પંચમંગિ પનરમ શતેં, પૂનમ ચઝમાસિ સાણિજી ॥ કલ્પસૂત્ર વૃત્તિયેં વલ્લો, પાણી ચઝદશિ દાણિજી
॥ ઋવિયણ ॥ ૧૪ ॥ દશાશ્રુતસ્કંધે કહી, ચઝદશિ અરથે પાણીજી ॥ પંચમે પજૂસણ જાણિજી,
નિશિયકલ્પસૂત્ર સાણિજી ॥ ઋવિયણ ॥ ૧૫ ॥ હમ ચઝમાસું પૂનમેં, પાણી ચઝદશેં હોયજી ॥

સંવત્સરી પંચમેં જાણ્યો, હિયે વિમાસિ જોયજી ॥ જાવિયણ ॥ ૧૬ ॥ હવે પંચિકમણું જિમ કહ્યું,
કાઝસ્સગ્ગ નિરયુક્તિજી ॥ કાઝસ્સગ્ગ ચાર ત્રણ વાંદણા, દેવસી રાઈ યુક્તિજી ॥ જાવિયણ ॥ ૧૭ ॥
કાઝસ્સગ્ગ ઇક અતિચારનો, કરી વંદણ ગુરુપાયજી ॥ આજોવીને પંચિકમે, વંદણ યામણ જાણ-
જી ॥ જાવિયણ ॥ ૧૮ ॥ ચારિત્ર દંશણ નાણની, તિહું કાઝસ્સગ્ગેં શુદ્ધિજી ॥ કરિય અને ગુરુવાંદણું,
દેતાં આવશ્યક શુદ્ધજી ॥ જાવિયણ ॥ ૧૯ ॥ રાઈ પંચિકમણે કહ્યું, પહિલાં ચરણાચારજી ॥ બોજો
દંસણ શુદ્ધિનો, ત્રીજો જ્ઞાનાચારજી ॥ જાવિયણ ॥ ૨૦ ॥ તિહાં અતિચાર ચિંતવી, પારી વાંદણ
દેજી ॥ આલોશને પંચિકમે, વંદો યામે તેજી ॥ જાવિયણ ॥ ૨૧ ॥ કાઝસ્સગ્ગ માંહિ તપ ચિં-
તવી, વંદી કરે પચ્ચક્ષાણજી ॥ દેવવંદણું ગુણત્રીશમે, ઉત્તરજયણેં ઠીણજી ॥ જાવિયણ ॥ ૨૨ ॥
થવથુઈ મંગલપદ કહ્યો, સૂત્રે અર્થ વિચારજી ॥ સ્તુતિ ઇક આદે સાત જ્યાં, શ્લોકાનો અધિકારજી
॥ જાવિયણ ॥ ૨૩ ॥ સ્તવ તે શકસ્તવ કહ્યો, એ જિનનો વિધિવાદજી ॥ ચતુર્વિહ સંઘ સમાચરે,
ટાલે સયલ પ્રમાદજી ॥ જાવિયણ ॥ ૨૪ ॥ બોજે ત્રીજે ઉવંગુઅં, પંચમ ઠઠે અંગેજી ॥

અઠોત્તર સો સ્તુતિ કરી, જાના રહી મન રંગેજી ॥ જવિયણ ॥ ૨૫ ॥ બેસી શકસ્તવ જાણ્યો,
 સમ્યગ્ દૃષ્ટિએ એમજી ॥ ઇળી પરે ચૈત્યવંદન કરે, સંઘ સિદ્ધાંતેં જેમજી ॥ જવિયણ ॥ ૨૬ ॥
 અવિરત સુર જિન જામંલિયે, આરાધે બિહુ કાલજી ॥ તસુ નિરમલ મતિ કિમ હુવે, આવશ્યકેં અ-
 તિચારજી ॥ જવિયણ ॥ ૨૭ ॥ ઇકં અરિહંત આરાધતાં, સીજે સઘઠાં કાજજી ॥ બીજા દેવ
 આરાધતાં, કિમ લહિયે શિવરાજજી ॥ જવિયણ ॥ ૨૮ ॥ પાંચે પન્નિક્કમણે કહ્યા, ત્રિણિગમા વિ-
 સ્તારજી ॥ પન્નિક્કમણે વાર ત્રિણિ કરે, સામાયિક ઉચ્ચારજી ॥ જવિયણ ॥ ૨૯ ॥ ઇક ઠાવી બીજો
 વલો, પન્નિક્કમતાં કાઉસ્સગ્ગજી, ત્રીજો ઇમ પાંચે કરે, તસુ પન્નિક્કમણું જુગ્ગજી ॥ જવિયણ ॥ ૩૦ ॥
 એ વિધિ સંદેપેં જાણી, વિસ્તાર આગમ મજારજી ॥ ચતુર હુશે તે જાણશે, કરશે શ્રુતઅનુસારજી
 ॥ જવિયણ ॥ ૩૧ ॥ ગઘાચરણા જે કરે, કરિય સદ્દહણા પર્વજી ॥ તસુ મતિ વિપરીત જાણવી,
 સૂત્રે બોલ્યું સર્વજી ॥ જવિયણ ॥ ૩૨ ॥

॥કલશ॥ ઇમ જાણી શ્રુતની સાલે સદ્દહણા પર્વ કિરિયા કિજ્ઞણ ॥ ડુલ્લંજન માણસ જનમ પામી

करि परीक्षा लिङ्गए ॥ सूरिचंद्र श्री पार्श्वचंद्र शिष्यवर समरचंद्र इम उच्चरे ॥ शुद्ध जिनधर्म करे
इक चित्तें तेह जवसायर तरे ॥

॥ अथ श्री जगवति सूत्रमां बतावेलुं गणित प्रमाण ॥

श्री जगवति सूत्रमां बढे शतके बढे उद्देशे गणित प्रमाण कहेल ठे तेनुं सुगम ज्ञाषांतर
आ मुजब ठे के,—श्री जगवंत समीपे गौतमस्वामिये पूठयुं, हे जगवन्! एक मुहुर्त्तें के-
टला उसासा होय ? स्वामीए गौतम प्रत्ये कह्युं, अहो गौतम ! समय-अति सूक्ष्मकाळ जेना एकना
बे ज्ञाग न आय एवा असंख्याता समय जाय तो एक आवलिका आय, संख्याती आवलिकाए
एक उसास, संख्याती आवलिकाए एक निःश्वास आय. आधि व्याधि रहित हर्षित पुरुषनो एक
उसास एक निःश्वास के जेने एक प्राण कहेवामां आवेठे एवा सात प्राणे एक थोव आय, एवा
सात थोवनो एक लव कहेवायठे, एवा सित्योतेर (७७) लवनुं एक मुहूर्त्त आयठे. एक मुहूर्त्तें

ત્રણ સહસ્ર સાતસો ત્યોતેર શ્વાસોશ્વાસ થાય. એ મુહૂર્તને પ્રમાણે ત્રીસ મુહૂર્તે એક અહોરાત્ર
 થાય. એવા પંદર અહોરાત્ર જાય, એટલે એક પક્ષ થાય, બે પક્ષે એક માસ થાય, બે માસે એક
 ઋતુ, ત્રણ ઋતુએ એક અયન, બે અયને એક સંવત્સર, પાંચ સંવત્સરે એક યુગ, વીસ યુગે સો
 વરસ, દસસો વરષે સહસ્ર વરષ થાય, સો સહસ્ર વરષે લાખ વરષ, ચોરાસી લાખ વરષે એક
 પૂર્વાંગ, ચોરાસી લાખ પૂર્વાંગે એક પૂર્વ, એ પૂર્વ ચોરાસી લાખ ગુણો કરીએ એટલે એક ત્રુટિતાંગ,
 વઢી એને ચોરાસી લાખ ગુણો કરીએ એટલે એક ત્રુટિત થાયઢે, એ અનુક્રમે પ્રત્યેક પ્રત્યેક ચોરાસી
 લાખે ગુણતાં, અમ્ભાંગ, અમ્ભ, અવવાંગ, અવવ, હુહુઅંગ, હુહુઅ, ઉત્પલાંગ, ઉત્પલ, પદ્માંગ, પદ્મ,
 નલિનાંગ, નલિન, અઘ્નિજરાંગ, અઘ્નિજર, અયુતાંગ, અયુત, નયુતાંગ, નયુત, પ્રયુતાંગ, પ્રયુત,
 ચૂલિકાંગ, ચૂલિકા, સીસપહેલિયંગ, સીસપહેલિયા, એટલા લગે ગણિત ગણાય ઢે.

હવે પૂર્વાંગથી પ્રારંભી સીસપહેલિકા લગે ગણિતના જોદ અઢાવીસ ઢે તે સઘઢા અંક વઢે
 નીચે મુજબ મંચાય ઢે.

- १ ८४००००० एटला वर्षे एक पूर्वांग थाय ते पूर्वांग.
- २ ७०५६००००००००००० एटला वर्षे एक पूर्व ते पूर्व.
- ३ ५९२७०४०००००००००००००००० एटला वर्षे ते त्रुटितांग.
- ४ ४९७८७१३६००००००००००००००००००० एटला वर्षे ते त्रुटित.
- ५ ४१८२११२४२४ अहीं आगल शून्य २५ मांडवां ते अडडांग.
- ६ ३५१२९८०३१६१६ आगल शून्य ३० मांडवां ते अडड.
- ७ २९५०९०३४६५५७४४ आगल शून्य ३५ मांडवां ते अववांग.
- ८ २४७८७५८९११०८२४९६ आगल शून्य ४० मांडवां ते अवव.
- ९ २०८२१५७४८५३०९२९६६४ आगल शून्य ४५ मांडवां ते हुहुआंग.
- १० १७४९०१२२८७६५९८०९१७७६ आगल शून्य ५० मांडवां ते हुहुअ.
- ११ १४६९१७०३२१६३४२३९७०९१८४ आगल शून्य ५५ मांडवां ते उत्पलांग.
- १२ १२३४१०३०७०१७२७६१३५५७१४५६ आगल शून्य ६० मांडवां ते उत्पल.
- १३ १०३६६४६५७८९४५११९५३८८००२३०४ आगल शून्य ६५ मांडवां ते पद्मांग.
- १४ ८७०७८३१२६३१३९००४१२५९२१९३५३६ आगल शून्य ७० मांडवां ते पद्म.

- १५ ७३१४५७८२६१०३६७६३४६५७७४४२५७०२४ आगल शून्य ७५ मांडवां ते नलिनांग.
- १६ ६१४४२४५७३९२७०८८१३११२५०५१७५९००१६ आगल शून्य ८० मांडवां ते नलिन.
- १७ ५१६११६६४२०९८७५४०३०१४५०४३४७७५६१३४४ आगल शून्य ८५ मांडवां ते अच्छनिउरंग.
- १८ ४३३५३७९७९३६२९५३३८५३२१८३६५२११५१५२८९६ आगले शून्य ९० मांडवां ते अच्छनिउर.
- १९ ३६४१७१९०२६६४८८०८४३६७०३४२६७७७६७२८४३२६४ शून्य ९५ „ ते अयुतांग.
- २० ३०५९०४३९८२३८४९९९०८६८३०८७८४९३२४५१८८३४१७६ शून्य १०० „ ते अयुत.
- २१ २५१९५९६९४५२०३३९२३२९३७९३७९३४३२५९५८२०७०७८४ शून्य १०५ „ ते नयुतांग.
- २२ २१५८४६१४३३९७०८५५३५५६६७८६७८६४८३३८०५१०३९४५८५६ शून्य ११० „ ते नयुत.
- २३ १८१३१०७६०४५३५५१८४९८७६१००९००६४६०३९६२८७३१४५१९०४ शून्य ११५ „ ते प्रयुतांग.
- २४ १५२३०१०३८७८०९८३५५३८९५९२४७५६५४२६७३२८८१३४४१९५९९३६ शून्य १२० ते प्रयुत.
- २५ १२७९३२८७२५७६०२६१८५२७२५७६७९५४९५८४५५६२०३२९१२४६३४६२४ शून्य १२५ चूलिकांग.
- २६ १०७४६३६१२९६३८६१९९५६२८९६४५०८२१६५१०२७२१०७६४६४६९३०८४१६ शून्य १३० चूलिका.
- २७ ९०२६९४३४८८९६४४०७६३२८३३०१८६९०१८६८६२८५७०४२३०३४२८१९०६९४४ शून्य १३५ सीसपहोलियंग.
- २८ ८५८२६३२५३०७३०१०२४११५७९७३५६९९७५६९६४७९९९१५५३४८७४४०१८३२९६ शून्य १४० सीसपहोलिया.

ए उपरांत गणित नथी. उपमित ठे. ते उपमितना प्रकार बे:-पट्योपम १, सागरोपम २, पट्योपमनुं प्रमाण ए ठे के-अनंतानंत परमाणुआ एकठा थाय एटले एक ओसण्हसण्हिया, अनंत परमाणुआ मले एटले सण्हसण्हिया, तेटली सण्हसण्हिया आठ मले तो एक उर्द्धरेणु एटले के जे जालांतरे सूर्यकिरण आवे तेमां जे सूक्ष्म रज देखाय ते उर्द्धरेणुं कहेवाय ठे. ते आठ उर्द्धरेणु मध्ये एक त्रसरेणु थाय ठे. जे वाये करी रज ऊमे ते त्रसरेणु कहेवाय ठे. ए आठें एक रथरेणु थाय, आठ रथरेणु मध्ये तो एक देवकुरु उत्तरकुरुना मनुष्यनो वालाग्र थाय, ते आठें एक हरिवर्ष रम्यकक्षेत्रना मनुष्यनो एक वालाग्र होय. ते आठे एक हैमवंत औरण्यवत क्षेत्रना मनुष्यनो वालाग्र थाय, ते आठें पूर्वविदेह पश्चिमविदेहना मनुष्यनो वालाग्र थाय, ते आठ वालाग्रे एक लीख होय, आठ लीखे एक-जू होय, आठ जूए एक जव, आठ जवे एक आंगल, तेने उत्सेधांगुल कहीयें, एवा ठ आंगुले एक पाद थाय, बे पादे एक विहस्त (व्हेंत) थाय, बे विहस्ते एक हस्त चार हस्ते एक धनुष, बे सहस्र धनुषे एक कोस, चार कोसे १ जोयण थाय,

एक जोजनप्रमाण उंनो, एटलोज पहोळो कुवो, ते कुवो देवकुरु उत्तरकुरु क्षेत्रनो उरूणो सात दिवसनो तेने शरीरे अंगुल प्रमाण एक रोम ते सात वार आठ गुणो करवो एम करतां सातमी वार रोमखंम (रुंवामाना टुकमा) वीस लाख सत्ताणुं सहस्र एकसो बावन एटला थाय. ए रोमखंम स्थूल जाणवा. जेह ज्ञणी संख्याता एज थया. परं असत्कद्वपनाये एकेक रोमखंमना असंख्याता कद्वपीये एवा जे सूक्ष्मखंम, तेणे ते कुवो गाढो निज्जच्च जरवो. ते ऊपर बासठ योजनने पटे गंगा नदी वेह्वराये पण एक रोमखंम खेसवी न शके. तथा इंद्र सबल प्राणे करी वज्र मूके पण एक रुंआमुं जेदे नहीं, अथवा अग्नि ते ऊपर मूकवाथी ओढ्हाइ जाय, पण एक रोम प्रज्वले नहीं एवा कठिन जरवा, अथवा चक्रवर्त्तिनुं कटक सघळुं ऊपर वही जाय तोपण एक रुंवामुं खसे नहीं एवो जरीने पठी सो सो वरसे एकेको खंम काढवो. ज्यारे ते कुवो सर्वथा प्रकारे खाली थाय त्यारे एक पदयोपम कहेवाय, एवा दस कोमाकोमी पदयोपम जाय त्यारे एक सागरोपम थाय. एवा वीस कोमाकोमी सागरोपम जाय तो एक कालचक्र

કહેવાય. તે કાલચક્રે બાર આરા, ઠ આરા ઉત્સર્પિણી, ઠ આરા અવસર્પિણી કાલ કહેવાય. ઉત્સર્પિણી કાલે પેહેલો આરો એકવીસ સહસ્ર વરસ પ્રમાણ, બીજો આરો એકવીસ સહસ્ર વરસ પ્રમાણ, ત્રીજો આરો એક કોઠાકોઠી સાગરોપમ બેતાલીસ સહસ્ર વરસે ઝાળો જાણવો, ચોથો આરો બે કોઠાકોઠી સાગરોપમ પ્રમાણ, પાંચમો આરો ત્રણ કોઠાકોઠી સાગરોપમ પ્રમાણ, ઢઢો આરો ચાર કોઠાકોઠી સાગરોપમ પ્રમાણ, એવં દસ કોઠાકોઠી સાગરોપમ પ્રમાણ ઉત્સર્પિણી કાલ જાણવો. એમ, ઝતરતા ઠ આરા, પેહેલો ચાર કોઠાકોઠી સાગર, બીજો ત્રણ કોઠાકોઠી સાગર, ત્રીજો બે કોઠાકોઠી સાગર, ચોથો બેતાલીસ સહસ્ર વરસે ઝાળો એક કોઠાકોઠી સાગર, પાંચમો એકવીસ સહસ્ર વરસ પ્રમાણ, ઢઢો પણ એકવીસ સહસ્ર વરસ પ્રમાણ જાણવો. એવં દસ કોઠાકોઠી સાગરોપમ પ્રમાણ અવસર્પિણી અને દસ કોઠાકોઠી સાગરોપમે એક ઉત્સર્પિણી એવં બંને મલીવીસ કોઠાકોઠી સાગરોપમે એક કાલચક્ર થાય એવા અનંતા કાલચક્રે એક પુદ્ગલપરાવર્ત થાય, તે પુદ્ગલપરાવર્તના ચાર જોદ છે. તે દ્રવ્યપુદ્ગલપરાવર્ત ૧, ક્ષેત્ર પુદ્ગલપરાવર્ત ૨, કાલ પુદ્ગલપરાવર્ત ૩,

જાવ પુદ્ગલપરાવર્ત ૪, એ ચારેના સૂક્ષ્મ બાદર જેદે બે બે જેદ જાણવા, બાદર દ્રવ્ય પુદ્ગલ
પરાવર્ત, સૂક્ષ્મ દ્રવ્ય પુદ્ગલપરાવર્ત. ૨ એવં ક્ષેત્ર કાલ જાવ જેદના પણ બે જેદ, એ પ્રકારે
પુદ્ગલપરાવર્ત આઠ જાણવા ॥ હવે પુદ્ગલપરાવર્તનું સ્વરૂપ સંક્ષેપથી પોતાને સમજવા ને, પરને
સમજાવવા માટે આ પ્રમાણે છે—પેહેલા જીવને દ્રવ્ય પુદ્ગલ પૂરવાના પ્રકાર સાત કહીયે ઢીયે. ઔદા-
રિક શરીર મનુષ્ય તિર્યંચના, વૈક્રિય શરીર દેવતા નારકીના, તેજસ શરીર કાર્મણ શરીર એ બે
શરીર સર્વ જીવને હોય છે. એ ચાર શરીરે કરી, તથા જાણાણ કરી બેઈંદ્રિયાદિક જીવને જાણા
હોય, તેણે કારણે જીવ પુદ્ગલ લઈ બોલે; તથા શ્વાસોશ્વાસ એ સર્વ જીવને છે. પણ સંસારી
જીવને અસંસારી સિદ્ધ જાણવા, જીવ પુદ્ગલ ગ્રહણ કરી કરી શ્વાસોશ્વાસ લે તે કારણે
એ ઠઠ્ઠો પ્રકાર, તથા મન તે પણ પુદ્ગલી, નવા નવા પુદ્ગલ ગ્રહણ કરી ગર્જન પંચેંદ્રિ તે પણ
સન્નિયા મનને પરિણામે પરિણમાવે, એ સાત પ્રકાર પુદ્ગલ પૂરવાના કારણ છે. હવે જીવ ઔદા-
રિક ૧, વૈક્રિય ૨, તેજસ ૩, કાર્મણ ૪, એ ચાર શરીરે કરી જાણાયે ૫, શ્વાસોશ્વાસે ૬, મને ૭, કરી

चौद रज्जुप्रमाण लोकमां जेटला पुद्गल ठे ते सधला औदारिक १, वैक्रिय २, तेजस ३, कर्म-
ण ४, ज्ञाषा ५, श्वासोश्वास ६, मनपणे, आगल पाठले करी सर्व पुद्गल परिणमावे ते बादर द्रव्य
पुद्गलपरावर्त्त कहेवायठे. हवे सूक्ष्म द्रव्य पुद्गलपरावर्त्त केम करे ते कहिये ठीये. पहेलो औदा-
रिक शरीरे करी लोकमांहिला पुद्गल परिणमावे, पठी वैक्रिये, पठी तेजसे, कर्मणे, ज्ञाषाये, श्वा-
सोश्वासे, मने ए अनुक्रमे सात प्रकारे करी जुजुआ सर्व पुद्गल परिणमावे ते सूक्ष्म द्रव्य पुद्गल
परावर्त्त कहेवायठे. २ एम द्रव्य पुद्गलपरावर्त्तना बे जेद कहा. हवे क्षेत्राश्री सूक्ष्म बादर बे
कहिए ठीए. एक जीव सर्वलोकना आकाश प्रदेश मरणे करी जेम तेम आगल पाठल फरसे
एटले बादर क्षेत्र ते पुद्गलपरावर्त्त कहेवाय १, एक जीव सर्व लोकना आकाश प्रदेश अनुक्रमे
अंतर रहित प्रदेश मरणे करी फरसे, विचाले अंतर पने तो वली धुर थकी गणवो, एम करतां
जेटले काले निरंतर सर्व लोकना आकाश प्रदेश जन्म मरणे करी अनुक्रमे फरसे तेटले काले
सूक्ष्म क्षेत्र पुद्गलपरावर्त्त कहेवाय. २. एम क्षेत्र पुद्गलपरावर्त्तना बे जेद कहा. हवे कालाश्री

श्री पुद्गलपरावर्तना जेद कहिये ठीये. उत्सर्पिणीकालना जेटला समय ठे तेटला सर्व समय
 जेम तेम आगळ पाठळ जन्म मरणे करी एक जीव फरसे एटले बादरथी कालपुद्गलपरा-
 वर्त कहेवाय. १ तथा एक जीव उत्सर्पिणीकालना समय जेटला ठे, तेटला अनुक्रमे अंतर रहि-
 त जन्म मरणे करी फरसे एटले सूक्ष्मकाल पुद्गलपरावर्त कहेवाय. २. एम कालपुद्गलपराव-
 र्तना बे जेद जाणवा. हवे ज्ञाव पुद्गलपरावर्तनुं स्वरूप कहिये ठीये. सूक्ष्म पृथ्वी कायादिक
 थी जीव चवी समय समय प्रत्ये असंख्याता सूक्ष्म अग्निकायमांदि जाय, तेथकी सर्व लो-
 काकाश प्रदेश असंख्याता ठे, तेथकी कायस्थिति काल असंख्यातो, तेथकी संयमाध्यवसात
 स्थान असंख्याता ठे, ते सघळां संयमाध्यवसायनां स्थान जे कोइ एक जीव मरणे वारी जेम तेम
 फरसे ते बादर ज्ञावपुद्गलपरावर्त जाणवो तथा जेटलां संजमना अध्यवसायनां स्थानक अनु-
 क्रमे एकेक स्थानक फरसे ते सूक्ष्मथकी ज्ञाव पुद्गलपरावर्त जाणवो ॥ १ ॥ एणीपरे ज्ञाव
 पुद्गलपरावर्तना जेद कहा. एवं पुद्गलपरावर्त ७ कहा. एकेके जीवे ए पुद्गलपरावर्त अ-

નંતીવાર કોધા ॥ અન્નવ્ય જીવ આગામિ કાલે અનંતા પુદ્ગલપરાવર્ત કરશે ॥ અંતોમુદૂત્ત-
મિત્તંપિ, ફાસિઅંહુઙ્ગ જેહિં સમ્મત્તં ॥ તેસિં અવહ્ પુગ્ગલ, પરિયદ્ધો ચેવ સંસારો ॥ ૧ ॥ અંતર્મુદૂત્ત
માત્ર પણ જેણે સમ્યક્ત્વ ફરસ્યું હોય તેને સંસાર અર્ધ પુદ્ગલપરાવર્તથી ઓઠો સંસાર જાણવો
એ નિશ્ચય કર્યો ॥ સમ્યક્ત્વ રહિત જ્ઞવ્યજીવ હોય તેને પુદ્ગલપરાવર્ત થાય અથવા ન થાય, પરં
પ્રાંતે મોક્ષગતિ પામે ॥ એકેકે જીવે અતિતકાલે અનંતા પુદ્ગલપરાવર્ત કીધાં એ સહી. એકેકે
જીવ એવા છે તેને આગામિકાલે કોણે એક પુદ્ગલપરાવર્ત, કોણે બે, કોણે ત્રણ,
કોણે ચાર, એમ કોણે સંખ્યાતા, કોણે અસંખ્યાતા, કોણે અનંતા, જે જ્ઞવ્ય હોય તો અનંતા
પુદ્ગલપરાવર્ત કરી બેહેઠ અંત કરે--અદ્વપસંસાર કરી મુક્તિ પામે, જેથી અનંતા અનંતે જોડે
જાણવા. અન્નવ્યને અનંતાનંતે કાલે પણ સંસારનો અંત થશે નહીં ॥

હવે સંખ્યાતા, અસંખ્યાતા અને અનંતાના જોડ બ્યાસિયા કર્મગ્રંથને અનુસારે સૂત્ર
ટીકા થકી કહિયે ઠિયે.

१ जघन्य संख्यातो, २ मध्यम संख्यातो, ३ उत्कृष्ट संख्यातो ॥ १ जघन्य परितो संख्यातो, २ मध्यम परितो असंख्यातो, ३ उत्कृष्ट परितो असंख्यातो, ४ जघन्य युक्ता असंख्यातो, ५ मध्यम युक्ता असंख्यातो, ६ उत्कृष्ट युक्ता असंख्यातो, ७ जघन्य असंख्याता असंख्यातो, ८ मध्यम असंख्याता असंख्यातो, ९ उत्कृष्ट असंख्याता असंख्यातो ॥ १ जघन्य परिता अनंतो, २ मध्यम परिता अनंतो, ३ उत्कृष्ट परिता अनंतो, ४ जघन्य युक्ता अनंतो, ५ मध्यम युक्ता अनंतो, ६ उत्कृष्ट युक्ता अनंतो, ७ जघन्य अनंता अनंतो, ८ मध्यम अनंता अनंतो, ९ उत्कृष्ट अनंता अनंतो.

हवे ए संख्याता असंख्याता अनंताना जेद ११ तेनी विगत कहिये ठीये. अहीयां एक गणवानी संख्या न लहे. जे जणी जीणी एक घटादि पदार्थ दीठे ए घटादिक वस्तु दीसे ठे एवी प्रतिति उपजे पण एक ए एम कह्यो न जाय, लेवा आपवाना व्यवहारने काले एक एवी गणत संख्या करी लीजे, अथवा आपीए तेणी वेलाये, अथवा लोकव्यवहारे एवुं प्रसिद्ध ठे. ज्यां एकनी संख्या त्यां लाज एवो शब्द कहे, ते कारणे एक गणाय नहीं. असव्यवहारपणाथकी, अद्वयपणाथकी न

ગણીયે. વેગ પ્રજ્ઞતિયકી ગણવાની સંખ્યા હોય, ઇટલે વે લગી જઘન્ય સંખ્યાતો કહીએ. ત્યાં
 થકી ઉપહરો ત્રણ ચાર પાંચ ઇત્યાદિ અનેક જ્ઞેદે મધ્યમ સંખ્યાતો હોય. કેટલા લગે મધ્યમ સં-
 ખ્યાતો કહેવાય? જ્યાં લગી ઉત્કૃષ્ટ સંખ્યાતું ન થાય ત્યાં લગે મધ્યમ સંખ્યાતો કહીએ. હવે
 ઉત્કૃષ્ટ સંખ્યાતું કેમ જાણીયે તે કહિયે ઢીયે--જંબુદ્વીપપદ્યની પ્રરૂપણાયે જાણીયે. તે કેમ?
 જંબુદ્વીપ આયામે વિસ્ત્રંજે લક્ષ જોજન પ્રમાણ છે. એમ પણ પદ્ય પ્રત્યેક પ્રત્યેક લક્ષ જોજન
 પ્રમાણ વાટુલા એવા ચાર પલ્ય તેનાં નામ--અનવસ્થિતપદ્ય ૧, શલાકાપદ્ય ૨, પ્રતિશલાકાપદ્ય
 ૩, મહાશલાકા પદ્ય ૪, એ ચારે સહસ્ર જોજન ઝંઝા આઠ યોજન પ્રમાણ જગતિ સહિત વે
 ગાઝ ઝંઝી પદ્મવરવેદિકાએ સંયુક્ત એવા શિલા લઘી કરણ ક્રમ પૂર્વક, સરસવે જ્ઞર્યા. એ સામાન્ય
 પદે કહ્યા. વિશેષથકી હવે કહીયે ઢીયે ॥ પેહેલો અનવસ્થિત પદ્ય સરસવે જ્ઞર્યા કરવો, બીજા
 ત્રણ યથા પ્રસ્તાવે સરસવે જ્ઞરાશે તેમ કહેશે. હવે અનવસ્થિત પદ્ય સરસવે જ્ઞરીને શું કરીએ
 તે કહે છે. તે અનવસ્થિત પલ્ય સરસવે જ્ઞરીને ઉપામીયે, અસત્કલ્પનાયે એ કર્યો, શિષ્ય પ્રતિબોધવા

जाणी एक सरसव छीपे एक सरसव समुद्रे घालतां घालतां त जेवारे पूरो थाय जेणे छीपे अ-
 थवा जेणे समुद्रे, त्यां तेटले प्रमाणे आदित्यकी प्रारंभी अनवस्थित पत्य बीजी वार कल्पिये,
 वली तेमज एक छीपे समुद्रे सरसव घालतां घालतां जेवारे पूरो थाय तेवारे एक
 सरसव बीजा शलाका पत्यमां घालीये, ते अनवस्थित प्याला मांहेलो नही, अनेरो सरसव
 घालीये एक कहे अनवस्थित पाला मांहेलोज घालीये, अहीं तत्व केवली जाणे. इहां बीजीवार
 अनवस्थित पत्य नीठवे एक सरसव शलाका पत्यमां घालीये ते केम ? पेहेलीवारने अनव-
 स्थित पत्ये नीठव्येंज कांइ न घालीए ? एवे प्रश्ने उत्तर कहे वे. जेह ज्ञाणी अनवस्थित पत्यनी
 शलाकाए शलाका पत्ये जरवो कह्यो ते कारणे पेहेलो अनवस्थित पत्य न कह्यो. बीजी वारनो
 आदि दइ सघला अनवस्थित पत्य कहेवाय, एम जाणी संदेह टालवो. एम अनवस्थित पत्य
 जरतां ठालवतां अकेंकी शलाकाये घालतां घालतां शलाकापत्य शिखा सहित एवो जराय, जेवो
 के उपर एक सरसव न माय एटले अनवस्थित शलाकापत्य वे वे जर्या दीसे. ते वार पठी शुं

करीये ते कहे ठे--शलाकापट्ट मावे हाथे उपानी अनवस्थित पट्टने ठेठे सरसवे आक्रांत छीप
अथवा समुद्र ते आगळे एक सरसव छीपे एक समुद्रे प्रक्षेपतां जेटले ते पट्टनिःशेष ठावो
थाय तवारे प्रतिशलाकामांहे एक प्रतिशलाका प्रक्षेपीये शलाकापट्ट स्थानके थापीये, पढी
अनवस्थित पट्ट उपानी शलाका पट्टने सरसवे जेटला छीप समुद्र आक्रम्या ठे, त्यां आगळ
एक सरसव छीपे एक समुद्रे घालतां जे वारे ते सर्वथापि ठावो थाय तेवारे एक सरसव
शलाकापट्ट मांहे मुकीये, वली तेटले प्रमाणे अनवस्थित पट्ट सरसवे जरी तेमज एक छीप
एक समुद्रे सरसव मूकतां अकेको सरसव शलाकापट्टमां मूकतां, जेवारे ते बीजीवार शलाकापट्ट
शिखा सहित जराय तेवारे अनवस्थित पट्ट जर्योज मुकीये, शलाकापट्ट वली उपानी एकेक
सरसव छीप समुद्रे मुकतां जेवारे ते निःशेष ठावो थाय तेवारे प्रतिशलाकापट्ट मांहे बीजी
प्रतिशलाका मूकीये, पढी अनवस्थित पट्ट उपानी वली छीप समुद्रे एकेको सरसव मूकतां
वली शलाकामांहे एकेकी शलाका मूकतां जेवारे संपूर्ण जराय, तेवार पढी शलाकापट्ट उपानी,

एकेक सरसव द्वीप समुद्रे मूकतां ठलवाय ते वारे एक सरसव प्रतिशलाका पद्वयमांहे घालतां त्यांलग्नी अनवस्थित पद्वय शलाका पद्वयने ठालववे जरवे प्रतिशलाका पद्वयमांहे एकेका सरसवने मूकतां लग्नी करीये. ज्यां लग्नी शलाका पद्वय, प्रतिशलाका पद्वय अनवस्थित पल्य त्रणे जराय. तेवार पढी शलाका पल्य अनवस्थितपणे जराय तेवार पढी प्रतिशलाका पद्वय उपानीये, ज्यां लग्नी द्वीप समुद्र नीठ्या ठे त्यां आगले एक एक सरसव द्वीप समुद्रे मूकीये, जेटलीवारे निःशेष ठालो थाय तेदली वार महाशलाका पद्वये एकेको सरसव मूकीये, पढी शलाकापल्य उपानी प्रतिकलाका पद्वयगत चरम सरसवे आक्रम्या द्वीप समुद्र आगले एकेक सरसव द्वीप समुद्रे मुकतां ठालो थाय तेवारे एक सरसव प्रतिशलाका पद्वयमांहे मूकीये, पढी अनवस्थित पद्वय उपानी शलाका पद्वयगत चरम सरसवाक्रांत द्वीप समुद्र विषे, एकेको सरसव द्वीप समुद्रे मूकतां जेटले ठलवाय तेदले एक सरसव शलाका पल्ये मूकीये, एणीपरे अनवस्थित पल्य जरतां ठालवतां शलाकापल्य जरीये. वली तेमज अनुक्रमे जरतां ठालवतां त्यां करीए के ज्यां चार

पद्ये शिखा सहित संपूर्ण ज्ञराय एम अनवस्थित पद्ये शलाका ज्ञरीये, शलाका पद्ये करी
प्रतिशलाका पद्य ज्ञरीए. प्रतिशलाका पद्ये महाशलाका पद्य ज्ञरीए एम अनवस्थित पद्य,
शलाका पद्य, प्रतिशलाका पद्य, महाशलाका पद्य-एम चिहु पद्ये ज्ञर्या अनंतर शुं करीए ते
कहे ठे:-एवं चिहु पद्यना सरसव तथा द्वीप समुद्र प्रक्षिप्त सरसव तेनी सघळी राशि मांहि
थको एक सरसव जणो करीए एटले उत्कृष्टुं संख्यातुं होय. हवे बे लगी जघन्य संख्यातुं अने
ए जे कह्यो सरसव राशि प्रमाण ए उत्कृष्टुं. ए उत्कृष्ट संख्याता अने जघन्य संख्याता विचाले
जेटला संख्याता स्थानक ते सर्व मध्यम संख्यातुं कहिये. श्री सिद्धांतमां ज्यां कयांय संख्यातानुं
ग्रहण करे त्यां मध्यम संख्यातुं जाणवुं. एणीपेरे संख्याताना जेद कह्या. हवे असंख्याताना
जेद नव कह्यो ठीए. जे उत्कृष्टुं संख्यातुं कहुं ते एक सरसव सहित करीए एटले जघन्य
परीत असंख्यातुं होय. अनुयोगद्वार सूत्रमांहे कहुं ठे ते लखीये ठीये. उक्कोसए संखिज्जए रूवे
पखिखत्ते ॥ जहन्नयं परित्ता संखिज्जयं होइ ॥ तेणपरं अजहन्न-मणुक्कोसयाइंठाणाइं जावं उक्कोसयं

परित्तासंखेज्जयं न पावइ, उक्कोसयं परित्तासंखिज्जयं केवइयं होइ ? जहनपरित्तासंखिज्जय मित्ताणं
रासीणं अन्नमन्नब्जासो रूवूणो उक्कोसयं परित्तासंखिज्जयं होइ ॥ अहवा जहनयं जुत्ता संखिज्ज-
यं रूवूणं ॥ उक्कोसयं परित्तासंखिज्जयं होइ ॥ जहनयं जुत्ता संखिज्जयं कित्तिं होइ ? । जहन
परित्ता संखिज्ज मित्ताणं रासीणं अन्नमन्नब्जासो पक्खिपुत्तो जहनयं जुत्ता संखिज्जयं होइ ॥ अहवा
उक्कोसए परित्ता संखिज्जए रूवं पक्खित्तं ॥ जहनयं जुत्ता संखिज्जयं होइ । आवलियावि तित्ति-
हिया चेव ॥ तेणपरं अजहन-मणुक्कोसयांइ ठाणाइं जाव उक्कोसयं जुत्ता संखिज्जयं न पावइ ॥
उक्कोसयं जुत्ता संखिज्जयं कित्तिं होइ ? ॥ जहनएणं जुत्ता संखिज्जएणं आवलिया गुणीया अन्न-
मन्नाब्जासो रूवूणो ॥ उक्कोसयं जुत्ता संखिज्जयं होइ ॥ अहवा जहनयं असंखिज्जा संखिज्जयं रूवूणं
उक्कोसयं जुत्ता संखिज्जयं होइ ॥ जहनयं असंखिज्जा संखिज्जयं कित्तिं होइ ? ॥ जहनेणं जुत्ता
संखिज्जएणं आवलिया गुणीया अन्नमन्नब्जासो पक्खिपुत्तो जहनयं असंखिज्जा संखिज्जयं होइ ॥ अ-
हवा उक्कोसए जुत्ता संखिज्जए रूवं पक्खित्तं जहनयं असंखिज्जा संखिज्जयं होइ ॥ तेणपरं अज-

હન્નામણુકોસયાઈ ઠાણાઈ જાવ ઉકોસં અસંખિજ્ઞા સંખિયં ન પાવડ ઉકોસયં અસંખિજ્ઞા સંખિ-
જ્ઞયં કિત્તિયં હોઈ? ॥ જહન્નયં અસંખિજ્ઞા સંખિજ્ઞયમિત્તાણં રાસીણં અન્નમન્નજ્ઞાસો રૂવૂણો ઉકો-
સયં અસંખિજ્ઞા સંખિજ્ઞયં ॥

एनो ज्ञावार्थं लिखये ठीये ॥ पूर्वे जे उत्कृष्टं संख्यातुं कछुं, तेमां एक सरसव मूकीये
एटले जघन्य परितअसंख्यातो होय, अहीं आधुं जघन्य पण नहीं, उत्कृष्टं पण नहीं एम
करतां जेटले उत्कृष्टं परितअसंख्यातुं नावे तेटला विचाले जे स्थानक ते सर्व मध्यम
परितअसंख्यातुं कह्नीये ॥

હવે ઉત્કૃષ્ટં પરિતઅસંખ્યાતું કેટલું હોય તે કહે છે. જઘન્ય પરિતઅસંખ્યાતે જેટલે પ્રમાણે
સરસવની રાશિ હોય તેનો અન્યોઅન્ય માંહોમાંહે અન્યાસ કહેતાં ગુણાકાર કરીએ. તે કેમ
કરીએ તે દેખામે છે. કેવલી વિના એનો પરસ્પર ગુણાકાર કોણ જાણે ? તથાપિ ઢઘ્ઘસ્થને પ્રતિ
બોધવા જ્ઞણી વાનગી માત્ર દેખામીએ ઢીએ. અસત્કલ્પનાયે ॥ જે જ્ઞણી એ જેટલા સરસવ છે તે ઢઘ્ઘ-

स्थाने जाणवां दोहिला, तेणे कारणे थोडा देखामी घणानो ज्ञान करावाय हे. जघन्य परितः असंख्या-
 ते जेटला सरसव हे तेटलाने ठामे पांच रुप कढपीये, ते विवरीए ठिये. एक श्रेणीए एकमा पांच
 मांमिये तेहनी स्थापना १ १ १ १ १ हवे जेटला उपला राशीना आंक तेटली संख्याए तेटला आंक
 हेठळ मांमिये. जे ऊपर पांच एकमा हे, एटला प्रत्येकने पांच ५ ५ ५ ५ ५ मांमिये. घणा होय तो
 घणा मांमिए. हवे मांहोमांहे केम गुणीए ते दखामे हे, पांचको पेहेलो ते बीजा पांचमाशुं गुणीए.
 एटले १५ थया. ए पचीस त्रीजा पांचमाशुं गुणीए, थया एकसो पचीस १२५ अने चोथा पांचमाशुं
 गुणीए, थया ठसेंपचीस. ए वळी पांचमा पांचमाशुं गुणीए, थया एकत्रीससें पचीस ३१२५ ए कढिपत
 राशीनो अन्योन्य गुणाकार कीधो. एणीपेरें जघन्य परितः असंख्याते जेटला सरसव ते मांहो-
 मांहे सर्व गुणीए, जेटला होय तेटला मांहेथको एक ऊणो करीए. एटले उत्कृष्ट परितः असंख्यातो
 होय ॥ एवं जघन्य परितः असंख्यातो, मध्यम परितः असंख्यातो, उत्कृष्ट परितः असंख्यातो एवं अ-
 संख्याताना जेद ३ त्रण थया. हवे युक्त असंख्यातो जघन्य—मध्यम अने उत्कृष्ट एवं त्रिहुं जेदे

માંનિયે બિયે ॥ જઘન્ય યુક્તઅસંખ્યાતો કેટલો હોય તે કહે છે. જઘન્ય પરિતઅસંખ્યાતો પરસ્પર
 ગુણતાં જેટલો હોય, તે પ્રતિપૂર્ણ, એક જાણો ન કરીયે એટલો જઘન્ય યુક્તઅસંખ્યાતો હોય, અથવા
 ઉત્કૃષ્ટ પરિતઅસંખ્યાતે એક રૂપ ઘાલીયે એટલે જઘન્ય યુક્તઅસંખ્યાતો હોય. જેટલા જઘન્યયુક્ત
 અસંખ્યાતે રૂપ હોય, તેટલા એક આવલિના સમય જાણવા. હવે એટલા આઘે જ્યાં લગી ઉત્કૃષ્ટો
 યુક્તઅસંખ્યાતો નાવે તેટલા વિચાલે અસંખ્યાતજેદે મધ્યમયુક્તઅસંખ્યાતો જાણવો. હવે ઉત્કૃષ્ટ યુક્ત
 અસંખ્યાતો કેટલો તે દેખાને છે ॥ જઘન્યયુક્તઅસંખ્યાતે આવલી ગુણે જેટલા હોય તેટલા વલી
 પરસ્પરે ગુણીયે, જેમ પેહેલાં દેખાની તેજ પરે જાણવી, તેમ માંહોમાંહે ગુણતાં જેટલાં રૂપ થાય, તે-
 ટલા માંહેથી એક જાણો કરીએ એટલે ઉત્કૃષ્ટો યુક્તઅસંખ્યાતો હોય. અથવા જઘન્ય અસંખ્યાતઅ-
 સંખ્યાતો એક રૂપ જાણો કરીએ. એટલે પણ ઉત્કૃષ્ટો યુક્તઅસંખ્યાતો હોય એટલે યુક્તઅસંખ્યાતા-
 ના જેદ ત્રણ કહ્યા. એવં અસંખ્યાતાના છ જેદ કહ્યા.

હવે જઘન્ય અસંખ્યાતઅસંખ્યાતો ૧, મધ્યમ અસંખ્યાતઅસંખ્યાતો ૨, ઉત્કૃષ્ટો અસંખ્યાતઅ-

સંખ્યાતો ૩, એ ત્રણ જોડ કહિયે ઢિયે. જઘન્ય અસંખ્યાતઅસંખ્યાતો કેટલો હોય તે લલિયે ઢિયે:—
જઘન્યયુક્તઅસંખ્યાતે જઘન્યયુક્તઅસંખ્યાતેજ ગુણીએ અથવા આવલ્લી જઘન્યયુક્તઅસંખ્યાતા ગુણી
કરીયે, જેટલી રાશિ હોય તેટલી વલ્લી માંહોમાંહે ગુણીયે એટલે પ્રતિપૂર્ણ જઘન્ય અસંખ્યઅસંખ્યા-
તો હોય ॥ ઇહાં આઘો જ્યાં લગી ઉત્કૃષ્ટો અસંખ્યાતઅસંખ્યાતો ના આવે ત્યાં લગી અસંખ્યાતે
જોડે મધ્યમ અસંખ્યાતઅસંખ્યાતો હોય. હવે ઉત્કૃષ્ટો અસંખ્યાતઅસંખ્યાતો કેટલો હોય તે લ-
લિયે ઢિયે. જઘન્ય અસંખ્યાતઅસંખ્યાત પ્રમાણ રાશિ માંહોમાંહે ગુણીએ પઢી એક જાણો કરીએ
એટલે ઉત્કૃષ્ટો અસંખ્યાતઅસંખ્યાતો જાણવો, અથવા જઘન્ય પરિતાનંતો એક રૂપે જાણો કરીએ.
એટલો ઉત્કૃષ્ટો અસંખ્યાતા સંખ્યાતો હોય, એટલે અસંખ્યાતાના જોડ એ થયા.

હવે અનંતાના જોડ નવ લલિયે ઢિયે, પેહેલો જઘન્ય પરિતાનંતો કેટલો હોય? તે લલિયે
ઢિયે. જઘન્ય અસંખ્યાતઅસંખ્યાતો જઘન્ય અસંખ્યાતઅસંખ્યાત પ્રમાણ રાશીને માંહે ગુણીયે અને
જેટલો હોય તેટલે પ્રમાણે જઘન્ય પરિતાનંતા જાણવો અથવા ઉત્કૃષ્ટે અસંખ્યાતઅસંખ્યાતમાંહે

एकरूप घालीये एटले पण जघन्य परितानंतो होय, त्यां आघो ज्यां लगी उत्कृष्ट परितानंतो न थाय
त्यां लगी अनंत जेदे मध्यम परितानंतो होय. उत्कृष्ट परितानंतो केटलो होय. जघन्य परितानंतो जघ-
न्य परितानंत प्रमाण राशी मां होमां हे गुणीये, एतावता तेटली राशिने तेटली राशि गुणी करिये
जेटला होय तेटला मां हे थो एक काढीये, एटलो उत्कृष्ट परितानंतो होय. अथवा जघन्य युक्तानंतो एके
ऊणो करीए, एटले उत्कृष्टो परितानंतो थाय एटले अनंताना जेद त्रण थया. हवे युक्तानंतना जेद त्रण
दखिये ठिये. जघन्य युक्तानंतो केटलो थाय ते कहीए ठीए. जघन्य परितानंतो जघन्य परितानंत प्रमा-
ण राशि परस्पर गुणी करीये जेटलां रूप होय तेटलां पूरां जघन्य युक्तानंतो होय. अथवा उत्कृष्ट परिता-
नंतो एक रूप घालीये एटले जघन्य युक्तानंतो होय. जगमां हे अज्ञव्य पण तेटला जे. जघन्य युक्तानंतो
जेटलां रूप तेटला अज्ञव्य जाणवा. त्यां आघो ज्यां उत्कृष्टो युक्तानंतो न आवे त्यां लगे अनंत जेद
मध्यम युक्तानंतो होय. उत्कृष्टो युक्तानंतो केटलो होय ते कहे जे. जघन्य युक्तानंतो जेटला अज्ञव्य
जे तेटला गुणीये, पढी वळी अन्योन्या न्यास मां होमां हे गुणाकार करीये, जेटलो होय तेटलो एके

ऊणो करीये एटले उत्कृष्टो युक्तानंतो होय, अथवा जघन्य अनंतानंतो एक ऊणो करीये एटले उत्कृष्टो युक्तानंतो होय. एटले अनंताना ठ जेद थया. हवे अनंतानंताना जेद ३ कहीए ठीए. जघन्य अनंतानंतो केटलो होय ते कहैठे. जघन्य युक्तानंते अन्नव्य गुणीए पढी वळी परस्पर गुणीए, जेटला होय तेटले पूरे जघन्य अनंतानंतो होय अथवा उत्कृष्टे युक्तानंते एक रूप घालीये एटले पण जघन्य अनंतानंतो थाय त्यां आघोज्यां लगी उत्कृष्टो अनंतानंतो ना आवे त्यां लगी अनंतजेदे मध्यम अनंतानंतो कहीए, पण श्री अनुयोगद्वार मांहि एम कह्यो के “अणंताणंतयनंथि” ए सूत्रने अनुसार उत्कृष्टो अनंतानंतो नथी. ॥ तथा मतांतरे कर्मग्रंथ वादी अनंतानो जेद एम प्ररूपे. जघन्य परितानंतो तेहने मते केटलो होय ते देखामे ठे. जघन्य असंख्यात असंख्यातो त्रणवार मांहोमांहे गुणीये, एटले शो अजिंप्राय कह्यो, जघन्य असंख्यात असंख्याते जे राशि ते सरखी बे राशि वळी मांकीये ते वर्गराशिनो वळी वर्ग करीये. वळी त्रीजीवार तेनो वर्ग करीए तेवार पढी ते मांहे दश प्रदेश घालीये. ते केवा प्रकारे ॥ एक लोकाकाशना प्रदेश १, धर्मास्तिकायना प्रदेश २, अधर्मास्तिकायना प्रदेश ३, एक

जीवना प्रदेश ४, जीवनां अध्यवसाय स्थानक, ज्ञानावरणादिक आठ कर्मनो स्थितिबंध, जेणें अध्यवसाये करे ते स्थितिबंधनां अध्यवसाय स्थान ५, अनुज्ञाग, ज्ञानावरणादि कर्मनां जघन्य, मध्यम, उत्कृष्ट जेद जिन्न जे रसविशेष ६, तथा जोगच्छेय पक्षिज्ञाग मनवचनकाय विषश्यो वीर्य ते योग कहिये, तेना केवळी प्रज्ञाए ठेदीने जुआ जुआ जे विज्ञाग ७, तथा उत्सर्पिणी अवसर्पिणी बेउ कालना समय जेटला ८, तथा प्रत्येक अनंतकाय टाली बीजा पृथ्वी, अप, तेज, वाज, वनस्पति, त्रस प्रत्येक शरीरी जेटला ९, तथा निगोद सूक्ष्म बादर अनंतकाय वनस्पती जीवना निगोद कहेतां शरीर १० ए दश असंख्याता प्रक्षेपा घालीये तेवार पढी त्रणवार वर्गकरीए, जेम पेहलो कह्यो तेमज, एम करतां जेटलो होय ते जघन्य परितानंतो होय, ते जघन्य परितानंतानी राशि परस्परे गुणाकार करतां जेटली राशि होय, एटले जघन्य युक्तानंतो होय, जेटला जघन्य युक्तानंते रूप तेटला अज्ञव्य जीव केवळीये दीठा. जघन्य अनंतानंतो केटलो होय ? जघन्ययुक्तानंतक राशि एकवार वर्ग करी वळी बीजीवार वर्ग करीए एटले जघन्य अनंतानंतो होय, हवे उत्कृष्ट अनं-

તાનંતો કહીએ ઢીએ. તે જઘન્ય અનંતાનંતો ત્રણવાર તેટલી રાશિ ગુણો કરીએ. તોપણ ઉત્કૃષ્ઠો અનંતાનંતો ન થાય તો પઢી કેમ કરવું તે કહેઢે, તે માંહે એ પ્રદેપા ઢ ઘાલીએ, તે કયા ? સિદ્ધ જેટલા ઢે ૧, નિગોદના જીવ સૂક્ષ્મ બાદર નિગોદના સઘલા જીવ ૨, વનસ્પતિ પ્રત્યેક અનંત સઘલી એતાવતા સર્વ વનસ્પતિના જીવ ૩, કાલ અતિત, અનાગત, વર્તમાન સમસ્ત ૪, પુદ્ગલ સઘલા પરમાણુઆ ૫, તથા સમસ્ત લોક અલોકનો આકાશ ૬, એ ઢયે અનંતા તે માંહે ઘાલીને વઢી ત્રણવાર વર્ગ કરીયે અને જેટલી રાશિ હોય તેટલી રાશિ સહિત ત્રિગુણી કરીયે, તેવારપઢી કેવલજ્ઞાન, કેવલદર્શન એતાવતા એના પર્યાય અનંતા ઢે તે ઘાલીયે તો કર્મગ્રંથ વાદી એમ કહે કે ઉત્કૃષ્ઠો અનંતાનંતો હોય. સૂત્ર શ્રી અનુયોગદ્વાર માંહે કહ્યો ઢે “ ઉક્કોસયં અણંતાણંતયં નથ્થી ” ઇતિ વચનાત્ ॥ તત્ત્વં પુનઃ કેવલિનો વિદંતિ ” ॥ એટલે શ્રી જગન્નાથ ઝાલે તે પ્રમાણ ડ્યાં સૂત્ર માંહે અનંતાનંતો કહ્યો ત્યાં સઘલે મધ્યમેજ અનંતાનંતો જાણવો “ ઉત્કૃષ્ઠં નાસ્તિ અનંતાનંતં ” ॥ ઇતિ સંખ્યાતા અસંખ્યાતા અનંતાના ઝેદ શ્રી અનુયોગદ્વાર તથા કર્મગ્રંથ એ બેહુની વૃત્તિ જોઈ

લલ્યા ઢે. માહ્યા હોય તે વિચારી જોજો ॥

ઇન્દ્રિય પાંચ તેનાં સંસ્થાન આકાર લલિયે ઢિયે. શ્રોત્રેન્દ્રિયનો સંસ્થાન કથંબ ફુલ સરીલો
॥ ૧ ॥ ચક્ષુરિન્દ્રિયનો સંસ્થાન મસૂર ચંદ્રમા સરિલો ॥ ૨ ॥ ઘ્રાણેન્દ્રિયનો સંસ્થાન અતિમુક્તક
પુષ્પ સરીલો ॥ ૩ ॥ રસનેન્દ્રિયનો સંસ્થાન ઢરપલા સરીલો ॥ ૫ ॥ સ્પર્શનેન્દ્રિયનો સંસ્થાન નાના
પ્રકારનો જાણલો ॥ ઇન્દ્રિયનું જામ્પણું લલિયે ઢિયે. શ્રોત્રેન્દ્રિયનો અંગુલનો અસંલ્યાતમો જાગ
॥ ૧ ॥ ચક્ષુરિન્દ્રિયનો અંગુલનો અસંલ્યાતમો જાગ ॥ ૨ ॥ ઘ્રાણેન્દ્રિયનો અંગુલનો અસંલ્યાતમો જાગ
॥ ૩ ॥ રસનેન્દ્રિયનો અંગુલનો અસંલ્યાતમો જાગ ॥ ૫ ॥ ફરસનેન્દ્રિયનો અંગુલનો અસંલ્યાતમો
જાગ ॥ ૫ ॥

ઇન્દ્રિયનું વિસ્તારપણું લલિયે ઢિયે. શ્રોત્રેન્દ્રિયનો વિસ્તાર અંગુલનો અસંલ્યાતમો જાગ ॥ ૧ ॥
ચક્ષુરેન્દ્રિયનો વિસ્તાર અંગુલનો અસંલ્યાતમો જાગ ॥ ૨ ॥ ઘ્રાણેન્દ્રિયનો વિસ્તાર અંગુલનો અસં-
લ્યાતમો જાગ ॥ ૩ ॥ રસનેન્દ્રિયનો વિસ્તાર અંગુલપુહુત્ત અંગુલ (નલ) લગી ॥ ૫ ॥ ફરસનેન્દ્રિયનો

विस्तार शरीरपणुं जाणवुं ॥ पांचइंद्रिय अनंत प्रदेशिक जाणवा. एकेकी इंद्रिये अनंता पुढव बे, श्रोत्रेंद्रियनो विषय जघन्य थकी अंगुलनो असंख्यातमो जाग, उत्कृष्टो विषय योजन बार. चक्षुरेंद्रियनो विषय जघन्य थकी अंगुलनो असंख्यातमो जाग, उत्कृष्टो विषय एक लाख जोजन जाजैरो, घ्राणेंद्रियनो विषय जघन्य अंगुलनो असंख्यातमो जाग, उत्कृष्टो विषय योजन नव, रसनेंद्रियनो विषय जघन्य अंगुलनो असंख्यातमो जाग उत्कृष्टो योजन नव, फरसनेंद्रियनो विषय जघन्य अंगुलनो असंख्यातमो जाग उत्कृष्टो योजन नव.

पांच इंद्रिय असंख्यात आकाश प्रदेश अवगाढ बे. इंद्रियना वै जेद जाणवा ते कया? द्रव्येंद्रि १ अने जार्वेंद्रि २, त्यां द्रव्येंद्रि ७ जार्वेंद्रि ५ ॥ श्रोत्र २ नेत्र २ घ्राण २ जिह्वा १ फरस १ एवं द्रव्येंद्रि आठ जाणवा ॥

१ एकं	११ सहस्रकोटिं	२१ दशलक्षकोटाकोटिं
२ दश	१२ दशसहस्रकोटिं	२२ कोटाकोटिकोटिं
३ शं	१३ लक्षकोटिं	२३ दशकोटाकोटिकोटिं
४ सहस्रं	१४ दशलक्षकोटिं	२४ शतकोटाकोटिकोटिं
५ दशसहस्रं	१५ कोटाकोटिं	२५ सहस्रकोटाकोटिकोटिं
६ लक्षं	१६ दशकोटाकोटिं	२६ दशसहस्रकोटाकोटिकोटिं
७ दशलक्षं	१७ सहस्रकोटाकोटिं	२७ लक्षकोटाकोटिकोटिं
८ कोटिं	१८ दशसहस्रकोटाकोटिं	२८ दशलक्षकोटाकोटिकोटिं
९ दशकोटिं	२० लक्षकोटाकोटिं	२९ कोटाकोटिकोटिकोटिं
१० शतकोटिं		

जयवं ! बीयप्पमुहासु पंचसु तिहीसु अणुट्टाणकयं किं फलं होइ ? ॥ गोयमा ! ॥ बहु फलं जवइ. जजणं जीवेपाएणं एयासु तिहीसु परजवाउथं बंधइ, तम्हासमणेण वा समणीए वा ॥ साव एवा सावियाएवा विसेसज धम्माणुट्टाणं कायवं ॥ ठ ॥

आवश्यक निर्युक्तिमां अग्नयादिक सेवेंनही ए अधिकार काउसग अध्ययनमां ठे. अ-
ग्निना फरस लागे तो शरीर ढांकी राखे ए अधिकार ठे. पत्रमां पुढेला प्रश्न तेनो उत्तर संपूर्णः

॥ शतक विचार प्रकृतिनो ॥ ध्रुवबंधनी कयी ? वर्णादिचतुष्क ४, तेजस कार्मण २, अगु-
रुलघु १, निर्माणकर्म १, उपघात १, ज्ञय १, दुगंडा १, मिथ्यात १, क्माय १६, ज्ञानावरणी ५,
दर्शनावरणी ए, अंतराय ५, एवं ध्रुवबंधनी ४७ ॥

अध्रुवबंधनी ७३ ॥ तनु ३, उपांग ३, संस्थान ६, संघयण ६, जाति ५, गति ४, खगति २,
आनुपूर्वी ४, जिन १, उश्वास १, उद्योत १, आतप १, त्रसथावर २०, गोत्र २, वेदनी २, हास्य १,
रति १, अरति १, शोक १, वेद ३, आयु ४, पराघात १, एवं ७३.

ध्रुवउदयीनी प्रकृति २७ ॥ निर्माण १, थिर १, अथिर १, अगुरु १, शुजनाम १, अशुज १,
तेजस १, कार्मण १, वर्ण ४, ज्ञानावरणी ५, दर्शनावरणी ४, अंतराय ५, मिथ्यात १, एवं सत्ता-
वीस ध्रुवउदयीनी प्रकृति. पूर्वे अध्रुवबंधनी ७३ प्रकृति मांहेली ४ प्रकृति काढीये ते कयी ? थिर १,

अधिर २, शुज ३, अशुज ४, ए चार काढीये त्वारे ६ए रहे ॥ ६ए अध्रुवबंध मांहेली ॥ ध्रुवबंध
मांहेली १७ ते कयी ? १६ कषाय, १ डुगंछा, १ जय, ए अठार ध्रुवबंध मांहेली ॥ निद्रा ५, उ-
पघात १, मिश्र १, समकित १ ॥ अध्रुव उदयनी एवं एए ॥ ध्रुवसत्तानी प्रकृति १३०, त्रसादि
२०, वर्णादि २०, तेजस शरीरकेरी प्रकृति ७ ते केइ ? तेजस १, कर्मण १, तेजससंघातन १,
कर्मणसंघातन १, तेजसबंधण १, कर्मणबंधन १, तेजसकर्मणबंधन १, ॥ ४७ मांथी ४१ प्रकृति-
ध्रुवबंधिनी लीजे, ६ मांहे थकी टाळीए, ते कयी ? वर्णादिक ४ तेजस कर्मण २, एम ६ टाळवी
एटले ७७ होय ॥ वेद ३, संस्थान ६, संघयण ६, जाति ५, वेदनीय २, हास्य १, रति १, अरति
१, शोक १, औदारिक सात प्रकृति ते कयी ? औदारिक १, औदारिकंअंगोपांग १, औदारिक-
संघातन १, औदारिकबंधन १, औदारिकतेजसबंधन १, औदारिककर्मणबंधन १, औदारिकतेजस
कर्मणबंधन १, ए औदारिक सप्त ॥ उश्वास १ उद्योत १; आतप १, पराघात १; खगति २; तिर्यंच-
गति २; नीचैर्गोत्र १ एवं १३० ध्रुवसत्तानी प्रकृति जाणवी. ॥ अध्रुवसत्ता प्रकृति २७; समकित १ मिश्र

१; मनुष्यदुग २; वैक्रिय ११ ते कयी? नरकदुग २; सुरदुग २; वैक्रिय शरीर १, वैक्रिय अंगोपांग १;
 वैक्रिय बंधन १; वैक्रियसंघातन १; वैक्रियतेजस बंधन १; वैक्रियकर्मण बंधन १; वैक्रियतेजसका-
 र्मण बंधन १, जिननामकर्म १; आयु ४ आहारक सप्त वैक्रियवत् ७, उच्चैर्गोत्र १ एवं प्रकृति २७
 अधुवसत्तानी जाणवी ॥ सर्वघाति प्रकृति २०, केवलज्ञानावरण १, केवलदर्शनावरण १, निद्रा
 ५, कषायधुरला १२, मिथ्यात्व १, एवं २० सर्वघातिनी जाणवी ॥ देशघातिनी प्रकृति २५ ते कयी?
 ज्ञानावरणी ४, चक्षुदर्शनावरणी १, अचक्षुदर्शनावरणी १, अवधिदर्शनावरणी १, संजलनी चोकनी
 ४, नोकषाय ५, अंतराय ५, एवं पचीस प्रकृति देशघातिनी जाणवी ॥ अघातिनी प्रकृति ७५ ॥
 पराघात १, उश्वास १, आतप १, उद्योत १, अगुरुलघु १, तिर्थकरनामकर्म १, निर्माण १; उप-
 घात १; तनु ५; उपांग ३; संस्थान ६; संघयण ६, जाति ५; गति ४; खगति २; आनुपूर्वी ४;
 त्रसादि २०; गोत्र २; वेदनीय २; आयु ४; वर्णादिक ४; एवं ७५ प्रकृति अघातिनी जाणवी.
 पुन्यप्रकृति ४२ ते केइ? सुर ३, नर ३, शातावेदनी १, त्रसादि १०, शरीर ५, वज्रकृषज

नाराच संघयण १, समचतुरस्र संस्थान १, पराघातादि ५, अगुरुलघुनाम १, वर्णादिक ४, उपांग ३, तीर्थकरनाम १, तिर्य्येचआउ १, उच्चैर्गोत्र १, पंचेंद्रिजाति १, शुभविहायोगति १. एवं ४२ पुन्यप्रकृति.

पापप्रकृतिना ८२ जेद ॥ संघयण ५, संस्थान ५, कुखगइ १, तिर्य्येच २, अशातावेदनी १, नीचैर्गोत्र १, उपघात १, जातिचतुष्क ४, नरकत्रिक ३, थावरादि १०, अप्रशस्तवर्ण ४, सर्वघाति देशघाति ४५ एवं ८२ प्रकृति पापनी जाणवी.

अपरावर्तनी प्रकृति २९ ते कयी? वर्ण चतुष्क ४, तेजस १, कार्मण १, अगुरुलघु १, निर्माण १, उपघात १, दर्शनावरण ४, ज्ञानावरण ५, अंतराय ५, पराघात १, जय १, डुगंठा १, मिथ्यात्व १, उश्वास १, जिननाम १, एवं २९ अपरावर्तनी प्रकृति जाणवी.

परावर्तनी ९१ प्रकृति ते केइ? तनु ३, उपांग ३, संघयण ६, संस्थान ६, जाति ५, गति ४, खगति २, आनुपूर्वी ४, वेद ३, हास्यादिक ४, कषाय १६, उद्योतआतप २, गोत्र २, वेदनी २, निद्रा ५, त्रसादि २०, आउ ४, एवं परावर्तनी ९१ प्रकृति जाणवी.

घनघातिनी ४७ प्रकृति ते कइ? सर्वघाति २० प्रकृति, देशघाति २५ प्रकृति, समकित १, मिश्र १, ए सरवे मली घनघातिनी ४७ प्रकृति जाणवी.

जीवविपाकनी ७७ प्रकृति ते कयी? घनघाति ४७, गोत्र २, वेदनी २, जिन १, त्रस ३, आवर ३; सुन्नगादि ४, दुर्नगादि ४, उस्वास १, जाति ५, गति ४, खगति २, एम ७७ प्रकृति जीवविपाकनी जाणवी.

हवे पुद्गलविपाकी केहेवे ॥ नामकर्मनी ध्रुव उदयनी प्रकृति १२, संघयण ६, संस्थान ६, शरीर उपांग ६, उपघात १ साधारण प्रत्येक २, आतपउद्योत २, पराघात १, एवं ३६ प्रकृति, पुद्गल-विपाकीनी जाणवी.

खेत्रविपाकीनी ४ ते कयी? आनुपूर्वी प्रकृति ४, जवविपाकनी प्रकृति ४, आयु चार वि-पाक ॥ इति संपूर्ण ॥ तमारा पुढेल प्रश्नो उत्तर टुंकमां लखेल वे.
१ मिथ्यात्वे—हेतु ५५ आहारक दुग २ वेद. ॥ २ सास्वादने हेतु ५० मिथ्यात्वं ५ वेद. ॥ ३ मिश्रे-

हेतु ४३, अनंतानुबंधि ४, मिश्र २, औदारिक, वैक्रिय, कर्मण काययोग १. ॥ ४ अविरति-हेतु ४६,
मिश्र ३ प्रक्षेप ! औदारिक, वैक्रिय, कर्मण काययोग १. ॥ ५ देशविरति-हेतु ३९, अप्रत्याख्यानी
४, अविरति १, कर्मणकाययोग १, औदारिकमिश्र १, ॥ ६ प्रमत्ते-हेतु २६, अविरते ११ त्रिजा
कषायनी चोकनी ठेद औदारिक वैक्रियसरीय उदय ॥ ७ अप्रमत्ते-हेतु २४ वैक्रियमिश्र अने
आहारक मिश्र २ ठेद. ॥ ८ नियट्टि-हेतु २२ वैक्रियशरीर आहारकशरीर ठेद. ॥ ९ अनियट्टि-
हेतु १६ हास्यादि ४ ठेद. ॥ १० सूक्ष्मसंपराये-हेतु १० वेद ३ संज्वलना ३ ॥ ११-१२ मे-हेतु
९ संजलनो लोच. ॥ १३ मे हेतु ७ असत्यज्ञाषा, मिश्र ए २ नो ठेद ॥ मनना जोग २ उदय होय.
ते आ सत्यमनयोग अने व्यवहार मनयोग ए बे उदय होय ॥

४ रत्न आयुद्धशाळाये उपजे ॥ चक्र १, ठत्र १, खरूग १, दंरु १ एम चार.
३ रत्नजंमगारमां उपजे ॥ कागणी १, चर्म १, मणि ॥ एम त्रण.
२ रत्न वैताढये उपजे ॥ अश्व १, गज १ एम बे.

४ रत्न निजनगरीये उपजे ॥ सेनानी १, गाहावइ १, पुरोहित १, वार्द्धिक १ एम चार.
१ स्त्रीरत्नखेचरश्रेणीमध्ये उपजे ॥

चत्तारि मेहा पन्नत्ता ? ॥ तंजहा ॥ पुरुखलसंवट्टे । पज्जुत्ते । जीमूए । जिम्मे । पुरुखलसंवट्ट
एणं महामेहेणं एगेणं वासेणं दसवाससहस्साइं जावेइ ॥ १ ॥ पज्जुत्तेणं महामेहेणं एगेणं वा-
सेणं दसवाससहस्साइं जावेइ ॥ २ ॥ जीमूएणं महामेहेणं दसवासाइं वासेइ ॥ ३ ॥ जिम्मेणं
महामेहेणं बहुहिं वासेहिं एगं वासं जावेइवा न वा ॥ ४ ॥ इत्यादिक पाठ श्रीठाणांगें ठे ॥ ठ ॥

तवसुएण सत्तेण एगत्तेण बलेणय । तुलणा पंचविहावुत्ता जिणकप्पं पन्निवज्जओ ॥ १ ॥ श्री
सूयगरांग मूलसूत्रे ॥ चाउदसठ मुदिठपुन्निमासिणीसु ॥ चतुर्दश्यष्टम्यादिषु तिथिषूपदिष्टासु महा-
कट्याणिकसंबंधिनीवापुण्यतिथित्वेन प्रख्यातासु । तथापूर्णिमासीषु च तृसृष्वपि चातुर्मासिक
तिथिषु ॥ ठ ॥ इति श्रीसाधुरत्नशिष्येण श्रीपार्श्वविधुसूरिणालिखिताप्रश्नोत्तरपत्रिकासंपूर्णा ॥
॥ श्रेयसेच्छूयात्पृष्ठकपाठकादिसज्जनानाम् ॥

॥ अथश्रीगुरुपरीक्षा स्वाध्यायः ॥

चोपाइ ठंद-गुरु गिरुआ गुणमणिजंकार ॥ सुगुरु तरे तारे संसार ॥ सुगुरु सुधो मारग कहे,
तेहथकी नवियण जण लहे ॥ १ ॥ परदेशी नृप नास्तिकमति, न मानतो ते जिणवर यति ॥ देव सुधर्म
सुगति दुर्गति, उथापी थापे निजमति ॥ २ ॥ ते पण पाम्यो मोटो लाज, सम्यक्दृष्टि सुर सूरि-
याज ॥ नव अंतर लेशे निर्वाण, जुठ सुहगुरुतणो प्रमाण ॥ ३ ॥ शुद्ध प्रकाशे सुधो करे, व्यव-
हारे ते तारे तरे ॥ पोते जे ठे कर्म अनादि, कोइक बहीखले प्रमादि ॥ ४ ॥ पूढयो आपणा
अवगुण कहे, पढे घणी खप करवा त्रहे ॥ ते पण सुहगुरु पदवीलहे, तसु दंसणे मुज मन गह-
गहे ॥ ५ ॥ करे शुद्ध ज्ञाणे उत्सूत्र, तेय विणासे निज पर सूत्र ॥ इह जोवो चित्तधरो जमालि,
चारित्र लहि हायों जिण आली ॥ ६ ॥ चउथे ज्ञांगे केवल वेष, असंयती नीपावे रेष ॥ तेय
यती नहु कहीए गृही, साधु सुगुरुनी मति तिह नही ॥ ७ ॥ गुरु परखे उत्तम श्राविका, जिन
शासननी सुप्रज्ञाविका ॥ ज्ञोजन अवसरे जोवे पंथ, ज्ञाग्य योगे आवे निग्रंथ ॥ ८ ॥ साल

अठे तेने घरचार, जीव न सूजे घण अंधयार ॥ ते देखी एक पाठो वल्यो, साधु सुगुरुने पदे ते
मढ्यो ॥ ए ॥ बीजो व्यवहारे तेह साध, आव्यो पण लाग्यो अपराध ॥ प्रमादवश पूढ्यो ते
तिहां, उत्तम जूगो बोले किहां ॥१०॥ आपण दोष जाखीने वढ्यो, ते बांध्यो मन गुरु अटकल्यो ॥
एम गुरु परखणे सह्ये त्रहे, निरता गुरु कोइ वीरलो लहे ॥ ११ ॥ शुद्धे प्रकाशक गुण आगार,
समकित सहित धरे आचार ॥ गुरु परखो नागिलनी परे, शिव पामो जिम वसता घरे ॥१२॥ नागील
वमो सुमति लघु जाय, कर्म उदे आव्यो अंतराय ॥ तेने बले ते निर्धन थया, गुरु परखण
परदेशे गया ॥ १३ ॥ महानिशिथे एनो विस्तार, जाणी करवो हिये विचार ॥ सुमतिक्रिया
परखी एकली, विणुसमकित तेवी नहु जली ॥ १४ ॥ नागिले परख्या दंसण नाण, जिणे गुरुपदवी
थाये प्रमाण ॥ तिणविणु संयम कर्यो असार, अगणि मसाण जेम सविकार ॥१५॥ जेहने लागे
बहु अपराध, ते कह्यो संवेगी साध ॥ तेहथी ऊण घणा इह तणा; नागिल बोढ्या दूषण घणा
॥ १६ ॥ निंदक मुनिजननो ते नहीं, अल्पदोषि बहु दूषण ग्रही ॥ कह्यो नहीं चारित्रनो गंध,

ए केहो श्रावक संबंध ॥१९॥ पूछये सविअवगुण आपिया, वाचक दोष जगमे वापिया ॥ इण कारण
 नागिल पारखी, करहु परीख तेण सारिखी ॥२०॥ उत्कृष्टे चारित्रे ग्रैवेक, लगे पहोता बे साधु
 अनेक ॥ विणु समकित आराधक नहीं; जव अनंत ते रुलश्ये सही ॥२१॥ समकित सहित एक
 दिन पांलि, संयम सकल कर्ममल टालि ॥ गयसुकुमात्र प्रमुख शिवगाम, पहोता फल तसु पाय
 प्रणाम ॥ २० ॥ इणपरे शुद्ध प्रकाशक साध, व्यवहारे तेहज गुरु लाभ ॥ (श्री) पार्श्वचंद्र एम
 कहे विचार, ते वंदी पामो जव पार ॥२१॥ इति श्री पार्श्वचन्द्रसूरिविरचित गुरुपरीक्षास्वाध्यायः ॥

श्रीचतुर्दशगुणस्थानककर्मप्रकृतिविचारगर्जित श्रीमहावीरजिनेन्द्र
 स्तवनत्रिपंचाशिका.

श्री गुरुभ्यो नमः ॥ वस्तुबंद ॥ सयल गुणनिधि सयल गुणनिधि वीरजिणनाह, तसु पयप्रणमी
 ज्ञावशुं, गुणस्थानक चउदशजणेसुं ॥ जिण जिण थानक जेटली कर्म प्रकृति तेती शुणशुं ॥

बंध नै उदय उदीरणा, सत्तातणो विचार ॥ मूल आठ अमवन्नसय, उत्तर पयमी धार ॥ १ ॥ नाण
दंसण नाण दंसण तासु आवरण, वेदनी मोहनी आउखु, नाम गोत्र अंतराय जाणो ॥ पट प्रति-
हार खरुग सरिस मद्य निगरु चित्रकर समाणो ॥ कुंजकार जंमारिसम, अनुक्रमे आठ वखाण;
मिथ्या अविरति कषाय योग, बंधहेतु चउ जाण ॥ २ ॥ इति वस्तुबंदद्वयं ॥ ढाल. केशी बाव-
नीनी ॥ प्रकृति स्थिति अनुज्ञाग; प्रदेश बंध चिहुं प्रकारे ॥ प्रकृति सुज्ञासुज्ञनो स्वज्ञाव; स्थिति
काले अवधारे ॥ नाण दंसण आवरण; वेदनी अंतराय चार ॥ ए चिहुंनी स्थिति सायर; त्रीस
कोमाकोमी धार ॥ मोहनी सित्तरि नाम; गोय बीसबीस कोमाकोरु ॥ सागर तेत्रीस आउखो;
उत्कृष्टि नही खोरु ॥ ३ ॥ जघन स्थिति ठह कर्म तणी; अंतमुहुत्त जणीजे; नाम गोत्रनो जघ-
न्य बंध, आठ मुहुत्त सुणीजे ॥ वेदनी मुहुत्त बार, केइ जघन्य वखाणे ॥ आचारजं मत अंतर,
एह गीतारथ जाणे ॥ एसबंध एकद्विक त्रिगुण, आदे प्रदेश ते अद्वय बहुत ॥ मूल प्रकृति ए-
णीपरे कही, उत्तर सुणो जुहुत्त ॥ ४ ॥ मतिश्रुत ओही मणहनाण, केवल आशरण ॥ ग्यानाव-

रण प्रकार पंच, दंसण आवरणं ॥ नवविध चख्खु अचख्खु ओहि, केवल आवरणं ॥ निद्रा पंच
प्रकार, निद्रा ते सुख जागरणं ॥ निद्रानिद्रा प्रचलावली, पयल पयल श्रीणद्धी ॥ वेदनी सात
असात दुइ, मोहनी अठ्ठावीस विधि ॥५॥ मुख्यदंसण चारित्र, मोह दंसण त्रिकारे ॥ समकित
मिथ्या मिश्रमोह, हवे चारित्र धारे ॥ चारित्र मोहना दुन्निजेय, सोल कषाय जाणीजे ॥ नोकषाय
नव नाम, तसु हवे विगति शुणीजे ॥ क्रोध मान माया लोनाचउ, एकेके चार प्रकार ॥ अनंत
अप्रत्याख्यान प्रत्याख्यान संजलण संनार ॥६॥ हास्य अने रति अरति जय सोग दुगंठा जाणो ॥
स्त्री पुं नपुंसक वेद, एम पंचवीस वखाणो ॥ आउकर्म चउजेय, निरय तिरिनरेदेवसहिय ॥ नाम-
कर्मना जेद, एक शतत्रण वली अहिय ॥ हवे तेहनो विवरो सुणो, ए नरूकतिरि नरदेव ॥ गति चउ
इग बिअ त्तिण चउ, पंचेंद्रिना जेव ॥७॥ शरीर उदारिक विक्रिय, आहारक तैजस कर्मणजणे ॥
उपांग त्रण उदारिक विक्रिय आहारकना सुणे ॥ औदारिक औदारिक विक्रिय, -विक्रिय आ-
हारक आहारक ॥ तैजस तैजस कम्मण, कम्मण पणसरीरा धारक ॥ औदारिक विक्रियाहारक

कार्मण, तैजसमिश्र ए चार ॥ औदारिक विक्रियाहारक मद्यं, कार्मण त्रण विचार ॥७॥ औ-
दारिक तेजस कमण, तिमसे विक्रियाहारक इम ॥ पञ्चर बंधण इणिपरे, पंच संघातन तनु जिम ।
वज्रऋषन्ननाराच, ऋषन्ननाराच नाराच ॥ अरुन्नाराच कीलिका ठेवट्ट ठ साच ॥ सम चउरंग
निग्गोह, सादि कुबज वामन हुंरु एह ॥ संगण वर्ण सीत कृष्ण, नील पीत रक्त न संदेह ॥८॥
गंध सुगंध दुगंध, दुन्नि रस पंचविचारो ॥ तित्त करूय कसाय, अंबिल मधुर संनारो ॥ गुरु लघु
मृदु ने कठिन; शीत उन्हा सिणि दुख्ख ॥ फास निरय तिरि सुर, मनुष्य आनुपूर्वी चउ दुख्ख ॥
विहाय गति दुय सुज असुज, उसास आतप पराघात ॥ उद्योत अपुरुषधु तित्थंकर, नाम नि-
र्माण उपघात ॥ १० ॥ त्रस वादर पज्जत्त, पत्तेय थिर शुज वली सुजगं ॥ सुसर अने आदेय यश
एणीपेरे त्रस दसगं ॥ थावर सुहुम अपज्ज नाम साधारण अथिर ॥ असुज दुजगवली दुसर अनादेय
अजस दस ए थिर ॥ नामकर्मनी एकशत त्रण अधिक चित्ते धारि, गोत्रकर्मनी दोय प्रकृति उच्च-
नीच सुविचारि ॥११॥ दान दान्न जोगोपजोग वीरिय अंतराय ॥ अघावन चउ सर्व प्रकृति एम

कहे जिनराय ॥ एकसो त्रिरूत्तर नाम प्रकृति सतसठिनो बंध ॥ जेह जणी ठत्रीस प्रकृति सम-
कालिन बंध ॥ बंधन पन्नर संघात पणवीस शरीरह मांहि ॥ वर्णगंधरसं फरसनी सोलनो बंध प्रवाही
॥ १२ ॥ वस्तु ॥ अठ्ठकम्मह अठ्ठकम्मह बंधना हेतु कहीशुं सघला जूजुआ सुगुरु वचन मनमा-
हि धारिय ॥ नाण दंसण आवर्ण दोय पढे थाय जिय कम्म जारिय ॥ प्रत्यनीक निन्हवपणे, उ-
पघाते प्रद्वेष ॥ अंतराय जणतां करे बंध दो कर्म अशेष ॥ १३ ॥ सातवेदन सातवेदन बंध गुरु
जक्ति ॥ दमा दयाव्रत पालतां असुज्ज योग क्रोधादि टाले । अशातबंध विपरीतथी थाय दया
दिक जे न पाले । उनमारगनी परूवणा करे मारगनो नाश । पणणीय जिनमुनि संघचेइ चेश्य
द्रव्य विणास ॥ १४ ॥ पणलक्षण पणलक्षण मोहनी बंध । दंसण चारित्र मोहनी कषाय सोल
नवनोकषाये । विषय पंच परदश थको बंध करे एणे उपाये ॥ नरक आउ आरंज महा बंधे
परिग्रह जेय । पंचेंद्री बध पल जक्षण करे बंध जिय तेय ॥ १५ ॥ नियमिमाया नियमिमाया
अलिप जंणे । अधिको लिये ओढो दिये तिरिय आउ ते जीव बंधे । प्रकृति जड प्रकृतिये

विनय दया ज्ञाव मञ्जर जे रुंधे । मनुष्यपणो एणीपरे लहे ॥ सराग संयम व्रत बार ॥ बाल
तप अकाम निरजरा लहे देव अवतार ॥ १६ ॥ नामकर्मह नामकर्मह सुजतणो बंध सरल
अगर्वपणे करे । अशुज एह विपरीत बंधे उच्चगोय गुण रागे मद रहित जिनादिक ज्ञक्ति
संधे । ज्ञणे ज्ञणावे एहथी विपरीत नीचुं थाय । जिनपूजा अंतसथथी हिंसादिक अंतराय
॥ १७ ॥ इति वस्तु पंचकं ॥ ढाल गीता ठंदानी ॥ चालती ॥ गुणथानकरे चउदतणी विगती कहो ॥
आदि मिथ्यारे बीजो सासादन लहो ॥ मिश्र तीजोरे अविरति चोथो जाणिये ॥ देसविरतिरे
पंचमठाण वखाणीये ॥ झुटक ॥ प्रमत्त अप्रमत्त निवृत्ति अनिवृत्ति बादर सहूम संपराश्यं ॥
उवसंतखीण मोहसयोगी अयोगी केवली धारयं ॥ जिण ठाणे जेटली प्रकृति बंधे कर्म उदय
उदीरणा ॥ सत्ता सवे गुणठाणे कहीशुं आगमठे विस्तर घणा ॥ १८ ॥ चालती ॥ एकसो बीसरे
प्रकृति सामान्ये बंध करे ॥ तसु नामजरे कहीशुं चतुर जे मन धरे ॥ नाण दंसणरे आवरणं
पण नव कही ॥ वेदनी दोयरे मोहनी बवीसज सही ॥ झुटक ॥ नही समकित मिश्र मोहनी

बंध आउ च्यारे करे ॥ नामनी सतसठ्ठी पयमी ठत्रीस मांहीथी निसरे ॥ पनर वंधण पणसं-
घातन सोल वणदिक नहीं ॥ गोत्र दोय अंतराय पंचय मिली एकसोवीस लही ॥ १९ ॥ चालती ॥
हवे पेहेलेरे ठाणे एकसो सत्तर हुवे ॥ जिननाम कर्मरे आहारक हु न संजवे ॥ सासादनरे
एकसो इकउत्तर गणो ॥ नरक त्रिकरे एक बि ति चउ जाति मतजणो ॥ त्रुटक ॥ मत जणो
हुंमसंठाण आतप संघयण ठेवठयं ॥ मिथ्यात थावर सूक्ष्म अपज्जत्त साधारण नपुंसयं ॥ ए
सोल पयमी पढम ठाणे बंध बीजे नहु करे ॥ मिश्र आनके प्रकृति चिहुंत्तरि बंध गियत्थ उचरे
॥ २० ॥ चालती ॥ तिर्यंच त्रिकरे निद्रानिद्रा जाणिये ॥ श्रीणद्धीरे पयलापयल वखाणीये ॥
दोहग दुसररे अनादेयानंत चोकमी ॥ क्रोध मान मायारे लोचन संगणह चोकमी ॥ त्रुटक ॥
निग्रोध सादिय कुबज वामण संघयण चउ वली जाणीये ॥ ऋषज नाराच नाराच तसु अधिकी-
लिक एम वखाणीये ॥ नीचगोत्र उद्योत असुज विहायगति स्त्री वेदयं ॥ मनुष्य देवह आउ
सत्तावीस पयमि ऊणंकिठयं ॥ २१ ॥ चालती ॥ चोथे अविरतिरे गुणआनके सतहत्तरि ॥ नर सुर

આઝરે જિનનામહુ એકઠ કરી ॥ દેશવિરતિયેરે સતસઙ્ગ દસ ઝેઠી કરી ॥ આદિ સંઘયણે મનુજ-
ત્રિક બંધે નહીં ॥ ત્રુટક ॥ ક્રોધ માન માયા લોજ ચ્યારે અપચ્ચર્યાણવરણા ટલ્યા ॥ ઝડારિક તનુ તસુ
ઝવંગહ બંધ નહીં એમ સાંજલ્યા ॥ ત્રેસઠ બંધે પ્રમત્તઠાણે પચ્ચર્યાણવરણીયા ॥ ક્રોધ માન માયા
લોજ બંધન ચ્યારે ઝણી જાણિયા ॥ ૨૨ ॥ ચાલતી ॥ અપ્રમત્તેરે પ્રકૃતિ અઢાવન જાણજ્યો, ઝંગણસઙ્ગિરે
અથવા હિયે આણજ્યો ॥ તેતો ણીપેરેરે ત્રેસઠથો બહ નીકઝી, દોથ ઘાલીરે આહારકલ્લિકસ્યું મિલ્લી
॥ ત્રુટક ॥ શોક અથિર અગુંજ અરતિ અજસ અસાતાવેદની, એમ ગુણસઙ્ગિ હવે અઢાવન પ્રકૃતિ
કહું પરે વંધઝી ॥ દેવ આયુનો વંધ મંદગો બઢો પુરો સાતમે, કરે તો ઝંગણસઙ્ગિ નહીંતરે બઢે પૂરો
અમવન્ન ઈમે ॥ ૨૩ ॥ ચાલતી ॥ હવે અઢમરે અપુવ્વકરણ ગુણઠાણયં, શ્રેણી દોશરે ઝવસમ સ્વગતિ જાણયં
॥ જીવમંદરે ઇણ થાનકે જાગ સાતે કરે, પહેલે જાગેરે વંધ અઢાવન ઝચ્ચરે ॥ ત્રુટક ॥ ઝચ્ચરે ગોયથ્થ
વિતિય ચઝ પણ બઢે ટપન્ન જાણિયે, નિઝાં ડુગં નહુ વંધ નિઝાપયલ્લ ડુન્નિ વચ્ચાણિયે ॥ સાતમે
જાગે ટઢીસ પચ્ચમી વંધ હોવે ત્રીસનો, પ્રકૃતિ બઢે જાગ રહ્યો સુણો વિવરણ તેહનો ॥ ૨૪ ॥

चालती॥ देवगति देवरे आनुपूर्वी पंचिदिपणो, विहायगतिरे सुज्ज त्रस बादर वलीज्जणो ॥ पज्जत्तथिरे
पत्तेय सुज्जग सुज्ज सुस्वरं, आहारकरे विक्रय तेजस कम्मण मन धरुं ॥ त्रुटक ॥ विक्रियाहारक उपांग
दोई आदेय समचउरंसए, संठाण निम्माण तिब्बनाम वर्णचउक ठवीस ए, अगुरुलघु उपघात
परावात उसास इणपरे त्रीस ए ॥ आठमे इम ठवीस नवमे बंध होय बावीस ए ॥ १५ ॥
चालती ॥ नवमे गुण आनकरे ज्ञाग वली पंचयकरे, तिहां पेहेलेरे ज्ञागे वाविस धाररे ॥ तिहां
चउ टालीरे हास रइ जय कुडए, बीजें ज्ञागेंरे पुरुषविणु इग वीसए ॥ त्रुटक ॥ वीसबंध तइय
ज्ञागें क्रोधविणु ते जाणीयें, तुरीय ज्ञागें मान टाली ओगणीस एम संजारीयें ॥ पंचम ज्ञागें
विणुमाया अढारनो बंध इह जण्यो, गुणठाण दशमें लोअ टाली बंध सत्तरनो सुण्यो ॥ १६ ॥
गुम दशमेरे नाम सुहुम संपराइयं, तिहां पयमीरे सत्तर बंधह उवदेशियं ॥ चउ दंशणरे साता
उच्च जस इमलही, नाण विग्धरे दश मिली समग ते कही ॥ त्रुटक ॥ इग्यारमे एक पयमी
बंधे सातावेदनी जिन कहे, आवरण चउ चखु अचखु उही केवल बंध दशमे रहे ॥ उच गोय

जसनाम ज्ञानावरण पणअंतराश्यं ॥ पंच इम सवि सोल पयमी बंध रह्यो संपराश्यं ॥ १७ ॥
वस्तु ॥ खीणमोहे खीणमोहे एकनो बंध, तेरमे थानके एकनो, बंध सातावेदनी ज्ञणीजे ॥
चउदमे थानक बंध नहु कर्म रहित सिरि सिद्ध शुणी जे ॥ हवे हुं उदय विचारणा, एकसोने
वावीस ॥ समकित मिश्र सहित ज्ञेया, सामान्ये स जगीस ॥ १८ ॥

॥ ढाल ॥ जंबूस्वामीना विवाहलो ॥ चालती ॥ पेहेले ठाणे एकसो सतरतणो, पयमी
पंचनो उदउ मत्त ज्ञणो, समकित मिश्रने आहारक डुगं, तित्थंकर नाम मिछे नहु जुगं ॥ झुटक ॥
गुणठाणे बीजे पयमि उदए एकसो इग्यारु ए । सुखिम अपज्जत आतप मिथ्या साधारण मन
धारु ए । नरकानुपुवी बहय पयमी सतरमांही उंठी करी । हवे मिश्र एकसो उदय बारे काढी
मिश्र मांहे धरी ॥ १९ ॥ चालती ॥ ते इम च्यारे अनंतानु बंधीया । आवर नामकर्म इगबिति
चउरिंदिया । सुरनर तिर्यग आनुपुवी तियं । समकितठाणे चउ अधिकं सयं ॥ झुटक ॥ सत एक
मांहे पंच घाली मिश्र एक उंसारियें । समकित च्यारे आनुपुवी नरकादिकनीधारिये ॥ प्रकृति

पंचम ठाण सत्यासी सतर पयमी उणी करो । चिरुत्तरसो मांहेथी देशविरति उदउं मन धरो ॥३०॥
चालती ॥ अप्रत्याख्यानी क्रोधादिक चउ । देवगति देवाणुपुढी देव आउयं । विक्रिय तनुवली
विक्रिय उपांग ए । नेरश्यगतिने आनुपुढी आउए ॥ त्रुटक ॥ तिरि मणुअपुढी अयस दुर्जग
अनादेय ए सविटले । प्रमत्ते उदय एकासि आठे काढी दोयमांहि मिले । उद्योत नीयंगोय तिरि-
गति आउ प्रत्याख्यान चोकमी । ए काढी आहारक तणु उपांग दुन्नी पयमी मांहि जमी ॥३१॥
चालती ॥ अप्रमत्त ठाणे उदय बिहुत्तरी । एकाशीथी पंच पाढी करी । निद्रानिद्रा प्रचलाप्रचलय ।
थीणद्धीने आहारक दोय ॥ त्रुटक ॥ आठमे ठाणे उदय बिहुत्तरी । च्यार काढो तेहनी । पयमी अर्द्ध
नाराच कीलिका ठेवट समकित मोहनी । नवमे ठाणे ठासठि जाणो । हास्य रतिअरति ज्ञयं ।
शोक दुगंठा बह्य काढी बहुत्तरि मांहिथी ठसठयं ॥३२॥ चालती ॥ दसमे ठाणे साठ प्रकृति कही ।
स्त्री पुं नपुंसक वेद उदय नहीं । क्रोध मान माया संजलनातियं । ए ठह उणी ठासठिथी कियं ॥
त्रुटक ॥ श्यारमे गुणठाणे संजलनो लोअ तेह नहीं । साठथी एक एह काढि उदय गुणसठि

हुए सही । बारमे सत्तावन ऋषज नाराच दोय उणी करी । अथ पंचावन निद्रा प्रचला दोय
आगले परिहरी ॥ ३३ ॥ चालती ॥ तेरमे ठाणे बेतालीस जाणीये । पंचावनथी चउद उण वखा-
णीये । नाणावरणी पंच अंतराश्यं । पंचचउ दंसणावरणं निरधारियं ॥ त्रुटक ॥ इम चौद काढें
एकतालीस हुए तिळंकर नाम मांहि ठवो । इम बेतालीस पयमीर्जे तेरम ठाणे जिन थवो ॥
चउदमे ठाणे बार उदउं त्रीस पयमी नहु हुबे । चरम समये ते बारे पयमी खपि शिवपुरे रमे
॥ ३४ ॥ चालती ॥ उदारिक तनु तासु उवंगुए । अस्थिर असुजं नाम नचंगुए । सुजने असुना
विहायोगति । पत्तेय थिरि सुज नहु उदउं रति ॥ त्रुटक ॥ संगण बह उपघात पराघात अगुरु-
लघु उसासए । वर्ण गंध रस फास निम्माण तैजस कम्मण निवासए । संघयण पेहेलुं दुसर सुसर
साता अहव असातए । ए त्रीस पयमी उदय नहुए बारहुए विख्यातए ॥ ३५ ॥ चालती ॥ ते
बारे इम त्रस बादर पङ्क्तयं । पंचेंद्रि जाति नरगति आयुयं । उच्चगोय सुजगं तित्थंकर नामयं ।
आदेय जस साय अहव असातयं ॥ त्रुटक ॥ ए बार पयमी चउदमे गुणठाणे चरमसमे खंवे ।

चउद गुणथानके उदउ बोढ्या जे जिहां संजवे । हवे उदीरणं कहु उदउ जेम तेम उदीरण ।
 विस्तार जेम जेम पाठले कहियो तेम लहेज्यो धी धणा ॥ ३६ ॥ चालती ॥ पेहेलेठाणे एकसो
 सतरुए । बीजे एकसो अधिक इग्यारुए । एकसो त्रीजे चौथे चिरूत्तरु । पंचमे थानके सत्यासी
 मने धरु ॥ त्रुटक ॥ ठठे इकासी हुइ हुइ उदीरणा सातमाथी विवरणा । तेरमो थानक होय ज्यां
 लगी त्रिणि न करे उदीरणा । साता असाता मनुष्य आयु सातमे न उदीरण । तेणे उदय वि-
 हुत्तरी करे उदीरण त्रिहुत्तरी कहे जिनवीरण ॥ ३७ ॥ चालती ॥ आठमे थानके हुए उगुणहत्तरी
 । नवमे त्रेसठ उदीरणा मने धरी । दसमे सत्तावन ठप्पन्न अगियारमे । बारमे चोपन्न उगुण-
 चालीस तेरमे ॥ त्रुटक ॥ त्रण त्रण पयमी उदयमांहिथी उदीरण उढी करो । सातमा गुणथानके
 प्रारंजी तेर लगे हियमे धरो । चउदमे ठाणे उदीरणा नहु अयोगी गुणठाणयं इम चउद थानक
 कही उदीरण पयमि विवरण माणयं ॥ ३८ ॥

॥ ढाल ॥ दोमी ॥ सत्तातणो विचार पूरव बंधीय । पयमी पोते जे रहेए । पेहेले स्थानके

एकसत अमृतालीस । दस बंधन उठी कहेए । बीजे त्रीजेठाणे एकसो समृतालीस । तिष्ठंकरनाम
तिहां टढ्योए । चोथेठाणे एकसत अमृतालीस । तिष्ठंकर नाम मांहि मिल्योए ॥ ३९ ॥ पंचमे
ठठे ठाणे सातमे थानके । सत अमृतालीस जाणवीए । आठमे नवमेठाणे दसमे इग्यारमे । वि-
गति ज्ञणी मने आणवीए । अनंतानुबंधी च्यारे तिरिनरगायुष । बहू पयसी सत्ता नहीए । तेणे
एकसो बेताल इणे चीहुं थानके । सुगुरु वचने आगमे लहीए ॥ ४० ॥ अथवा चोथे ठाणे पंचम
ठठे । सत्तमे इण चिहु नाथके । अनंतानुबंधी च्यारे समकित मिथ्यात । मिश्रमोहनी साते
वकेंए । कृपकश्रेणी मांमे साते खय करे । तो एकतालीस आगलीए । अहव अधिक पचताल चोथे
पंचमे । ठठे सत्तमे संजलीए ॥ ४१ ॥ एकसत अधिक पेटाल ते इणिपरे । तिरि निरय देव आज
विणाए । निज निजज्ञवे विवेद कीधो ठे जिणेए । हेते जीव लाने घणाए । अहवा अविरति
आदे नवम पढम ज्ञाग लगे । एकसो अमृतीस जाणीए ए । प्रकृति सत्ताए विचार तेतो इणिपरे ।
सुगुरु गीयथ्य वखाणीये ए ॥ ४२ ॥ पेंतालीस मांहे सात काढी जे चउ । अनंतानु बंधीतिय

मोहनी ए । चउथो पंचम ठठ, सत्तम अठमा, जीवठाणे परे एहनीए, नवमाना नव जाग, कीजे
पहेले जागे । एक सत्त अठत्रीसे ज्ञणीए । बीजे प्रकृति बावीस । एक सत अधिकीय । अठत्री-
सथी सोल अवगिणीए ॥ ४३ ॥ यावर सूक्ष्मनाम तिरिगति, तिरिपुर्वी नरकद्विक इणपरेज्जणोए ।
आतपने उद्योत, थीणद्धि निद्रानिद्रा, पयलपयल गणोए । इगबिति चउरिंदि, जाति साधारण, नाम
कर्म ए सोलमीए । त्रीजे जागे चउद, एकसो आगली, आठ बावीसथी नीगमीए ॥ ४४ ॥ अप्र-
त्याख्यानीचार, चारप्रत्याख्यानी, आठे क्रोधादिक टलीए । चोथे जागे नपुंसक वेद टढ्यो, तिहां एक
सथी तेर आगलीए । पंचमे जागे बार, एकसो अधिकीय, स्त्रीवेद टाली संजलीए । एक सत्त
ठठेजागे, ठह पयमी विणु, हास्यादिक गिणतां मिलीए ॥ ४५ ॥ हास्यअरति रति, सोगजय दुगं-
ठाए । सातमे पंचाधिक जाणज्योए । पुरुषवेद परिहार, आठमे संजलनो । क्रोध टालि चउ
वखाणज्योए । नवमे जागे मान, संजलनो टढ्यो । तेणे एकसोत्रण चित्त धरोए । बिहुत्तर सुहम
संपराय, थानके थानके सत्ताए । मायाविणु लेखो करो ए ॥ ४६ ॥ बारमे संजलनो लोज, ठेह्वा

समयने, पहेले समय वखाणीए । तिहां एकसोएक, हवे बेहले समये । निद्रा प्रचला नमाविए
ए । तेण हंते पयमी नवाणु, कपकश्रेणी करीये, क्षीणमोहे सत्ता लहीए । अगियारमे गुणठाणे, ते
उपशम श्रेणी, तासु विविक्षा इहां नहींए ॥ ४७ ॥ सयोगे पयमी पंच्यासी, सत्ताए हुवे । नवाणुं
मांहे चौद नोसरेए । नाण दंसण आवरण, अंतराय चउ पंच, पंच ह चउद समकाले हरे ए ।
हवे अयोगी गुणठाणे, बेह्वा समयथी । प्रथम समय बिहुत्तरि खपेए । बेह्वे समय तेर, प्रकृति ते
एटली, सत्ताए जिण लपेए ॥ ४८ ॥ देवगति देवाणुपुवी, सुज अमुजागति । गंधदु फास अरु-
रसयणुं ए । पंच बंधन पंचवर्ण, पंच संघातन । संघयण बह पंचय तणुए । दुजग दुसर निर्माण,
असुज अनादेय । अथस अगुरुलघु सूज थिरुए । ठ संगण उपघात, उसास पराघात । पत्तेय
अपज्जत्त सूसरुए ॥ ४९ ॥ त्रण उपांग नीयगोत्र । अथिर असाताए, अहवा सातावेदनीए ॥
बहुत्तरि खपावी एह, अथवा तिहुत्तरी, मनुजानुपुवी सहितनीए । बहुत्तरि तो रहे तेर, तिहु-
त्तरितो बार । शेष रहे बेहले समयए । सत्ताए ते एह, नरगति आउय । आणुपुवी नरनी रमेए

॥ ५० ॥ त्रस बादर पञ्जत्त, जस आदेय, सुजग उच्चगोय जिननामस्थुए । पंचेंद्रिय जाति, साता
असाताए । मांहेलि एकज ठामस्थुंए । तेरह पयकी एह, चउदमे गुणठाणे, चरम समय सघजी
खपीए । अथवा पयकी वार, चरम समये खपे, नर आणुपूवी विणुजुरीए ॥ ५१ ॥ तुम्ह दरसन
विणुस्वामी, कर्म तणेवसे । जवे जवे रोलीआं जीवकोए । जीव चउराशी लाख, मांहे दुःख सुख,
पाम्या मोह नके नरुयोए । सदगुरु तणे पसाये, तुम्ह सासन लह्यो । कर्म तणो हवे जय टढ्याए
। दूर थया सवि दुःख, शुज मति संपनी, समकित सुरतरु मुजफलयोए ॥ ५२ ॥

॥ कलश ॥ इम चउद ठाणे पयकी विवरण नाम मात्रे संबुग्यो । सूरीन्द्रश्री पार्श्वचंद्र शिष्ये
श्री समरचंद्र जेम मुण्यो । जे जण जावे मने ध्यावे कर्मपयकी खय कदे ॥ त लहे केवल विमल
सुखकर हेले शिवरमणी वरे ॥ ५३ ॥

॥ इति श्रीवतुर्दशगुणस्थानकवंधउदयउद्गोरणासता कर्मप्रकृतिविचारगर्जितश्रीमहावीर
जिनस्तवनरूपत्रिपंचाशिका रचिता समरचंद्रसूरीणा समाप्ता ॥ शुभं नमस्तु ॥

॥ अथ श्रीराजर्षिकृतप्रश्नस्योत्तरम् ॥

पुरुषकाय स्थिति रहेतो सागरोपम ए०० जाजेरा ॥ स्त्री वेद रहेतो पट्योपम ११० पृथक्त्व, पूर्वकोमी ॥ नपुंसक वेदे रहे अनंति उत्सर्पिणी अवसर्पिणी रहे ॥ पंचेंद्र पंचेंद्रिपणे रहे तो, सागरोपम १००० जाजेरा ॥ जीवत्रसकाय मांहे आवी त्रसपणे रहे तो सागरोपम २००० जाजेरा रहे ॥

पांच ज्ञान त्रण अज्ञान कालथकी जघन्य तथा उत्कृष्टो केटलो काल रहे ते लखीये ठीये, मतिज्ञान अने श्रुत ज्ञाननो कालजघन्यत अंतर्मुहूर्त्त एक ॥ उत्कृष्टो काल सागरोपम ६६ जाजेरा

अवधिज्ञाननो काल जघन्यत एक समय, उत्कृष्टो ६६ सागरोपम जाजेरा, अवधिज्ञाननो एक समय ते केम? विज्ञंगज्ञानी समकित पन्निवजे तेवारे विज्ञंग मटी अवधिज्ञान थाय, ते एक समय रही वली पमे, विज्ञंगज्ञाननो विज्ञंगज्ञाने ज आवे एटले विज्ञंगनो विज्ञंग ज थाय. एम अवधिज्ञान जघन्यत एक समय होय.

મનઃપર્યવજ્ઞાન જઘન્યત એક સમય,ઉત્કૃષ્ટોતો દેશત ઉણોપૂર્વ કોમી એક એક સમય તે કેમ?,
જેવારે અપ્રમત્ત ગુણઠાણે વર્ત્તતા મનઃ પર્યવજ્ઞાન ઉપજીને જાય ત્યાં એક સમય જાણવો.

કેવલજ્ઞાનના ધણીને કેવલજ્ઞાન સાદિ અને અનંત હોય મતિ અજ્ઞાન અને શ્રુત અજ્ઞાનના જાંગા
કાલ આશ્રી ત્રણ જાણવા એક અનાદિ અને અનંત એ અન્નઘ્યને ૧, અનાદિ અને સાંત એ ન-
ઘ્યને ૨, સાદિ અને સાંત જે સમકિત થકી પમી વલી ચમે તેને ૩. જે સાદિ અને સાંત છે
તેને જઘન્યત એકઅંતર્મુદૂર્ત્ત, ઉત્કૃષ્ટોતો અર્જ્જ પુદ્ગલ જાણવો.

હવે વિજંગ જ્ઞાનનો કાલ કહે છે. જઘન્યતો એક સમય, ઉત્કૃષ્ટોતો સાગર ૩૩ જાહેરા. મ-
નુષ્યનો આયુષ્ય પૂર્વકોમિ એક પાલી પઢી અપદ્ધઠાણે નરકે જાય એટલે એક પૂર્વકોમિને તેત્રીસ
સાગરોપમ થાય.

હવે એ આઠજ્ઞાનનો આંતરો લખીયે ઢીયે,મતિજ્ઞાનનો આંતરો જઘન્યત અંતર્મુદૂર્ત્ત ૧,ઉત્કૃ-
ષ્ટો તો અર્જ્જ પુજ્જલ માઠેરો. એવં એણેજ પ્રમાણે શ્રુતજ્ઞાન,અવધિજ્ઞાન,મનઃપર્યવજ્ઞાનનો પણ આંતરો

જાણવો, કેવલજ્ઞાનનો આંતરો નહીં. હવે મતિઅજ્ઞાન અને શ્રુતઅજ્ઞાનનો કહીએ બીયે. જઘન્યતો એક અંતર્મુહૂર્ત, ઉત્કૃષ્ઠો સાગરોપમ ૬૬ ઝાઝેરો. હવે વિજંગનો આંતરો કહીએ બીયે. જઘન્યતો અંતર્મુહૂર્ત એક. ઉત્કૃષ્ઠો તો વનસ્પતિનો કાલ જાણવો.

જેદ અજીવના ૧૪ તે માંહેલા કેટલા જેદ લોક માંહે લાજે, કેટલા જેદ લોક બહાર અ-લોકમાંહે લાજે, કેટલા જેદ અઢીદ્વીપમાં લાજે. કેટલા જેદ અઢીદ્વીપ બહાર લાજે. તે વિવરો લખીએ બીયે. લોકમાંહે જેદ તેર તે કેમ ! આકાશદ્રવ્યનો સંધ ટલતાં બાકી ૧૩ જેદ. અલોક માંહે જેદ ૨ તે કયા ? આકાશદ્રવ્યનો દેશ ૧, પ્રદેશ ૨ અઢી દ્વીપ મધ્યે ૧૧ તે કેમ ? ધર્મ અધર્મ આકાશ એ ત્રણના ત્રણ સંધ ટલ્યા એવં ૧૧, હવે અઢીદ્વીપ બાહાર જેદ ૧૦ તે કેમ ? પાઠના ત્રણ સંધ તેમજ કાલ સહિત ૪ એવં બાકી જેદ ૧૦ જાણવા.

ષટ્દ્રવ્યમાં કયોદ્રવ્ય ગુરુ ? કયો દ્રવ્ય લઘુ ? કયો અગુરુલઘુ ? તે વિવરી કહીએ બીયે. ॥ જે પુદ્ગલ તે ગુરુદ્રવ્ય ૧, અને જે કાલ તે લઘુદ્રવ્ય ૨, ધર્મદ્રવ્ય ૧, અધર્મદ્રવ્ય ૨, આકાશદ્રવ્ય ૩,

ए गुरुलघु, जीवद्रव्य ते अगुरुलघु ॥ १ ॥ षट्द्रव्यमां कोण नित्य कोण अनित्य ते लखीये ठीये.
आकाश १, काल २, धर्म ३, अधर्म ४ ए नित्य ठे जीव तथा पुद्गल ए वंने अनित्य. पर्याय आश्री
एना पर्याय फरे ते ज्ञणी ए अनित्य. इति श्रीराजर्षिकृतप्रश्नस्योत्तरं विहितं श्रीमत्पार्श्वचन्द्रसूरिणा

॥ अथ श्रीषट्द्रव्यविचाररूपप्रश्नोत्तरम् ॥

॥ श्रीसरस्वत्यैनमः ॥ अथ श्री षट्द्रव्यविचारो निरूपते ॥ जीवद्रव्य १, पुद्गलद्रव्य २,
धर्मास्तिकायद्रव्य ३, अधर्मास्तिकायद्रव्य ४, कालद्रव्य ५, आकाशास्तिकायद्रव्य ६, ॥ अथ
जीवद्रव्य जेद बे, एक शुद्धजीवद्रव्य बीजो अशुद्धजीवद्रव्य. शुद्धजीवद्रव्य ते कोने कहीये ?
नो कर्म जे शरीर द्रव्यकर्म आठ कर्म पिरूप, ज्ञावकर्म रागद्वेष मोहरूप ते नो कर्मद्रव्यकर्म
ज्ञावकर्म तेणे रहित जे आत्मा सिद्ध स्वरूपते शुद्धजीव कहीये.

अशुद्ध जीवद्रव्य ते जे च्यार गति संबन्धि नरनारकादिक कर्मोपाधिसहित जीव ते अशुद्ध

जीवद्रव्य. अथ जीवना गुण तेना जेद २, एक शुद्ध गुण बीजो अशुद्ध गुण. शुद्ध गुण केवल-
ज्ञानादि अनंतगुण. अशुद्ध गुण मतिश्रुताऽवधि मनःपर्यव. कुमति कुश्रुत विज्ञंगज्ञान चक्षुदर्शन
अचक्षुदर्शन अवधिदर्शन ए दस जीवना अशुद्धगुण ॥

अथ जीवद्रव्यना पर्याय तेहना जेद २ एक व्यंजन पर्याय बीजो अर्थपर्याय. त्यां व्यंजन-
पर्यायना जेद २, एक शुद्धव्यंजनपर्याय बीजो अशुद्धव्यंजनपर्याय. शुद्ध व्यंजनपर्याय ते जे
चरम शरीरयकी बीजे जागे न्यूनसिद्धनी अवगाहना ते शुद्धव्यंजनपर्याय, अशुद्धव्यंजनपर्याय,
ते जे नरनारकादि शरीरपर्याय. हवे अर्थपर्यायना जेद २. एक शुद्धअर्थपर्याय, बीजो अशुद्ध
अर्थपर्याय. ज्यां केवलज्ञानादि शुद्धगुण षटगुण हानि वृद्धिरूप परिणमे ते शुद्धअर्थपर्याय क-
हीए. तथा उत्कृष्ट मतिज्ञानादिकनो प्रकाश घटतो घटतो अक्षरने अनंतमे जागे निगोदादिकने
विषे जाणपणो आवी रहे ते अशुद्धअर्थपर्यायकहीए. तथा द्रव्यगतपर्याय ते व्यंजनपर्याय,
गुणना पर्याय ते अर्थपर्याय. एवं व्यंजनपर्याय अने अर्थपर्यायनो जेद जाणवो. जीवद्रव्य उत्पाद

વ્યય અને ધ્રુવ સંયુક્ત છે. જીવ દ્રવ્યથી ધ્રુવ પર્યાયથી ઉત્પત્તિરૂપ વિનાશરૂપ છે. ઇતિ દ્રવ્યગુણપર્યાય વ્યાખ્યાનં ॥

અથ પુદ્ગલ દ્રવ્યનો સ્વરૂપ કહે છે, ત્યાં પુદ્ગલદ્રવ્ય મહાસંધની અપેક્ષાએ લોક વ્યાપી છે. પરમાણુની અપેક્ષાએ લોકના એક દેશ માત્ર રહે છે. હવે પુદ્ગલદ્રવ્યના ૧ જોડ એક શુદ્ધ પુદ્ગલદ્રવ્ય અને બીજો અશુદ્ધપુદ્ગલદ્રવ્ય તિહાં શુદ્ધ અવિજ્ઞાતી અહેતુ અજેતુ એવો એક પરમાણુ આકાશ પ્રદેશને વિષે રહે તે શુદ્ધપુદ્ગલદ્રવ્ય તથા દ્વયણુકાદિક મહાસંધ પર્યંત સંધરૂપ જે પુદ્ગલ તે અશુદ્ધપુદ્ગલદ્રવ્ય કહીએ.

અથ પુદ્ગલદ્રવ્યના ગુણ તેના બે જોડ. એક શુદ્ધ ગુણ બીજો અશુદ્ધ ગુણ ત્યાં અવિજ્ઞાતી પરમાણુને વિષે રહ્યા જે વર્ણગંધાદિક ગુણ તે શુદ્ધ ગુણ તથા વીસગુણ આદિ દેશ અનંત ગુણ મિશ્રિત એવા દ્વયણુકાદિક સંધના જે ગુણ તે અશુદ્ધગુણ. સંધને વિષે વીસગુણ મધ્યે સાત ગુણની મુખ્યતા છે, તેર ગુણની ગૌણતા છે.

अथ पुद्गल द्रव्यना पर्याय तेना ज्ञेद १. एक व्यंजनपर्याय अने बीजो अर्थपर्याय, त्यां व्यंजनपर्यायना ज्ञेद १. एक शुद्धव्यंजनपर्याय बीजो अशुद्धव्यंजनपर्याय, त्यां अविज्ञागी एक परमाणु एक वर्ण एक गंध एक रस बे स्पर्श एवं पांच गुण संयुक्त दिगंम्बरमते षट्कोणना आकारेश्वेतांबरमते गिरदाकार शुद्ध आकाश प्रदेशने विषे एवो शुद्ध परमाणु रहे ठे, ते शुद्ध व्यंजनपर्याय तथा द्रव्यणुकादि स्कंध सूक्ष्मरूप स्थूलरूप त्रयंशचतुरंशादि अनेक आकारे परिणमे, ते अशुद्धव्यंजनपर्याय तथा पुद्गलना अर्थपर्याय तेना ज्ञेद १. एक शुद्धअर्थपर्याय बीजो अशुद्धअर्थपर्याय, त्यां शुद्धपुद्गल परमाणु आपणा वर्णादि शुद्ध गुणे करी षट् गुण हानि वृद्धिरूप परिणमे ते शुद्धअर्थपर्याय. तथा द्रव्यणुकादि स्कंधना जे वर्णादिक गुण तिव्रमंदादि तरतम ज्ञेदे परिणमे ते अशुद्धअर्थपर्याय, पुद्गलद्रव्य उत्पाद व्यय अने ध्रौव्य रूप ठे. द्रव्य पुद्गल परमाणु रूप ध्रुव ठे. पर्याय थकी उत्पत्ति नाशरूप ठे. इति पुद्गलद्रव्यव्याख्यानं.

अथ धर्मद्रव्य शुद्ध लोक व्यापी जाणवो तेनो गुण गति लक्षण जाणवो. तथा धर्मद्रव्यना

પર્યાય, એક વ્યંજનપર્યાય એક અર્થપર્યાય, ત્યાં લોક વ્યારી ધર્માસ્તિકાય લોકાકાર રૂપ પરિણમે તે શુદ્ધવ્યંજનપર્યાય, તથા ધર્મદ્રવ્યનો ગતિ લક્ષણ જે ગુણ તે ષટ્ગુણ હાનિવૃદ્ધિ રૂપ પરિણમે તે શુદ્ધઅર્થપર્યાય. ધર્માસ્તિકાય દ્રવ્યને ત્રિષે અશુદ્ધગુણપર્યાય નથી. ધર્માસ્તિકાય ઉત્પાદ વ્યય ધ્રોવ્ય સંયુક્ત છે. દ્રવ્ય થકી ધ્રુવ છે, પર્યાય થકી ઉત્તત્તિ નાશરૂપ છે. ॥ ઇતિ ધર્માસ્તિકાય વ્યાખ્યાનં ॥

અથ અધર્માસ્તિકાય દ્રવ્ય શુદ્ધ અલંકાર લોક પ્રમાણ છે. તેની સ્થિતિલક્ષણ શુદ્ધ ગુણ છે, તેના પર્યાય એક વ્યંજનપર્યાય બીજો અર્થપર્યાય ત્યાં અધર્માસ્તિકાયદ્રવ્ય લોક પ્રમાણ લોકને આકારે પરિણમે તે શુદ્ધવ્યંજનપર્યાય તથા. અધર્માસ્તિકાયનો સ્થિતિ લક્ષણ જે ગુણ તે ષટ્ગુણ હાનિ વૃદ્ધિ રૂપ પરિણમે તે શુદ્ધઅર્થપર્યાય કહીએ. અધર્માસ્તિકાયને પણ અશુદ્ધગુણ પર્યાય નથી. અધર્માસ્તિકાય દ્રવ્ય ઉત્પાદ વ્યય ધ્રોવ્ય સંયુક્ત છે. દ્રવ્ય થકી નિત્ય પર્યાય થકી ઉત્તત્તિ નાશ રૂપ છે. ઇતિ અધર્માસ્તિકાય વ્યાખ્યાનં ॥

अथ काल द्रव्य व्याख्यानं ॥ शुद्ध काल द्रव्यना अणुआ एक एक आकाश प्रदेशने विषे एक ए कालाणु रहे ठे. ते शुद्धकालद्रव्य कहीए. तेनो गुण वर्तनालक्षण. तेना पर्याय बे. एक व्यंजनपर्याय एक अर्थपर्याय त्यां एक एक कालाणु एक प्रदेशी ठे. ते आकाश प्रदेशने विषे अमूर्त्त थको रहे ते शुद्धव्यंजनपर्याय. तथा काल द्रव्यनो वर्तना लक्षण जे गुण ते षट्गुण हानि वृद्धि रूप परिणमे ते शुद्धअर्थपर्याय कहीए. काल द्रव्यने पण अशुद्ध गुण पर्याय नथी समय आवली प्रमुख जे काल ते पण शुद्धकालाणु द्रव्यपर्यायना जाणवा. काल द्रव्यथकी नित्य, पर्याय थकी उत्पत्ति विनाश रूप ठे. ॥ इति कालद्रव्य व्याख्यानं. ॥

अथाकाशद्रव्य व्याख्यानं ॥ आकाशद्रव्य लोकालोक व्यापि अखंरु अमूर्त्त अनंत प्रदेशी एकद्रव्य ठे. ते आकाश द्रव्यनो गुण अवकाशरूपपर्याय एक व्यंजनपर्याय एक अर्थपर्याय त्यां आकाश द्रव्य अखंरु लोकालोक प्रमाण अमूर्त्तरूप परिणमे ते शुद्धव्यंजनपर्याय कहीए. तथा अवकाश लक्षणजे गुण ते षट्गुण हानिवृद्धिरूप परिणमे ते शुद्धअर्थपर्याय एने पण अशुद्धअर्थपर्याय न-

थी. आकाशद्रव्य द्रव्यथको नित्य पर्यायथकी उत्पत्ति नाशरूप ठे.

॥ इति श्रीमन्नागपुरीयवृहत्तपागन्नाधिराजयुगप्रधान श्रीपार्श्वचन्द्रसूरीश्वरकृतं
षट्द्रव्यविचाररूपप्रश्नोत्तरसंपूर्णम् ॥

॥ अथश्रीजिनप्रतिमास्थापनारासः ॥

॥ ॐ ॥ सार वचन जिन ज्ञाखीओ, इण जामझि नहीं बीजो कोय के ॥ हीये विमासी
जोयज्यो, सोवन पीतल सम किम होय के ॥ श्रुतनो पद स मेलज्यो ॥ १ ॥ एहठे जाई सीख
रसाल के आदर करीने मानज्यो ॥ नयगम जंग गुण सुविसालके, एकमने आराधज्यो ॥ सो-
ह मिथ्यात विचे वट पारुके, उपसम समकित जीपज्यो ॥ मुगति दुर्गनी उपरे मालके, सुखे
चही सुख पामज्यो ॥ श्रुतनो ॥ २ ॥ कदप साल किहां केरफो, किहां चूमितल किहां सुरलोक
के ॥ किहां चिंतामणी कांकरो, सायर ठीद्वर सरस म जोयके ॥ श्रुतनो ॥ ३ ॥ राजहंस

किहां बगलमो, किहां चूमिपति किहां ठे रंकके ॥ किहां उज्जल किहां मेलमो, किहां सरलो कि-
हां वंक निसंक के ॥ श्रुतनो० ॥ ४ ॥ किहां हयवर किहां रासजो, किहां मयगल किहां महिष
विचारके ॥ किहां रायण किहां रींगणी, किहां मजन किहां तरवो पारके ॥ श्रुतनो० ॥ ५ ॥
तिम केवली ठदमस्थने, वचने अंतर जाणो जाण के ॥ केवलि ज्ञाख्यो ते सही, तेहने मिलतो
सर्व प्रमाणके ॥ श्रुतनो० ॥ ६ ॥ सूत्र सूत्र मुखे सहु कहे, तिहां पण गिर सरसबह प्रमाणके ॥
केवलवणहार आंतरो ॥ तिण थाये विस अमीय समाणके ॥ श्रुतनो० ॥ ७ ॥ जिम किणही कागले
लख्यो, पुत्र चोरतो हुं पण चोरके ॥ वांचणहारे वांचीयो, तिम जिम लेखक मंरु कठोर के ॥
श्रुतनो० ॥ ८ ॥ धणिये तिणपर वांचीयो, जिणपर हुवो राजपसायके ॥ केवलवतां इम आंतरो, दुलहो
लहितां निरतो जावके ॥ श्रुतनो० ॥ ९ ॥ परंपरा जे आवीयो, गुरुमुख सांजलज्यो परमस्थके ॥
आगम वांचे ते खरो, ते गुरुजन तारेवा समस्थके ॥ श्रुतनो० ॥ १० ॥ दया वखाणी तेहनी, जे
निरति राखे जिनवर आणके ॥ आण दया अंतर घणो, करज्यो ए तुमे वचन प्रमाणके ॥

श्रुतनो० ॥ ११ ॥ आगम त्रण आराधना, नाण दंसण ते जाणो आणके ॥ चारित्रि कहीए ते दया,
बे बे मीली शिवपुरनो ठाणके ॥ श्रुतनो० ॥ १२ ॥ अन्नव्य जीव पाले दया, वार अनंत खरी व्यव-
हारके ॥ आझा विणु ते जव जमे, कदी न पहोचे पेले पारके ॥ श्रुतनो० ॥ १३ ॥ देसविरती
अविरति तणी, उत्कृष्टी जुवो गति एकके ॥ देवलोक हुवे वारमें, आण दयाने एह विवे-
कके ॥ श्रुतनो० ॥ १४ ॥ आण पखे (विना) पाले दया, उत्कृष्टो नवमे ग्रैदेयके ॥ सर्वविर-
तिने पहुचे सदा, आण ते सिद्धि आपे खोण एकके ॥ श्रुतनो० ॥ १५ ॥ एक पुकारे मुख दया,
नाम मात्र नवि जाणे आणके ॥ सूत्र मर्म जे नहुलहे, कस्यो तासु केम होय प्रमाणके ॥ श्रुतनो०
॥ १६ ॥ मुग्ध न जाणे बापमा, प्राये धन खरच्यो न सुहायके ॥ (रासैं बंध्या जेम बलधीया)
रासी बद्ध जीम बलधीया, प्रतिमा ठांमे नास्तिक आय के ॥ श्रुतनो० ॥ १७ ॥ आगम बोली ठे
दया, आण सहित तसु जाणो मर्मके ॥ मन वचन तने पालज्यो, जेम तमे पामो सुधो धर्मके
॥ श्रुतनो० ॥ १८ ॥ ते कांई परने चिंतवे, जे आपणे मन न सुहायके ॥ मूल मर्म ए धर्मनो,

परनी निंदा (ए) ते सहु जायके ॥ श्रुतनो० ॥ १९ ॥ वलीय विशेषे जिनतणो, मने माणज्यो
डोह लगारके ॥ तेहनो अवरण बोलतां, चोथे अंगे सुणिय विचारके ॥ श्रुतनो० ॥ २० ॥ जिन
प्रतिमानी हेलणा, सूत्र वचन जिनवर हिलायके ॥ पंचम अंगे विमासज्यो, आसायण तसु इ-
णपरे आयके ॥ श्रुतनो० ॥ २१ ॥ वीतराग जिणवर कह्यो, प्रतिमाने जोज्यो अधिकारके ॥ बीजे
तिम त्रीजे वली, अंगे उवंगे लेहु विचारके ॥ श्रुतनो० ॥ २२ ॥ पंचम ठेठे अंगे ज्ञेयो, सांजली
हीयके आण विवेकके ॥ मं-बोद्धज्यो उपरावठा, साखी इहां ठे ग्रंथ अनेकके ॥ श्रुतनो० ॥ २३ ॥
जगवइ अंगे ज्ञांखीयो, बीसमे सय नवमे उद्देशके ॥ बार ठाम प्रतिमा तणा, वंदेवा श्री साधु
विशेषके ॥ श्रुतनो० ॥ २४ ॥ आठे ठामे शाश्वती, असाश्वति प्रतिमा चिहु ठामके ॥ वंदे ते
चारण यंती, इम बोद्ध्या श्री सोहमस्वाम के ॥ श्रुतनो० ॥ २५ ॥ दशमे अंगे आठमे, अध्ययने
जिनप्रतिमा काजके ॥ मुनिवर वेयावच करे, तेहने नास्ति नहीं जिनराजके ॥ श्रुतनो० ॥ २६ ॥
पंचम आवश्यक करे, वीरजिणंद चउविह संघके ॥ उज्जयकाले किरिया जणी, प्रतिमा वंदन पूजन

रंगके ॥ श्रुतनो० ॥ २७ ॥ बीजे ठामे मानीये, सघले धर्मरथ आरंभके ॥ एक प्रतिमा नहु मा-
नीये, एह म करज्यो कून्तो दंभके ॥ श्रुतनो० ॥ २८ ॥ पर अवगुण लव म ग्रहो; परनिंदा म करो
मन रीसके ॥ पूठ मांसज्झण कह्यो, श्री आगम गिरुवे जगदीशके ॥ श्रुतनो० ॥ २९ ॥ इह
लोकिक पण इम कहे; मातंगीनो जोवो दृष्टांतके ॥ चूमि आज्ञोखी चालती, निंदक रुदसी काल
अनंतके ॥ श्रुतनो० ॥ ३० ॥ एहज आगम वांचतां, रुद्धीया चोगइ साध अनंतके ॥ एह आरा-
धी उद्धर्या, पहोता सिद्धे साधु अनंतके ॥ श्रुतनो० ॥ ३१ ॥ एम जिनेसर ज्ञाखीयो, चोथे श्री
समवाये अंगके ॥ जिन ज्ञाषित नहु अन्यथा, वानी ओलखज्यो मन रंगके ॥ श्रुतनो० ॥ ३२ ॥
अणजाण्यो असूक्ष्मे कहे; अणदीठो जे सज्जा मझारके ॥ पंचम अंगे प्रगट कह्यो, ते नर जम-
स्ये अनंत संसारके ॥ श्रुतनो० ॥ ३३ ॥ प्रतिमा वंदण आखनी, कही नथी जिनमारगमांहिके ॥
साधु श्रावकने मारगे, म परज्यो गामरीय प्रवाहके ॥ श्रुतनो० ॥ ३४ ॥ सूत्र ठता म उथपो, इम
करतां ज्ञाजे जिन आणके ॥ एह मूल समकित तणो, श्री जिनप्रतिमा करो प्रमाणके ॥ श्रुतनो०

॥ ३५ ॥ जिन वंदण फल जेटलो, ते जिन प्रतिमा वंदण होयक ॥ रायपशेणी ज्ञाखीयो, हृदय
नयन उघामी जोयके ॥ श्रुतनो० ॥ ३६ ॥ प्रतिमा पुस्तक सारिखा, दंसण नाणतणो ठे अंगके ॥
एक ठंमो एक आंदरो, इणपरे हुवे त्रिहुनो जंगके ॥ श्रुतनो० ॥ ३७ ॥ पुस्तकतो पढी हुवा, प्र-
तिमानी जोवो बुद्ध्यादिक्के (अनादि) ॥ तेह नवी कही ठोरुवे, तेतो पमिया निथ्यावादके ॥ श्रुतनो० ॥ ३८ ॥
तेहने जो न आराधीये, जेहथी हुवे परजव उपकारके ॥ इमतो कृतघ्नज आश्ये, इम केम लहीये
जवनो पारके ॥ श्रुतनो० ॥ ३९ ॥ रूसो सज्जण जण हसो, विहसो दुरजण मूरख लोकके ॥
जिनवर आण वहंतमा, तेम ज्ञावे जेम विरुओ न होयके ॥ श्रुतनो० ॥ ४० ॥ आज्ञा आचरणायें
मिदयो, पमिकमणो करणेज्यो बिहु कालके ॥ बिहु विण ठंदे आपणे, करतां पमीये जव जंजाल
के ॥ श्रुतनो० ॥ ४१ ॥ तेहनी संगति टालज्यो, जेह विराधे देव गुरु धर्मके, नित सप्ततारस
जीलज्यो, मननो टाली मिथ्या जर्मके ॥ श्रुतनो० ॥ ४२ ॥ श्रीपार्श्वचंद्रसूरि विनवे, जिन प्रतिमा
जिनवरनी बुद्धि के ॥ एकमना आराधज्यो, लहेज्यो मनवंडित फल सिद्धिके ॥ श्रुतनो० ॥ ४३ ॥

इति श्रीजिनप्रतिमास्थापनारासः संपूर्णः ॥ श्रीरस्तु ॥

॥ अथश्रीशत्रुंजयनो रासः ॥

राग गोमती. जली जावना विमलगिरि जेटवानी, वसी चित्त कसवट्ट जिम हेमवानी ॥ तिणे
उलटे तीरथराय गाउं, महा घोर संसारनो तीर पाउं ॥१॥ लहे लिह तन रुखनी तेज जीह, थुणे
तेहना गुण गणुं धन सुदीह ॥ वहे पाय तसु पंथी ते धन्य जाणुं, करे अंजली जेय कर ते वखाणुं
॥२॥ जिणे जोश्ये रंगी ते धन्य नेत्र, हियो ते जिणे समरिये सिद्धदेव ॥ हरे जावि जयचूरि
जवत्रमण केले, जांमली नहींय तीरथ अनेरो ॥३॥ जिम ध्यानमांहे जशुं शुभ ध्यान, मणीमांहे
चिंतामणी जेम प्रधान ॥ जिम गिरिवरे मेरु तरुवरे मंदार, तिम तीरथ मांहि शत्रुंजय सार ॥४॥
वनी जंबुदीपे नदी मांहि सीता, सति शीघ्रगुण नारीगण गणीय सीता ॥ जिनधर्म करुणा नरे
जिम उदार, तिम तीर्थमांहे शत्रुंज सार ॥५॥ जिम वंशमांहि वनो जैन वंश, विहंगमां जिम
रुनो राजहंस ॥ जिम मंत्र नवकार महिमा अपार, तिम तीर्थमांहि शत्रुंज सार ॥६॥ अठे कमळ

वन परिमळे जळ घणेर, नहीं मन विना मानसहंस केरा ॥ जगे जविथण चित्त आणंदकार,
 तीम तीर्थमांहि शत्रुंज सार ॥ ढाळ ॥७॥ पृथ्वी मंरुण तीर्थ घणा ए, ठें जण जण मण इष्टतो ॥
 शत्रुंजय समवरु अवर मे, कोइ न तीरथ दीठतो ॥ गावो ॥८॥ गावो गावो आपणो ए, ए मनमाणो
 आंत तो ॥ जेह ठे गुणना पारखीय, ते परखी गुण लिंत तो ॥ गावो ॥९॥ जिण दीठे गुणवंतना ए,
 गुण समरीये अनेक तो ॥ लेखंतणे अहिनाण तिहां, मन आणीये वीवेक तो ॥ गावो ॥१०॥ साधारण
 जावे जण्यो ए, पग पग सिद्ध अनंत तो ॥ शत्रुंजय जेम सविशेष तिहां, नहु लाने गुणवंत तो
 ॥ गावो ॥११॥ निरतो ज्ञान न उपजे ए, ज्यां लगे नर ठदमस्थ तो ॥ त्यां मन आलंबन क्रियाए,
 अक्षर प्रतिमा तिष्ठ तो ॥ गावो ॥१२॥ लहि जिनसासन जेहनो ए, ए उपर नवि राग तो ॥ ते
 मिथ्याति जाणीए ए, के केवली वैराग तो गावो ॥१३॥ जे पण राग जळो नथी ए, थाये तो जिन
 मत थाउ तो ॥ सिद्ध राग मन सांजरे ए, वळी वळी तीर्थराउ तो ॥ गावो ॥१४॥ शत्रुंजय
 गिरि गिरी अवर समाणो, एहवी मतिनो जाव म आणो ॥ जाणे हिये विचारी सोवन पीतळ

रजत कथीर, काच रतन ए पृथ्वी सरीर, धीर ज़ीरु नर नारी ॥ १५ ॥ अंब निब तरुवरनी
जात, काळ विशेष दिवस ने रात, जाति कनक जे फुल, दूध नाम गोअक्क सरीखो ॥ ए सहु ए
समवरु जइ देखो, लेखो गिरि गिरि तुल्ल ॥ १६ ॥ इस्थुं जाणी गणि शत्रुंजय तीर्थ, इणगिर आवी
सिद्धा समर्थ, अर्थ सिद्धि जे पामी ॥ सिद्धतणे गुण रागे रमीए, माणसनो जव एले न गमीये,
नमियें ते सिर नामी ॥ १७ ॥ ठंमी राजरिद्धिनी ममता, इंद्रीयने दमी आदरी समता, करता
विधिए विहार ॥ नेम जिनेश्वर सांजळी सिद्धगति, चिंतवि धिक् धिक् कर्मतणी गति ॥ निंदिय
अथिर संसार ॥ १८ ॥ धरि वैराग राग मति परिहरी, पांच पांरुव चड्या विमलगिरि, शिव-
पुरी पाम्या राज ॥ इण गिरि सहस साधु परिवरीयो, आवच्चो गुणमाणिक जरीयो, तरीयो
सारी काज, ॥ १९ ॥ सहस सहित इह सुक पत्तिजक, तेहतणी गुण जाणे सहु जग, जग-
मग ते जस लीधो ॥ पूर प्रमादे पापह चेलग, विनय दमा देखी ऋषि सेलग, पंथक गुणे प्रति-
बूधो ॥ २० ॥ पंच सयास्थुं शत्रुंजे आव्यो, कर्मतणो मळ दूर खपाव्यो, पाम्यो शिवपुर ठाण ॥

ठहे अंगे इणिपरे जणीये, जावे तेह तणा गुण शुणिये, गणिय जनम प्रमाण ॥ २१ ॥ ढाल ॥
धन धन धारणी नाम ए माय, पुत्ररत्न जेणे उद्धर्यो ए ॥ अंधक वृष्णि धन यादवराय, जेहनो
तात तेजे ज्यो ए ॥ गौतम उत्तम पुरुष प्रधान, आठ रमणी तजी व्रत धर्यो ए ॥ पामीय केवल
ज्ञान निर्वाण, शत्रुंजे दरिद्रिण सांज्यो ए ॥ २२ ॥ नवय सहोदर तासु उदार, अथिर संसार
मन संजरी ए, आदरे आदरी संयमजार, रिद्धि रमणी सर्व परिहरी ए ॥ सम दमन धरे आलस
अंग, समुद्र प्रमुख आगम जर्या ए ॥ करीय संलेखण शत्रुंजे शृंग, रंगे मुक्ति नारी वर्या ए
॥ २३ ॥ सुलसा नंदन नाग आनंदन, कुमर अणियस जसनिळो ए ॥ दंसणे शीतल नयण जेम
चंदन, दोष निकदन कुलतिलो ए ॥ एक दिन परणीय नारी बत्रीस, कोमी बत्रीस सोवन मिढ्यो ए ॥
इणिपरे पुरीय सज्जन जगीस, दीसे दोगुंडुक सुरतिलो ए ॥ २४ ॥ ठंकी गृहवास धरी धर्म
अन्यास, सास वेसासन आवीयो ए ॥ ततक्षण तोमीय मोह द्रढ पास, मास संलेखणा जावीयो
ए ॥ शिखर शत्रुंजतणो करीय निश्रेणि, सिद्ध निश्रेणि वेगे चढ्यो ए ॥ गिरुठ गिरवर कारण

तेण, वीसरे ते किम चित्त अनयो ए ॥ १५ ॥ ढाल ॥ अजित सेनादिक जास जगीस, कोमी
रमणी बत्रीस बत्रीस ॥ सहोदर तासु पंचय व्रत धरी, शेत्रुंजे चमी पहुंता शिवपुरी ॥ १६ ॥
वसुदेव नंदन साएण कुवर, दारुक बीजो रूपे अमर ॥ कोमी पंचास रमणी पंचास, ठंमी रिद्धि
मंनयो शिववास ॥ १७ ॥ डुमुह सुमुह कुंमर कुमार, ए त्रणे बलदेव मलार ॥ सांजली धर्मकथा
प्रतिबुद्ध, विमलगिरि शिखरे थया सिद्ध ॥ १८ ॥ सांब प्रद्युम्न ने जाली मयाली, प्रमुख कुंवर
दसकुल उजाली ॥ एक एक धन कोमी पचास, जोगवी रमणी पचास विलास ॥ १९ ॥ ए बोढ्या
ठे अष्टम अंग, सयल संगी ठंमी मन रंग ॥ शेत्रुंजागिरी संथारो करी, सिद्धि पहुंता जव
सायर तरी ॥ ~~३० ॥ दखिरे शेत्रुंजे सिद्धा अनंत, तेह तणो कण पामे अंत ॥~~ ज्ञानहीण हुं हुं
उद्मस्थ, पण जाणुं ए मोटो तीर्थ ॥ ३१ ॥ इसिपरे शिखर समेतगिरिंद, ज्यां सिद्धा श्री वीस जिणंद ॥
अष्टापद गिरुज गिरनार, गिरिवर विपुल अने वैजार ॥ ३२ ॥ जिनवर साधु मुक्तिनो ठाम, दीठे
निर्मल मन परणाम ॥ आणी हियमे तेहनूं नाम, त्रिकरण शुद्धे करुं प्रणाम ॥ ३३ ॥ डुहा ॥

अतिशय विष्णु नवि जाणीये, सिद्ध तणो ए ठाण ॥ राग तिणे प्रतिमा ठवी, जक्ति तणो अहि
नाण ॥ ३४ ॥ कर्मयोगे शेत्रुंजो चरु, गणु सफल अवतार ॥ दर्शन देखी वीनवुं, वली वली नाजी
मढहार ॥ ३५ ॥ रिसह जिणेंसर जगतिलो, जयो जयो जगदीस ॥ द्यो दरिसण करुणा करी,
पूरो मनह जगोस ॥ ३६ ॥ ~~दावा स्वामी~~ ~~दरित्त~~ ~~विना~~ तो जमरली, जव जव जम्यो अनंत तो । वेरी
विशय कसाय वसे तो जमरली, चउगति दुःख संहंत तो ॥ दश द्रष्टांते दोहिलो तो जमरली, लाधो
नरजव सारतो ॥ आर्यदेशमां मुज हुवो तो जमरली, उत्तमकुळ अवतारतो ॥ ३७ ॥ सद्गुरुदेशना
सांजली तो जमरली, जाण्यो जिनवर धर्म तो । पूरो पाली नवि शकुं तो जमरली, पोते बहुला
कर्म तो ॥ कर्मह गंजण जाणीये तो जमरली, जव जंजण जगनाथ तो । हुं तुम शरणे आवीयो
तो जमरली, स्वामी ग्रहो मुज हाथतो ॥ ३८ ॥ तुम पसाय पामीयो तो जमरली, दुस्तर जव
दुःख पारतो । जो प्रभु तुमे उवेखशो तो जमरली, तो कुण करस्ये सार तो ॥ हुं प्रभुसेवक तुम
तणो तो जमरली, उलग करुं प्रसाद तो जाणु ते तुम मन धरुं तो जमरली, जन हुकरु पसाद

तो ॥ ३९ ॥ सरवर तरुवर नहु करे तो जमरली, जल फलतणा अहार तो ॥ गिरुवा गुण
संचे घणा तो जमरली, कारण परउपगार तो ॥ जिम जग जलधर वरसंत तो जमरली, सम
विसम न गण्ये तो ॥ ए गुण तुमने जोश्ये तो जमरली, गिरुवा करेसु होय तो, पुरो संयम
नहुं पळे तो जमरली, दुक्कर तप न कराय तो ॥ तहत्ति करी तुम ज्ञाखीये तो जमरली, सहहिंये
मजमांय तो ॥ अवर किंपि नहु मागीये तो जमरली, राजरमणी जंकार तो ॥ प्रभु एक सेवा
ताहरी तो जमरली, होजो जव जव सार तो ॥ ४१ ॥ काव्यं ॥ पुंरुरिकगिरि मंरुन राया, करे
सेव सुरनरवरराया, (श्री) पार्श्वचंद्रसूरि चरणे लागे, बोधी लाज जिन मारग मागे ॥ ४२ ॥

॥ श्रीजिनाज्ञापालन स्वाध्यायः ॥

जिनवर देव सु साधु गुरु, केवलो ज्ञापित धर्म, सदा प्रतिवालो ॥ ए हिंयं जेहने वस्या,
तिणे जाण्यो हो जिनमतनो मर्म ॥ सदा प्र० ॥ १ ॥ मनकेरो हो तुमे चतुरसुजाण, कदाग्रह
टालो ॥ प्रभु सरिसो हो, किसो पराणके हिंये संजालो ॥ एक चित्ते हो श्री जिनवर आण, सदा

प्रतिपाळो ॥ आंकणी ॥ जे जिण आण विराधसे, ते लेस्ये हो दुर्गतिदंरु ॥ सदा प्र० ॥ मस्तक
धरी जे पाळस्ये, तसु महिमा हो जगमांहि अखंरु ॥ सदा प्र० ॥ १ ॥ केइ प्रवाहे वाहीया, केइ माने
हो कुळक्रम आचार ॥ सदा प्र० ॥ विणु जिन आगम उल्लख्ये, किम लहियें हो दुत्तर जवपार ॥ सदा
प्र० ॥ ३ ॥ विधि ~~अत्तरा सुपनीकरी~~, जे राचें हो कुळ लोकप्रवाह ॥ सदा प्र० ॥ लोहसिद्धा उपर
चमी किम तरस्ये हो ते ठंकी नाह ॥ सदा प्र० ॥ ४ ॥ सुगुरुवचन साचो सही, ॥ मत राचो हो तुम
कुगुरु बोल ॥ सदा प्र० ॥ विधि प्रवाहसम नहीं गणो, मत तोलो हो खरु गुरु सम मोल ॥ सदा प्र० ॥ ५ ॥
काच रत्न भ्रमे जग जन्म्यो, हीरागर हो ठे विरले ठाण ॥ सदा प्र० ॥ जे नर होस्ये पारखी, ते
लहिस्ये हो जगमांहे पिठाण ॥ सदा प्र० ॥ ६ ॥ आगम ज्ञाख्यो ते खरो, इम जाणो हो तुम
हियमा मांख ॥ सदा प्र० ॥ तहत्त करीने आदरो, मत झूलो हो गामरीये प्रवाह ॥ सदा प्र०
॥ ७ ॥ सोनो सुगंधी जाणीये, जस कुळक्रम हो जिनवर आण ॥ सदा प्र० ॥ आगममति जसु
चित्त वसे, त्रिहुं काळे हो ते संघ प्रमाण ॥ सदा प्र० ॥ ८ ॥ मुज मन हठ कोइ नहीं, नवि

मंरुयो हो कोइ नवो विनाण ॥ सदा प्र० ॥ (श्री) पार्श्वचंद्रसूरि वीनवे, मुज नवोन्नव हो जिन-
आण प्रमाण ॥ सदा प्र० ॥ ए ॥ इति श्रीजिनाज्ञापालनस्वाध्यायः ॥

अथ श्री एषणाशतक प्रकरणम् ॥

॥हुहा॥ श्री जिनसासन समवळे, अवरन सासन कोय ॥ कहो किम हिरागर तुले, जग लवणागर
होय ॥१॥ ते पामी त्रिहुं तत्व धुर, गुरुनो करो विचार ॥ ते विण परख्ये नवि लहियें, देव धर्म
व्यवहार ॥ २ ॥ आगम कस पहुंचे नहीं, जे जे दीसे जगनांहि ॥ वीरतीर्थ ज्यां ठे ठतां,
एह वचन आराहि ॥ ३ ॥ ते दिन क्यारे आवशे, ज्यारे वंदिस्युं साध ॥ तेहनी साख खमा-
वस्युं, आपण~~का~~ ~~अपर~~ ॥ ४ ॥ शद्ध जिनागम सांनवसुं, लहिस्युं निर्मळ ज्ञान ॥ स्वहस्ते
यदि प्रतिलाजस्युं, ते दिन गणीशुं प्रधान ॥ ५ ॥ पंच महाव्रत आदरी, आठे प्रवचन मात ॥
तेह विशे जयणा करुं, जे आगमे विख्यात ॥ ६ ॥ पूरो संयम नवि पळे, इणे दुसम काल ॥
जेह जतन ठंके नहीं, तसु प्रणाम त्रिकाल ॥ ७ ॥ वळी विशेषे एसणा, शुद्धि विशुद्ध अहार ॥

दायक ग्राहक जो मळे, तो लाजे नवपार ॥७॥ सोल दोष दायक थकी, साधुथकी पण सोल ॥
 दस मिश्रित साचा लही, टाळो मननी नोळ ॥ ए ॥ चोपाइ ॥ वंदिय वीर जिणेसरराय, पामी
 गुरुआ सुगुरु पसाय ॥ विवरण दोष बेंतालीस तणुं, लाज काज श्रुत जोइ नणुं ॥१०॥ आगममां ठे
 घणो विस्तार, तेहजो में ~~जिहिये पार ॥ संक्षेपे कहीलुं तेहवा~~ गुरुमुखे जाण्या ठे जेहवा
 ॥ ११ ॥ उद्गम उत्पादन एषणा, सोल सोल दस क्रम लेखणा ॥ सर्व मली थया बेंतालीस,
 परिहरवा मुनि करे जगीश ॥ १२ ॥ दुर्मति पथ बे परुह प्रघोष, आधाकर्म उद्देशिक दोष ॥
 पुंतिमिश्र ठवणा पाहुनी, एवं ठह दुर्गति पाउनी ॥ १३ ॥ प्रादुःकरण दोष सातमो, क्रीत जाणी
 आगम आठमो ॥ नवमो दुषण प्रामित्य नाम, परिवर्तित नण दसमे ठाम ॥ १४ ॥ अग्निहृ
 अगियारमो विचार, बारसमो उद्भिन्न निवार ॥ मालोहर तेरसमो जाण, चउदसमो आश्रित्य
 वखाण ॥ १५ ॥ अनिसृष्ट कहिये पनरमो, अध्यवपूरक ठे सोलमो, ॥ नाम थकी ए सोलह
 नण्या, गुरुमुखे आगम वचने सुण्या ॥ १६ ॥ हिचे संक्षेपथकी विवरिये, प्रगट ज्ञाव जिम

संनारिये ॥ ते सांनली श्रावक खप करे, हेले जिम नवसायर तरे ॥ १७ ॥ साधु काज च्यारे
आहार, दीजे देहतणा आधार ॥ ठयेकाय आरंजी जिहां, आधाकर्मिक कहाये तिहां ॥ १८ ॥
सहुअमांहि ए गुरुं दोष, तेणे करे जे मुनि तनु पोष ॥ अष्टकर्म द्रढ बंधण करे, चउगति काल
अनंतो फरे ॥ १९ ॥ श्री जिनजावित पंचम अंग, ते मांहि इम नएयो प्रसंग ॥ कारण विणुजे
आपे ग्रही, अदप आयु ते बांधे सही ॥ २० ॥ आधाकर्मिक दुष्ट अहार, पर आप्यानो लेइ आधार ॥
जे जुंजे तसु पन्निसेवणा, चोर तणीपरे परिजव घणा ॥ २१ ॥ कर्मिक नक्तनणी संचरे,
तेहने जे गुरु अंगि करे ॥ पन्निसेवणा ते श्रुत जाणीये, नृप सुत न्याय तिहां आणीये ॥ २२ ॥
~~आधाकर्मिक जे जुंजे, तेहने सहवास वसंत ॥ जिणवर जाख्यो ते संवास, पट्टी जिम उघाको~~
पास ॥ २३ ॥ आधाकर्म जोग जे करे, तासु प्रसंसे दोष न करे ॥ ते अनुमोदन जिनवर कही,
राजदुष्ट जेम ते निग्रही ॥ २४ ॥ उपमा अशुचीतणी ठे इहां, एहज विलगे पात्रे जीहां ॥
अण काप कारीसी घर्षिण, तो सुजे प्रवचन बोखिये ॥ २५ ॥ लहे शुद्ध वरते इणे जाइ, लोंगी

जिम ते तिणे बंधाई ॥ शुद्ध गवेशक जे ते ठले, रूपक जेम अविचलपद मले ॥ २६ ॥ ए
जिमतो शंका नवि करे, अवसर अवसर गुरुपद धरे ॥ जिनवरआण विमुख ते सही, इण
कारण आराधक नहीं ॥ २७ ॥ धन्य तेह ए दुषण टालता, विचरे मुनिवर व्रत पालता ॥ मारो
मन तसु चरणे रमे, कर्मयो ~~जे तेनुं जिणे ॥ २८ ॥ ॥ जे तेनुं जिणे ॥ २९ ॥ ॥~~ वीरजिणेसर चरणकमल
कमला कयवासा-ए देशी ॥ मन संकटपे इम गृहस्थ बहु जस कराविशुं, जे कोइ मुजघर आवस्ये ए
तेहने आपिशुं ॥ साधुतणो संयोग मळे जइ ते वहोरावे, ते उहेसिकदोष घणो संसार ज-
मावे ॥ २९ ॥ बहु आहार विशुद्धिमांहि जे मेले लगार, आधाकर्मीक अशुचि जिसो न करै सवि
चार ॥ कुंकुम विणसें लसण लवें जिम कंजीय खीर, पुंतिकर्म तिम जाणी करी परिहरे ते धीर
॥ ३० ॥ कोइ मुनि कांइ आपजणी मिश्रित रंधावे, मिश्रजात ते दोष जण्यो बहुकाळ संतावे ॥
आपी मुंके साधुकाज ते ठवणा जाणो, इणपरे देवातणो जाव सपरिह म आणो ॥ ३१ ॥ आघो
पावो साधु जणी घर उडव जाणी, संखमीनो आरंज करे हणीने जे प्राणी ॥ ते पाहुनिया दोष

कह्यो बहु दुषण ठाम, जाणी टाळे तास करे सुर नर गुणग्राम ॥३१॥ अंधारे उद्योत करी मुनिने
प्रतिलाजे, ए प्रावुकृत दोष प्रगट मारग कीम लाजे ॥ दोइ मोलें साधुजणी मनराग अणावे,
वस्त्र पात्र अहार वस्ति ते क्रीत कहावे, ॥३३॥ उजम आणी अंग अधन उधारे आणे, ते कहोये
प्रामित्य दोष श्रीवीर वखाणे ॥ एहथकी बहु कर्मबंध मुनि वहेन दीठंते, उजा आप्या तेज
तणे जाणो वतांते ॥३४॥ पालटी आणी निखर शखर जे मुनिने दीजे, ते परिवर्तित दोष जाणी
जिनवरे कहीजे ॥ आगममते बिहुं वणिक वहिनने न्याये लाधे, नवि टाळे रसलोलपणे जिन-
वचन बिराधे ॥ ३५ ॥ निजघर बाहिर गामयकी मुनि सनमुख आणी, आपे अजीहू तेय दोष
अविहू दुखल्लणी ॥ तेइ कहिये उदजीन जेय मडित लेवाही साधुजणी ये अपरिजोग उधाही
कवाही ॥ ३६ ॥ उंचे ठामे चमीय पीढ दुःखे उतारो, आणे संयम घात करे मालोहू नारी ॥
निबळ पाम जे सबळपणे आले उदाही, ते कहोये आठिय दोष लेजो संजाळी ॥ ३७ ॥ बहु
साधारण तेइ तणी अनुमति विण एक, जे छे ते अनिसृष्ट दुष्ट गणि आणे विवेक ॥ मूळा

ઢ્રહ્ણ ધાનમાંહી અધિકેરો ઝરે, સાધુ નિમિત્તે બાધિયો એ તે અધ્યવ પૂરે ॥ ૩૮ ॥ ઇણ પરે સો-
ઝહં દોષ જાણ્યા મન સ્મરણ માત્ર, ટાઢી જે અહાર લિયે તસુ નિર્મલ ગાત્ર ॥ હવે
ઉત્પાદન દોષ સોઝના જાણીયે નામ, સુગુરુપ્રસાદે સંજાળીયે જે આગમ ઠામ ॥ ૩૯ ॥
॥દોહા॥ ધાડ દોષ ઇહાં પ્રથમ, દુનિ નામે તે બીવ ॥ નિમિત્ત પિંક ત્રીજો વિષમ, ચોથો
જાણી આજીવ ॥ ૪૦ ॥ પંચમ દોષ વણિમગ્ગહ, ઢઠો તિગિઢા હોય ॥ ક્રોધ માન માયા લોજ
કરે, ચ્યાર મઢી દશ જોય ॥ ૪૧ ॥ પંહેલો પઢે સંસ્તવન, હમ અગિયાર વિચાર ॥ વિદ્યાપિંક
તે બારમો, તેરમો મંત્ર નિવાર ॥ ૪૨ ॥ ચૂર્ણપિંક ગણો ચઝદમો, જાણીક ગિરવર ટોલ ॥ યોગ
પિંક પણ પનરમો, મૂલ કર્મ મઢી સોલ ॥ ૪૩ ॥ એણે દોષે આજીવિકા, કરે તિમ ગણે સુસાધ
મોહ્યો સંજમ નિગમે, કરે ચિંતામણી લાધ ॥ ૪૪ ॥ ॥ ઢાલ ॥ રાગ મઢહાર ॥ શીલ શોહાવોરં
સાજન સેવિયે ॥ એ રાગ ॥ આશ્રવ પરિહરે સંજમ મન ધરે, જે પૂરા વ્રત પાઢેરે ॥ તે મુનિવર
ગોચરીયે ફરતાં, એ દૂષણ સવિ ટાઢેરે ॥ ૪૫ ॥ સુણો સુણો રે સુગુણનિધિ સુંદર, મુનિવર જાણે

સુગુરુ ઉપગારિરે ॥ જે જે દોષ સવલ તુમ હુતિ લાગે, તે પરિહરો વિચારીરે ॥ ટેક ૦ ॥ ૪૬ ॥ ધાત્રીદોષ
જે ધાયતણી પરે, વાલ રમાની લીજેરે ॥ પામી દુર્ઘટ વાઢીં અરહટ, ચતુર ચરણ ન ગમીજેરે ॥
સુણો ॥ ૪૭ ॥ ગુપ્ત પ્રગટ પૂઠી સંદેસા, જે જણ જણ પ્રતે વોલેરે ॥ ગામ નગર અહારતણે રસ,
તે મુનિ દૂતે તોલેરે ॥ સુણો ॥ ૪૮ ॥ લાજ અલાજી જીવન મૃતિ સુખ દુઃખ, ત્રિહું કાલ જે
જાણેરે ॥ નિમિત્ત પિંઠ તે અનરથ કારણ, શ્રી વીરજિનેશ્વર દાણેરે ॥ સુણો ॥ ૪૯ ॥ ઉત્તમ જા-
તિ કુલ ધનવંત આગે, તિણસમ આપણ જાણીરે ॥ લીયે અહાર આજીવ તે કહિયે, શ્હ ઠે આ-
ગમ સાણીરે ॥ સુણો ॥ ૫૦ ॥ દીન દયાલુ દેખી દરસાવે, આપણપેં અતિ દીણરે ॥ ઇણપરે
મુનિ અશનત્તિક્ક લેલે, ~~અણિમગ થાય ગુણદીણરે ॥ સુણો ॥ ૫૧ ॥~~ ઓસરુ વેસરુ વમન વીરે-
ચન, પ્રમુખ વૈદ્યકર્મ કરીયેરે ॥ જોજન કાજ તિગિહા દોષ ણ, પાપ જંઘારજ જરીયેરે ॥ સુણો ॥
૫૨ ॥ અશન અલાજી શાપ આપી જે, કોપ ચમયો વિહામેરે ॥ ઘેવર સ્વપકતણી પરે ક્રોધે,
આપે આપ જમામેરે ॥ સુણો ॥ ૫૩ ॥ લલિધ પ્રસંસા માની ગ્રહીને, દોષ વિમંબણ જંઘીરે ॥

सेवे खुड्ग जिम जे मागे, साधु लिह तिणे ठंरीरे ॥ सुणो० ॥ ५४ ॥ माया दोष विषम बहु
बोल्या, बीजे अंग विचाररे ॥ मास मास तप पारणो पामे, मायाए अनंत संसाररे ॥ सुणो० ॥
५५ ॥ माया फळे क्लिबशगति तेह वली, कीधो कर्म न सूजेरे ॥ बेरो मुंगो नरक तिर्येच गति,
दुर्वज्ज बोधे ते बूजेरे ॥ ~~सुणो० ॥ ५६ ॥ जोने माया मोहक लेतो, नाटक घर अहाररे ॥ चरम-~~
शरीरी आषाढनूति पमियो, अवर कवण आधाररे ॥ सुणो० ॥ ५७ ॥ रसनइंद्रीना पमियो
लोने, लोन्न पींके ते आणीरे ॥ टाळा अहह लोन्नी मुनि केसरी, विहरतें रजनी न जाणीरे ॥
सुणो० ॥ ५८ ॥ दान थकी पहेलो वा पठे, दायक कीरति करीयेरे ॥ पुर्वि पढ्ठा संथव दोसे,
जवसायर किम तरियेरे ॥ सुणो० ॥ ५९ ॥ सुर साधी जोजन जे साधे, विद्या पिंरु ते जणीये
रे ॥ कामण मोहन यंत्र मंत्र बहु, मंत्र दोष ते सुणियेरे ॥ सुणो० ॥ ६० ॥ एहवा नयणतणा
ठे अंजन, तेहने कोइ न देखेरे ॥ इणिये चूर्ण अनेक करंतो, जव जव बहु दुःख पेखेरे ॥ सुणो०
॥ ६१ ॥ द्रव्य योग करी अंग विलेपन, मुग्धलोक जे रंजेरे ॥ जळ थळ तरणी सुजग दुर्जग

વિધિ, જિનની આણ તે જંજેરે ॥ સુણો ॥ ૬૨ ॥ ગર્જતણા કારણને ઘાતન, મૂલ નવણ વિ-
વાહરે ॥ ઇણ ઉપદેસે મૂલ કર્મ લાગે, ઠંની દ્યો જવલાહરે ॥ સુણો ॥ ૬૩ ॥

વસ્તુ ઠંદ ॥ સુગુરુ વચણે સુગુરુ વચણે, સુણ્યા એ દોષ, પંચમહાવ્રત આદરી, કરે જેય મુનિ
લોજન કારણ ॥ તેય લોજન નાવે સમા, કિમ સમર્થ સંસાર તારણ ॥ ઇમ જાણી આદર કરી, સુધો
લિયો અહાર ॥ દુસ્તર જવસાયરતણો, જિમ તુમ પામો પાર ॥ ૬૪ ॥ ઢાલ વેલીની ॥ ઇમ ગવે-
ષણ એષણા દોષ જણ્યા બત્તીસ, હવે કહિસ્યું ગ્રહણેસણા વંદી જિણ ચૌવીસ ॥ જણે સુગુરુ હિત
મતિ નિતુ ચિત ધરી, સીસ પ્રતે જગીસ ॥ ૬૫ ॥ શીખ સંજાલીયે દોષ સહિત આહાર દૂરે
ટાલીયે, સંયમનો આધાર નવણે જીહાલીયે ॥ ~~પસણા સમિતિ આજ્ઞાર~~ નિરતો પાલીયે ॥ સીખ ॥
॥ ૬૬ ॥ સંકેત પહેલો દોષ સુણી બીજો મૃદ્ધિત જાણી, ત્રીજોઠે નિદેપનો ચોથો પિહિત વચા-
ણી ॥ સાહરિય પંચમ નામ ઠે, ઠઠો દાયક ઢેલ પિઠાણી ॥ સીખ ॥ ૬૭ ॥ ઉન્મીશ્રિત ગણિ
સાતમો, અપરિણત અષ્ટમ હોઈ ॥ લિસ દોષ નામે નવમ, ઠંદિત દસમો જોઈ ॥ સુણો જાવ હિવે

विरस तेण विणु, जिम विणु लवण रसोइ ॥ सीख० ॥६७॥ दायक देतो देखी करी, जेहनी आणे
संक, ते तेणे दोषे दुःखीये, ए जिन वचन निसंक ॥ लोलपणे द्ये लोनी जाणीक, लूटी ति लहि
लंक ॥ सीख० ॥ ६८ ॥ अक्षित बिंदु जेदे जण्यो, खरुयो सचित्त अचित्त ॥ वनस्पति पाणी
पृथ्वी, तेह जाण्यो सचित्त ॥ ~~अन सुक जे पणन हूनि, म म्हे तस गुण अचित्त~~ ॥ सीख०
॥ ७० ॥ पाणी माटी अगनि वन, त्रस थिति थाप्यो जेय ॥ एक अणंतर निक्षेप्यो, अवर परंपर
जेय ॥ ए निक्षित अचित्त ठे, जो पण तो पुण परिहरे तेय ॥ सीख० ॥७१॥ जेह सचित्ते ढांकीयो,
अने अचित्त होय ॥ पीहित दोषनी इणी परे, श्रुत चउन्नंगी जोय ॥ त्रण ज्ञांगा तिह मुनि
परिहरिया, चोथे दोष न कोय ॥ सीख० ॥७२॥ जिण ज्ञाजन देवा तणे, वस्तु अयोग्य विचारी,
साधु काज देवा ज्ञानी, ते अनेथी उसारी ॥ तिणेज ये अशनादिक दायक, साहरिय दोष ति-
वार ॥ सीख० ॥ ७३ ॥ अप्रभु पंरुक शिशु थविर, अंध मत्त उमत्त करी ॥ तापित तनु कंपतो,
निगमबद्ध हकि जुत्त ॥ गलित विन्नकर चरण पाउमी, ए दातार अजुत्त ॥ सीख० ॥ ७४ ॥

चुद्धी अरहद्वियो घरट्ट, उसळ मूशळ निसाह, लोढण पिंजण सूपमो, सावरणी व्यवसाह ॥ एह
तणो : थारंज करंता, उठे मनमां उठाह ॥ सीख० ॥ ७५ ॥ जेह जोजन करतीयळे, पूरे गर्ज जे नारी,
बेठी उत्ते उठी करी, बेसे जे अविचारी, धावत बाळ मेली रोवंतो, दीधे अहार तिवारी ॥ सीख० ॥ ७६ ॥
ठयेकाय संघट्टति, साधु देखी ठंमेइ, अग्रपिंरु उपर थको, लेइ पास ठवेइ ॥ एह दातार जे टाळे
नहीं, दायक दोष हवेइ ॥ सीख० ॥ ७७ ॥ मेली युक्त अयुक्त बे, आपे जे अणान्नोग, अदप जाणी
जत्सुकपणे, अथवा ज्ञाव वियोग ॥ इम लेतां जन्मिश्रित लागे, बिहुअतणे संयोग ॥ सीख० ॥ ७८ ॥
द्रव्यथकी वर्णादिके, अपरिणम्यो जे जाण, बिहुं जणमांहे एकने, देवाने परिणाम ॥ द्रव्यज्ञाव
बिहुं जेदे टालो, अपरिणम्य दोष पिठाण ॥ सीख० ॥ ७९ ॥ दहीं बाज जोजन रसे, ज्ञाजन कर
खरमाय, पढाकर्म विशेष गणी, प्राय ते न लेवाय ॥ इणिपरे मुग्धपणे ले तेने, लिप्त दोष कहैवाय
॥ सीख० ॥ ८० ॥ अन्न सीथ रस बिंडु, जे देतां धरणी पमंत, बर्दित दोष ते परिहरो ॥ बहुळ
जीव निवमंत, खीर खांरु घृत बहु पमियो, जोवो तासु दिवंत ॥ सीख० ॥ ८१ ॥

चोपाइनो ढाल ॥ मुहतो धर्मघोष इण नामे, लेश ब्रत मनने परिणामे ॥ गुरु आदेशे
करे विहार, पाळे संयम निरतीचार ॥ ७१ ॥ उग्र तपे तनु शोसे सदा, नयरी वारत्ते गयो
एकदा ॥ राजा मंत्री तिहां ठे वारत्त, उत्तम गुणगण करी पवित्त ॥ ७२ ॥ तसु घर पहाँत्यो
जोजन काल, नारी हर्ष चढो नयण निहाळ ॥ जोजन आण्यो देवा जणी, खोर खांन घृत
जक्ति घणी ॥ ७३ ॥ परुतो देखी तिहां रसबिंदु, अनेषणी यति गणीय मुणिंदु ॥ परिसामित
दोषे खळजळयो, त्रिणु लीधे ते पाठो वढ्यो ॥ ७४ ॥ बेठे गोखे देखी वारत्त, चिंते कांश न लीधो
जत्त ॥ मुज घर मुनिवर जाणुं नहीं, कांश कारण एह ठे सही ॥ ७५ ॥ इण अवसर तिहां जोवो
वळी, तेणे बिंदु बहु मांखी मळी ॥ घरकोयल आवि तिण केरु, जाणे कर्म ते आणी तेरु ॥ ७६ ॥
काकीनो धाव्यो उठळी, जीव जीवने पामे ठळी ॥ मड गिलागिल इण संसार, ते देखी धावी
मंजार ॥ ७७ ॥ तिहां श्रान आव्यो प्राहुणो, सहवासी मन मच्छर घणो ॥ जाति जातिना
वैरी केव, इम वढवा लाग्या ते बेव ॥ ७८ ॥ बिहुं दिसि आव्या बिहुंना धणी, कलह करे ते

कूकर ज्ञणी ॥ मांहोमांहि थयो संग्राम, घणा जीवनी हींसा ताम ॥ ए० ॥ तिह वारत्त मंत्री
चिंतवे, ए असमंजस इण किम हवे ॥ बिंदु पड्यानो कारण जाण, साधु प्रसंसे समरस आण
॥ ए१ ॥ धन धन उत्तम मुनिवर सही, इण कारण जिह्वा नवि ग्रही ॥ एहवा नाना टाळे दोष,
किम तुटस्युं अमे बहु दोष ॥ ए२ ॥ खूच्या परिग्रहने आरंज, वरतुं मोह लोह बहु दंज ॥ इम
चिंतता जाती संजरी, ततक्षण संयम नारी वरी ॥ ए३ ॥ स्वयंबुद्ध ते साधु वखाण, मुक्ति गयो थइ
केवळनाण ॥ अहनिस तेहनो समरो नाम, त्रिकरण शुद्धें कहां प्रणाम ॥ ए४ ॥ दुहा ॥ ग्रहण गवे
षण एषणा, बोली त्रिहुय प्रकार ॥ हिव कहिस्युं ग्रासेसणा, लेज्यो चतुर विचार ॥ ए५ ॥

॥ ढाळ ॥ वीर जिनेश्वर उपदेशे, सज्जिलज्यो चित्त लाशेरे ॥ महावीर०-ए देशी ॥
मुनिवर गोचरी करी वढ्या, आव्या वसति मजाररे ॥ जोजन विधिस्थुं तेह करे, ग्रासेसण मन
धाररे ॥ ए६ ॥ मंमळी इषण परिहरो, पंच प्रकास्या नाणीरे ॥ गोपय पय तुमे सुखे तरो,
जलधि तयो जुज प्राणीरे ॥ मंमळी दू० ॥ ए७ ॥ लालचि रस लंपटपणे, सरस संयोग जे मेझेरे ॥

ते कहिये संयोजना, प्रथम दोष जवि जेलेरे ॥ मंरुळी दू० ॥ १०० ॥ प्रवचन जिनवरे जे ज्ञायो,
 ज्ञोजन जेह प्रमाणरे ॥ अधिक जुंजे नहीं ते थकी, बीजो दोष ते जाणरे ॥ मंरुळी दू० ॥ १०१ ॥
 दायकने रस बहु गुणे, रागी प्रसंसा कीजेरे ॥ चारित्र दहन ते तीसरो, दोष इंगाल कह्येजेरे ॥
 मंरुळी दू० ॥ १०२ ॥ दोषि दाताने दूषते, ~~अरस निरस रस जाखेरे~~ ॥ चोथो दोष ते धूमनो,
 जाणी जिनेश्वर दाखेरे ॥ मंरुळी दू० ॥ १०३ ॥ कारण ठह ज्ञोजनतणा, तिण विणु तनुबळ का-
 जेरे ॥ करतां दूषण पंचमो, कारण जिनने राजेरे ॥ मंरुळी दू० ॥ १०४ ॥ धन्य ते दूषण टाळी जे,
 लीये सूजतो अहाररे ॥ असक ते निरतो सदहे, ते पण गुण जंकाररे ॥ मंरुळी दू० ॥ १०५ ॥
 ॥ वस्तु ठंद ॥ जेह मुनिवर जेह मुनिवर पंच आचार, पाळे पंचिंद्रिय दमण, पंचबाण ज्ञरुमाण
 गंजण सुद्ध जिनागम पन्नवे, जविलोय जवनीरु जंजण, साहु रयण तारणतरण, ते समरो नि-
 सदीस; श्री पार्श्वचंद्रसूरि बीनवे, तसु पाय नासुं सीस ॥ १०६ ॥ इति श्रीमन्नागपुरीयवृहत्तपागङ्गा-
 धिराज वचनातिशयधारकयुगप्रदर श्रीपार्श्वचंद्रसूरीश्वरविरचितमेषणाशतकप्रकरण संपूर्णम् ॥

॥ अथश्रीखंधकमुनिचरित्रशतकम् ॥

प्रज्ञाति-राग ॥ आदि जिन रिषज श्रीवीर चोवीसमो, ज्ञावि ज्ञो ज्ञविय जगदीश चउ जुअ
नमो ॥ हुं पण पणमिय जणीसु खंदगचरी, गुरु मुखे सांजळ्यो सुणो आदर करी ॥ १ ॥ ज्ञाखियो
जगवइ अंग सतत बीजए, पढम उद्देस गुण गहण तसु कीजए ॥ साधु गुण गावतां दूरिय दूरे टळे,
साधु गुण गावतां चित्त वंढितं फळे ॥ २ ॥ दुखनी अर्गला पूरिय कयंगला, दीस ए उठवे करिय
बहु मंगला ॥ तत्थ ईसान कूणंमि गुण सुंदरे, ठत्त पलासए चेइये मणहरे ॥ ३ ॥ वृद्ध अशोक
तळे पुढवी सिलवट्टयं, कसिण घण मसिण किरजाण कसवट्टयं ॥ तासु आकार सिंहासणं सोहए,
विविध रूपे करी जण मणं मोहए ॥ ४ ॥ त्रिभुवन-तण्णक वीर सम्येसया, तिहां प्रभु वंदवां बहु
जण नीसर्या ॥ आवतां दुख संसारना वीसर्या, खामिपय सेवतां काज सहए सर्या ॥ ५ ॥ ढाळ ॥
॥ चोपाइ ॥ तिहांथकी नासन्न न दूर, सावत्थी नगरी गुणजूर ॥ गर्धनाल तापसनो शीष,
गुरुपय सेव करे निसदीस ॥ ६ ॥ खंधक परिव्राजक इणे नाम, घणुं ते निवसे तेणे ठाम ॥ रिगु

यजुसाम अथर्वण च्यार; पंचम वेद इतिहास विचार ॥७॥ ठडो जाणेवो निग्घंट, तेहतणे जाणवे
 निग्घंट ॥ वेद चिहुंना ठे ठ अंग, वळी रहस्य ने अंग उवंग ॥ ८ ॥ सारे वारे धारे सही, पारग
 कांई ऊणो नहीं ॥ ठंद निरुत्त जोईस संखाण, शिक्षा कटप व्याकरण पुराण ॥ ९ ॥ शष्टितंत्रनो
 जाणे जेद, जणवे गणवे सदा अखेद ॥ वळीय अनेरा ब्राह्मण तणा, शास्त्र विदीता ठे जग घणा
 ॥ १० ॥ ते सघळानो कहीये जाण, कळा बहुत्तर तणो निधान ॥ सौचादिक निज धर्म पन्नो,
 अवसर जाणी सज्जा साचवे ॥ ११ ॥ तिण ठामे पिंगलक निग्रंथ, जैनतणा जाणे बहु ग्रंथ ॥
 एकदा आव्यो खंधक पास, पूठे प्रश्न हियरुळे विमास ॥ १२ ॥

॥ ठाल ॥ वीर जिनेश्वर चरणकमल कमळा कयवासो. ॥ ए राग ॥ आवि तीहां आक्षप सहित
 पिंगल इम ज्ञाखे, श्री जिनसासनतणो ज्ञाव निरतो मन राखे ॥ लोक जोवने सिद्धि मिद्ध ए
 संत अनंत, ए चिहुंनो कही लहिय मर्म निरतो व्रतंत ॥ १३ ॥ केणे मरतो मरणे जीव वाध हुइ
 हीणो, पूठया पंचे प्रश्न एह तब ते थयो दीणो ॥ संकित कंखित कलुस सहित सुणी रह्यो अ-

बोढ्यो, बे त्रण वार पूठतां तेह निज मतथी मोढ्यो ॥१४॥ इणे अवसरे तेह पुरीयमांही बहुजन
समवाय, जासो देखी कयंगला नगरी नरराय ॥ खंधक नीय चित्त चितवे ए आव्यो महावीर,
जिनमत राजा कर्मवीरवर साहसधीर ॥१५॥ जाउ तिहां करो विनय बहु पुबुं प्रश्न विचार, इम
जाणी निज वस्ति आवी उपगरण प्रकार ॥ त्रिदंरु कमंरुलु कंचणीया निसिया केसरीय, ठत्रा-
लय अंकुस करोरु पवित्रीय, गणेत्रीय ॥ १६ ॥ ठत्र उपानह पादुका धातु रंग्या चीर, ए चउदह
उपगरणे करी सोजीय सरीर ॥ लई चाढ्यो जेटले मारगे आवेवो, प्रारंज्यो तेटले स्वामी गोयम
बोलाव्यो ॥ १७ ॥ देखसी पूरव संगतियो ते कुण कहो स्वाम, प्रजु पज्जणे गौतम संज्जार खंधक
इण नाम ॥ ते आवेठे कवण काज मिलस्ये किणकाल, गौतम पूठे सह धचन कर मेलविज्जाल
॥ १८ ॥ वळतो स्वामी पूर्वचरित्र तसु ज्ञाखे सहस्र, आसन्नो ठे आवीयो धरलंधिय बहुअ ॥
हिवमां देखिस एम सुणी वळी गौतम बोले चारित्र लेस्ये तुम समीप आस्ये मुनि तोले ॥ १९ ॥
हंता गोयम जेटले ए अर्थ प्रकासे, स्वामी गौतम तेटले ते द्रष्टिये पासे ॥ देखी गौतम हर्ष धरी

तसु सन्मुख जावे, कहे अहो तुम मिलण एह मुज चित्त सुहावे ॥ २० ॥ जले आव्यो खंधका
बळी वळी इम जाखे, पींगळ पसिण स्वरूप सहु तसु आगळ दाखे ॥ चित्त चमक्यो ए एम कहे
कुण तपसी नाणी, तुम मिढ्यो जेह अकीय मुज वसीए ते मति जाणी ॥ २१ ॥

॥ ढाल ॥ चालती ॥ जाखे गोयम मुज गुरु केवळी, वीर जिन-वस्सण संसयमति टळी ॥
तेहने कहणे जाण्यो एटलो, खंधक तुजने वीत्यो जेटलो ॥ त्रुटक ॥ केटलो कहिये स्वामीनो
गुण एक जीने में सही, कहे वळतो परिव्राजक गौतमनो आंदर लही ॥ चालो जइये तुम गुरुने
वांदवा साथे करी, बे बेई आव्या वीर जिनवर पास दृष्टि सुधा जरी ॥ २२ ॥ चालती ॥ तिणे
अवसरे स्वामी नितु जिमे, कर्म अघातीय खपिये नहु कीमे ॥ इणपरे पेखे तिण तनु सिरि ज्यो,
लक्षण व्यंजन गुणहि अलंकर्यो ॥ त्रुटक ॥ अलंकर्यो देखी चित्त हरखी देई प्रदक्षणा वंदए,
परिणाम सूधे जाव जावत डुरित कंद निकंदए ॥ तिणे काळे वीर खंधक प्रति प्रश्नति वागरें,
पींगळे पूढ्या पूढवा ते आव्यो इहां इम उचरें ॥ २३ ॥ चालती ॥ रिजु ते जाणी जगवन वागरे,

प्रश्नहूँ केरो निर्णय सहूँ करे, लोक बिहुँ परे द्रव्यत क्षेत्रतो, कालत ज्ञावत तिहांगणे द्रव्यतो ॥
 त्रुटक ॥ लोक द्रव्यत एक ज्ञाख्यो क्षेत्रतो हिव जाणीये, जोयण कोरुकोरु असंख्य प्रथुळ
 दीह प्रमाणीये ॥ असंख कोरुकोरु जोयण परधी फरतां कालथी, लोकनां तुं जाण खंधक
 आदि अंत बेवइ नथी ॥ १४ ॥ चालती ॥ ज्ञाव थकी सुणी गंध रस फास ए, वर्ण अनंता पर्यव
 पास ए ॥ काल अनंते अनंता केवळी, तिणे अनुक्रमे ज्ञाखुं हुं वळी ॥ त्रुटक ॥ वळी द्रव्य
 क्षेत्रे संत ज्ञानीये काल ज्ञाव अनंतओ, जीव द्रव्यत एक चेतनतणे ज्ञाव विदीतउं ॥ अवगाढ
 असंख्य प्रदेश अंबर असंख्य प्रदेशत खित्तओ, कालथी जसु आदि अंत नहि तेही जाणो ज्ञावउं
 ॥ १५ ॥ चालती ॥ चारित्र दर्शन ज्ञानहूँ पज्जवा, एह अनंता अगुरुलघु पज्जवा ॥ अंत बिहुँ
 लहिये बिहुँ करि ते नहीं, द्रव्यत सिद्धि एकज जिणे कही ॥ त्रुटक ॥ जिणे कही क्षेत्रत लाख
 जोयण पंचतालीसहि ज्ञाया, पिहुलीय लंबी वृत्त संठीत ज्ञाव ए गुरु मुखे सुण्या ॥ एक कोरु लांख
 बघालत्रीसय सहसंबीसय पंचासेए, (१४३०२५०) एकउण जोयण किंचिसाधिक परधि एम

प्रकाशए ॥ १६ ॥ चालती ॥ काळंत जावत लोक तणी परे, संत बिहुकरी णंत बिहुंपरे ॥ चोथे
प्रश्ने सिद्ध विचारीये, द्रव्यत एक गणी क्षेत्र संजारीये ॥ त्रुटक ॥ संजारीये ए जीवनी परे का-
ळथी इम जाखीये, सादि अप्पजवसिय जावत जीव जांमली दाखीये ॥ द्रव्यत क्षेत्रत संत
जाणो, काळ जावि अणंतउ, हिवे निसुणी पंचम प्रश्न खंधक होस्ये चित्त पसंतउ ॥ १७ ॥
चालती ॥ केणे मरणे मरतो प्राणीयो, वढई हांयई ते इम जाणीयो, मरण बे जेदे खंधक में कह्यो,
बाळ एक पंमिंत बीजो संग्रह्यो ॥ त्रुटक ॥ संग्रह्यो पहिलो बार जेदे बाळमरण प्रसिद्धयो, वलय
मरणति प्रथम जिनवर साधुने प्रतिसिद्धयो ॥ चूख तूषां बहु वाहि वेदन जेय वलवलतो मरे,
बीजो ते मरण वसट्ट इंदीय वसे जीव ते परिहरे ॥ २० ॥ चालती ॥ मृग झख मधुकर नाग पतं-
गीया, पंचय इन्द्रितणे प्रसंगीया ॥ प्राण तजंता जग दुख बहु सहे, बीजो मरण ते स्वामी इम
कहे ॥ त्रुटक ॥ इम कहे त्रीजो सद्य राखी मरे तदज्ञव जाणवो, मरिय माणस जव लहंतो
एह चोथो आणवो ॥ गिरी वृक्षथी पमि मरे पंचम ठट्ट सत्तम अठमो, जल जलण पेसी मरे

नवमो करे विषज्जहणतणो ॥ २९ ॥ चालती ॥ सत्थो वारुण शस्त्रे जे मरे, दसमो ए गणी जि-
नवर उच्चरे ॥ वेहाणस पासे ग्रहण इग्यारमो, ग्रीद्धपीठ मरण ते जणीये बारमो ॥ त्रुटक ॥
बारमो जे गज कलेवरमांहि पेसीने रहे, श्वानादि जहण करे इणीपरे तेथ दुस्सह दुख सहे ॥
ए मरण मरतो बाळ अनंता, मरण चिहुं गतिना लहे ॥ चउरंत जव कंतारि जमतो काळ अनं-
तो निरवहे ॥ ३० ॥ चालती ॥ पंक्ति मरण दुविध प्रकासीयो, पादोपगमन संवर वासियो ॥
जत्त परिन्ना बीजो जाणवो, बिहुमां पहेलो इम मन आणवो ॥ त्रुटक ॥ आणवो मन इम प्रथम
पादप माल जिम धरणी भ्रसे, लव मात्र उंची न नीची थाये आधीय पाठी नहु खसे ॥ इणीपरे
अंग उवंग राखे अरुग संथारो करी, जिवंत मृत जिम रहे निश्चळ मोह माया परिहरि ॥ ३१ ॥
चालती ॥ तेह निहारीम निहरण जेहनो, बाहिर करवो ज्वालन देहनो ॥ ते अनिहारीम गिरी-
वर दरी रही, करे संथारो अवसर जे लही ॥ त्रुटक ॥ जेहथकी निहरण थाये नहु ते अनिहारीम
जाणीये, नियम हुंती अपदि चरणातणी अतीहि वखाणीये ॥ बीय पंक्ति मरण पच्चखी जात

पाणी संथरे, प्रथम जिम अनीहरण निहरण जेद बे जिन वागरे ॥ ३२ ॥ दोहा ॥ नियमा ए
सप्रतिचरण, सपन्निकम्म कहेवाय ॥ प्राणी बिहुं मरणे मरत, परित संसारी थाय ॥ ३३ ॥ बृह-
तिहायति इण मरण, पंचय प्रश्न ते जाण ॥ संबुद्धो खंधक तिहां, सांजळी जिववर वाण ॥ ३४ ॥
त्रण प्रदक्षणा देइ करी, वंदे गुरु मतिआणी ॥ मन इच्छुं तुं तुम कने, केवळ जाषित वाणी ॥
३५ ॥ स्वामी धर्मकथा कही, पढमोवंग प्रसिद्ध ॥ सांजळी हियमे गहगह्यो, हरखे थयो समृद्ध
॥ ३६ ॥ चोपाइ ॥ उठी वंदे खंधक वळी, जगवन प्रते बोढ्यो मन रळी ॥ निग्रंथनो प्रवचन सदेहुं,
आणी प्रतीति चित्त रोचवुं ॥ ३७ ॥ एह विशे उद्यम आदरुं, ए तइत्ति करी हियमे धरुं ॥ ए
साचो इह नहु संदेह, रतन रेख जाणेवी एह ॥ ३८ ॥ इच्छयुं पणिठयुं ए में सही, साची वाणी जे
तुमे कही ॥ इस जाखी वंदी जिन वीर, ईसाने गयो साहसधीर ॥ ३९ ॥ त्रिदंरु कमंरुळु प्रमुख
एकंत, वस्त्रादिक सहुए एकंत ॥ पाठो आवे जिनवर पास, वंदी बोढ्यो हिये विमांस ॥ ४० ॥
जरा मरण जलणिं परजळे, ए संसारी लोके चलचले ॥ एहमांहि सकिये किम रही, ठरीये

वाणी पाणी लही ॥ ४१ ॥ जम कोई गृहपति घरमांह, पेसे वहते दाह अगाह ॥ काढे
वस्तु अद्वप जे सार, घणो मूल जसु थोमो नार ॥ ४२ ॥ ए निस्तार्यो हित सुख ठाम,
खम निश्रेयस वळी अनुगाम ॥ पच्छा पुरा दुस्ये मुजजणी, इस्थुं जाणी काढे धन धणी ॥ ४३ ॥
इणपरे हुं पण करस्थुं स्वाम, तनुघर आतम धनने ठाम ॥ ए काळ्यो परजव हितजणी,
मुजने आस्थे सहु ए घणी ॥ ४४ ॥ तिण कारण इछा माहरी, पूरो जगवन करुणा करी ॥
स्वहस्ते दीक्षा द्यो तुमे, शिष्य करी सीखावो अमे ॥ ४५ ॥ आचार गोचर विनय विशेष,
चरण करण जिन धर्म अशेष ॥ तासु वचने स्वामी सहुए करे, श्रीमुखे शिक्षा प्रजु सीखवे
॥ ४६ ॥ देवानुप्रिय इम चालवो, इणपरे तिम ज्ञो तिष्ठवो ॥ इणिपरे आसन बेसवो, सुवो
जमवो इम जाखवो ॥ ४७ ॥ प्राण जूत जीव सत्वहतणी, जीम जयणा हुवे अति-घणी ॥
एक जीव दुहवाये नहीं, तिणीपरे किरीया करवी सही ॥ ४८ ॥ ए उपदेश सहु साधुने, काळ
अनंते जिन इम कहे ॥ कहेस्ये वळी एहवो उपदेश, जिहां नहीं हींसा लवलेस ॥ ४९ ॥

॥ ढाल ॥ चालती ॥ त्रिभुवन प्रभुनीरे बाणी तहत्ति करी आदरी, परिव्राजकरे खंधके संयम
 सिरीवरी ॥ अणगारतिरे गुणमणी रयणागर हुवा, पंच समितीरे त्रिहुं गुप्ति जण संशुवा ॥ त्रुटक ॥
 संशुआ त्रिभुवन गुत्तेंद्रीय गुप्त ब्रह्मचरी धरे, आण सुधी स्वामी केरी जाणी तिमइज खप करे ॥
 लाज आगर सर्व त्यागी खंती खमतो किं बहु, निग्रंथ प्रवचन करी अज्ञान आदरे मारग सह
 ॥ ५० ॥ चालती ॥ वीर जिनवररे कयंगल नामे जे पुरी, तिह हुंतीरे बहिया विहरण मन धरी ।
 संपत्तारे जणवय गामागर पुरे, मुनि खंधकरे स्वामी साथे संचरे ॥ त्रुटक ॥ संचरत साथे वीर-
 थेरा तसु समीपे अन्यसे, ग्रहण आ सेवणा शिक्षा सीखतां मन उद्धसे । अग्यार अंग उवंग
 सूत्रत अर्थथी ज्ञानी संपदा, गीयथ्य केरी लहिय मनधरी ज्ञाव उत्तम एकदा ॥ ५१ ॥ चालती ॥
 प्रभु वंदीरे त्रण प्रदक्षणा देश करी, इम ज्ञाखेरे संवेगी उद्यम धरी । त्रिहु पन्निमारे बारह
 वहेवा वंडिये, तुम अनुमतिरे पामी निर्जर संचीये ॥ त्रुटक ॥ संचिये निर्जर एम सांजळी
 स्वामी आदेस दीघज, जिम थाय सुख तिम तुम करजो तिण प्रमाणति किछज । इकमास

लगी तिणे प्रथम प्रतिमा सूत्र मारग आदरी, दत्ती श्के जातपाणी तणी कीधी गोचरी ॥ ५२ ॥
चालती ॥ दत्ती वधतीरें श्क श्क वृद्धियें मासनी, सात प्रतिमारे इणिपरे कीधि आसनी । सवि
मलीरे मास अठ्ठावीस ए हुवा, श्ह आगारेरे प्रतिमा मारग जुजुवा ॥ त्रुटक ॥ जुजूश् अठम नवम
दसमी त्रिहुं दिन श्कवीस ए, नगरबाहिर जश्परीसह सहे बहु निसदीस ए । नीरवर्जित चउथ
तप करी पन्निमए प्रारंजी ए, उत्तान अथवा सपन पासे चित्त एक पद थंजीये ॥ ५३ ॥ चालती ॥
श्म नवमी रे प्रतिमा वहतां बेसीये, उक्कर आसन रे सयण लगरु विमासीये । वच्चे उंचोरे भूमि
लाग्यो त्रिहुं दिसे, काठ वंकोरे करे शयन ते श्म निसे ॥ त्रुटक ॥ निसे ते हुश् लगरुसाश् धरणी
लग सिर पानही, अवर तनु राखंत उंचो भूमिका लागे नहीं । श्म दसमी प्रतिमा वहत रहेवो
वीरासणे गोदोहिया, बाजोठ बेठा पाउं नीचा तेण विणु ए आहिया ॥ ५४ ॥ चालती ॥ गाय ~~उरतारे~~
जुंश्थी उंची पानि कहीं, अंगुलियारे आधारे बेसे सही । जानु उपर रे दोवा जाजन सुकीये, विणु
दोहण रे एहथकी नहुं चुकीये ॥ त्रुटक ॥ चुकीये नहीं जिन मारग हुंती इणी परे श्ग्यारमी, ठठ

जत्ते दीवस रयणे लंब जुज जजो समी । एक रात्रीक एम बारम अठम जत्तिए मंरिये, अनि-
 मेंबं लोचन रयणी त्रीजी काउसग्गज ठंकीए ॥ ५५ ॥ चालती ॥ इम बारह रे प्रतिमा जिख्खुनी वढी,
 फासी पाळीरे सोधी तीरी निरवही । तिम किट्टीरे आराधी आणें करी, ~~वढी वंदेरे~~ स्वामी प्रद-
 क्षणा करी ॥ त्रुटक ॥ करी प्रदक्षणा वीर वंदी इसो आइस मग्गए, गुणरयण संवहर करेवा जाव
 मुज मन जग्गए । ए तप कह्यो तुमे सोळमासी में विमासी हिव लही, तुम अनुमति करिय
 तरिये वेगेजवजळनिधि सही ॥ ५६ ॥

॥ ढाळ ॥ राग-गोमी ॥ पहेले मासे एकेक सोलह सोलमें, मासे खंधकरुषि करे ए । ए उपवास
 विवेक चउथ चोत्रीसम, तप दिन आळस परिहरे ए ॥ सूरज साहमीदिष्टि उरध बाहूय, दिवसे
 काउसग्ग करि रहे ए । रयणि वीरासन मंरि अंगअवावरु, दिवस निसि परिसह सहे ए ॥ ५७ ॥
 इणिपरे तप पुरेवि वीर जिणंदह, पय वंदी इम विनवे ए । हियमे हरख धरेवि निरुपम पामीय,

बहु गुण संश्रवि संश्रवे ए ॥ तुम पसाए लहेवि स्वामिय ए तप, वेगे प्रमाण चमावीयो ए । सि-
द्धि साधनने काज इण तप जावना, आतम रस इम जावियो ए ॥ ५७ ॥ चउथ ठठ अंठम
नाम दसम डुवालस, परक मासखमण करे ए । निरुपम मन परिणाम मनथी दमी समी, वि-
षय कसाय समुद्धरे ए ॥ जिनवर साथे विहार विहरत क्रमे क्रमे, कर्म बहू मुनि निर्जरे ए ।
संवर पंच विचार अरु मद टाळे ए, अढारसहस सीलंगधरे ए ॥ ५८ ॥ उत्तम उग्र उदार तिण
तपे खंदक, रूषिवर अति कृश तनु हुवो ए । इणीपरे चित्त विचार जीवह अनेरमो, देह अनेरो
जुजुवो ए ॥ निर्मम निरहंकार तंसुं तन शोणित, मंस लेश दिसे नहीं ए । अस्थि चर्म नस जाळ
वेढित केवल, करु करु रव करतो सही ए ॥ ६० ॥ देहतणे बळ खीष्ट ~~गले~~ जीवस्थुं, जीव
एम उरध रहे ए । बोलिस्थुं किम गिलाइ जाषिय जाषंतो, खिणोक मूर्धित जिम हुवे ~~ए~~ ॥ ६१ ॥
गुल तिलकठ जंरु इंगालह, सगड जेम खरु खरु करे ए । तप उपचित सुविशाळ अपचित शो-
णित, मंसहिं गुणमणि तनु जरे ए ॥ ६१ ॥ जासरासि पलिठन्न हुतवह अंतर, तप तेजे ते

ऊत्रहले ए । मूरतमंतो धर्म जाणीक दीसए, कोइ सुर नहु तसु ठळे ए ॥ तेणे काळ जिणंद
 राजगृह नगरीय, स्वामीय वीर समोसर्या ए । आठ्या इंद नरिंद सांजळी वाणीय, बहु जण पारे
 उतर्या ए ॥ ६२ ॥ पुवरत्ता वरत्त काळे खंदक, मुनिवर चितवे एकदा ए । धर्मजागरी जागत
 स्वामी प्रसादेहिं, पामी चारित्र संपदा ए ॥ सकतिसीम में कोध तप तिणे माहरो, अंग थयो
 अति डुबळो ए । जाणीक साथे लीध संयम संवर, परजव कारण संबळो ए ॥ ६३ ॥

॥ ढाळ ॥ कायबळ मुज हिण पढ्यो ए, तो पग पग पके ते अरुवढ्यो ए ॥ काज
 सरामे मुज चढ्यो ए, जे चारित्र निर्मळ संपढ्यो ए ॥ ६४ ॥ वीरीय जीवतणो यडे ए, क्रमे ते
 पुण हीण थास्ये पडे ए ॥ विजयवंत ज्यां स्वामि ए, जाये दूरे डुरित जसु नामिं ए ॥ ६५ ॥
 श्री जिनवर वर्द्धमान ए, जग महिमा जसु वर्द्धमान ए ॥ आत्मार्थता साधीये ए, श्री जिनवर
 आण आराधिये ए, ॥ ६६ ॥ कुशळे रयणि विहायस्ये ए, सुप्रज्ञात किमें जइ आवस्ये ए ॥
 प्रभु नमि अनुमति मागस्थुं ए, जिनज्ञाबित मारग लागस्थुं ए ॥ ६७ ॥ पंच महाव्रत उचरी ए,

અતિચાર વિરાહણ પરિહરી એ ॥ સ્વામીય સાહુતિ સાહુણી એ, તપ સંયમ જસ કીરતિ ઘણી એ
॥ ૬૦ ॥ કમ્પાઈ થિવર સાથિ કરી એ, ગુણ વિપુલ વિપુલ ગિરિવર ચમી એ ॥ મેઘ સરીલી સાંમઠી
એ, પમિલેહિય પમજિય વઠી વઠી એ ॥ ૬૧ ॥ પુઢવીસીઝા ઉપર કર્યો એ, કુશ તૂણ સંથારો
સંથર્યો એ ॥ પદ્યંકાસન સંઠિયો એ, પૂરવ દિસિ સન્મુખ તે ઠીઠ એ ॥ ૬૨ ॥ કરતલ બે એકઠા
કરી એ, દસ નલ મઠી મસ્તક અંજઠી એ ॥ સિરસાવર્ત કરી જાણે એ, શકસ્તવ સંસ્તવી સંથુણે
એ ॥ ૬૩ ॥ પંચ મહાવ્રત ઉચર્યા એ, શ્રીવીર સમોપે મન ધર્યા એ ॥ હિવમાં પણ તસુ પાસે એ,
ઉચ્ચરસ્યું વઠીય વિમાસી એ ॥ ૬૪ ॥ સંવર પંચે આદર્યા એ, એ પરજવ સંબલ જિમ કર્યા એ ॥
અઢાર પાપના ઠાણ એ, તસુ ત્રિવિધ ત્રિવિધ પચલાણ એ ॥ ૬૫ ॥ અસનાદિક અહાર એ, જાણ
જીવ કર્યો પરિહાર એ ॥ દેહ ઇષ્ટ જે મેં ધર્યો એ, તે ચરમ ઉસાસે વોસર્યો એ ॥ ૬૬ ॥ શરણ
કાલ આઠંતો એ, જગ અધ્રુવપણો ચિત્તે ચિંતતો એ ॥ મોહ મહાજનમસ્યું જીમે એ, ક્રમે સુગુણ
તણી શ્રેણી ચમે એ ॥ ૬૭ ॥

॥ ढाळ ॥ राग सिंधु ॥ शुभ ज्ञावना मन ज्ञावतां, सुणतां अंग इग्यार, निर्यामक पासे
जला, अहनिस करे विचार ॥ ७६ ॥ गुण गाइस्युं गिरुआ खंधक श्री अणगार ॥ ए आंकणी ॥
महिमा मोटी जेहनी, सम दम संयम सार ॥ एकण जवने अंतरे, लहेस्ये जवनो पास ॥ गुण
गा ॥ ७७ ॥ श्रुतरस मांहे जीवता, पंक पखाळे अंग ॥ श्रुत चारित्र धर्म आदरी, टाळ्या
संकळनो संग ॥ गुण गु ॥ ७८ ॥ इमं संयमगुण पाळीयो, पूरा बार वरीस ॥ मास एक
संलेखणा, कीधी आण जगीस ॥ गुण गु ॥ ७९ ॥ साठीनक्त अणसण कर्यो, पक्किमिने
आलोइ ॥ लही समाधि विधिसुं यती, आण आराधक होइ ॥ गुण गु ॥ ८० ॥ वीर जिणेसर
समरतां, पाळी तेहनी आण ॥ धरता ध्यान मन धर्मनो, ठंकी नर दस प्राण ॥ गुण गा ॥ ८१ ॥
तिण अवसर जाणी करी, काळ गयो ते साध ॥ वीर अविर् उजा थइ, मरण हुवो निरबाध
॥ गुण गा ॥ ८२ ॥ इम कहो थइ उपरावठा, काउसग सहुए करंत ॥ पात्र चिवर ग्रही
तेहना, पाठा तेय वळंत ॥ गुण गा ॥ ८३ ॥ विपुळशिखरथी उतरे ॥ आवे वीरजिण पास ॥

वंदिय करीय प्रदक्षणा, बोढ्या वचन ।वमास ॥ गुण गा० ॥ ८४ ॥ स्वामी शिष्य तुमाहरो,
 खंधक नाम जयंत ॥ प्रकृति जद्रक जावीयो, सहजे जे उपसंत ॥ गुण गा० ॥ ८५ ॥ पंच
 महाव्रत आरुही, अणसण करी निकलंक ॥ आयु पुरी परजव गयो, परिहरि सहुए वंक ॥ गुण
 गा० ॥ ८६ ॥ धर्मोपगरण तेहनो, एह में आय्यो स्वामि ॥ मनवंठित फळ पामीयो, जेणे
 तुमारे नामि ॥ गुण गा० ॥ ८७ ॥

॥ ढाळ ॥ चोपाइ-ठंड ॥ इम सुणी गोयम गणधार, ज्ञानादिक गुण रयणजंकार । प्रश्न करे
 हवे अंजळी करी, खंधकना गुण हियमे धरी ॥ ८८ ॥ स्वामी एह तुमारो शीश, जसु गुण पुरा वि-
 श्वावीस ॥ काळ करी केइ गती गयो, परजवनो आराधक थयो ॥ ८९ ॥ नैतण प्रत्ये जाखे जगवंत,
 ए मुज शिष्य प्रकृति उवसंत ॥ नाण चरण सूधा प्रतिपाल, चार कसाय विषय सवि टाळ ॥ ९० ॥
 आलोइ पन्निमि निसल्ल, लही समाधि थइ एकल्ल ॥ अच्युतदेवलोक वारमें, पहुंतो निरुपम
 सुखसिरिमे ॥ ९१ ॥ आयु तासु सागर बावीस, समकित पाळे ते निसदीस ॥ जगवन ते खं-

० धक देवता, देव अनेक अठे सेवता ॥ ए२ ॥ तिहां थकी जास्ये कयांचवी, देवतणी जवस्थितिथी
 चवी ॥ पुढ्यानंतर स्वामी कहे, तेह जाव गौतम संग्रहे ॥ ए३ ॥ गौतम तिहांथी खंधक देव,
 आया जवस्थितिनो संदेव ॥ करी पूरुं हिव महाविदेह, क्षेत्र जइ शिवसुखने गेह ॥ ए४ ॥
 पामी उत्तम कुळ अवतार, थविर संगे लही समकित सार ॥ आदरि संवन पुरो पाळी, ध्यान
 जळे तम पंक पखाळी ॥ ए५ ॥ यथाख्यात चारित्रे करी, राग द्वेष बेज परिहरी ॥ गुणठाणे
 तेरमो संयोग, केवळनाणतणो संयोग ॥ ए६ ॥ कर्म च्यार जे ठे घातीया, ते खपस्ये सवि तसु
 जातीया ॥ लहेस्ये लोकालोक प्रकाश, करस्ये थास्ये लीलविदास ॥ ए७ ॥ अघातिया जे चारे
 कर्म, खपस्ये सुखे तासु ए मर्म ॥ एम खपावीने सीजस्ये, जगनो तत्व सहु बुजस्ये ॥ ए८ ॥
 करस्ये अंत सहु दुखतणो, पद लेस्ये श्री सिद्धज तणो ॥ खंधकतणो चरित्रज करी, पंचम अंग
 थकी उद्धरी ॥ ए९ ॥ वरुतपगड गुणरत्न निधान, साधुरत्न पंक्ति सुप्रधान ॥ पार्श्वचंद्रसूरि
 तसु शिष, तिणे कीधो मन आण जगीस ॥ १०० ॥ सूत्रथकी कांइ अधिको उण, तेह खमो

जिन वाणी नूण ॥ ख. ख. रस. चंद्र. (१६००) वरसे उजळी, वैसाख आठम मनरळी ॥ १०१ ॥
शुक्रवारे ए पुरो करीयो, महारुषीश्वर जवजळ तरीयो ॥ ते मुनिवरनो समरी नाम, त्रिकरण
शुद्धे करुं प्रणाम ॥ १०२ ॥

इति श्री मन्नागपुरीय बृहत्तपागच्छाधिराज
शतार्थशक्तिधरसिद्धान्तवृत्त्यनुसारिवा
लावबोधविधायक श्रीयुगप्रवरश्वेतांबराचार्य
पार्श्वचन्द्रसूरिकृतं श्रीखंडकमुनिचरित्रशतकं संपूर्णम् ॥

॥ प्रश्नोत्तर पत्रम् ॥

बीकानेरनिवाशी श्रावक भव्यजीव मुलचंदजाइ रामपुरीयायें पूछेल प्रश्ननो उत्तर—
सिद्धान्तमां सर्व स्थले श्रीपर्व पंचमीनो कहेल बे. श्रीनिशीथचूर्णिमां पण
पर्युषणा पंचमीनोज कहेल बे, चोथ करवानुं आदेश तेमां आपेल नथी. अने वली
श्री कालकाचार्ये जे चोथ करी ते पण कारणोज करी बे अने ते चलाववा माटे नथी
एम चूर्णिकार स्पष्ट रीते कहे बे. विवेकपूर्वक विचारी जोजो. तेनो पाठ नीचे प्रमाणे बे.

यतः—आसाढे पुष्पिमाण्ठिया मगलादियं गेण्हंति, पञ्चोसवणकप्पंच कहेंति,
पंचदिणा ततो सावणबहुलपंचमीए पञ्चोसवेंति, खित्ताजावे कारणेण पणगेसु बुद्धे

दसमीए पञ्चोसर्वेति, एवं पष्परसीए, एवं पण्णगबुद्धी ताव कच्चति-जाव सवीसति मा-
सोपुष्पो सोय सवीसति मासो ञ्ददयसुद्ध पंचमीए पञ्चोसर्वेति. अह आसाढ सु-
दसमीह वासाखित्ते पविठा, अहवा जत्थ आसाढमास कप्पोकञ्, तं वासप्पाज्जगं
खेत्तं. अस्संच एत्थि, ताहे तत्तेव पञ्चोसर्वेति. वासंच गाढं अणुवरयं आढत्तं ताहे त-
त्तेव पञ्चोसर्वेति, एक्कारसीञ् आढवेञ् मगलादि तं गेएहंति पञ्चोसवणाकप्पं कहंति,
ताहे आसाढ पुष्पिमाए पञ्चोसर्वेति, एस जसग्गो. सेसकाल पञ्चोसर्वेताणं, अववातो
अववातेवि सवीसति-राय मासातो अतिक्रमेञ् ए-वट्ठति, सवीसति राते मासे पुष्पे
जति वासखेत्तं-ए-लज्जति, तो-रोक्क देठावि-पज्जोसवेयव, तं पुष्पिमाए पंचमीए
एवमादि पव्वेसु पज्जोसवेयव, ए-अपव्वेसु. सीसोपुत्तति, इयाणि कइं चउत्तीए अय्वे
पञ्चोसविच्चति? आयरिञ् जणति, कारणिया चउत्ती अच्चकालगयारिएण पवत्तिया.

कहं जसतेकारणं ? काळगायरिउ विहरंतो उच्चैणिगंतो, तच्चवासावासंतरंठिउ, तच्च ण-
 गरीए बलमित्तोराथा, तस्सकणिंठोजाया, जाणुमित्तो जुवराया, तेसिं जगिणी जाणु-
 सिरीणाम, तस्सपुत्तो बलजाणुणाम, सोयपगतिभद्विणीययाए ताहुपच्चुवासवि आ-
 यरेहिं सें धम्मोकहितो, पडिबुद्धो, पच्चावितोय. तेहिय बलमित्तजाणुमित्तेहिं काळगच्चो
 पच्चोसविते णिविसतो कतो केति आयरिया जणंति, जहा-बलमित्त जाणुमित्ता का-
 ल्ग आरियाण जागेणिच्चाजवंति, माउलेत्तिकानं महंतं आयरं करेंति अश्रुष्ठाणादि-
 यं, तं च पुरोहियस्स अप्पत्तियं, जणति य एस सुद्ध पासंमो वेत्तावि तोहिं रस्सा अ-
 गगतो पुणोपुणो उद्धावेंतो आयरिएण णिप्पठ प्पसिण वागरणो कतो, ताहे से पु-
 रोहितो आयरियस्स पडुठो रायाणं अणुलोमेहिं विप्परिणामेति एतेरिसतो महाणु-
 जावा, एते जेणपहेणं गच्छंति तेण पहेणं जति रस्सांगति एताणिवा अकमति तोअ-

सिवंनवति, ते ताहेणिगता एवमादियाण कारणाण अस्सतमेण णिगता विहरंता
पतिष्ठाणं णगरं तेणपठिता. पतिष्ठाण समणसंघस्सय अस्सकालगेहिंसंदिठं, जावाहं
आगन्तामि ताव तुप्पेहिं णो पच्चोसवियव्वं, तन्नय सयवाहणो राया, सोयकालगच्चं एतं
सोउं णिगतो अज्जिमुहो, समणसंघोय महयाविज्जूतीए पविठो, कालगद्यो पविठेहि
य ज्जणियं ज्जद्वय सुद्धपंचमीए पच्चोसविज्जति. समणसंघेण पन्निवन्नं, ताहे रस्सा ज्ज-
णियं, तद्विवसं ममलोगाणुवत्तीए इंदो अणुजाएस्सावोहेहिति, साहूचेतिते ण-पज्जोवा-
सेस्स तो उट्ठीए पच्चोसवणा कज्जउ, आयरिएहिं ज्जणियं ण वट्ठस्स अतिकामेउं, ताहे
रस्सा ज्जणियं, तो अणुगयचउट्ठीए पज्जोसविज्जति, आयरिएण ज्जणियं, एवं चउट्ठु,
ताहे, चउट्ठीए पज्जोसवियं एवं. (इति निशीथचूर्णो)

જ્ઞાવાર્થ:-આષાઢ માસની પૂનમના દિવસે વર્ષાકાલસુધિ વાપરવાયોગ્ય ચીજો (ઉપકરણ) તથા મગલ, રાસ વિગેરે ગ્રહણ કરી ચોમાસીપરિક્કમણું કર્યાબાદ, ચોમાસીલાયક આ દેવ કેમ કે કેમ? તે વિચારમાં કોણે પૂઠયું, તો તે સાધુ કહે કે શ્રાવણ વદ પાંચમ પડિ બને તે સ્વરૂં, તેમ કરતાં જણાયું કે ક્ષેત્રમાં યોગ્યતા નથી, એમ વિચારી પાંચ પાંચ દિવસની વૃદ્ધિ ત્યાંસુધિ કરે કે યાવત્ એક માસ અને વીસ દિવસ એટલે જાડવા શુદિ પંચમીયે પર્યુષણા કરે. શિષ્યશંકા (પ્રશ્ન) કોણ કહે છે કે વીસ દિવસે કલ્પ તથા પાંચ પાંચ દિવસની વૃદ્ધિવકે કલ્પસ્થાપનરીતિ સંઘની આજ્ઞાવકે વિહેદ પામી તે કેમ? ઉત્તર.-ચૂર્ણિમાં તો વિહેદની વાતજ જણાતી નથી, વિહેદ એટલે ફરી તેની ઉત્પત્તિ સંજવે નહિ તે, અને અઘાપિ ક્ષેત્રાદિકની યોગ્યતા તથાવિધ ન હોવાથી તેમ બનવા સંજવ છે, ને ચૂર્ણિકાર પણ એજ વિધિ લખીઠે ઠતાં વિહેદ થૈ એમ કહે છે, પરૂપે છે, તે બાબત સમીક્ષકોયે વિચાર કરવો જોઈયે, જે કોણ આ બાબતમાં તિહોગાલીનું નામ દે છે પણ તેને લગતી હકિકત તેમાં નથી; માટે મધ્યસ્થ (તટસ્થ) પુરુષોયે યથાર્થ ચારે બાજુ

વિચારી સત્ય સ્વીકારવું. માટે આષાઢપૂનમે રહેવું તે મૂલ માર્ગ છે, તથાવિધ યોગ્ય ક્ષેત્ર ન મળે તો અપવાદ.

અપવાદમાં પણ વિહાર કરતાં કરતાં વીસ દિવસ સહિત મહિનો (૫૦ મો દિવસ) જલ્દીમાં નહિ. જો કે ક્ષેત્ર ન મળે તોપણ બેવટ જાદ્રવા શુદ્ધ પાંચમે તો અવશ્ય વૃદ્ધિ છે પણ પર્વ પૂર્ણ કરવું. શિષ્ય પ્રશ્ન. કઈ તિથિએ રહેવું? જૉ પૂર્ણાતિથિએ. પ્રશ્ન-પૂર્ણાતિથિ પાંચમ તેમાં કાંઈ પ્રમાણ છે? જૉ જુવો! નિશીથસૂત્ર મૂલમાં, -પર્વ તે પાંચમમાંજ કરાય “પર્વેસુપલ્લોસવેયવં” એટલે પર્વમાંજ પજુસણ કરાય. અપર્વમાં એટલે ‘ચોથ’ જે અપર્વ તેમાં પજુસણ કરાય નહિ. કરે તો કયો દોષ? આણન્નંગ વિગેરે દોષ. આણન્નંગ અવાધી પ્રાયશ્ચિત્ત “ચતુર્ગુરુપલ્લિત્ત.” ત્યારે શિષ્ય પૂછે છે કે જેનું પ્રાયશ્ચિત્ત લેવું જોઈએ તો ક્યામાટે તે કરવું જોઈએ. આ હ-મણાં અપર્વ જે ચોથ કરાય છે અને આપ કહોઠો કે પર્વ તો પર્વના દિવસેજ થાય. તે પર્વ દિવસ તે પાંચમનોજ સિદ્ધાંતમાં કહેલ છે તે મુકી અપર્વ ચોથ કરવાથી આણાવિરાધક ચારગુરુપ્રાયશ્ચિત્ત તો

चोथ आयज केम ? गुरु कहे ठे के ज्ञाश् ! तहारी वात खरी ठे, पण कारणथी सपनाय.-बीजो
उपाय न जमे तो पुष्ट कारणे करवुं पमे. तेवुं शुं कारण अने ते कारण श्या प्रसंगे बन्युं ते कह्यो.
गुरु कहे ठे कारणिया (एटले सकारणिक) जो होय तो कराय. जेम आर्यकालिकमन्त्रज करी
तेम. ते आ प्रमाणे:-कालकंआर्यमहाराज विहार करता उज्जैणीनगरी पधारया, त्यां वर्षाकाल
माटे रह्या. (चोमासामाटे रह्या) ते नगरीने विषे बलमित्र राजा तेनो कनिष्ठ ब्राता (नानो-
ज्ञाश्) युवराजपदनो धरनार ज्ञानुमित्र हतो. तेनी बहेन ज्ञानुश्री नामे हती, तेणीनो पुत्र बल-
ज्ञानुनामे हतो. ते बलज्ञानु स्वज्ञावथी शरल अने विनयवान होवथी साधुनी सेवा पर्युपासना
करतो, ते जीव योग्य जाणी आदरपूर्वक ते प्रत्ये धर्म कह्यो अने प्रतिबोध पामवथी दीक्षा ग्र-
हण करावी. ते समय बलमित्रराजाने रीस चमवथी जे कालकाचारज चोमासा माटे रहेला
तेहने देशबहार (देशनिकालो) करथो. एहवा कोशपण सबल कारणथी ते बलमित्रराजाना
राज्यमां चोमासी करी शक्या नहि ने त्यांथी विहार करी पश्चाणनगर चादया. ते पश्चाणनग-

रमां पोताना संघामाना जे साधु हता तेने पण संदेशो कहेवराव्यो जे हुं आहुं तुं त्यां सुधी तमे रहेवा माटे नक्की करशो नहि. संदेशानुं कारण एज के एकेक राजाना संबंधथी (वली ती. सरुं पेदा थवाना संज्ञवथी) हरकत पमे तो बीजा स्थानांतर जइ शकाय. ते नगरनो राजा जे सतवाहन तेणे सारुं मान आप्युं, ने ते पश्चाणनगरना साधुये पण आवकारसाथे नगरमां प्रवेश कराव्यां, अने तेज समयें कालकआर्ये कहुं के ज्ञाद्रवा शुद पांचमनाज श्रीपर्व ठे, ने ते वात पश्चाणनगरना साधुये कबूज करी. ते प्रसंगे राजाये कहुं के ते दिवस तो माहरे इंद्रयाग थवानो तेथी साधुचैत्यनुं आराधन करी शकाशे नहीं, माटे ठठनो दिवस राखो. आचार्ये कहुं के पांचमनुं श्री पर्व उल्लांघाय नहीं. त्यारे राजाये कहुं, चोथ करो. आवा कारणथी राजाना आग्रहवमे चोथ करी. परंतु चलावाने माटे करी नथी एम स्पष्टरीते चूर्णिकार कही बतौवे ठे. अने जे कोइ लखे ठे के चोथ आर्यकालकमहाराजनी आज्ञाथी करिये ठिये, तो कालकसूरिये नगरमां प्रवेश करतांज केम कहुं के ज्ञाद्रवाशुद पांचमनां पजुसण ठे, ने साधुये पण ते वात मान्य

કેમકરી. આ વાવતમાં ચૂર્ણિકાર સ્પષ્ટરીતે લખે છે કે, ચોથની વાવતનો આદેશ રાજાણ કરાવ્યો છે, પણ કાલકાચાર્યમહારાજનો આદેશ તો ચૂર્ણિકારે પાંચમનોજ લખ્યો છે. ચૂર્ણિકારે કાર્તિક પૂનમની ચોમાસી કર્યાબાદ એકમના દિવસે વિહાર કરવાની આજ્ઞા આપેલી છે. આ જુવતી સાર સમજવાનો કે ચૂર્ણિકાર પોતે ચોથને અપર્વ કહે છે, ને અપર્વમાં પજુસણ કરાય નહિ, અને કરે તો પ્રાયશ્ચિત્ત કહ્યું છે. માટે પર્વમાંજ શ્રીપર્વ કરાય. એમ સુદ્ધીરીતે નિશીથસૂત્ર ૧, નિશીથ ચૂર્ણિ ૨, કટ્વપનિર્યુક્તિ તથા સમવાયાંગ ટીકા ૩, કટ્વપચૂર્ણિ ૪, દશાશ્રુતસ્કંધ ૫, તથા તેની ચૂર્ણિ ૬, તથા પંચાસક હરિઝ્ઞદ્રસૂરિકૃત તેની ટીકા ૭. વિગેરેમાં પર્વના દિવસે પજુસણ પાંચમનાંજ કહ્યાં છે. વલી ચોથ કર્યા પછી પાંચમ ન થાય, એમ જે કહે છે તે ખોટું છે. કારણ કે જો ફરી ન કરાતી હોય તો, પંચાંગીવાલાયે મનાઈ કેમ કરી નહિ ? અને જે એક દિવસ વધે એવી કુયુક્તિ કરી વમલ (વ્રમ) માં નાંખે, તે પુરુષે પંચાંગીના અક્ષર વતારવા જોઈએ. હવેથી ચોથજ કરવી, એવા અક્ષર કોઈ સ્થલે હેજ નહિ, અને ટીકાઝં પણ સર્વમાન્ય હોય તેજ સત્ય જાણવી.

સુત્ત-જેન્નિકુ પજ્ઞોસવણાણેણ પજ્ઞોસવેતિ' इत्यादि ॥ જેન્નિકુ અપજ્ઞોસવણાણે
પજ્ઞોસવેતિ' इत्यादि ॥ દોસુત્તાજુગવં વચ્ચંતિ । ઇમો સુત્તથ્થો પજ્ઞોસવણા ગાહા ॥ જે-
ન્નિકુપજ્ઞોસવણાકાલે પત્તેણ પજ્ઞોસવેતિ । અપજ્ઞોસવણાણેત્તિ અપત્તેમતીતે વા જો
પજ્ઞોસવેતિ । તસ્સઆણાદિયાદોસા ચઉગુરુ પઠ્ઠિત્તં, એસસમઘ્ઠો ॥ इति निशीथचूर्णौ.

આ સૂત્રનો સારાંસ એ ઢેકે અપર્વમાં પજુસણ ન થાય અને જો કરે તો પ્રાયશ્ચિત, અને
પર્વમાં ન કરે તો પ્રાયશ્ચિત; માટે આગલ ન થાય, તેમ પાઠલ ન થાય, પજુસણના દિવસે પજુ-
સણ થાય; એટલે જાઢવા શુદ્ધ પાંચમના દિવસેજ પજુસણ કરવાં. ન કરે તો ચાર ગુરુ પ્રાયશ્ચિત.
આ આજ્ઞા તીર્થંકરદેવે તેમજ આચાર્યજગવાને પણ આપેલી છે.

પ્રશ્ન ૧-પજુસણના દિવસોમાં જ્યારે સન્નાસમઘ્ઠ શ્રી આર્યકાલિકસૂરિ મહારાજે પોતાનાં
મુખથી શ્રી કલ્પસૂત્ર વાંચી સંજ્ઞાલાવ્યું હતું ત્યારે તે શ્રી કલ્પસૂત્રમાં કેટલાં વ્યાખ્યાન (વચ્ચાણ)

कर्या हता ? अथवा तो ते व्याख्याननी मर्यादा चूर्णिकारे बतावी ठे के केम ?

उत्तर १-आ बाबत संबंधी चूर्णिकारे श्री कालिकाचार्यजीने उद्देशीने कशी पण हकी दर्शावी नथी.

प्रश्न २-आर्यकालिकसूरिमहाराज एकज थया ठे के जुदा जुदा थया ठे ?

उत्तर २-ए नामावाळा आचार्य एकज नथी थया, परंतु जुदा जुदा थया ठे, ते ए के-एक कालिकाचार्य दत्तपुरोहितना मामा तरीके उल्लखमां आवे ठे एम योगशास्त्रनो बीजो प्रकाश साबिती आपे ठे, अने ते कालिकाचार्यना ज्ञाणेज दत्तपुरोहिते तेजआचार्यने पूढ्युं के- 'महाराजजी ! यइनं शुं फल मले ठे ?' आना उत्तरमां गुरुए कह्युं के- 'यइना फलमां नरक मले ठे !' इत्यादि इत्यादि.

वली पूर्वश्रुतसमृद्ध आर्यकालिकाचार्य के जे आर्यश्यामाचार्यना नामथी पण उल्लखवामां

આવે છે અને તેમણેજ શ્રી પન્નવણા ઉદ્ધરેલ છે એમ શ્રી પન્નવણાની ટીકાંજ સાબિતી આપી રહેલ છે !

વલી આર્યકાલિકાચાર્ય સૂદ્ધમનિગોદ સંવંધી વ્યાખ્યા પ્રકાશક તરીકે ઉલ્લેખમાં આવે છે એમ શ્રી નિર્યુક્તિની ટીકા તેમની કથા સહિત સાક્ષી આપે છે !

વલી કાલિકાચાર્યજી ગર્દનીલરાજાના ઉદ્બેદક તરીકે ઉલ્લેખમાં આવે છે, એમ શ્રી નિશ્ચય-ચૂર્ણિ બતાવી રહેલ છે !

વલી બહુશ્રુત કાલિકાચાર્ય ઘણા શિષ્યના પરિવારવાલા બતાં પોતાના શિષ્યો અવિનીત હોવાને લીધે એક શય્યાતરને જણાવી પોતે એકલાજ વિહાર કરી બીજે સ્થળે પધાર્યા, એ વૃત્તાન્તથી ઉલ્લેખ આપે છે અને એની સાબિતી શ્રી ઉત્તરાધ્યયન વૃહદ્વૃત્તિ આપી રહેલ છે !

વલી શ્રી કાલિકાચાર્ય રાજાના આદેશને લીધે સકારણીક ચોથ કરનાર તરીકે ઉલ્લેખાયે છે અને એ વિષેની સાબિતી શ્રી નિશ્ચયચૂર્ણિમાં વિદ્યમાન છે !

પ્રશ્ન ૩-કેટલાક મહાશયો જાહેર કરે છે કે-વાચના તો શ્રી સ્કંદિલાચાર્યજીએ શરૂ કરી છે અને શ્રીદેવર્જિગણિક્ષમાશ્રમણજીએ તે વાચનાને પુસ્તકારૂઢ કરેલ છે, એમ આત્મપ્રબોધ ગ્રંથમાં છે.

ઉત્તર ૩-હા, તે વાત તેમાં છે !

પ્રશ્ન ૪-કેટલાક કહે છે કે-ચોથના પજુસણ કરનારજ સજ્ઞાસમક્ષ શ્રી કલ્પસૂત્ર વાંચી શકે એવીજ મર્યાદા છે. જો ચોથ ન કરે તો શ્રી કલ્પસૂત્ર સજ્ઞાની અંદર ન વંચાય એ વાંચતનો ખુલાસો કેવી રીતિનો છે ?

ઉત્તર ૪-હે સમીક્ષક ! તમારા કહેવા પ્રમાણે શ્રી કલ્પસૂત્રની વ્યાખ્યાનની અંદર અને અંતરવાચનાની અંદર 'એગગ્ગ ચિત્તાજિણસાસણંમિ, પજ્ઞાવણા પૂય પરાયણા જે ॥ તિસત્તવારં નિસુણંતિ કપ્પં, જ્ઞવણણવં ગોયમ તે તરંતિ ॥ ૧ ॥' એટલે કે શ્રી વીરપ્રજ્ઞજી ગૌતમસ્વામીપ્રત્યે ફરમાવે છે કે-‘ગૌતમ ! જે પ્રાણી, આ કલ્પસૂત્રને પૂજી અને પ્રજ્ઞાવનાયુક્ત એકાગ્રચિત્તની સાવધાની સહિત આ જિનશાસનને વિષે વિધિપૂર્વક શ્રી ગુરુમહારાજની પાસે એકવીશ વચ્ચત સાં-

જાલે ? તો તે પ્રાણી અવશ્ય આ સંસારસમુદ્ર તરીને મોઢને પામે.' એમ શ્રી જિનેશ્વરે પ્રથમ ગ-
ણધરદેવને કહ્યું. એ કથન તથા કલ્પસૂત્રની પૂર્ણાહુતી સમયનો આલાવો (કે જે અર્થસહિત
આગલ કહેવામાં આવશે તે) તદ્દન સ્થિત થઈ જાય. માટે લક્ષ્યપૂર્વક એ શંકાનું સમાધાન શ્ર-
વણ કર:-જ્યારે શ્રી કલ્પસૂત્ર (શ્રી વીરપ્રજ્ઞ પઠી ૧૮૦ વર્ષે) પુસ્તકારૂઢ કર્યો, તે પઠીથી એવો
ઠરાવ કયા આચાર્યે કર્યો હે કે ચોથ કરે તેજ કલ્પસૂત્ર વાંચી શકે, અને તે શિવાય વાંચે તો
વિરાધક થાય, તે તમારેજ વિચારવાનું હે. મતલબ કે ઉપર બતાવેલ ગાથાજ બીજાને સંજ્ઞલા-
વવાની સાક્ષિતી સ્પષ્ટપણે આપી રહેલ હે કે, શ્રી કલ્પસૂત્ર એકવીસવાર સાંજાલે તેનું કલ્યાણ
થાય. (એમ શ્રી જિનેશ્વરેજ પ્રથમ ગણધરપ્રત્યે ફરમાવેલું હે.)

પ્રશ્ન ૫-જ્યારે શ્રી જઙ્ગલાહુસ્વામીજી શ્રી કલ્પસૂત્ર રચ્યું હે ત્યારે તે પહેલાં ~~અનુમણપર્વની~~
અંદર (કલ્પસૂત્ર રચાયેલ ન હોવાથી) શું વાંચવામાં આવતું હતું ?

ઉત્તર ૫-દેવાધિદેવ શ્રી મહાવીરસ્વામીજી શ્રી જિનેશ્વરોનાં ચરિત્ર તેમજ શ્રી વીરપ્રજ્ઞના

સત્તાવીશ જીવ જે પોતાનું જ ચરિત્ર પ્રકાશ કર્યું છે તેજ શ્રી ગૌતમાદિ ગણધરોણ રચેલ છે અને તેજ મુજબ પરંપરાગમના આધારે શ્રુતકેવલી શ્રી જડબાહુસ્વામીજીણ કટપસૂત્રની રચના કરેલ છે માટે ગૌતમસ્વામીને ઉદ્દેશીનેજ તે કટપસૂત્રનું મહાત્મ્ય શ્રીમુખે વર્ણવ્યું છે. એ વાક્યની વિશેષ સાબિતીમાં खुद શ્રી કટપસૂત્રના અંતિમ આલાવામાં જ પુરાવો છે કે:--તેણં કાલેણં તેણં સમણં સમણેજગવં મહાવીરે રાયગિહે નગરે ગુણસિલણ ચેશણ બહૂણં સમણાણં બહૂણં સમણીણં બહૂણં સાવયાણં બહૂણં સાવિયાણં બહૂણં દેવાણં બહૂણં દેવીણં મજ્જગણ ચેવ એવમાશ્કહ એવં જ્ઞાસહ એવં પન્નવેશ્ એવં પરૂવેશ્ પક્કોસવણાકપ્પો નામં અજ્જયણં સઅઠં સહેયં સકારણં સસુત્તં સઅઠ્ઠં સઉજ્જયં સવાગરણં યુક્કો યુક્કો ઉવદંસેત્તિવેમિ. " એટલે કે શ્રી જડબાહુસ્વામી પોતાના શિષ્યમંદલને કહે છે કે--મેં જે આ કટપસૂત્રની અંદર ત્રણ અધિકાર અર્થાત્ શ્રી જિનોનાં ચરિત્ર ૧. ધિવિરા-વલી ૨. અને સાધુસમાચારીરૂપ વાચના પ્રરૂપેલ છે, તે મેં મારી મનકટપનાથી કહેલ નથી; પરંતુ શ્રી તીર્થંકરદેવના ઉપદેશથી મેં અધિકાર કહેલ છે. સતલબ કે--તે કાલ ચોથા આરાના અંતને

વિભે, રાજગૃહીનગરીના ગુણશીલ ચૈત્યને વિભે વીરપ્રજ્ઞ સમોસર્યા, તે સમયે ઘણા મુનિજ, ઘણી
 સાધ્વિજ, ઘણા શ્રાવકો, ઘણી શ્રાવિકાજ, ઘણા દેવો અને ઘણી દેવીજ, અર્થાત્ ચતુર્વિધસંઘની
 સન્ના વચ્ચે જેવી રીતે આ ત્રણ અધિકારવાલું પર્યુષણાકલ્પ શ્રીમુખથી પ્રરૂપ્યું, તેવીજ રીતે હું
 (જઙ્ગલાહુસ્વામી) પણ તમો શિષ્યવર્ગ અને ચતુર્વિધસંઘ અગામી કહું હું. તાત્પર્ય એજ કે શ્રી
 વીરપ્રજ્ઞે કંઈ એકલાએજ કોઈ એકાંત સુણાનો આશ્રય લઈ આ ત્રણ વાચના વાંચી કે કહી
 નથી, પરંતુ ચતુર્વિધસંઘ સમ્યક્દૃષ્ટિવંતની સન્નામાં બિરાજમાન થઈ સ્વયં વાણીવરે ત્રણ અધિ-
 કાર ગૌતમાદિ ગણધરદેવ પ્રત્યે પ્રરૂપેલ છે. તથા જેમ તે ગૌતમ તથા સુધર્માસ્વામીએ જેવી રીતે
 એ ત્રણે વાચનાજને અમલમાં મૂકી તેવીજ રીતે હું (જઙ્ગલાહુસ્વામી) પણ ગુરુપરંપરા ક્રમવરે તે
 ત્રણ અધિકાર ન્યૂનાધિક કર્યા વિનાજ કહું હું. તે ત્રણ અધિકારવાલું પર્યુષણા કલ્પનામ અધ્ય-
 યન 'સઅઠ્ઠં' કહેતાં પ્રયોજનયુક્ત, પરંતુ નિરર્થક નહીં. 'સહેજયં'---કહેતાં હેતુસહિત છે, એટલે

૧ આ વ્યાખ્યા ટીકામાં છે.

के जेम गुरुराजने अथवा वमीलोने, तथा जेनी निश्राये रह्या होय तेउश्रीने पूठया विना के ते-
 उश्रीना आदेश (हुकम--आज्ञा) विना कंइपण काम करवुं कदपे नहीं. केमके आचार्य महा-
 राज ते संबंधी तपास करनार अथवा तेमनुं हित चाहनार होवाथी जेम आपणुं कल्याण ~~आय~~
 तेम करवाने समर्थ ठे, माटेज तेउश्रीने पूढी, तेउश्रीनी आज्ञा मेळवी दरेक क्रिया--कार्य करवा-
 थीज लाज ठे. जो तेम करवामां आवे तो ते कार्य करनार दशविधिसाधु चक्रवाल समाचारीनो
 पण आराधक आंय ठे. 'सकारणं'--कहेतां साधुने सुखे संयमयात्रानी आराधना तथा समाधिना
 लायक तथाविध योग्य क्षेत्र न मले तो अपवादे आषाढी पुनम वीत्याबाद पण बीजा क्षेत्रने माटे
 तपास करतां पांच पांच दिवसनी वृद्धि कहे. यावत् पर्वदिवस ज्ञाद्रवाशुदी पांचमें वस्ती न मले
 तो ऊरु नीचे रहेवुं, पण एक मगळुं आगल जरवुं नहीं. ए विगेरे घणां कारण बताव्यां ठे, तेनुं
 नाम सकारण, पुनः 'ससुत्तं सअत्थं सउन्नयं'--कहेतां सूत्रसहित, अर्थसहित, उन्नयसहित,
 'सवागरणं'--कहेतां पूढेला अथवा अण पूढेला पदार्थनी व्याख्या तेणे करी सहित. 'शुक्को शुक्को

त्ति' कहेतां वारंवार, 'उवदंसेत्तिबेमि'--कहेतां श्रोताजनना हितने माटे उपदेश करे ठे, तेमज जे प्रमाणे श्री तीर्थंकरदेवे त्रण अधिकार गणधर ज्ञणी (प्रत्ये) प्रकाश्या, अने ते श्री गणधरम-
हाराजे शिष्य प्रशिष्यने जे मुजब प्ररूप्या तेज मुजब हुं पण चतुर्विधसंघ समक्ष ते त्रण अधि-
कारज संजलावुं बुं. मतलब एज के आ परूपणा गुरुपरंपरावके परंपरागमनी रीति प्रमाणे में
परूपणा करी पण में मारी मतिकल्पनाथी परूपणा करी नथी.

प्रश्न ६--महावीरस्वामी पोतानुं चरित्र पोते कही शके ?

उत्तर ६--हा, कही शके. जो न कहे तो बीजा केम जाणी शके, किंतु पोताना मुखथी
पोतानी प्रशंसा न करे पण चरित्र तो कही शकेज.

॥ जिज्ञासुये पूढेल-चातुर्मासी निर्णय ॥

चातुर्मासी पूर्णिमाने शास्त्रकारो कहे ठे—

कोइ पण शास्त्रकारे चातुर्मासी चतुर्दशीने कहेल नथी. जो कोइ चातुर्मासी चतुर्दशीने कहे तो ते शब्दशास्त्रथी तथा धर्मशास्त्रथी विरुद्ध ठे. कारण के शब्दशास्त्रमां शब्दशास्त्रकारे तथा धर्मशास्त्रमां धर्मशास्त्रकारे तेवी रीतनी हकीकत कोइ पण स्थलमां कोइ पण शास्त्रकारे बतावेली नथी. माटे चतुर्दशीने चातुर्मासी कहेवी ते शास्त्रसंमत नथी. परंतु चातुर्मासी पूर्णिमाने कहेल ठे. ते आ प्रमाणे—आचार्य श्री हेमचंद्रसूरी विरचित सिद्धहेमचन्द्राभिधान स्वोपज्ञ शब्दानुशासन बृहद्वृत्तिने विषे प्रतिपादन करे ठे:—

चतुर्मासान्नाम्नि । ६ । ३ । १३३ । चतुर्मासशब्दात्तत्र ऋवेडण् प्रत्ययो ऋवति
नाम्नि—समुदायश्चेन्नाम ऋवति चतुर्षु मासेषु ऋवा चातुर्मासी—आषाढी कार्तिकी

ફાલ્ગુની ચ પૌર્ણમાસી જાણ્યતે ॥

જાવાર્થ:—“ ચતુર્માસાન્નામ્નિ ” એ ઠઠા અધ્યાયના ત્રીજા પાદમધ્યે એકશો તેત્રિશમું સૂત્ર છે. તેનો અર્થ, “ ચતુર્માસ શબ્દાત્ ” ચતુર્માસ જે શબ્દ તેથી “ તત્રજવે ” તિહાં આય એ અર્થમાં “ અણ્પ્રત્યયો જવતિ ” અણ્પ્રત્યય આય છે “ નામ્નિ-સમુદાયશ્ચેન્નામજવતિ--સમુદાયથી જો કોઈની સંજ્ઞા થતિ હોય તો “ ચતુર્ધુમાસેષુ જવા ચાતુર્માસી ” ચાર મહીને અથેલ તેને ચાતુર્માસી કહીયે. તે કોની સંજ્ઞા છે તે હવે આચાર્ય બતાવે છે. “ આષાઢી, કાર્તિકી, ફાલ્ગુનીચ પૌર્ણમાસી જાણ્યતે ” તે ચાતુર્માસીને આષાઢી, કાર્તિકી, ફાલ્ગુણની પૂર્ણિમા (ની સંજ્ઞા) કહેવાય છે; આ વ્યાખ્યા સ્વસમયવર્તિ આચાર્યે કહેલ છે.

હવે પરસમયવર્તિ આચાર્યે કહેલ (કરેલ) વ્યાખ્યા બતાવિયે ઢિયે, પાણિનીય વ્યાકરણની વૃત્તિ જે કાશિકા તેમાં આ પ્રમાણે વ્યાખ્યા લખેલ છે:—

સંજ્ઞાયામણ વક્તવ્યઃ ॥ ચતુર્ણ માસેષુ જવા ચાતુર્માસી-પૌર્ણમાસી આષાઢી કાર્તિકી ફાલ્ગુની. ॥

અર્થ:-“ સંજ્ઞાયામણવક્તવ્યઃ ” એ વાર્તિક સૂત્ર છે એનો અર્થ આ પ્રમાણે છે-ચતુર્માસ પ્રાતિપદિકથી અણપ્રત્યય થાય એમ કહેવું જોઈયે. સંજ્ઞા અર્થમાં “ચતુર્ણમાસેષુજવા ચાતુર્માસી” ચાર મહીને થયેલી તેને ચાતુર્માસી કહિયે. ચાતુર્માસી એ સંજ્ઞામાં થાય છે એમ કહેલ છે માટે શી અહીં સંજ્ઞા છે તે બતાવે છે. “ પૌર્ણમાસી ” ચાતુર્માસી એ પૂનમની સંજ્ઞા છે. તે પણ કઈ પૂનમ લેવી તે માટે કહે છે કે-“ આષાઢી, કાર્તિકી, ફાલ્ગુની ” પૂર્વાષાઢા, અથવા ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્રયુક્ત આષાઢ મહીનાની જે પૂર્ણિમા હોય તેને આષાઢી પૌર્ણમાસી ચાતુર્માસી કહિયે. (વૃદ્ધિ દ્વય વિનાની તિથી નક્ષત્ર સહચારિણી હોય છે.) પૂર્વાફાલ્ગુણ અથવા ઉત્તરાફાલ્ગુણ નક્ષત્રયુક્ત ફાલ્ગુણ મહીનાની જે પૂર્ણિમાતિથી હોય તેને ફાલ્ગુણી પૌર્ણમાસી ચાતુર્માસી

કહિયેં. અને કૃતિકાનક્ષત્ર યુક્ત જે કાર્તિક મહિનાનો પૂર્ણિમા તેને કાર્તિકી પૌર્ણમાસી
ચાતુર્માસી કહિયે. એવીજ રીતે કૌમુદીકારે પૃષ્ઠ ૧૫૬ તદ્વિતાન્તર્ગત કાલાધિકાર મધ્યે પણ
વ્યાખ્યા કરેલ છે તે આ પ્રમાણે—

“સંજ્ઞાયામણ્” ચતુર્ણ માસેષુ ભવતિ સા ચાતુર્માસી-આષાઢી આષાઢનક્ષત્રયુક્તા
પૌર્ણમાસીત્યર્થઃ

અર્થઃ—ચતુર્માસ શબ્દથી સંજ્ઞામાં અણ્ પ્રત્યય થાય છે. ચાર મહિને થયેલી તેને ચાતુર્માસી
કહિયેં અને તે પૌર્ણમાસીની સંજ્ઞા છે. માટે જે શબ્દશાસ્ત્રકારો થયેલ છે તેમણે તે ચાતુર્માસી ત્રણ
પૂનમનીજ સિદ્ધ કરેલ છે પરંતુ ચતુર્દશની સિદ્ધ કરેલ નથી. અને ધર્મશાસ્ત્રકારો પણ ચાતુર્મા-
સી ત્રણ પૂનમનેજ કહે છે તે આગળ બતાવવામાં આવે છે. હવે વિચારતો છું કે આવી રીતે
શબ્દશાસ્ત્રથી અને ધર્મશાસ્ત્રથી સિદ્ધ થયેલ ત્રણ પૂનમની ચતુર્માસી છે બતાવેલ જે કોઈ સ્વમત

આગ્રહમાં પકી તે વાતને કબુલ નહીં કરે. તો તેને પરાણે કોણ મનાવી શકે. જાગતો સુદ્ધ રહેલ તેને કોણ ઊઠારવામાં સમર્થ થાય? આંખો ઊતાં જે જોશે નહીં તેને પરાણે કોણ બતાવવાને સમર્થ થશે? માટે જેને તત્ત્વ ગ્રહણ કરવાની ઇચ્છા હશે અને खोज કરનાર જીવજાયજીહ જિનપ્રણીત સૂત્રારાધક હશે, તે પુરુષ આપો આપ શોધ કરી સત્ય અંગીકાર કરશે. એમાં અમારે કાંઈ આગ્રહ કરવાની જરૂર નથી. કોઈ પણ જિજ્ઞાસુ થઈ પૂછે તેને શુદ્ધ રસ્તો બતાવવો એ અમારું કામ છે પછે કરો ન કરો તે એનો મરજી ઉપર છે. હવે ધર્મશાસ્ત્રમાં બતાવેલ ચાતુર્માસી ત્રણ પૂનમની થાય છે તે બતાવીએ ઢીં. શ્રી સુયગદ્ગાંગસૂત્ર તથા તેની વૃહદ્વૃત્તિમાં આ પ્રમાણે ફરમાસ કરેલ છે:—

“ ચાતુર્દશસ્થિતિ પુણ્નમાસિણીસુ ” આ મૂલ સૂત્ર છે તેની વૃત્તિ:—

તથા ચતુર્દશ્યષ્ટમ્યાદિષુ તિથિષૂપદિષ્ટાસુ મહાકલ્યાણિકત્વેન પ્રસિદ્ધાસુ તથા પોર્ણમાસીષુ ચ તિસૃષ્વપિ ચતુર્માસકતિથિષ્વિત્યર્થઃ । એવંજૂતેષુ ધર્મદિવસેષુ સુશ્રુતિશ.

येन प्रतिपूर्णीयः पौषधो व्रतान्निग्रह विशेषस्तं, प्रतिपूर्णमाहारशरीरसंस्कारब्रह्मचर्या-
व्यापाररूपं पौषधमनुपालयन् संपूर्णश्रावकधर्ममनुचरति.

ज्ञावार्थः—चउदश, आठम, पूनम एटले चोमासानी त्रण पूनम (आषाढी पूनम, कार्तिक
पूनम, फादगुणनी पूनम) ए पर्व विगेरे पुण्यतिथीउने विषे, (इत्यादिक धर्मना दिवसोने विषे)
अतिशय मनोहर अने संपूर्ण एवो जे पौषधव्रत अन्निग्रह विशेष, तेने संपूर्ण रीते एटले आहा-
रनो त्याग, अने शरीरसंस्कारनो त्याग, ब्रह्मचर्य पालन, व्यापारत्यागरूप पौषधव्रतने पालन करता
संपूर्ण श्रावकधर्मने आचरण करे ठे. एवी रीते चोमासी त्रण पूनमनी सूत्रकृतांग जगवती, उत्त-
राध्ययन आदि सूत्रोनी वृत्तिमां बतावेली ठे. माटे उपर बतावेल (श्री हेमचन्द्राचार्यदिकनी)
व्याख्याउना आधारथी जव्यजीवोए त्रण पूनेमनी चोमासीनुं अवश्य श्रद्धा न करवामां परा-
यण थवुं. (इति जिज्ञा० पूढेल चातु० निर्णय)

उपदेश रहस्य.

“सिद्धचक्रपद वंदोरे जविका०” ए देशी. ॥ अथवा आगम वचन विचारी रुक्मा, क्रोध म करिश लगाह-ए राग ॥ जे ठे जिनधर्म जाण शिरोमणी, जे हुइ पर उपगारी ॥ तोसुं संघ द्वाण एक म मूकीस, प्रवचन वचन विचारी ॥ रे जी० ॥ १ ॥ दृष्टिराग जे लागो, तेह सरिस तुं वाद म मंमिस, प्रवचन संशय जागो ॥ रे जी० ॥ २ ॥ श्री जीनशासन जयवंत जागे, प्राप्ति विणु कुण पावे ॥ लोक घणो परमारथ हीणो, नामे जैन कहावे ॥ रे जी० ॥ ३ ॥ गरथ सहीत सारं-जी दीसे, कहे अम्हे गुरु गिरुआ ॥ जे जग वरते जले आचारे, तेहने जांखे विरुआ ॥ रे जी० ॥ ४ ॥ अर्थथकी जे जिणवरे जाख्यो, सूत्र ते सोहमस्वामि ॥ कहिये आगम तेह परंपर, अ-वर कहे तसु ठामि ॥ रे जी० ॥ ५ ॥ पंचम अंगे पंच प्रकाश्या, जगनाथे व्यवहार ॥ आगम श्रुतने आणा धारण, जीत ते एह प्रकार ॥ रे जी० ॥ ६ ॥ प्रथम नही इण काले हवणां, बीजे

सहूए वरते ॥ ते उढेदी पंचमे लाग्या, ते किम मारग निरते ॥ रे जी० ॥ ७ ॥ नक्ति काजे आ-
रंज करावे, अनुमोदे वली कीधो ॥ सह्य करतां झूषण बोले, अवह पंथ ए लीधो ॥ रे जी०
॥ ८ ॥ पूजानी विधि ज्ञाख्या पाखे, सुगंध लोक किम जाणे ॥ त्रामी मूल फल लाज ते वंढे,
पहुता पहेले ठाणे ॥ रे जी० ॥ ए ॥ गुरुगम गुरुगम करि करि वांचे, आगम जण जण आगे ॥
प्रगट अरथ तेह तारण समरथ, तोपण मूढ न जागे ॥ रे जी० ॥ १० ॥ श्रेणीक नरवै नंदन
दिन दिन, सहस आठ शक लाख ॥ वीर प्रवृत्ति जाणवा कारण, देतो केहनी ज्ञाख ॥ रे जी० ॥
११ ॥ स्वामी आगमन संजली साढा, बारह लाख वधाइ ॥ आपी चतुरंग सेना मेलवी, वंदण
पहुता ज्ञाइ ॥ रे जी० ॥ १२ ॥ इणपरे बहुला राजा श्रावक, जे बारह व्रतधारी ॥ घणे महोछवे
वंदण आवे, कहणे कवण अधिकारी ॥ रे जी० ॥ १३ ॥ सूरियाजे जिन प्रतिमा पूजी, सतरह
जेद विशाल ॥ नक्ति कहीने नाटक मंथ्यो, परदेशी दानशाल ॥ रे जी० ॥ १४ ॥ विजयादिक
सुर सोहमशंदे, दोवइ राजकुमारी ॥ केहतणे उपदेशे पूजी, प्रतिमा बहु विस्तारी ॥ रे जी० ॥

१५ ॥ मंत्री सुबुद्धि निर्मल कीधो, फरहोदंक धर्म काज ॥ चित्र सारथि हृदयदमन प्रकाश्यो,
परदेशी नृपराज ॥ रे जी० ॥ १६ ॥ संजली कृष्ण नेमीतणे मुख, द्वारमतीनो दाह ॥ घोषण
कारवत नगरी मंरुयो, चारोत्रनो उडाह ॥ रे जी० ॥ १७ ॥ कुमर जमाली मेघकुमर वर, आवच्छादिक
सुणीये ॥ एहने संजम लेवा अवसर, ओढव आगम जणीये ॥ रे जी० ॥ १८ ॥ लाखे लाखे
ओघो पळघो, नापित लाख बुलावे ॥ सीत जणी दीखेवा कारण, गुरुने किम विहरावे ॥ रेजी०
॥ १९ ॥ संयम ग्राही कूण इशाने, ऊतारे सिंगार ॥ ते लेइ दृढ चोयण आपे, माइ पमुह परि-
वार ॥ रेजी० ॥ २० ॥ चित्रे केशी अवग्रह काजे, आढवीयो वनमाली ॥ तिंडुकवासी यहे बं-
जण, कीधी अन्नक्ति टाली ॥ रेजी० ॥ २१ ॥ सोवनमयि निजरूपे प्रतिमा, जालि घरंतर वासी ॥
धर्म हेत ओगणीसमो जिणवर, जो जो हीये विमासी ॥ रेजी० ॥ २२ ॥ सिंहो नामे साधु सि-
रोमणी, मोटी पोके रोयो ॥ रेवइ कीधो आधाकर्मिक, उंषध मुनिने ढोयो ॥ रेजी० ॥ २३ ॥
नागसिरि धर्मघोषे होली, केशीराय प्रदेशी ॥ विमलवाहनने साधु सुमंगल, क्रोधे जस्म करे-

सी ॥ रेजी० ॥ १४ ॥ वीरजिणंदे वार्या सुनखत्त, सर्वानुभूति अणगार, गोशालासुं सनमुख वो-
दया ॥ एह कीसो आचार ॥ रेजी० ॥ १५ ॥ सीतल तेजोलेख्या मूकी, आजीवक ऊगार्यो ॥
दृष्टि देखो साधु हणंतु, तेहज कांइ न वार्यो ॥ रेजी० ॥ १६ ॥ धर्मरुची कमु तुंअ आहार्यो,
आण ते केहनी राखी ॥ खंदक सामो उठी गोयम, आगति स्वागति ज्ञांखी ॥ रेजी० ॥ १७ ॥
ऋषी घातके रीसाणो केसव, श्री नेमिश्वर राख्यो ॥ धरणि आज्ञोखी ते चंफाले, हरि वचने दूरि
नाख्यो ॥ रेजी० ॥ १८ ॥ ब्रह्मदत्तशुं चित्रे कीधो, धर्म वचन आलाप ॥ बेह तेवारे कांइ न मा-
न्यो, तव कर्यो मोघ प्रलाप ॥ रेजी० ॥ १९ ॥ पर्वे पुख्खली श्रावक कीधो, साहमी ज्ञोजनरूप ॥
पोसहव्रत संखे उच्चरियो, स्यो उपदेश स्वरूप ॥ रेजी० ॥ २० ॥ श्री वीर देखी विजयगाहा-
वइ, देइ (तिल) प्रदक्षिणा वंदे ॥ अशनादिक ते ज्ञावे आपे, हियमे अति आनंदे ॥ रेजी० ॥
२१ ॥ गौतमगणधरने अश्मत्तो, बालक किम प्रतिलान्ने ॥ साथे थइने वंदण आवे, कह्या वि-
ना किम लान्ने ॥ रेजी० ॥ २२ ॥ ए केहने उपदेशे कीधा, पूढी गीतारथ जाणी ॥ विधिरूपे

जिह सावद्य दीसे, ते नहु जिनवर वाणी ॥ रेजी० ॥ ३३ ॥ जे तप संजम मिलतो थव थुई, मं-
 गलनो फल जाणो ॥ आगम बोढ्यो अवर जे सारंज, तेहनो कांइ न आणो ॥ रेजी० ॥ ३४ ॥
 करे करावे ने अनुमोदे, जिनवरनो उपदेश ॥ तिण विणु जाणे किरिया कीजे, ते सवि कायकि-
 लेश ॥ रेजी० ॥ ३५ ॥ हूँ कोइ किमे हूँ कोइ किमे, म करिस किही किणवार ॥ आपण
 आपणी कीधी करणी, उतरवो जवपार ॥ रेजी० ॥ ३६ ॥ अरिहंत साधु साहस्मी आगम, जिन
 प्रतीमादिक जाणी ॥ तेह तणे जे वंदन पूजन, जगतिवि बिहु समाणी ॥ रेजी० ॥ ३७ ॥ जिन
 उपदेशे जगति म जाणीश, निश्चे ने व्यवहार ॥ जिहां सावद्यनो लवलेस लागे, (साधु) श्रावकने
 अधिकार ॥ रेजी० ॥ ३८ ॥ जक्ति जेखो जिह सावद्य हुए, तिह विधि निषेध म जांखो ॥ गुरु
 प्रशालिए डुल्लह लाधो, रतन जतन करी राखो ॥ रेजी० ॥ ३९ ॥ ए उपदेश रहश्य जे जाणे,
 जिनमतथी नवि कोले ॥ (जिनमति ते नवि कोले,) आपणी आतम शिंका कारण, श्री पार्श्वचंद्र
 (सूरि) इम बोले ॥ रे जीव० ॥ ४० ॥ इति श्रीमन्नागपुरीयवृहत्तपागढाधिराजयुग-

प्रवरन्यायचक्रवर्तिश्रीजैनश्वेतांवराचार्यश्रीपार्श्वचंद्रसूरीश्वरविरचितोपदेशरहस्यः समाप्तः ॥

दश महाश्रावक संबंधी.

पहेलो आणंद नामनो श्रीवीर प्रभुनो महाश्रावक वाणिज्य नामना गाममां हतो. तेनी स्त्रीनुं नाम शिवानंदा हतुं तथा तेनी पासे वार कोमी धन अने दश हजार गायोनुं एक गोकुळ एवां चार गोकुळनी संपदा हती.

बीजो कामदेव नामनो श्रावक हतो, ते चंपानगरीमां हतो, तेनी स्त्रीनुं नाम जद्रा हतुं. तथा तेनी पासे १७ कोमी धन अने ७ गोकुळनी संपदा हती.

त्रीजो चुलणीपिता नामनो श्रावक हतो ते वाराणसी (काशी)मां हतो, तेनी स्त्रीनुं नाम

સોમા હતું. તથા ૨૪ કોમી ધન અને આઠ ગોકુલની સંપદા હતી.

ચોથો સુરદેવ નામનો શ્રાવક હતો તે પણ વારાણસીમાં હતો, તેની સ્ત્રીનું નામ ધન્ના હતું, તથા ૨૪ કોમી ધન અને ૮ ગોકુલની સંપદા હતી.

પાંચમો ચુલ્લસતક નામનો શ્રાવક હતો તે આલંજિયા નગરીમાં હતો. અને તેની સ્ત્રીનું નામ બહુલા હતું, તથા તેની પાસે ૧૬ કોમી ધન અને ૮ ગોકુલની સંપદા હતી.

ઠઠો કુંભકોઢિયો શ્રાવક હતો, તે કાંપિલ્યપુર નગરમાં હતો, તેની સ્ત્રીનું નામ પૂસા હતું, તથા તેની પાસે ૧૬ કોમી ધન અને ૮ ગોકુલની સંપદા હતી.

સાતમો સદાલપુત્ત નામનો શ્રાવક હતો, તે પોલ્લાસપુર નગરમાં હતો, તેની સ્ત્રીનું નામ અગ્નિમિત્તા હતું, તથા તેમની પાસે ૩ કોમી ધન અને ૬ ગોકુલની સંપદા હતી.

આઠમો મહાસતક નામનો શ્રાવક હતો, તેને રેવતી વગેરે ૧૩ સ્ત્રી હતી. તથા ૨૪ કોમી ધન અને ૮ ગોકુલની સંપદા હતી, તથા રેવતી નામની સ્ત્રીની પદરમાં સ્ત્રીધન

તરીકે ૮ કોમ્મિ ધન અને ૮ ગોકુલ, તેમજ વીજી વધી (૧૨) સ્ત્રીને પાસે સ્ત્રીધન તરીકે ૧૨ કોમ્મિ ધન અને ૧૨ ગોકુલની સંપદા હતી. એ રાજગૃહોમાં રહેતો હતો.

નવમો નંદિણીપિયા નામનો શ્રાવક હતો તે સાવત્રી નગરીમાં હતો, તેની સ્ત્રીનું નામ અશ્વિની હતું, તથા તેની પાસે ૧૨ કોમ્મિ ધન અને ૪ ગોકુલની સંપદા હતી.

દશમો લંતિયાપિયા નામનો શ્રાવક હતો તે પણ સાવત્રીમાં જ હતો, તેની સ્ત્રીનું નામ ફાલ્ગુણી હતું, તથા તેની પાસે ૧૩ કોમ્મિ ધન અને ચાર ગોકુલની સંપદા હતી.

આ પ્રમાણે વિશાલ વૈજ્ઞવાલ્લી સંપત્તિ હતી ઠતાં તે શુદ્ધ શ્રાવક-ગર્વ રહિત-એકવીશ ગુણથી શોભતા અને નમનતાશ્વકે રત્નત્રયી તે આરાધતા હતા. એ દશ શ્રાવકોની સંપદા અને રીતજ્ઞાત તથા અચલ શ્રદ્ધા વગેરેને ધ્યાનમાં લઈ પોતાના મનની જાવનારને ઉચ્ચ આશયો સાથે જેટાકી અગર્વપણે શ્રદ્ધાની દૃઢતા સાથે સ્વધર્મને અજુઆલી ઉત્તયજન્મ સુધારવા આ લેખ લક્ષમાં રાખવા પુનઃ પુનઃ વીનતી છે.

चौराशी गच्छनां नाम.

वंदनीक १, धर्मघोषा २, संमेरा ३, किंनरसा ४, नागपुरीयतपा ५, मलधारा ६, मधुकर ७, चित्रवाळ ८, उंसवाळा ९, नाणावाळा १०, आगमिया ११, पद्धिवाळा १२, बोकनिया १३, निन्नवाळ १४, नागेंद्रा १५, सेवंतरिया १६, जंमारा १७, जयबवाळ १८, विद्याधरा १९, लहुमी पोषाळ २०, ज्ञाणसोदपा २१, वरुगच्छ २२, ज्ञावका २३, सूरणा २४, बकीपोसाळ २५, नरु-अच्चा २६, कुतबपुरा २७, शंखला, २८, जावरुहरा २९, जाखमीया ३०, कोरंटवाळ ३१, ब्रह्मा-णीया ३२, मंकाहका ३३, नीगमिया ३४, खेलाहरा ३५, उद्धितवाळ ३६, रूबोलिया ३७, ठाप-रिया ३८, वघेरवाळ ३९, खेजमीया ४०, वांढितवाळ ४१, जीराडलिया ४२, जेसळमेरा ४३, ललवाणिया ४४, तातहरू ४५, ठाजहरू ४६, खंजायता ४७, शंखवाळिया ४८, कमळकळशा ४९, सोऊतरीया ५०, सोऊतिया ५१, पिंपळिया ५२, खीमसरा ५३, चोरबेनिया ५४, ग्रामेवा ५५,

वंनणिया ५६, गोअलवा ५७, वघेरा ५८, नटेरा ५९, नावरिया ६०, वाहामेरा ६१, ककरिया ६२, रंकवाल ६३, वोरसवा ६४, वेगमा ६५, वीशळपुरा ६६, संवाकिया ६७, घुघुकिया ६८, विद्याधरा ६९, आयरिया ७०, हरसोरा ७१, कोटिकगणा चंद्र कुल वझरी शाखानो विरुद ७२, वाकियगण ७३, उरुवाकियगण ७४, माणवगण ७५, उत्तरवालशाह ७६, उदेहगण ७७, चारणगण ७८, आको-
लिया ७९, लूणिया ८०, साधु पुनमिया ८१, त्रागमीआ ८२, तिवलिया ८३, अने साचोरा ८४,
आ प्रमाणे चोराशी गळ हता.

श्रीसुजापितश्लोकमालिका.

लघुर्जनो गौरवसंघसंगात्, करोति दुःसाध्यमपि सुसाध्यम् ॥ पुष्पाश्रयाढंजुशिरोधिरूढा-
त्पिपीलिका चुंबति चन्द्रविम्बम् ॥ १ ॥ विद्या विवादाय धनं मदाय, शक्तिः परेषां परिपीरुनाय॥

खलस्य साधोर्विपरीतमेतत्, दानाय मानाय च रक्षणाय ॥ १ ॥ आर्योऽपि दोषान् खलवत् परेषां,
वक्तुं च जानाति परं न वक्ति ॥ किंकाकवत्तीक्ष्णतराननोऽपि, कीरः करोत्यस्थिविघट्टनानि ॥ ३ ॥
आगमं आयरंतेण, अत्तणो हियकंखिणा ॥ तिच्छनाहो गुरुधम्मो, सवे ते बहु मन्निया ॥ ४ ॥
तिठ्ठयर समोसूरी, सम्मं जो जिणमयं पयासेई ॥ आणं अश्कमंतो, सोकाउरिसो न सोपुरिसो
॥ ५ ॥ रक्तौ च पद्मप्रज्ञवासुपूज्यौ, शुक्लौ च चंद्रप्रज्ञपुष्पदन्तौ ॥ कृष्णौ पुनर्नेमिमुनी विनीलौ
श्रीमद्विपाश्चौ कनकत्विषोऽन्ये ॥ ६ ॥ इक्ष्वाकुकुलसंज्ञता स्याद्द्वाविंशतिरर्हताम् ॥ मुनि-
सुव्रतनेमी तु, हरिवंशसमुद्भवौ ॥ ७ ॥ वरं ज्वलदयःस्तंजपरिरंजो विधीयते ॥ न पुनर्नरकद्वार-
रामाजघनसेवनं ॥ ८ ॥ आवर्तः संशयानामविनयजवनं पत्तनं साहसानां, दोषाणां सन्नि-
धानं कपटशतमयं क्षेत्रमप्रत्ययानाम् ॥ स्वर्गद्वारस्य विघ्नं नरकपुरमुखं सर्वमायाकरणं, स्त्री-
यंत्रं केन सृष्टं विषममृतमयं प्राणिनामेकपाशः ॥ ९ ॥ वृक्षं क्षीणं फलं त्यजन्ति विहगाः शुष्कं
सरः सारसाः, पुष्पं पर्युषितं त्यजन्ति मधुपा दग्धं वनांतं मृगाः ॥ निर्द्रव्यं पुरुषं त्यजन्ति गणिका

ब्रष्टं नृपं सेवकाः, सर्वः स्वार्थवशाज्जनोऽग्निरमते नो कस्य को वह्नयः ॥ १० ॥ मादयम्भानिः कल्प-
वृक्षप्रकंपः, श्रीहीनाशो वाससां चोपरागः ॥ दैन्यं तन्द्रा कामरागांगजंगो, दृष्टेर्ब्रिंशो वेपथु-
श्चारतिश्च ॥ ११ ॥ पायी रूपविवर्जितः परुषवाक् यो नारकादागत स्तिर्यग्योनिसमागतश्च
कपटी नित्यं बुद्ध्यातुरः ॥ मानी ज्ञानविवेकबुद्धिकलितो यो मर्त्यलोकागतो, यस्तु स्वर्गपरि-
च्युतः स सुजगः पाङ्गः कविः श्रीयुतः ॥ १२ ॥ शिष्टाय दुष्टो विरताय कामी, निसर्गतो जाग-
रूपाय चौरः ॥ धर्मार्थिने कुप्यति पापवृत्तिः, जूराय जौरुः कवये कविश्च ॥ १३ ॥ न सहन्ति इक-
मिहं, न विणा चिहन्ति इकमिहं ॥ रासहसाणतुरंगा, जूयारिपंक्रियार्किना ॥ १४ ॥
अनुचितकर्मारंजः स्वजनविरोधो बलीयसि स्पृह्या ॥ प्रमदाजनविश्वासो मृत्युद्वाराणि चत्वारि ॥ १५ ॥
व्याघ्रीव तिष्ठति जरा परितर्जयन्ती, रोगाश्च शत्रव इव व्यथयन्ति देहम् । आयुः परिस्रवति निन्न-
घटादिवाऽम्भो, लोकस्तथापि कुरुते न कदापि धर्मम् ॥ १६ ॥ कामैत्री मरुता समं हुतञ्जो जौमस्य
यद्वायुना, स्पृष्टः प्रज्वलति प्रतीपवल्गनां धत्ते च वैश्वानरः ॥ तथ्यं प्राणसमीरकोष्ठशिखिनोः

सख्यं यतस्ताविमौ, विश्वेषामुदरं सहैव विशतः काले सहोत्क्रामतः ॥ १७ ॥ गुणानगृह्णन्सुजनो
 न निर्वृतिं, प्रयाति दोषानवदन्न दुर्जनः । चिरन्तनाभ्यासनिबन्धनेरिता, गुणेषु दोषेषु च जायते
 मतिः ॥ १८ ॥ निरीक्ष्य विद्युन्नयनैः पयोदो, मुखं निशायामजिसारिकायाः । धारानिपातैस्सह किं नु वा-
 न्त--श्रद्धोयमित्यार्ततरं ररासे ॥ १९ ॥ अद्विषां पूर्वनिवासचूमित्यागाद्विपत्तिर्महतां सुसंपत् ।
 अध्वेरपेता मणयो वसन्ति, राज्ञां शिरः काकमुखेषु ज्ञेकाः ॥ २० ॥ सुखस्य दुःखस्य न कोपि दाता,
 अहं करोमीति वृथाजिमानः । परो ददातीति कुबुद्धिरेषा, स्वकर्मसूत्रग्रथितो हि लोकः ॥ २१ ॥
 जीवन्तु मे शत्रुगणाः सदैव, येषां प्रसादेन विचक्षणोहम् । यदा यदा मे शिथिला च बुद्धि--स्तदा
 तदा ते प्रतिबोधयन्ति ॥ २२ ॥ विज्ञोपि चंदनतरुर्न जहाति गंधं, वृद्धोपिवारणपतिर्न जहाति वी-
 लाम् । यंत्रार्पितो मधुरतां न जहाति चेद्बुद्धिर्हीणोपि न त्यजति शीलगुणान् कुलीनः ॥ २३ ॥

इति श्रीमज्जैनश्वेताम्बराचार्य श्रीसहजकलानिधिसूरीन्द्रविनेयाब्धिशशिना संगृहीता
 सुजाषितश्लोकमालिका संपूर्णा ॥

॥ श्रीक्रियागुप्तचतुर्विंशतिजिनस्तुतयः ॥

॥ मालिनीछन्दः ॥

जगति जन्मिन्नाजि व्यञ्जितापूर्वनीते प्रथमजनिततीर्थाञ्जुन्नते नाजिसूते ।

जिन व्रजिनवितानध्वंसिनी तावकीनक्रमकमलनमस्या कं जनस्यान्निद्राषम् ॥१॥

जगतीति-प्रथमं जनिता तीर्थस्याञ्जुन्नतिर्येन तत्संबुद्धौ व्यञ्जिता प्रकटिताऽपूर्वाऽनिर्वचनीया नीतिन्यायो येन तत्संबुद्धौ हे जिन जन्मिन्नाजिज्ञानं नजतीत्येवं शीले जगति संसारे व्रजिनानां पापानां वितानं समूहं ध्वंसयतीत्येतादृशी तव इमे क्रमौ कमले इव तयोर्नमस्या नमस्कारः जनस्य कमन्निद्राषं बाधितं न अजिसूते न प्रसूते षूङ्प्राणि प्रसवे इत्यस्य लट् प्रथमैकवचनम् ॥१॥

शिवरिणीछन्दः

अपेतः कर्माब्धेरचलवरचर्यापरिचयात्

प्रतिष्ठामापन्नः शिवमजरमासाद्य परमम् ।

रजन्याःस्वामीव त्वमजितं जिनास्मासु तमसः
समुच्छ्रायं वाया दलिततपनीयाम्बुजरुचे ॥ २ ॥

अपेत इति-दलिता विदलिता तपनीयाम्बुजस्य तप्तहेमपद्मस्य रुचिः कान्तिर्येन तत्स-
म्बुद्धौ हे अजित हे जिन त्वं अस्मासु तमसः पापस्य समुच्छ्रायं समूहं वायाः छिन्द्याः । ओ वे-
दनेइत्यस्याशीर्बुडो मध्यमपुरुषैकवचनम् । किञ्चूतस्त्वं कर्माब्धेः कर्मसमुद्रात् अपेतः निर्गतः पुनः
किंविशिष्टः परमं प्रकृष्टं अजरं जरारहितं शिवं मोक्षमासाद्य प्राप्य अचला या वरा प्रधाना
परिचर्या विहारक्रमः तस्याः परिचयात् संचारात् प्रतिष्ठां महत्वं प्राप्तः । क इव रजन्याः क्षणदा-
याः स्वामीव यथा चन्द्रः परमं श्रेष्ठं अजरं जराविहीनं शिवं ईश्वरमासाद्य प्राप्य प्रतिष्ठां ख्याति-
मापन्नस्तमसोऽन्धकारस्य समुच्छ्रायं विनत्ति ॥ २ ॥

वसन्ततिलकाञ्छन्दः

श्रीसंज्ञव त्रिजुवनाधिप तेरयेण-व्यालोलमिन्द्रियबलं बलवन्निगृह्य ।

निर्मूलितोच्चतममोहमहीरुहेण गम्भीर एष जवता जगवन् जवाब्धिः ॥ ३ ॥

श्रीसंज्ञवेति-हे त्रयाणां जुवनानामधिपस्तत्सम्बुधौ हे जगवन् हे श्रीमांश्चासौ संज्ञवश्च तत्सम्बुद्धौ ।
जवता त्वया हवेन इन्द्रियबलं निगृह्य जव एव अब्धिःतेरे ॥ तृप्लवनतरणयोरिति जौवादिकस्य
लिटः कर्मणि प्रथमैकवचनम् “ तृफलजजत्रपश्च ” इत्यनेनैत्वाभ्यासलोपो । कीदृशेन त्वया निः
शेषं मूलितो नाशित अतिशयेन उच्चः मोह एव महीरुहो वृद्धो येन तेन कीदृशो जवाब्धिः एष प्रत्य
क्दृश्यमानः पुनःकीणगम्भीरो दुस्तरः । कीदृशमिन्द्रियबलम् । एणो मृगस्तद्धत् व्यालोलं चपलम् ॥

मञ्जुभाषिणीञ्छन्दः

जवतः स्वज्ञावसुजगाङ्गचङ्गिमव्यवधानजीरुमनसोऽजिनन्दन ।

मरुतां गिरौ जननमज्जनोत्तरं न बबन्धुराज्जरणरुम्बरं सुराः ॥ ४ ॥

जवत इति-हे अजिनन्दन मरुतां देवानां गिरौ मेरुपर्वते जननमज्जनोत्तरं जन्मान्निषेका-
नन्तरं सुरा इन्द्रादय आज्जरणानां रुम्बरं अलंकरणं नबबन्धुः बन्ध बन्धन इत्येतस्य क्रथादेरूपम्
कीदृशाः सुराः जवतस्तव स्वजावेन निसर्गेण सुजगा या अङ्गस्य चङ्गिमा सौन्दर्यं तस्या व्यवधाने
आढादने जीरूणि मनांसि येषां ते ॥ ४ ॥

त्रोटकछन्दः

यदिसि-ध्वधूपरिरम्जविधौ त्वरितोसि ततःसुमते सुमतिम् ।

विनिबर्हणमुल्बणमोदतते स्तुहि नाम लसद्गुणकेद्विगृहम् ॥ ५ ॥

यदीति ! सुष्टुमतिर्यस्य तत्सम्बुद्धौ हे सुबुद्धे यदि सिद्धानां वधूरिव वधूः मुक्तिस्तस्याः
परिरम्जस्य आश्लेषस्य विधौ त्वरितोऽसि सावधानोऽसि ततस्तर्हि सुमतिजिनं स्तुहि ष्टुजस्तुता-
वित्येतस्य लोटमध्यमैकवचनम् नाम इति संज्ञावनायाम् कीदृशं सुमतिमुद्बणा वामा या

मोहस्यततिर्विस्तारः तस्या विनिवर्हणं नाशनं पुनः की० लसन्तो ब्राजमाना गुणाः शान्त्यादयस्तेषां
केलिंगृहं क्रीमास्थानचूतम् ॥ ५ ॥

मन्दोक्रान्ताञ्छन्दः

श्रीमन्पद्मप्रज्ञजिनं ज्ञवान् ज्ञव्यपद्मैकज्ञानो
पादानम्रान्न पुनरितरान् दुर्गतिद्वारतो यत्
नैतद्भयाय्यं तव खलु जने दर्शितप्रातिकूल्ये
सौहार्दं वा दधति सदृशी विश्रुता चित्तवृत्तिः ॥ ६ ॥

श्रीमदिति-ज्ञव्या एव पद्मानि तेषामेकः केवलो ज्ञानुस्तत्सम्बुद्धौ ॥ श्रीमाँश्चासौ पद्मप्रज्ञनामा
जिनस्तत्सम्बुद्धौ । ज्ञवान् यत् आसमन्तान्नम्रान् ज्ञव्यान् प्राणिनो दुर्गतेर्नरकस्य द्वारं तस्मात्
अपात् अरक्षत् पारक्षणे इत्यादादिकस्य लङः प्रथमैकवचनम् पुनः इतरान् ज्ञव्यान् नापात् नारक्षत्

एतत् उन्नयथारक्षणं नन्याय्यम् नयोग्यम् । दर्शितं प्रातिकूढ्यं विरुद्धज्ञावो येन तस्मिन् जने वाथवा
सुहृदो ज्ञावो तत् दधति जने तत्र चित्तवृत्तिः सदृशी तुढ्या खलु निश्चयेन विश्रुता प्रसिद्धा ॥६॥

दोषकछन्दः

विश्वजनीन सुपार्श्वजिनेन्दो वारिनिधे करुणारसराशे ।

त्वद्गुणज्ञावनया मतिमान्यः स्वस्तिपरंपरयापि स तुढ्यम् ॥ ७ ॥

विश्वेति विश्वस्मै जनाय हितस्तसंबुद्धौ हेनिधे हे गुणसागर हे करुणारसराशे हे सुपार्श्वजिनेन्दो
यो नरस्त्वद्गुणानां ज्ञावना चिन्तना तथा मतिमान् स स्वस्तिपरंपरया कढ्याणश्रेण्यापि तुढ्यम्
समकालं गुणचिन्तनसमय एव अवारि वृतः । वृञ् वरणे कर्मणि लुङः प्रथमैकवचनम् ॥ ७ ॥

भुजङ्गप्रयातछन्दः

तवान्तःसन्नं देशनारंजज्ञाजः स्फुरन्त्या रदाज्ञावितत्या समन्तात् ॥

जनःश्वेतिमानं चिरोपार्जितैनोमलेनेव चन्द्रप्रज्ञ प्रोक्षितात्मा ॥ ८ ॥

तवेति-हे चन्द्रप्रज्ञ चन्द्रवत्प्रज्ञायस्यतत्संबुद्धौ । जनो मनुष्यः श्वेतिमानं उज्ज्वलत्वं समन्तात् आरत्
अगमत् ॥ ॠ गतावित्येतस्य श्रुविकरणस्य लुङः प्रथमैकवचनम् । सर्तिशास्त्यर्तिन्यश्चेत्यनेनाङ् ।
कथञ्चूतः जनः चिरं उपार्जितं संपादितं एनः पापं तदेव मलस्तेन यथा प्रोजितः परित्यक्त आत्मा
देहो यस्य कया रीत्या अन्तःसत्तं सन्नामध्ये देशनाया आरंभः तं जजतीति तस्य तव समन्तात्
सर्वतः स्फुरन्त्योद्धसन्त्या रदानां दन्तानामाज्ञायाः कान्त्याः वितत्या श्रेण्या ॥ ७ ॥

पुष्पिताग्राञ्जदः

सुविधिजिन कदाचनापिपङ्कोद्भवसुजगौ सकलश्रियां निवासौ ।
न हृदयविषयं त्वदीयपादौ नियतमतोद्गमज्ञाजनं शुभानाम् ॥ ८ ॥

सुविधिजिन इति-हे सुविधिजिन त्वदीयपादौ हृदयविषयं हृद्देशं कदाचनापि नापिपं नाक्षजम्
आप्लव व्याप्तौ इत्यस्य एयन्तस्य कर्मकतरि लुङ् । किञ्चूतौ त्वदीणके पानीये उद्भवो यस्य तद्वत् कमल-

वत् सुजगौ सुन्दरो पुनः किं० । सकला याः श्रियः संपदस्तासां निवासौ ॥ अतः हेतोरहं नियतं
निश्चितं शुजानां मङ्गलानां अजाजनमपात्रं जातः ॥ ए ॥

॥ द्रुतविलम्बितछन्दः ॥

खरतराघनिदाघजवक्त्रमप्रशमवारि ददे वनतात्मनाम् ।

जगवेता जवता शुजमद्भुतं चरितपूतमहीतल शीतल ॥ २० ॥

खरेति—चरितेन पूतं पवित्रितं । महीतलं येन तत्सम्बुद्धौ हे शीतल जगवेता पूज्येन जवता
त्वयाऽवनतात्मनां नमस्कुर्वतां शुजं ददे दत्तम् । रुदाब्दान इत्यस्य कर्मणिलिप्तेकवचनम् ।
कथंभूतं शुजम् खरतरं कर्कशं यद् अघ पापं तदेव निदाघो ग्रीष्मः तस्य जवक्त्रमः जन्मग्लानिः
तस्य प्रशमे शान्तौ वारि जलं । पुनः किं० । अद्भुतमाश्चर्यजनकम् ॥

॥ उपेन्द्रवज्राछन्दः ॥

जलाञ्जलिं दातुमना जन त्वं बलीयसे चेद्भवशात्रवाय ।

वितीर्णलोकत्रयकं पनाय श्रेयांसमश्रस्तरसस्तदानीम् ॥ ११ ॥

जलेति-हे जन संसारिन् बलीयसे बलिष्ठाय नव एव शात्रवः तस्मै संसारारये चेद्यदि त्वं जला-
ञ्जलिं दातुं मनो यस्य तादृशः वर्तसे तदानीमश्रस्तरसः सदानुरागः सन् श्रेयांसं जिनं पनाय स्तुहि
पन व्यवहारे स्तुतौ च इत्येतस्य लोभमध्यमैकवचनम् । कथञ्चूतं श्रेयांसं वितीर्णं दत्तं लोकानां त्रयं
तस्मै कं सुखं येन तं ॥ ११ ॥

॥ सग्विणीछन्दः ॥

स्वामिनः किंनराणां नराणां च ये स्वर्गिणो येषुरैश्वर्यज्ञाजश्च ये ।

प्राप्य सर्वेऽप्यहंपूर्विकां सर्वदा ते नवत्पूजने वासुपूज्यप्रज्ञो ॥ १२ ॥

स्वामिन इति-हे वासुपूज्यप्रज्ञो योऽकन्नराणां च ये नराणां स्वामिनः च ये स्वर्गिणो देवा ये
ऐश्वर्यं नजन्ति ते सर्वेऽपि सर्वदा निरन्तरं नवतः पूजनं तस्मिन् अहंपूर्विकां प्राप्य येषुः उद्यमं
चक्रुः यसी प्रयत्ने इत्यस्य छिटः प्रथमबहुवचनम् ॥ १२ ॥

॥ गुणमणिनिकरछन्दः ॥

निरुपधिपरहितवितरणनिरत त्वमसमशमधन निधनविरहित ।

विमल विमलतमगुणगणविभ्रवैःसकलश्रुवनतलवदनतिलकताम् ॥ १३ ॥

निरुपधीति-निर्गता उपधिर्यस्मिन् कर्मणि यथा परेषां हितं तस्य दाने निरतःतत्सम्बुद्धौ ॥
असमो गुरुतरःशमःशान्तिः सा धनं यस्य तत्सम्बुद्धौ॥ निधनं मरणं तेन विरहितःतत्सं० अतिशयने
विमला गुणास्तेषां गणःसमूहस्तस्य विभ्रुः तत्सं० । हे विमलजिन त्वं सकलं यद् श्रुवनतलं तदेव
वदनं तस्य तिलकतां विशेषतामैः आगाः। इष्टगतावित्यस्य लङो मध्यमैकवचनम् ॥ १३ ॥

॥ स्वागताछन्दः ॥

शीतदीधितिकलारुचिरामा त्वद्गुणावलिरनन्तजिनेश ।

या न कृत्स्नजगतामपिकुक्षौ मादृशां कथमसौ कलनीया ॥ १४ ॥

शीतेति-हेअनन्तजिनेश या तव गुणानामावलिः श्रेणिः कृत्स्नजगतां समस्तजगतामपि
कुक्षौ जठरे न अमात् न ममौ । मा माने इत्यस्य लुङ्ःप्रथमैकवचनम् । कथञ्चूता त्वद्गुणाशीताः दी
धितयो यस्य तस्य चन्द्रस्य कला तद्वत् रुचिरा । असौ त्वद्गुणावलिःमादृशां कथं कलनीया गणयितुं
योग्या ज्ञवेदिति शेषः ॥ १४ ॥

॥ रुचिराच्छन्दः ॥

चिरार्जितासुचरितपित्तजन्मनागुरुष्मणा प्रतिकलमाकुलीकृता ।

गिरं पयोमधुरतां निपीय ते शरीरिणो जिनवरधर्म निर्वृत्तिम् ॥१५॥

चिरेति-हे जिनवरधर्म हे धर्मजिनेन्द्र । शरीरिणो देहिनस्ते तव पयोदुग्धमिव मधुरता
माधुर्यं यस्यास्तां गिरं वार्णीं निपीय सादरं श्रुत्वा निर्वृत्तिं मोक्षमगुः । इण् गतावित्यस्य लुङ्ः
प्रथमबहुवचनम् । जग्मुः । कथं शरीरचिरमर्जितमसुचरितं पापं तदेव पित्तं तापस्तस्मात् जन्म यस्य
तेनोष्मणा धर्मणा प्रतिकलं प्रतिक्षणमाकुलीकृता विधुरतां प्रापिताः ॥ १५ ॥

॥ प्रहर्षणीछन्दः ॥

संसारे वन इव दुर्गतित्रियामाव्यापारस्खलितदृशा चिरं जनेन ।

प्रत्यूषे रविमिव सुक्षणे न वीक्ष्य त्वां शान्ते प्रकटितदुर्गमोक्षमार्गम् ॥ १६ ॥

संसार इति हे शान्ते जनेन चिरं संसारे न प्रत्यूषे न स्थितम् वस्निवासे इत्यस्य ज्ञावे लिङ्
प्रथमैकवचनम् । कस्मिन्निव वने इव किंकृत्वा सुक्षणे प्रधानावसरे रविमिव सूर्यमिव त्वां वीक्ष्य दृष्ट्वा
कथं जनेन दुर्गतिरेव त्रियामा रात्रिस्तस्यां व्यापारे स्खलिता दृग् यस्य तेन कथं त्वाम् प्रकटितो
दुर्गो दुर्गमः मोक्षस्य मार्गो येन तम् ॥ १६ ॥

॥ प्रमिताक्षराछन्दः ॥

कृतकर्मनिर्मथन कुंथुजिन प्रयतस्त्वमुज्ज्वलतपश्चरणे ।

अपि सार्वज्ञौमविभ्रवं तृणवन्नतनैकनाकजनराजगणः ॥ १७ ॥

कृतेति-हे कृतकर्मनिर्मथन नता न एके नाकजाः सुरा नराश्च यस्मिन् तत्सम्बुद्धौ हे कुंथुजिन
त्वं सार्वज्ञौमस्य चक्रवर्तिनः विज्रवं तृणवत् तृणमिवाजगणः गणयामासिथ । गण संख्याने इत्यस्य
बुद्धमध्यमैकवचनम् । कथं० त्वं उज्ज्वलं तपस्तस्य चरणं तत्र प्रयतः सावधानः ॥ १७ ॥

॥ शालिनीछन्दः ॥

ज्ञान्त्याधार ध्वस्तधुर्वारमार ज्ञानोदार प्राप्तसंसारपार ।

मुक्तेर्द्वार व्यक्तधर्माव तारस्वर्णाकार प्राणिजातं जिनार ॥ १८ ॥

ज्ञान्तीति-ज्ञान्त्या आधारः तत्सम्बुद्धौ ध्वस्तो धुर्वारो मारः कामो येन तत्सं० ज्ञानेनोदार
स्तत्सम्बुद्धौ प्राप्तः संसारस्य पार अन्तो येन तत्सं० मुक्तेर्मोक्षस्य द्वारं यस्मात् तत्सं० व्यक्तो-
धर्मोयस्य तत्सं० तारं यत् स्वर्णं तद्वत् आकारो यस्य तत्सं० हे अरजिन प्राणिनां जातं समूहं
अव रक्ष । अव रक्षणे इत्यस्यलोट्मध्यमैकवचनम् ॥ १८ ॥

॥ वैश्वदेवीछन्दः ॥

गीर्वाणश्रेणीमुक्तमन्दारमालास्रस्तं किजढकं सर्वतोविस्फुरन्तम् ।

एतस्मिन्नीले मद्धिनाथ त्वदङ्गे प्रातस्त्यं ज्ञानोव्योमनीव प्रतापम् ॥ १९॥

गीर्वाणेति-हे मद्धिनाथ एतस्मिन् तवाङ्गे सर्वतो निखिलाङ्गोपाङ्गेषु विस्फुरन्तं किंजढकम् परांग
ईके स्तुवे अहमितिशेषः इक् स्तुतावित्यस्यलरुत्तमैकवचनम् क्लयोर्ननेद इति ककारस्थाने लकारः
किञ्चूतं किंजढकम् गीर्वाणानां देवानां श्रेणी राजिस्तया मुक्ता मन्दाराणां कदपतरूणां माला
स्रक् तस्यास्रस्तं पतितम् कस्मिन्निव नीले व्योमनि आकाशे कमिव प्रातस्त्यं प्रातःकालीनं
ज्ञानोः प्रतापमिव ॥ १९ ॥

॥ प्रबोधिताछन्दः ॥

मृगनाजिसनाजितां रुचा वपुषस्त्वं यदि सुव्रत प्रजो ।

ननु निर्मम निर्मलात्मना मुपमानत्वमुपागतः कथम् ॥ २० ॥

मृगेति-हे निर्मम सुव्रत प्रज्ञो मुनिसुव्रत जिन यदि त्वं रुचौ कान्त्यां मृगनाम्नेः कस्तूरिकायाः
सनाजितां साम्यं अपुषः पुष्टिमकार्षीत् । पुष्पुष्टावित्यस्य बुद्ध्मध्यमैकवचनम् । ननु निश्चितं
निर्मलः आत्मा वपु र्येषां तेषामुपमानत्वमधिकगुणत्वं कथमुपागतः प्राप्तः ॥ १० ॥

॥ वैतालिकाञ्चन्दः ॥

भवतः क्रमाद्बुद्धिनिखावलीनिर्गतैरजनीश्वरोज्ज्वलतरैः प्रज्ञाजालकैः ।

ऋगवन्नमे नमनशालिनां मौलिषु स्मितमालतीकुसुममालिकालङ्कृतिः ॥ २१ ॥

ऋवत इति-हे ऋगवन्नमे नमिजिन नमनेन शाञ्जन्ते शोञ्जन्ते तेषां मौलिषु ऋवतस्तव क्रम-
योः पादयोरङ्गुलयस्तेषां नखावली तस्या निर्गतानि तैः प्रज्ञायाः जालकानि समूहाः तैः स्मितानि
विकसितानि मालत्याः कुसुमानि तेषां मालिका श्रेणिः तस्या अलङ्कृतिरजनि । जनी प्राङ्मुखावे
इत्यस्य बुद्ध्प्रथमैकवचनम् । कथं० प्रज्ञा० ईश्वरः शंभुः तस्मिन् उज्ज्वलतरैः विशदैः ॥ २१ ॥

॥ हरिणीछन्दः ॥

नियतमिति नो मिथ्यावादाः स्मरं सह तृणया
यदसि विमुखो राजीमत्यामथापि नृपश्रियाम् ।
कथमिव ततःस्वामिन्नेमे रतो विरतिस्त्रियाम्
शिवपदपुरीसाम्राज्याप्तौ नृशं च समुत्सुकः ॥ २२ ॥

नियतमिति—हेस्वामिन्नेमे नियतं निश्चितमिति नो मिथ्या नासत्यं यद् असि त्वं राजीमत्यां
अथापि नृपश्रियां विमुखः पराङ्मुखः सन् तृणया सह स्मरं काममवादाः अखण्डयः दो अवखण्डने
इत्यस्य लुङः मध्यमैकवचनम् । ततस्तर्हि शिवपदपुरीसाम्राज्यस्य मोक्षस्थानपुरीचक्रवर्तित्वस्याप्तौ
प्राप्तौ नृशमत्यर्थं समुत्सुकः सन् विरतिरेव स्त्री तस्यां कथमिव रतः ॥ २२ ॥

॥ शार्दूलविक्रीडितम् ॥

ऋतां ऋगऋतां मणिप्रणयवान् यन्मूर्धन्नागे शुभ्र-
ध्यानाग्नेः कलयन् स्फुलिङ्गशवलं धूमोज्ज्वलाम्बरम्
स त्वं पार्श्वं विशुद्धवैजवनिधेऽव्याधूतचूतग्रह
ग्रामस्थाम सुनामधेयं जगवन् विघ्नौघनिघ्नं जनम् ॥२३॥

नर्तेति-हे विशुद्धवैजवनिधे धूताः चूतग्रहा येन तत्सम्बुद्धौ हे ग्रामस्थाम समग्रबल हे सुनाम-
धेय हे जगवन् पार्श्वं सः त्वं विघ्नानामोघः समूहस्तस्य निघ्नः परवशस्तं जनमव्याः पालय अव रक्षण
इत्यस्याशिल्पिङ्मध्यमैकवचनम् । यस्य मूर्धनो नागे मणौ प्रणयोस्ति यस्य स ऋगऋतां सर्पाणां ऋतां
धरणेन्द्रोऽशुभत् । किंकुर्वन् धूमोज्ज्वलाम्बरो यस्मिन् तं ध्यानाग्नेः स्फुलिङ्गानां शवलं कलयन्
तुलयन् ॥ २३ ॥

॥ सग्वराब्धन्दः ॥

आत्मन्युद्धूतरागे ऽविशदतरलसद्ज्ञानलक्ष्मीर्यदीये
यस्मिन् कटपद्रुरूपे प्रणयमुपगतैः स्वेषु वेशमाङ्गणेषु ।
यः पादाग्रेण मेरुं क्षितिधरमधुना देव देवं पुमांसोऽ
ज्जीतत्राणैकतानं व्यसनशतविनाशाय तं वर्धमानम् ॥ १४ ॥

आत्मनीति-हे पुमांसः व्यसनानां दुःखानां शतं तस्य विनाशाय त्राणे रक्षणे एकतानः एक
तत्परस्तं देवं वर्धमानमज्जीत स्तुत एव निश्चितं यो वर्धमानः पादाग्रेण मेरुं क्षितेर्धरमधुनात् यदीये
वर्धमानसम्बन्धिनि उद्धूतरागे आत्मनि देहे न तरला सदृज्ञानस्य लक्ष्मीः अविशत् यस्मिन् वर्धमाने
प्रणयं स्नेहमुपगतैर्नरैः स्वेषु वेशमनामङ्गणेषु कटपद्रुः ऊपे उतः । अत्र चतस्रः क्रिया गुप्ताः ताश्च-
यथा अज्जीत अज्जि उपसर्गपूर्वक इक् स्मरणे इत्यस्य लोट् मध्यमबहुवचनम् । अधुनात् धुञ् क-

म्पने इत्यस्य ऋचादेर्लङ् प्रथमैकवचम् । अविशत् विश् प्रवेशने इत्यस्य तुदादेर्लङ् प्रथमैकवचनम् ।
ऊपे डुवप् बीजसन्ताने इत्यस्य कर्मणि लिट् प्रथमैकवचनम् ॥ २४ ॥

॥ शार्दूलविक्रीडितम् ॥

इत्थं तीर्थकृतां ततेस्त्रिजुवनश्रीमौलिलीलास्त्रजो
विद्वान् सागरचन्द्र इत्यग्निधया लब्धप्रसिद्धिः स्तुतिम् ॥
सर्वाङ्गं परितन्वतीं सुमनसा मानन्दरोमोज्ज्वलं
नानावृत्तनिवेशपेशलतरैर्युक्तां क्रियागुप्तकैः ॥ २५ ॥

इत्थमिति । विद्वान् इत्थं पूर्वोक्तप्रकारेण तीर्थकृतां तीर्थकराणां ततेः श्रेण्याः स्तुतिमानन्द
चकार । अति अदि बन्धने इत्यर्थस्य लिट् प्रथमैकवचनम् । कथं० विद्वान् सागरचन्द्र इत्यग्निधया
नाम्ना लब्धा प्रसिद्धिर्येन । कथं० ततेस्त्रिजुवनश्रीमौलिलीलास्त्रजः कथं० स्तुतिम् सुमनसां विदुषां

सर्वाङ्गं रोम्णामुज्जमस्तं परितन्वतीं विस्तारयन्तीं पुनः कथं० नानावृत्तानां निवेशस्तेन पेशलतराणि
रम्यतराणि तैः छन्दोजिरितिशेषः कथञ्चूतैः गुप्ता क्रिया येषु तानि तैः युक्ताम् ॥ २५ ॥

इति श्रीमन्नागपुरीयवृहत्तपागङ्गाधिराजयुगप्रवरप्रखरपरिणतसमाराधिताचार्यश्रीपार्श्वविधुसू-
रीश्वरसंतानीयमहामहोपाध्यायश्रीसागरचन्द्रमुनिराजेन कृता क्रियागुप्तवृत्तैः श्रीचतुर्विंशतिजिन-
स्तुतयस्समाप्ताः ॥

॥ श्रीमहावीरस्तुतिः ॥

॥ भुजङ्गप्रयातम् ॥

जगत्कटपना कटपवृद्धोपमानं लसत्केवलज्ञानलक्ष्मीनिधानम् ॥ महानन्दशोभाकरं स्वर्ण-
देहं सदा श्रीमहावीरदेवं स्तुवेऽहम् ॥ १ ॥ तपोलब्धिसंप्राप्तसंसारपारं हतानेकदुर्वारजावारिवा-
रम् ॥ शुद्धध्यानतेजोजितानङ्गदेहं सदा श्रीमहावीरदेवं स्तुवेऽहम् ॥ २ ॥ सुराणामधीशै रत्नं

सेव्यमानं त्रिलोके ज्ञवं चूरिविस्तीर्णदानम् ॥ नमन्नाकिनागेन्द्रसंपूज्यदेहं सदा श्रीमहावीरदेवं
स्तुवेऽहम् ॥ ३ ॥ विषव्यालवेतालदोषैरजेयं सदान्नोगसौजाग्यज्ञागैरमेयम् ॥ कृताशेषज्ञव्यालि-
माङ्गल्यगेहं सदा श्रीमहावीरदेवं स्तुवेहम् ॥ ४ ॥ एवं महावीरजिनाधिराजं जक्त्यानिशं ये ज-
विनः स्तुवन्ति ॥ कट्याणमालाकलितं त्रिलोके ते शाश्वतं सौख्यजनं लज्जन्ते ॥ ५ ॥ इति श्रीम-
न्नागपुरीयवृहत्तपागच्छाधिराज श्रीपार्श्वेन्दुसूरिकृता श्रीमहावीरस्तुतिः समाप्ता ॥

॥ श्रीपार्श्वनाथस्तुतिः ॥

॥ भुजङ्गप्रयातम् ॥

जगन्मण्डले मध्यमालाजिधाने प्रधाने सुदेशेऽवतीर्णः सुरद्रुः ॥ कृपालुः स्थितो जालपादे
पुरेऽस्मिन् मनोवाञ्छितार्थप्रदः पार्श्वनाथः ॥ १ ॥ प्रजुस्त्वं मया वीक्षितो जक्तिज्ञाजाधुनालोचना
नन्दराकेयराजा ॥ विजेजीयसे तीर्थनाथः सुपाथस्तमःपङ्कसंहारिणे शुद्धगाथः ॥ २ ॥ जिनाधी-
श ते मूर्तिरेषेन्दुरेखा यशःशालिनी पन्नताशेषलेखा ॥ प्रमोदं विधत्तेऽनिशं नाथ चेतश्चकोरस्य मे-

ऽत्यद्भुतं दृष्टमेतत् ॥ ३ ॥ प्रभुस्त्वं गुरुस्त्वं पिता त्वं त्वमम्बा सखा त्वं सुबन्धुः शरण्यो वरेण्यः ॥
ज्जवात्तारको वारकोऽमित्रघ्नीते स्त्वमेव त्वमेव त्वमेव त्वमेव ॥ ४ ॥ जनोयं तवादेशवर्ती पुरस्थो
नियोज्य स्ततो नो वियोज्यः कदापि ॥ सदा किंकरस्ते प्रजो पार्श्वचन्द्रः करोतीतिविज्ञप्तिमेतां
वितन्द्रः ॥ ५ ॥ इति श्रीजैनश्वेताम्बराचार्य श्रीपार्श्वचन्द्रसूरिकृता श्रीपार्श्वनाथस्तुतिः समाप्ता ॥

॥ श्रीपार्श्वनाथस्तोत्रप्रारम्भः ॥

प्रणम्य परमात्मानं श्रीपार्श्वं तव दर्शनात्
पवित्रयामि सद्योऽहं म्लानवासो जलादिव ॥ १ ॥

प्रणम्येति—प्रकर्षेण नम्यते इति तत्सम्बुद्धौ परा प्रधाना मा लक्ष्मीर्यस्य तत्सम्बुद्धौ हे श्रीपार्श्व
अहं सद्यः म्लानवस्त्रं जलादिव तव दर्शनात् आत्मानं पवित्रयामि निर्मलं करोमि ॥ अनुष्टुप् ॥ १ ॥

चरीकृति नमस्कारं बाल धीवृद्धिसिद्धये
श्रीमत्पार्श्वजिनेन्द्राय तेषां जन्म फलेग्रहि ॥ १ ॥

चरीकृतीति—हे बाल हे मूर्ख धियोबुद्ध्या वृद्धिराधिक्यं तयासिद्धस्तत्सम्बुद्धौ हे पण्डित ये
पुरुषा श्रीमत्पार्श्वजिनेन्द्राय नमस्कारं चरीकृति अतिशयेन न्यूयोनूयः प्रणामं कुर्वन्ति तेषां जन्म
फलेग्रहि सफलम् तत्रमूर्खपण्डितविवक्षा न कर्तव्येत्यर्थः ॥ १ ॥

उत्थितस्तव घाताय श्रीवामानन्दनो जिनः
सारस्वतीमृजुं कुर्वे गतिं त्रस्ते सतां न सा ॥ ३ ॥

उत्थित इति—इः कामस्तत्सम्बुद्धौ हे काम श्रीवामानन्दनो जिनः पार्श्वनाथस्तव घाताय
विनाशाय उत्थितः । अत ऋजुं सरलां सारस्वतीं समुद्रसंबन्धिनीं गतिं कुरु विधेहि यतःसतां सज्ज-
नानां त्रस्ते जने सा गतिर्नञ्जवति इति विचिन्त्य समुद्रे प्रविशेत्यर्थः ॥ ३ ॥

हे आश्वसेने सिद्धान्ताराधनं तावकं विना
विदधानोपि ना सिद्ध्येत् प्रक्रियां नातिविस्तराम् ॥४॥

हे आश्वसेने इति-अश्वसेनस्यापत्यमाश्वसेनिस्तत्संम्बुद्धौ हे श्रीपार्श्व तावकं त्वदीयं सिद्धा-
न्ताराधनमागमपर्युपासनं विना ना पुरुषोऽतिविस्तरां महतीमुत्कृष्टां क्रियां विदधानोपि कुर्वाणो
ऽपि न सिद्ध्येत् मुक्तिं न याति ॥ ४ ॥

इन्द्रादयोपि यस्यान्तं फणिनां त्वमनुग्रहात्
कृतवानुत्तमं तस्य युक्तं क्रमचणो जव ॥ ५ ॥

इन्द्रंति-फणिनां सर्पाणामिन्द्र हे धरणेन्द्र त्वमदयोपि निर्दयोऽपि यस्य श्रीपार्श्वस्यानुग्रहात्
प्रसादात् अन्तं मरण(मुत्तमं देवगतिं प्राप्य) कृतवान् तस्य श्रीपार्श्वस्य क्रमचणः चरणसेवको जव
इति युक्तं सांप्रतम् ॥ ५ ॥

पारदृश्वा शुजोदको नययुः शब्दवारिधेः

ऋद्धिवृद्धिनिधिःसिद्धिं जजते पार्श्वसेवकः ॥ ६ ॥

पारदृश्वेति-पार्श्वस्यसेवकः श्रीपार्श्वनाथस्योपासकः सिद्धिं इहजनेऽणिमादिकं परजने मुक्तिं
जजते प्राप्नोतीत्यर्थः । कीदृशः शब्दवारिधेः शब्दसमुद्रस्य व्याकरणस्य उपलक्षणत्वात् सर्व-
शास्त्रस्य पारदृश्वा पारगामी जवति पुनः की० शुजः उदकः उत्तरकाञ्चो यस्य पुनः की० नययुः
नयंयातीति नयवत्सलः पुनःकी० ऋद्धिवृद्धिनिधिः ऋद्धिवृद्धयोःसमद्रः ॥ ६ ॥

पादप्रसाद पार्श्वस्य श्रीमतो हि ममैनसः

प्रक्रियां तस्य कृत्स्नस्य यस्मात् क्लेशो जवे जवे ॥ ७ ॥

पादेति-हे पार्श्व हे पादप्रसाद हि निश्चितं श्रीमतो विद्यमानस्य कृत्स्नस्य तस्य ममैनसः
मम पापस्य प्रक्रियां दुःखोत्पादनरूपां क्रियां स्य अन्तंकुरु । षोन्तकर्मणीत्यस्य दैवादिकस्य लो-

दमध्यमैकवचनम्--यस्मादेनसः पापात् जवे जवे क्लेशो जवतीतिशेषः ॥ ७ ॥

सुधान्धसां गुरुः पारं येषां नाप समायुषा

तान् गुणान् पार्श्वदेवस्य क्षमो वक्तुं नरः कथम् ॥ ८ ॥

सुधेति-सुधाऽमृतमन्धोऽन्नं येषां तेषां देवानां गुरुः बृहस्पतिः येषां गुणानां पारं तीरं समायुषा
संपूर्णेन जीवितेन न श्वापं न लेजे तान् पार्श्वदेवस्य गुणान् वक्तुं नरः कथं क्षमः शक्तः जवे-
दितिशेषः ॥ ८ ॥

इति श्रीमान् जिनः पार्श्वो जीरावलीपुरीप्रभुः ॥

फणितः पार्श्वचन्द्रेण जूयाद् जूरिविज्रूतये ॥ ९ ॥

इतीति-स्पष्टार्थः नवरं फणितः स्तुतः इति ॥ ९ ॥

इति श्री जैनाचार्य श्रीपार्श्वचन्द्रसूरिराजकृतं पार्श्वनाथस्तोत्रं संपूर्णम्

॥ श्रीपुद्गलपरावर्तस्तवः ॥

श्रीवीतराग जगवंस्तव समयालोकनं विना ऽञ्जुवन् ॥

द्रव्ये क्षेत्रे काले ज्ञावे मे पुद्गलावर्ताः ॥ १ ॥

श्रीवीतरागेति—हे श्रीवीतरागं हे जगंवन् मे मम पुद्गलानामावर्ताः परावर्ता अञ्जुवन् कस्मिन् विषये द्रव्ये द्रव्यविषये क्षेत्रे क्षेत्रविषये काले कालविषये ज्ञावे ज्ञावविषये कथमञ्जुवन् तव समयस्य सिद्धान्तस्यावलोकनं विचारणं विना ॥ आर्यावन्दः ॥ १ ॥

मोहप्ररोहरोहान्नट इव जवरङ्गसङ्गतः स्वामिन् ॥

कालमनन्तानन्तं भ्रान्तः षट्कायकृतकायः ॥ २ ॥

मोहेति—हे स्वामिन् (अहं) भ्रान्त एकस्माद्भावाद् द्वितीयादिषु प्राप्तः जवः संसार एव

रङ्गो नाय्यस्थानं तत्र संगतः स्थितः कस्मात् मोहोऽज्ञानं सएव प्ररोहोद्भूतस्तस्य रोहो वृद्धि स्त-
स्मात् कश्च नटश्च कियन्तं कालं भ्रान्तमनन्तानन्तं कालं सिद्धान्तज्ञाषया सर्वत्रचतुःपद्यदृष्टान्ते-
नानन्तं ज्ञेयम् । किञ्चूतः षट्सु पृथ्व्यादिषु कायेषु कृतः कायं शरीरं येन सः ॥ १ ॥

औदारिकवैक्रियतैजसज्ञाषाप्राणचित्तकर्मतया ॥

सर्वाणुपरिणतो मे स्थूलोऽचूत् पुद्गलावर्तः ॥ ३ ॥

औदारिकेति-औदारिकपुद्गलपरावर्तश्चतुर्धा अव्यतः क्षेत्रतः कालतो जावतश्च एकैकोपि
द्विधा सूक्ष्मबादरजेदतः । औदारिकशरीरेण वैक्रियशरीरेण कार्मणशरीरेण वा ज्ञाषान्नप्राण-
चित्तैर्वा सर्वान् चतुर्दशरज्जुगतपरमाणून् परिणतः । औदारिके दिनसप्तकेन स्पृशति तदा मे मम
पुद्गलावर्तः स्थूलः अव्यस्थूलोऽचूत् ॥ ३ ॥

तत्सप्तकैकेन समस्तपरमाणुपरिणतेर्यस्य ॥

संसारे संसरतः सूक्ष्मो मे जिन तदावर्तः ॥ ४ ॥

तदिति-तस्यौदारिकादेः सप्तकं तस्य एकैकेन संसारे संसरतो गढतो यस्य समस्तानां परमाणूनां परिणतिर्व्याप्तिस्तस्याः (सर्वान् परमाणून् आत्मा संस्पृश्य १ मुञ्चति प्रकारान्तरेण प्रस्तावापन्नत्वात् शरीरादिचतुष्टयेन सर्वान् लोकाकाशपरमाणून् क्रमाक्रमाज्यां संस्पृष्ट्वा २ मुञ्चति तदा) हे जिन मे तेषां पुद्गलानामावर्तः द्रव्यपुद्गलपरावर्तः सूक्ष्मः ॥ ४ ॥

निःशेषलोकदेशान् जवे जवे पूर्वसंजवैर्मरणैः ॥

स्पृशतः क्रमाक्रमाज्यां क्षेत्रे स्थूल स्तदावर्तः ॥ ५ ॥

निःशेषेति-निःशेषा लोके चतुर्दशरज्वात्मके देशा प्रदेशा स्तान् जवे जवे पूर्वसंजवैर्मरणैः कृत्वा क्रमोऽनुक्रमोऽक्रमो व्यतिक्रमस्ताज्यां स्पृशतः (स्पृशति तदा) क्षेत्रे स्थूलस्तेषामावर्तः

क्षेत्रस्थूलपुञ्जलपरावर्तः स्यात् ॥ ५ ॥

प्राग् मृत्युञ्जिः क्रमेण च लोकाकाशप्रदेशसंस्पर्शः

मम यो जनि स स्वामिन् क्षेत्रे सूक्ष्मस्तदावर्तः ॥ ६ ॥

प्रागिति—(यदा आत्मा) लोके आकाशप्रदेशाः तेषां संस्पर्शः क्रमेण प्राग्मृत्युञ्जिर्वा जवती-
तिशेषः (यावता कालेन स्पृशति) तत्र मम योऽजनि जातः सः हे स्वामिन् क्षेत्रे सूक्ष्मस्तेषामावर्तः
क्षेत्रसूक्ष्मपुञ्जलपरावर्तः स्यात् ॥ ६ ॥

मम सकलकालसमयान् संस्पृशतोऽतीतमृत्युञ्जिनार्थ ॥

अक्रमतःक्रमतश्च स्थूलः काले तदावर्तः ॥ ७ ॥

ममेति—हे नाथ सकलाः कालस्योत्सर्पिण्यवसर्पिण्योः समयास्तान् अतीतमृत्युञ्जि मरणैः
क्रमाक्रमाभ्यां संस्पृशतो मम (जीवस्य) स्थूलः कालपुञ्जलपरावर्तः स्यात् ॥ ७ ॥

क्रमतस्तानेव समयान् प्राग्भूतैर्मृत्युभिः प्रभूतैर्मे ॥

संस्पृशतः सूक्ष्मोर्ध्वं कालगतः पुनरावर्तः ॥ ८ ॥

क्रमत इति--(कश्चन जीवोऽवसर्पिण्याः प्रथमसमये मृतस्तत्सदृशावसर्पिण्या अनन्तरे द्वितीये समये यावता कालेन म्रियते स समयो लेखकैर्गण्यते नान्यः एवम्) तानेव समयान् अवसर्पिण्युत्सर्पिण्यो द्वयोरपि समयान् जीवस्य क्रमेण प्राग्भूतैः प्रभूतैर्मरणैः संस्पृशतः मे मम हे अर्ध्वं सूक्ष्मः कालपुनरावर्तः स्यात् ॥ ८ ॥

अनुज्ञागर्भदेहान् समस्तलोकाञ्च देशपरिसंख्यानम् ॥

म्रियतः क्रमाक्रमान्यां जावे स्थूलस्तदावर्तः ॥ ९ ॥

अनुज्ञागेति--पूर्वं सूक्ष्मान्निकायेषु ये पृथिव्यादयो जीवाः प्रविश्यमाना एकस्मिन् समये सन्ति ते संख्याता कश्च चतुर्दशरज्जुगताकाशप्रदेशतुल्याश्च ते जीवा ज्ञेया यतः “एगसमयस्मि-

लोए सुहुमजीवा जे पविस्सन्ति । ते हुंतसंखलोए पएस तुह्वा असंखिजा ” एकस्मिन् अङ्गु-
 लमिस्थाने असंख्याता आकाशप्रदेशा ज्ञेयाः यतः “सुहुमोअ होइकालो ततो सुहुमयरं हवइ खित्तं
 अंगुलसेहीमित्ते उसप्पिणिउ असंखिजा ” तेज्योपि पृथिव्यादिजीवेज्यः सूक्ष्माग्निदेहे पूर्वप्रवि-
 ष्टा पृथिव्यादयः सन्ति ये जीवास्तेजीवा प्रविश्यमानजीवेज्यः पूर्वप्रविष्टा असंख्यातगुणेनाधिकाः ।
 पूर्वप्रविष्टेज्योपि जीवेज्योसंख्यात गुणेनाधिकाः सूक्ष्माग्निकायिकानां कायस्थितिः असंख्यातं
 कालं यावद्वन्हिक्काये उत्पद्यते पुनर्मुत्युः पुनरुत्पत्तिरेवमसंख्यातं कालं यावत्क्षेयम् अग्निका-
 यिकेज्योऽसंख्यातगुणेनाधिकानि संयमस्थानानि तेज्योपि नानाजीवानाश्रित्य वा संयमपरिणा-
 माःसंयमजेदाः । समस्तलोकाकाशप्रदेशपरिसंख्यान् अनुज्ञागबन्धहेतून् क्रमाक्रमाज्यां म्रियतो
 ज्ञावस्थूलपुज्जलपरावर्तःस्यात् । अनुज्ञागबन्धस्थानानिच प्रत्येकं १ असंख्यातगुणेनाधिकानि सं-
 यमपरिणामा अनुज्ञागबन्धाश्च तत्तुल्या जवन्ति अष्टानां कर्मपरमाणूनां ये रसा जेदास्ते असंख्याता
 वर्तन्ते तान् कर्मपुज्जलान् रसविशेषान् निबध्य १ स्पृष्ट्वा १ मुञ्चति तदा वादरज्ञावपुज्जलपरावर्तःस्यात्

प्राङ्मरणैः सर्वेषामपि तेषां यः क्रमाक्रमेण संश्लेषः

ज्ञावे सूक्ष्मः सोऽञ्ज्जिनेश विश्वत्रयाधीश ॥ १० ॥

प्राडिति---एकैकं कर्मपुञ्जलसन्नेदं स्पृष्ट्वा तदनु द्वितीयम् इतिक्रमेणाष्टरसकर्मपुञ्जलान् सर्वान् क्रमेण स्पृष्ट्वा मुञ्चति तदा हे विश्वत्रयाधीश जिनेश सूक्ष्मो ज्ञावतः पुञ्जलपरावर्तः स्यात् ॥ १० ॥

॥ शार्दूलविक्रीडितम् ॥

नानापुञ्जलपुञ्जलावलिपरावर्ताननन्तानहं ।

पूरं पूरमियच्चिरं कियदशं बाढं दढं नोढवान् ॥

दृष्ट्वा दृष्टचरं ज्वन्तमधुना जक्तयार्थयामि प्रज्जो ।

तस्मान्मोचय रोचय स्वचरणं श्रेयःश्रियं प्रापय ॥ ११ ॥

नाना-हे नाथ अशं असुखं कियत् बाढं न उढवान् न प्राप्तवान् किं कृत्वा नाना अनेके

पुङ्गवाःकालविशेषास्तेषां पुङ्गवानां परमाणूनामावलयस्तासां श्रेणीनां परावर्ता गृहीतपूर्वमोच-
नानि तान् पुनःकिंः अनन्तान् अनन्तसंख्यानं इयत् एतत्परिमाणं चिरकालं पूरयित्वा २
हे प्रज्ञो अधुना ज्ञवन्तं दृष्ट्वा ज्ञक्त्याऽर्थयामि प्रार्थयामि किंवि० पूर्वं दृष्टो दृष्टचरस्तं किं प्रार्थ-
यामि तदेवाह तस्मादसुखात् मोचय स्वचरणं रोचय श्रेयसो मोक्षस्य श्रियं प्रापय ॥ ११ ॥
इति श्री बृहत्तपागङ्गाचार्ययुगप्रधान सूरेश्वरकृतः पुङ्गवपरावर्तस्तवः संपूर्णः ॥

॥ आदिजिनचैत्यवन्दनम् ॥

जयत्यादिमतीर्थेश त्रिलोकीमङ्गलद्रुमः ॥ श्रेयःफलं सदालोका यथा लोकाहुपासते ॥ १ ॥
श्रीमन्नाजिकुन्नादित्यमरुदेव्यङ्गज प्रज्ञो ॥ संसाराब्धिमहापोत जय त्वं वृषजध्वज ॥ २ ॥ नमस्ते
जगदानन्द मोक्षमार्गविधायक ॥ जैनेन्द्र विदिताशेषज्ञाव तद्ज्ञावनायक ॥ ३ ॥ प्रक्षीणाशेष-
संस्कारविस्तार परमेश्वर ॥ नमस्ते वाक्पथातीत त्रिलोकनरशेखर ॥ ४ ॥ ज्ञवाब्धिपतितानन्त-
सत्त्वसंसारतारक ॥ घोरसंसारकान्तारसार्थवाह नमोस्तु ते ॥ ५ ॥ इत्यादिजिनचैत्यवन्दनम् ॥

॥ श्री शंखेश्वरपार्श्वनाथस्तुतिः ॥

(त्रिजङ्गी उद्दः) शिवसुखदातारं विश्वाधारं सौख्याकारं नेतारं जितमदनविकारं करुणागारं हृत्-
रिपुवारं जेतारम् ॥ कृतज्ञवनिस्तारं परमोदारं स्तवनापारं त्रातारं, गुणपारावारं कीर्तिस्फारं केवलधारं
धातारम् ॥ १ ॥ आनन्दासक्तं तोषितज्ञकं बद्धवियुक्तं सुव्यक्तं, मदमत्सरमुक्तं तारणसक्तं विषयविरक्तं
शिवरक्तम् ॥ अद्याहृतज्ञं धैर्यगिरीन्द्रं कृमासमुद्रं सन्मुद्रं, मुखनिर्जितचन्द्रं प्रणतसुरेन्द्रं महामु-
नीन्द्रं निस्तन्द्रम् ॥ २ ॥ सुखदायिस्मरणं दुःखितशरणं वन्दितचरणं विगतरणं, कृतदानोधरणं
कल्लिमलहरणं विमलीकरणं प्रवरपदम् ॥ प्रकटीकृतविनयं दर्शितसुनयं प्रवचननिलयं सुगुणमयं
ह्यगणितगुणनिचयं मुनिजनहृदयं पार्श्वजिनं जय कृपितज्ञयम् ॥ ३ ॥ इति श्रीशंखेश्वरस्तुतिः ॥

॥ श्री पार्श्वचन्द्रसूरीश्वरशक्रस्तवाष्टकम् ॥

चतुरशीतिगणाधिकविश्रुता दलितवादिकदम्बकपण्मिताः । निबिडसंयमसाधनतत्परा
गुरुतपोगणनारधुरंधराः ॥ १ ॥ अमरमानवदानववासव प्रकरगीतगुणा विशदाशयाः ॥ अनु-

चरेप्सितदानसुरद्रुमा विजयिनो गुरवश्च जवन्तु मे ॥ १ ॥ वाक्यं यदीयं प्रथितं प्रधानं चारुत्व-
माधुर्यसुधासमानम् ॥ नानाविधग्रन्थरसान्जिरामं पादौ तदीयौ प्रणमामि कामम् ॥ ३ ॥ ग्रामे
श्रीपुरजेदने जलनिधौ कान्तारदुर्गे वटे, संग्रामेऽरिगणे बिलेशयमुखे शार्दूलनीराग्निषु ॥ इत्येवं
विषमस्थलेषु पुरुषा ध्यायन्ति ये ज्ञावतस्तेषां सौख्यकरा जवन्ति गुरुवः श्रीपार्श्वचन्द्रा वराः ॥४॥
रोगाम्नोवन्हिनागाहवकरिमृगपाबन्धमातङ्गसख्यक्रूराघातङ्कवर्गाः स्मरणसुकरणान्नामधेयस्य
साधोः ॥ श्रीमत्पार्श्वेन्द्रसूरोर्दिनकरकिरणाध्रान्तवारा यथोग्राः सर्वे यान्त्याशु नाशं शिवसुख-
निवहाः सुन्दराः संजवन्ति ॥ ५ ॥ आराधितो देवमणिर्ददाति चित्तेष्टासिद्धिं खलु सेवकानाम्, त-
स्मादलं श्रीगुरुपार्श्वचन्द्रः स्वान्तेप्सितं पूरयतीह सद्यः ॥६॥ मुण्णाति दुःखानि शिवं तनोति पुष्पाति
शर्माणि रमां विनोति ॥ कीर्तिं प्रसूते विदधाति धर्मं श्रीपार्श्वचन्द्रामलसूरिनाम ॥ ७ ॥ कट्याण
राजीवनतोयदाज्ञान् जव्यात्मनां वाञ्छितदत्तलाज्ञान् ॥ श्रीसाधुरत्नोदितशिष्यशिष्टान् संस्तौमि
जक्त्या मुनिप्रेमचन्द्रः ॥ ८ ॥ इति श्रीपार्श्वचन्द्रसूरीश्वरशक्रगुरुस्तवाष्टकं संपूर्णम् ॥

આશિર્વાદ.

જગત્માં રહેલા તમામ જીવો સુખ પામો, તેમના તમામ દુઃખ દૂર થાઉં, અને તેઓમાં સત્યજ્ઞાનનો પ્રકાશ થાઉં,

ધર્મશાસ્ત્ર અને સાયન્સ (સિદ્ધપદાર્થ વિજ્ઞાનશાસ્ત્ર)નો જ્યાં પરસ્પર વિરોધ પડતો હોય, તેવા સ્થળે ધર્મ શાસ્ત્રોમાં વપરાયેલી ગુપ્ત (સાંકેતિક) જાણા લક્ષમાં લઈ તેના સમ્યક્ અર્થ કરવા માટે ચિત્તે ચિત્તે બુદ્ધિમાન મહાપુરુષો આજ્ઞામંત્રણ પર આવતો, જેઓ આંધળી શ્રદ્ધા ન દોરાતાં સ્વયં સત્ય શોધીને સત્યને જ કાયમ રાખવા દરેક ધર્મશાસ્ત્રની ગુપ્ત વાણીના ને તે દેશકાળને અનુસરતા ઘટિત અર્થ બતાવીને જનમંત્રણમાં વ્યાપી રહેલા મિથ્યાત્વ (જૂઠું અને વહેમ)નો ઉછેદન કરો,

ધર્મવિરોધ દૂર થાઉં, સઘળા ધર્મોમાં દયાનો મહિમા દૃઢમૂળ થાઉં, સઘળા ધર્મોમાં સત્યનાં મૂળ શોધાઉં, અને તે રીતે સઘળા ધર્મો દયા અને સત્યના મજબૂત પાયા પર સ્થાપિત

થઈ ધર્મવૈયતા કાયમ થાઉં,

જૂદા જૂદા ધર્માનુયાયિજમાં અરસપરસ દેલતો ધર્મદેવ દૂર થાઉં, બ્રાતૃજાવ સ્થાપિત થાઉં,
સજાહસંપ કાયમ રહો અને હુર્ગુણો દૂર થઈ સદ્ગુણોનો સંચાર થાઉં,

દૂનિયાનરમાં આલસ્યનો નાશ થાઉં, ઉદ્યમની વૃદ્ધિ થાઉં, વિદ્યાનો વિકાશ થાઉં, સત્યનો
પ્રકાશ થાઉં, અને ઇ રીતે ધર્મનો જય થાઉં,

જિવિવ્યની પ્રજા આપણા કરતાં આગલ વધો, આપણા કરતાં વધુ જ્ઞાન મેલવો, આપણા
કરતાં વધુ સત્ય શોધન કરો, કિં બહુના, આપણા કરતાં બલ-બુદ્ધિ, વિદ્યા-કલા, વિજ્ઞાન-વૈજ્ઞવ,
સુલ-સંપત્તિ, રંગ-રૂપ, હોંત-હિમ્મત વગેરે તમામ રૂઢી લાવતોમાં આગલ આગલ વધીને આપણા
કરતાં વધુ આયુષ્ય જોગવો, અને આપણાં મૂકેલાં અધૂરાં કામોને પરિપૂર્ણ કરો તથા આપણે
સ્વપ્ને પણ નહિ જોયેલી અજબ શોધો કરીને જગદ્-વિખ્યાત થાઉં,

વીર !   વીર !   વીર !

